

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΧΩΡΟ
ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ

Διπλωματική Εργασία

της

Αρετής Ροΐδου

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΧΩΡΟ
ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ

Αρετή Β. Ροΐδου

Πτυχίο Νομικής, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, 1989

Διπλωματική Εργασία

υποβαλλόμενη για τη μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων του

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Κα Ευγενία Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή την 02/07/2021

ΕΥΓΕΝΙΑ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-
ΑΙΓΥΠΤΙΑΔΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΨΑΝΝΗΣ

ΜΑΡΙΑ ΜΥΛΩΣΗ

.....

.....

.....

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί μία μελέτη της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων στον τραπεζικό χώρο εστιάζοντας στους κινδύνους που εγκυμονεί για τα υποκείμενα των δεδομένων ο ψηφιακός μετασχηματισμός του χρηματοπιστωτικού τομέα. Οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες στηρίζονταν πάντα στην τεχνολογία και η εξέλιξη τους συμβάδιζε πάντα με την τεχνολογική καινοτομία. Η χρήση τεχνολογιών, όπως η Τεχνητή Νοημοσύνη, το Διαδίκτυο των Πραγμάτων και η Νεφοϋπολογιστική, κατά τον 2^ο ψηφιακό μετασχηματισμό του τραπεζικού τομέα, αυξάνουν εκθετικά τον κίνδυνο της παράνομης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, όχι μόνο οικονομικής συμπεριφοράς.

Από τα νομοθετήματα της πρώτης γενιάς για την προστασία της ιδιωτικότητας μέχρι και την ψήφιση του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας οδηγούσε στην παραδοχή ότι το νομικό καθεστώς προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επεκτείνεται πλέον σε κάθε σχεδόν μορφή της δραστηριότητας του ατόμου στην κοινωνική ζωή.

Η χρήση νέων τεχνολογιών σε συνδυασμό με την ραγδαία βελτίωση της υπολογιστικής δύναμης των ηλεκτρονικών μέσων, προκαλεί ανησυχία, αβεβαιότητα και ανασφάλεια εξαιτίας της διαρκώς αυξανόμενης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων που διενεργείται σ' ένα νευραλγικό ιδιωτικό τομέα, όπως αυτό του τραπεζικού χώρου.

Η ενίσχυση των δικαιωμάτων των υποκειμένων αλλά και κάποιες από τις καινοτόμες ρυθμίσεις του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, όπως η εκτίμηση αντικτύπου, η προστασία από τον σχεδιασμό, η ασφάλεια και η διαφάνεια της παραβίασης των δεδομένων, αποτελούν το οπλοστάσιο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αλλά και της ιδιωτικότητας, σ' έναν κόσμο που καθορίζεται από τις τεχνολογικές εξελίξεις και προσδιορίζεται από την παγκοσμιοποίηση των υπηρεσιών και των πληροφοριακών ροών.-

Λέξεις Κλειδιά: προσωπικά δεδομένα, ψηφιακός μετασχηματισμός χρηματοπιστωτικού τομέα, νέες τεχνολογίες, Τεχνητή Νοημοσύνη, Νεφοϋπολογιστική, Διαδίκτυο των Πραγμάτων, προστασία προσωπικών δεδομένων, Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων (ΕΕ) 2016/679.-

Abstract

This diploma thesis is a study of the processing of personal data within the banking sector, focusing on the risks posed to the data of individuals as a result of the digital transformation of the financial sector. Financial services have always relied on technology and their development has always been in step with technological innovation. The use of technologies such as Artificial Intelligence, Internet of Things and Cloud Computing, during the 2nd digital transformation of the banking sector, has exponentially increased the risk of illegal processing of personal data, not just credit bureau data.

From first-generation privacy legislation to the enactment of the General Data Protection Regulation, the rapid development of technology has led to the recognition that the legal status of personal data protection now extends to almost every form of social activity.

The use of new technologies in combination with the rapid improvement of the computing power of electronic media, causes concern, uncertainty and insecurity due to the ever-increasing use of processing of personal data carried out in a key private sector, such as banking.

The strengthening of the rights of individuals in addition to implementation of some of the innovative regulations as laid out in the General Data Protection Regulation, such as the impact assessment, the data protection by design/privacy by design, the regime of security and data breach notification, are the arsenal for the protection of personal data as well as privacy, in a world driven by technological developments and determined by the globalization of services and information flows.

Keywords: personal data, digital financial transformation, new technologies, Artificial Intelligence, Cloud Computing, Internet of Things, personal data protection, General Data Protection Regulation (EU) 2016 / 679.-

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου, κα Αλεξανδροπούλου Ευγενία, για την υπομονή της, τη διαρκή υποστήριξη της και τις πολύτιμες συμβουλές της κατά την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ «οφείλω» ακόμη στην οικογένεια μου για την αμέριστη και σταθερή συμπαράσταση τους καθώς και στους φίλους, συναδέλφους και συνεργάτες για την κατανόηση, υποστήριξη και εμπύχωση τους.

Τέλος, τίποτα δεν θα ήταν το ίδιο χωρίς τους διδάσκοντες καθηγητές του τμήματος Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Μακεδονία και του τμήματος Νομικής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης αλλά και τους αγαπημένους μου συμφοιτητές κατά τη διάρκεια αυτής της πορείας.-

Σας ευχαριστώ πολύ.-

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	5
Abstract	7
Ευχαριστίες	9
Περιεχόμενα	11
Εισαγωγή	15
1ο Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΩΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ (ΑΠΟ ΤΑ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ 1^{ης} ΓΕΝΙΑΣ ΣΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ (ΕΕ) 2016/679 & ΤΟΝ Ν. 4624/2019.-	
1.Α.ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	22
1.Α.1. Η αμφίδρομη σχέση μεταξύ ιδιωτικής ζωής και προσωπικών δεδομένων	22
1.Α.2. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	22
1.Α.3. Η Σύμβαση (108) του Συμβουλίου της Ευρώπης	23
1.Α.4. Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων Ευρωπαϊκής Ένωσης	25
1.Α.5. Η Οδηγία 95/46/ΕΚ	26
1.Α.6. Το Σύνταγμα και ο Εφαρμοστικός Ν. 2472/1997	27
1.Β.Ο «ΘΑΥΜΑΣΤΟΣ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ» ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) 2016/679	29
1.Β.1. Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ)	29
1.Β.2. Η Οδηγία 2016/680/ΕΕ για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρχές επιβολής του νόμου	34
1.Γ.ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) 2016/679	
1.Γ.1. Η έννοια των «Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα»	35
1.Γ.2. Η έννοια της επεξεργασίας των δεδομένων	36
1.Γ.3. Χρήστες Δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα	38
1.Γ.3.1. Υπεύθυνος επεξεργασίας	38
1.Γ.3.2. Εκτελών την επεξεργασία	39
1.Γ.3.3. Τρίτος	40
1.Γ.3.4. Αποδέκτης	40

1.Γ.4. Η έννοια του συστήματος αρχειοθέτησης	41
1.Δ. «Ο ΛΙΤΤΟΣ ΧΡΑΚΤΗΡΑΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΤΟΥ Ν. 4624/2019»	43
1.Ε. ΕΠΙΜΕΤΡΟ 1 ^{ου} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	47
2^ο Η ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΧΩΡΟ ΥΠΟ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ (ΕΕ) 2016/679.-	
2.Α.1. Τα πιστωτικά ιδρύματα και η σύγκρουση συμφερόντων κατά την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων	48
2.Α.2. Η δημιουργία αρχείου πληροφορικών οικονομικής συμπεριφοράς	52
2.Β. Επεξεργασία δεδομένων	55
2.Β.1. Είδος δεδομένων	55
2.Β.2. Αποδέκτες δεδομένων	56
2.Β.3. Χρόνος Τήρησης των δεδομένων	58
2.Γ. Οι σκοποί επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων από τα πιστωτικά ιδρύματα	60
2.Δ. Οι νόμιμες βάσεις επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων στα πιστωτικά ιδρύματα	64
2.Ε. Οι αρχές που διέπουν την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων	70
2.Ε.1. Η αρχή της νομιμότητας, αντικειμενικότητας και διαφάνειας της επεξεργασίας	70
2.Ε.2. Η αρχή του περιορισμού του σκοπού της επεξεργασίας	71
2.Ε.3. Η αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων	73
2.Ε.4. Η αρχή της ακρίβειας	74
2.Ε.5 Η αρχή του περιορισμού της περιόδου αποθήκευσης	75
2.Ε.6. Η αρχή της ασφάλειας	76
2.Ε.7. Η αρχή της λογοδοσίας	77
2.ΣΤ. ΕΠΙΜΕΤΡΟ 2 ^{ου} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	79
3^ο ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟΝ ΨΗΦΙΑΚΟ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ.-	
3.Α.1. Η ψηφιοποίηση του Τραπεζικού Τομέα	80
3.Α.2. Τεχνολογίες του 2 ^{ου} ψηφιακού μετασχηματισμού	81
3.Β. Ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στον χρηματοπιστωτικό τομέα και οι κίνδυνοι αυτής	83
3.Β.1. Για τα υποκείμενα των δεδομένων (γενικά)	83

3.B.1.1. Τεχνητή Νοημοσύνη	83
3.B.1.2. Υπολογιστικό Νέφος (cloud)	90
3.B.1.3. Διαδίκτυο των πραγμάτων (IoT)	94
3.B.2. Για τους εργαζόμενους (ειδικά)	98
3.B.2.1. Η επεξεργασία των δεδομένων στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων	98
3.B.2.2. Συστήματα παρακολούθησης στο χώρο εργασίας	104
3.Γ. ΕΠΙΜΕΤΡΟ 3^{ου} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	116
4^ο ΤΟ «ΟΠΛΟΣΤΑΣΙΟ» ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΧΩΡΟ.-	
4.Α. Τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων υπό τον Κανονισμό	117
4.Α.1. Δικαίωμα διαφανούς ενημέρωσης	117
4.Α.2. Δικαίωμα πρόσβασης	122
4.Α.3. Δικαίωμα διορθώσεως	126
4.Α.4. Δικαίωμα διαγραφής (λήθης)	127
4.Α.5. Δικαίωμα περιορισμού της επεξεργασίας	131
4.Α.6. Δικαίωμα φορητότητας των δεδομένων	133
4.Α.7. Δικαίωμα εναντίωσης	135
4.Α.8. Δικαίωμα στην ανθρώπινη παρέμβαση (εναντίωση στην αυτοματοποιημένη λήψη αποφάσεων και το profiling)	137
4.Β. Οι καινοτόμες ρυθμίσεις του Κανονισμού (ΕΕ)2016/679 για τα δικαιώματα των υποκειμένων	140
4.Β.1. Εκτίμηση αντικτύπου (ΕΑΠΔ)	141
4.Β.2. Προστασία προσωπικών δεδομένων από τον σχεδιασμό και εξ ορισμού (by design/by default)	143
4.Β.3. Ασφάλεια-Διαφάνεια-Υπεύθυνος προστασίας δεδομένων	144
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ	147
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	151

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Η μεταφορά του σήμερα είναι το δίκτυο-μια απέραντη έκταση κόμβων που αλληλοδιαπλέκονται, με σκοτεινά, χαίνοντα κενά, ανάμεσα τους. Όμως, καθώς, αναπόφευκτα τα νήματα συνυφαίνονται ολοένα και σφιχτότερα, αυτό που φαινόταν πρώτα δίχτυ τώρα γίνεται πανί, και κατόπιν-όταν δεν θα υπάρχει πια κανένα χάσμα-θα γίνει μια διάχυτη παρουσία, που ταυτόχρονα θα είναι ισχυρή αλλά και θα περνάει απαρατήρητη..»¹

Λόγω της προόδου της τεχνολογίας η καθημερινή ζωή τελεί υπό το άγρυπνο βλέμμα ηλεκτρονικών μέσων, τα οποία όχι μόνο μπορούν να καταγράφουν περισσότερες εκδηλώσεις της, αλλά επιτρέπουν την πλήρη ανασύνθεση ορισμένων διαδρομών και πτυχών τους. Ο κόσμος εξελίσσεται σε μία «δικτυωμένη κοινωνία» όπου τα προσωπικά δεδομένα συλλέγονται, εμπλουτίζονται, τροποποιούνται, ανταλλάσσονται και επαναχρησιμοποιούνται διαρκώς. Σ' αυτή την εποχή της «πανταχού παρούσας» Κοινωνίας της Πληροφορίας, όπου η **ιδιωτικότητα αποτελεί αντάλλαγμα για την ανάπτυξη τεχνολογικών καινοτομιών** και όπου το άτομο καθίσταται «διαφανές», «ελέγξιμο», αν όχι και «χειραγωγήσιμο», **η προστασία των προσωπικών δεδομένων παρουσιάζεται επιτακτικότερη από ποτέ.**² Πρόσφατα φαινόμενα πλημμελούς προστασίας προσωπικών δεδομένων³ αλλά και η **ανάγκη ρύθμισης της αγοράς των προσωπικών δεδομένων**, μέσω της εναρμόνισης της

¹ **DREYFUS, H.**, Το διαδίκτυο, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα (2003)

² **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΔΟΥ, Ε.**, Προσωπικά Δεδομένα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2016)

³ Βλ. περίπτωση **Target Stores Inc (ΗΠΑ)**, ημερομηνία συμβάντος 12^{ος}/2013, εκτίμηση κόστους 162 εκ. \$, κλοπή προσωπικών δεδομένων 110 εκ. πελατών λόγω κυβερνοεπίθεσης, περίπτωση **Yahoo!Inc (ΗΠΑ)**, ημερομηνία συμβάντος 2013-2014, εκτίμηση κόστους \$ 350 εκ., απώλεια προσωπικών δεδομένων 3 δις. <https://www.csoonline.com/article/2130877/the-biggest-data-breaches-of-the-21st-century.html>

νομοθεσίας και της ενίσχυσης του ισχύοντος καθεστώτος προστασίας τους, οδήγησαν στην αυστηροποίηση του νομικού πλαισίου και στη θέσπιση του νέου **Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (GDPR)**.

Έτσι, ο Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου επιδιώκει να εξισορροπήσει μεταξύ **του δικαιώματος της προστασίας των προσωπικών δεδομένων** από τη μία πλευρά και **του δικαιώματος στην πληροφόρηση**, διαφάνεια και δημόσια ασφάλεια από την άλλη, με τρόπο που να προάγει την ελεύθερη και ανεμπόδιστη οικονομική ανάπτυξη και επιχειρηματική δραστηριότητα.⁴ Ο Κανονισμός υποχρεώνει-μέσω των ρυθμίσεων του- τις εταιρίες και τους οργανισμούς που επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα να επαναξιολογήσουν την στρατηγική τους όσον αφορά τη διαχείριση και ασφάλεια των πληροφοριών, των τεχνολογιών που χρησιμοποιούν αλλά και των διαδικασιών που εφαρμόζουν και να μετασχηματιστούν στρατηγικά και οργανωτικά.

Από την άλλη πλευρά, η ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη μετέτρεψε τα **πιστωτικά ιδρύματα** από επιχειρήσεις με κύρια δραστηριότητα την αποδοχή καταθέσεων και την χορήγηση πιστώσεων σε Οργανισμούς παροχής σύνθετων και πολύπλοκων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που επιδρούν στην αναπτυξιακή διαδικασία μίας χώρας. Οι **χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες «στηρίζονταν πάντα στην τεχνολογία και η εξέλιξη τους συμβάδιζε πάντα με την τεχνολογική καινοτομία»**.⁵ Η τρέχουσα άνοδος της χρηματοοικονομικής τεχνολογίας, η οποία συνιστά δομικό στοιχείο της σύγχρονης ψηφιακής κοινωνίας, είναι απόρροια διαφόρων τεχνολογικών εξελίξεων που επήλθαν σε σύντομο χρονικό διάστημα, όπως ιδίως η **τεχνητή νοημοσύνη**, το

⁴ Υποστηρίζεται ότι τα δεδομένα είναι το «πετρέλαιο» της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, **η αξία της αγοράς των προσωπικών δεδομένων** υπολογίζεται ότι θα ανέλθει σε σχεδόν €1 τρις το 2020, ενώ ως το 2025 εκτιμάται ότι ο όγκος των δεδομένων θα αυξηθεί από 16,1 ZB σε 163 ZB, βλ. **ΣΕΒ, Ο νέος Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (GDPR) Εφαρμογή και προκλήσεις για τις επιχειρήσεις στην εποχή της ψηφιοποίησης, Αθήνα (2018)**.

⁵ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 17^{ης} Μαΐου 2017 σχετικά με την Fin Tech: η επίδραση της τεχνολογίας στο μέλλον του χρηματοοικονομικού τομέα (2016/2243(INI))

υπολογιστικό νέφος και η τεχνολογία καταναμημένου καθολικού (DLT).⁶ Οι εξελίξεις αυτές, στον χώρο της χρηματοοικονομικής τεχνολογίας, στηρίζονται άμεσα στην καινοτόμο χρήση των δεδομένων.

Η χρήση νέων τεχνολογιών (διαδίκτυο των πραγμάτων (IoT), Νεφοϋπολογιστική (cloud) κ.ά.) και ο ψηφιακός μετασχηματισμός του Τραπεζικού Τομέα αυξάνουν εκθετικά τον κίνδυνο της παράνομης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, όχι μόνο οικονομικής συμπεριφοράς. Η αυξανόμενη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης (AI) και της μηχανικής μάθησης (machine learning) στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες έχει τραβήξει το ενδιαφέρον των εποπτικών αρχών σε πολλές χώρες, γιατί κατανοούν ότι μπορεί να έχει επιπτώσεις στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.⁷ Έτσι το ενδιαφέρον του νομοθέτη μετατοπίζεται από τους κινδύνους κατά την επεξεργασία δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς στους κινδύνους για την ιδιωτικότητα εργαζομένων και πελατών των πιστωτικών ιδρυμάτων από την χρήση συστημάτων βιντεοπαρακολούθησης, δεδομένων θέσης, βιομετρικών δεδομένων, κατάρτισης προφίλ και αυτοματοποιημένης λήψης αποφάσεων.

⁶ Η [τεχνητή νοημοσύνη](#) αναφέρεται στην ικανότητα μιας μηχανής να αναπαράγει τις γνωστικές λειτουργίες ενός ανθρώπου, όπως είναι η μάθηση, ο σχεδιασμός και η δημιουργικότητα, **υπολογιστικό νέφος (cloud computing)** είναι η διάθεση υπολογιστικών πόρων μέσω [διαδικτύου](#) (π.χ. servers, apps κ.λπ.), από κεντρικά συστήματα που βρίσκονται απομακρυσμένα από τον τελικό χρήστη, τα οποία τον εξυπηρετούν αυτοματοποιώντας διαδικασίες, παρέχοντας ευκολίες και ευελιξία σύνδεσης, **Τεχνολογία Καταναμημένου Καθολικού** είναι μία βάση δεδομένων, τα οποία, αντί να αποθηκεύονται σε μία κεντρική τοποθεσία, κατανέμονται σε δίκτυο περισσότερων υπολογιστών. Τα μέλη του δικτύου, ανάλογα με τις άδειες που τους έχουν δοθεί, έχουν τη δυνατότητα να αποκτούν πρόσβαση στις πληροφορίες ή/και, κατά περίπτωση, να προσθέτουν δεδομένα. Ο περισσότερο κοινός τύπος τεχνολογίας καταναμημένου καθολικού είναι η, ευρύτερα γνωστή, αλυσίδα συστοιχιών («**blockchain**»), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0373_EL.html

⁷ **ΚΑΡΑΤΖΑΣ, Κ.**, Για μία αποτελεσματικότερη εποπτεία του Χρηματοπιστωτικού Τομέα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, (2019), όπου υποστηρίζει ότι σύμφωνα με έκθεση των WEF και Deloitte, μία από τις αλλαγές που μπορεί να προκύψουν από τις εφαρμογές AI, είναι η μετατροπή των κέντρων κόστους των τραπεζών σε κέντρα κέρδους, όπου λειτουργίες με δυνατότητα τεχνητής νοημοσύνης θα μπορούσαν να προσφέρονται από τα πιστωτικά ιδρύματα σε ανταγωνιστές τους ως εξωτερικές υπηρεσίες αντί αμοιβής (πχ. τα back offices των τραπεζών).

Η αυτοματοποίηση στον χρηματοπιστωτικό τομέα μπορεί να διαταράξει τα υφιστάμενα πρότυπα απασχόλησης, να οδηγήσει σε αποκλεισμό υπηρεσιών και προϊόντων για μερίδα καταναλωτών μέσω της συγκέντρωσης και ανάλυσης δεδομένων, να θέσει θέμα κυριότητας δεδομένων, ιδίως αυτών που προκύπτουν από περαιτέρω επεξεργασία βάσει αναδυόμενων τεχνολογιών, όπως η εκμάθηση μηχανής, να αυξήσει τη δυσκολία απόδοσης ευθύνης για ζημιές που προκαλούνται από την παροχή υπηρεσιών με τη χρήση αλγόριθμων (ρομποτικές συμβουλές) και εν γένει να θέσει σε κίνδυνο την ασφάλεια των δεδομένων λαμβάνοντας υπόψη ότι οι επιθέσεις στον κυβερνοχώρο συνιστούν αυξανόμενη απειλή για όλες τις ψηφιακές υποδομές, πολλώ δε μάλλον για τις χρηματοπιστωτικές υποδομές.

Η ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και η διατήρηση του υψηλότερου δυνατού επιπέδου προστασίας του καταναλωτή «...μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικά οφέλη, όπως ταχύτερες, φθηνότερες, περισσότερο εξατομικευμένες, ανθεκτικότερες, διαφανέστερες και καλύτερες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες για καταναλωτές και επιχειρήσεις»⁸ ενώ η **δημόσια εμπιστοσύνη στις σχετικές τεχνολογίες** αποτελεί προαπαιτούμενο για τη μελλοντική ανάπτυξη.

Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα εργασία, έχει ως στόχο να αναδείξει : **αφενός μεν** τους κινδύνους που προκύπτουν για τα υποκείμενα των δεδομένων από την **επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα** με τη χρήση νέων τεχνολογιών στον **τραπεζικό τομέα κατά τον ψηφιακό μετασχηματισμό του** και **αφετέρου** το «οπλοστάσιο» του Κανονισμού, έναντι αυτών των κινδύνων, με τον **εμπλουτισμό των υφιστάμενων και την καθιέρωση νέων δικαιωμάτων** αλλά και την εισαγωγή **ρυθμίσεων-υποχρεώσεων** με στόχο την **πρόληψη** και την **εσωτερική οργάνωση της συμμόρφωσης (με τον Κανονισμό)** και εν τέλει την **προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής.-**

⁸ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 17^{ης} Μαΐου 2017 σχετικά με την Fin Tech: η επίδραση της τεχνολογίας στο μέλλον του χρηματοοικονομικού τομέα (2016/2243(INI))

Στο **πρώτο (1^ο) κεφάλαιο** γίνεται σύντομη αναφορά στο ιστορικό πλαίσιο της **μετάβασης από τα νομοθετήματα της πρώτης γενιάς για την προστασία της ιδιωτικότητας**, στην «υιοθέτηση» της έννοιας του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού και την νομολογιακή της αποτύπωση στη Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης και εν συνεχεία στη διάπλαση ενός αυτοτελούς θεμελιώδους δικαιώματος, όπως αυτό των προσωπικών δεδομένων. Η Οδηγία 95/46/EK και ο Ν. 2472/1997 εξειδίκευσε και συμπλήρωσε τις βασικές αρχές επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων, έχοντας ως στόχο την **προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων των φυσικών προσώπων**, και ιδίως της ιδιωτικής ζωής, αλλά και την **ελεύθερη κυκλοφορία** των δεδομένων αυτών. Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και η παραδοχή ότι το νομικό καθεστώς προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα «ξεπερνά πρόδηλα τα όρια της ρύθμισης του διαδικτύου και **επεκτείνεται πλέον σε κάθε σχεδόν μορφή της δραστηριότητας ενός ατόμου στην κοινωνική ζωή**: στο εργασιακό περιβάλλον, στις συναλλαγές του με την τράπεζα, στα θέματα που αφορούν την υγεία του, στις σχέσεις του με τη διοίκηση, στην εκπαίδευση, στις μεταφορές, στην τηλεφωνία» οδήγησε στην ανάγκη «μεταρρύθμισης» του δικαίου προστασίας προσωπικών δεδομένων, στην επιλογή του Κανονισμού (ΓΚΠΔ) και εν συνεχεία στην ψήφιση του ελληνικού εφαρμοστικού νόμου **4624/2019**.

Στο **δεύτερο (2^ο) κεφάλαιο** εξετάζεται η **επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων** που διενεργείται σ' ένα νευραλγικό ιδιωτικό τομέα, όπως αυτό του **τραπεζικού χώρου**, λόγω της μαζικότητας, της πολυπλοκότητας, **του συνεχούς αυξανόμενου εύρους των τραπεζικών δραστηριοτήτων** και της σημαντικότητας λειτουργίας που επιτελούν τα **πιστωτικά ιδρύματα** στην εθνική οικονομία κάθε χώρας, μέσω της χρηματοδότησης του εμπορίου και της βιομηχανίας. Μέσω της εξέλιξης του Διαδικτύου που «επιτρέπει, ενσωματώνει και συμβολίζει την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, της κοινωνίας και της ανθρώπινης επικοινωνίας», η βιομηχανική κοινωνία μεταλλάσσεται, η οικονομία καθορίζεται πλέον πρωτίστως από την τεχνολογία και η **διαχείριση της πληροφορίας** οδηγεί σε αλλαγές στη δομή των επιχειρήσεων μέσω της μετάβασης **από την οικονομία των προϊόντων στην οικονομία των υπηρεσιών**.

Στο **τρίτο (3^ο) κεφάλαιο** εξετάζεται η επίδραση της τεχνολογίας στον ψηφιακό μετασχηματισμό του Χρηματοπιστωτικού Τομέα, ο οποίος βρίσκεται στο επίκεντρο του τεχνολογικού κυκλώνα. Οι **ψηφιακές και τεχνολογικές αλλαγές** «μετασχηματίζουν ριζικά το επιχειρησιακό, πελατοκεντρικό και λειτουργικό τους πρότυπο, τα μέσα διαχείρισης και εξυπηρέτησης πελατών, διεκπεραίωσης συναλλαγών και πληρωμών και στήριξης των τραπεζικών εργασιών». Παράλληλα, η **χρήση νέων τεχνολογιών**, όπως η **τεχνητή νοημοσύνη**, το **υπολογιστικό νέφος** και το **διαδίκτυο των πραγμάτων** σε συνδυασμό με την ραγδαία βελτίωση της υπολογιστικής δύναμης των ηλεκτρονικών μέσων **προκαλεί ανησυχία, αβεβαιότητα και ανασφάλεια** εξαιτίας της διαρκώς ογκούμενης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, οδηγώντας στην «εμπορευματοποίηση» τους και στην αντιμετώπιση του ατόμου ως «πληροφοριακού αντικειμένου», τα δικαιώματα και οι ελευθερίες του οποίου πρέπει να προστατευθούν.

Στο **τέταρτο (4^ο) κεφάλαιο** γίνεται αναφορά στα **δικαιώματα των υποκειμένων** αλλά και σε κάποιες από τις «καινοτόμες» **ρυθμίσεις** -όπως η **εκτίμηση αντικτύπου**, η **προστασία από τον σχεδιασμό** (privacy by design), η **ασφάλεια** και η **διαφάνεια της παραβίασης δεδομένων**-που αποτελούν το «οπλοστάσιο» του Γενικού Κανονισμού (ΓΚΠΔ) για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικότητας εν γένει και αναλύεται η βασική επιδίωξη του ενωσιακού νομοθέτη «να εξοπλίσει τα φυσικά πρόσωπα με μέσα άμυνας και να τους παράσχει τη δυνατότητα να γνωρίζουν και να συν-προσδιορίζουν ποιες πληροφορίες που τους αφορούν μπορούν να αποτελούν αντικείμενο της επεξεργασίας και επομένως, να αμύνονται κατ' αυτής».

Μέσω της συνειδητοποίησης ότι ακριβώς εκείνα τα πλεονεκτήματα της αυτοματοποίησης, καθιστούν τον άνθρωπο και την κοινωνία «διάφανους και κατά συνέπεια «ευπρόσβλητους» και χειραγωγήσιμους από τη δημόσια εξουσία αλλά και φορείς ιδιωτικών εξουσιών, όπως τράπεζες, μεγάλες εταιρίες και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας» **το αίτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικότητας καθίσταται επιτακτικό.**

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ:

- Επισημαίνεται η εξάρτηση της κοινωνίας από τη συλλογή πληροφορίας αλλά και η γενικευμένη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας.
- Αναγνωρίζεται ότι η πληροφορία έχει καταστεί ένα νέο ανεξάρτητο παραγωγικό στοιχείο με αυτοτελές οικονομικό μέγεθος που μπορεί να γίνει αντικείμενο εμπορικής συναλλαγής.
- Τονίζεται ότι η δυνατότητα συσχετισμού των πληροφοριών δημιουργεί σημαντικούς κινδύνους τόσο για την ιδιωτική ζωή όσο και το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των υποκειμένων, που και τα δύο αποτελούν προαπαιτούμενο για την πραγμάτωση άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών.
- Γίνεται αναφορά στα νέα ψηφιακά εργαλεία, όπως οι μηχανές αναζήτησης, η ταυτοποίηση μέσω ραδιοσυχνοτήτων (RFIDs), η βιομετρία, ο γεωχωρικός εντοπισμός και στις προκλήσεις που θέτουν για τα προσωπικά δεδομένα οι τεχνολογικές αυτές εξελίξεις.
- Αναλύεται η σημαντική λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων για την εθνική οικονομία αφενός αλλά σχολιάζονται αφετέρου και οι πρακτικές που εφαρμόζουν τα πιστωτικά ιδρύματα και οι κίνδυνοι που αναφέρονται λόγω της χρήσης νέων τεχνολογιών και της δυνατότητας συγκέντρωσης μεγάλου όγκου δεδομένων, όχι μόνο οικονομικής συμπεριφοράς, των υποκειμένων των δεδομένων.
- Τέλος, γίνεται αναφορά σε κάποιες από τις καινοτόμες ρυθμίσεις του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων με στόχο, μέσω και της τεχνολογικής ουδετερότητας που τον χαρακτηρίζει, να ενισχύσει το μέχρι σήμερα κεκτημένο της προστασίας των δεδομένων αλλά παράλληλα να ωθήσει στην υιοθέτηση εκείνων των κανόνων που θα καταστήσουν τις τεχνολογικές εξελίξεις αρωγό στην διαφύλαξη της ιδιωτικότητας (για τα υποκείμενα των δεδομένων) αλλά και στην ελεύθερη κυκλοφορία των πληροφοριών μεταξύ των λαών.-

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΩΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ (ΑΠΟ ΤΑ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΑ 1^{ης} ΓΕΝΙΑΣ ΣΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ (ΕΕ) 2016/679 και τον Ν. 4624/2019)

1.Α. Διεθνές Νομικό Πλαίσιο

1.Α.1. Η αμφίδρομη σχέση μεταξύ ιδιωτικής ζωής και προσωπικών δεδομένων:

Το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν ταυτίζεται με το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή του προσώπου. Παρόλα αυτά, η σχέση μεταξύ τους εμφανίζεται ως εγγενής στο βαθμό που το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων διαπλάθεται προκειμένου να αντιμετωπίσει τις καινοφανείς διακινδυνεύσεις που γεννά για την προστασία της ιδιωτικής ζωής, η σύγχρονη, πανοπτική κοινωνία της πληροφορίας. Η αξία της ιδιωτικότητας έγκειται στην ικανότητα της να παρέχει στο πρόσωπο αρνητική, αμυντική προστασία από κάθε εισβολή ή παρέμβαση στον ιδιωτικό του χώρο, καθώς και από κάθε είδους καταπιεστική, χειραγωγική, ελεγκτική ή πατερναλιστική συμπεριφορά, η οποία στοχεύει στον περιορισμό της ελευθερίας του προσώπου να αναπτύσσει απρόσκοπτα την προσωπικότητα του και της αυτονομίας του να διαμορφώνει και να απολαμβάνει τις σχέσεις του με τους οικείους του, καθώς και τις επιλογές εκείνες μέσα από τις οποίες τελικά αυτοπροσδιορίζεται.⁹

1.Α.2. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: Το **δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής** έκανε την εμφάνιση του στο διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΟΔΔΑ), η οποία εγκρίθηκε το 1948, ως ένα από τα θεμελιώδη προστατευόμενα ανθρώπινα δικαιώματα. Λίγο μετά (1950), το δικαίωμα αυτό κατοχυρώθηκε στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), συνθήκη η οποία είναι δεσμευτική για τα συμβαλλόμενα σε αυτή μέρη.¹⁰ Με τη

⁹ Βλ. ΑΚΡΙΒΟΠΟΥΛΟΥ, Χ., Το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων μέσα από το φακό του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή, www.constitutionalism.gr

¹⁰ *Άρθρο 8 της ΕΣΔΑ (Σύμβαση 4^{ης} Νοεμβρίου 1950)* 1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του. 2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αύτη προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν

Συνθήκη, που ισχύει από το 1953, συγκροτήθηκε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΔΑ). Με την ανάπτυξη των ηλεκτρονικών υπολογιστών και του διαδικτύου και τους κινδύνους που ενέχουν για το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής, **αναδύθηκε μια νέα έννοια της ιδιωτικής ζωής, που είναι γνωστή ως «πληροφοριακή ιδιωτικότητα» ή «δικαίωμα στην πληροφοριακή αυτοδιάθεση».**¹¹ Η έννοια αυτή οδήγησε στην ανάπτυξη ειδικών νομικών κανονισμών οι οποίοι εξασφαλίζουν την **προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα**, που γίνεται αντιληπτή ως σύγχρονο και ενεργό δικαίωμα ¹² που απαιτεί την καθιέρωση ενός συστήματος ελέγχων και ισορροπιών για την προστασία των προσώπων κατά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τα αφορούν. Το ΕΔΔΑ έχει εξετάσει πολλές περιπτώσεις που αφορούσαν ζητήματα προστασίας δεδομένων.¹³

1.Α.3. Η Σύμβαση (108) του Συμβουλίου της Ευρώπης: Τα πρώτα ίχνη της ανάγκης προστασίας των προσωπικών δεδομένων εντοπίζονται στη **Σύμβαση της**

κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.

¹¹ **Βλ. ΕΔΔΑ**, Satakunnan Markkinaporssi Oy και Satamedia Oy κατά Φιλανδίας, προσφυγή αριθμ.931/13,27.06.2017, όπου το ΕΔΔΑ αναγνώρισε ότι το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ «προβλέπει το δικαίωμα σε μορφή πληροφοριακής αυτοδιάθεσης»

¹² **Βλ. ΔΕΕ**, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-92/09 και C-93/09, Volker und Markus Schecke GbR κατά Land Hessen, όπου κατά τη γενική εισαγγελία, η υπόθεση αφορούσε δύο διακριτά δικαιώματα : το «κλασσικό» δικαίωμα στην προστασία της ιδιωτικής ζωής και ένα περισσότερο «σύγχρονο» δικαίωμα, το δικαίωμα στην προστασία δεδομένων.

¹³ Βλ., για παράδειγμα αποφάσεις για **υποκλοπές επικοινωνιών**: ΕΔΔΑ, *Malone κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 8691/79, 2 Αυγούστου 1984· ΕΔΔΑ, *Copland κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, προσφυγή αριθ. 62617/00, 3 Απριλίου 2007, ή ΕΔΔΑ, *Mustafa Sezgin Tanrikulu κατά Τουρκίας*, προσφυγή αριθ. 27473/06, 18 Ιουλίου 2017, **για διάφορες μορφές παρακολούθησης** : ΕΔΔΑ, *Klass κ.λπ. κατά Γερμανίας*, προσφυγή αριθ. 5029/71, 6 Σεπτεμβρίου 1978· ΕΔΔΑ, *Uzun κατά Γερμανίας*, προσφυγή αριθ. 35623/05, 2 Σεπτεμβρίου 2010, **προστασία κατά της αποθήκευσης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από δημόσιες αρχές**: ΕΔΔΑ, *Roman Zakharov κατά Ρωσίας*, προσφυγή αριθ. 47143/06, 4 Δεκεμβρίου 2015· ΕΔΔΑ, *Szabó και Vissy κατά Ουγγαρίας*, προσφυγή αριθ. 37138/14, 12 Ιανουαρίου 2016.

Ρώμης της 4^{ης} Νοεμβρίου 1950 για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.¹⁴ Τον **Σεπτέμβριο του 1980** ο **Οργανισμός για Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (Ο.Ο.Σ.Α)**, υπό την επιρροή των βασικών αρχών που είχαν θεσπιστεί στις ΗΠΑ με την Privacy Act (1974) υιοθέτησε ένα κείμενο με τίτλο *«Αρχές διέπουσες την προστασία της προσωπικής σφαίρας του ανθρώπου και τις διασυνοριακές ροές προσωπικών στοιχείων»*. Οι «γραμμές» του ΟΟΣΑ, αν και δεν συνιστούν νομικά δεσμευτικές αρχές, μπορούν να θεωρηθούν ένα καλό παράδειγμα δικαίου εν τη γενέσει του (soft law), καθιερώνοντας με τον τρόπο αυτό de facto ένα είδος διεθνούς εθίμου.

Το 1981 ψηφίστηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης το **πρώτο δεσμευτικό διεθνές κείμενο**, η **Ευρωπαϊκή Σύμβαση της 28.01.1981 (Σ.108)** « για την προστασία των ατόμων από την αυτόματη επεξεργασία των προσωπικών πληροφοριών» (η οποία το 2018 επικαιροποιήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης). Με τη Σύμβαση του Στρασβούργου της **28.01.1981** – **γι' αυτό τον λόγο η ημερομηνία (28.01) επελέγη ως «Ημέρα Προστασίας Δεδομένων» στην ΕΕ**¹⁵-τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης επιχειρούν να συμφιλιώσουν (συμβιβάσουν) την **ανάγκη σεβασμού της ιδιωτικής ζωής** αφενός και **την ελεύθερη κυκλοφορία των πληροφοριών** μεταξύ των λαών αφετέρου. Η σύμβαση αυτή κωδικοποίησε τις αρχές που αποτελούσαν τον «σκληρό πυρήνα» της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως π.χ. την ποιότητα της επεξεργασίας, τα ευαίσθητα δεδομένα και τα δικαιώματα των ενδιαφερόμενων κάθε φορά προσώπων.

¹⁴ ΓΕΡΟΝΤΑΣ, Α., Η Προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, ΑΝΤ.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα (2002), όπου αναφέρει ότι με τον περίφημο νόμο του 1970 του γερμανικού κρατιδίου της Έσσης, αντιμετωπίστηκε, για πρώτη φορά, το ζήτημα της προστασίας του ατόμου από την ηλεκτρονική επεξεργασία των πληροφοριών. Ακολούθησε η Σουηδία με το νόμο SES 1973-289 για την πληροφορική, οι ΗΠΑ με νόμο της 01.01.1975, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας το 1977 και το 1978 είδαν το φως της δημοσιότητας και άλλα εθνικά νομοθετήματα, όπως της Αυστρίας, της Γαλλίας, της Δανίας και της Νορβηγίας και αργότερα της Ισλανδίας (1981) και της Μεγάλης Βρετανίας (1984).

¹⁵ JOUGLEUX, P., Ευρωπαϊκό Δίκαιο του διαδικτύου, Σάκκουλας ΑΕ, Αθήνα (2016), ο οποίος αναφέρει ότι η Σύμβαση 108, χωρίς να το εκφράζει ρητά, θέτει τις περισσότερες γενικές αρχές οι οποίες θα διέπουν αργότερα το ενωσιακό καθεστώς, όπως την **αρχή της αναλογικότητας** και την **αρχή της αναγκαιότητας**.

Ταυτόχρονα, έθεσε κανόνες για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στην περίπτωση της διασυνοριακής ροής πληροφοριών. Η Ελλάδα κύρωσε την Σύμβαση 108 με τον Ν. 2068/1992 και η Σύμβαση 108 τέθηκε σε ισχύ το 1995.

1.A.4. Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων Ευρωπαϊκής Ένωσης: Η βαρύτητα που απέδιδε η ΕΕ στο ζήτημα της προστασίας προσωπικών δεδομένων αποτυπώθηκε και θεμελιώθηκε περαιτέρω ήδη στη **Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997)**. Το δικαίωμα προστασίας του πολίτη από την επεξεργασία των προσωπικών του στοιχείων απέκτησε έναν ικανό αριθμό ιδιαίτερων χαρακτηριστικών ώστε να δικαιολογεί την ιδιαίτερη θέση και την αναγνώριση του ως ενός ξεχωριστού **θεμελιώδους δικαιώματος**. Η διαπίστωση αυτή υπήρξε η βάση για την ένταξη του δικαιώματος προστασίας προσωπικών δεδομένων στον **Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης**, στο κείμενο του οποίου **διαχωρίζεται ο σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (άρθρο 7) από την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 8)**.¹⁶

¹⁶ Βλ. σχετικά με το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως αναγνωρίζεται από τον **Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης : Απόφαση της 9^{ης} Νοεμβρίου 2010, Volker und Markus Schecke και Eifert (C-92/09 C-93/09, EU:C:210:662)**, όπου το δικαστήριο επισήμανε, όσον αφορά τη στάθμιση μεταξύ του δικαιώματος προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το οποίο αναγνωρίζεται από τον Χάρτη, και της υποχρέωσης διαφάνειας όσον αφορά τα ευρωπαϊκά ταμεία (κανονισμοί (ΕΚ) 1290/2005 και 259/2008), ότι η δημοσίευση σε διαδικτυακό τόπο ονομαστικών πληροφοριών σχετικά με τους δικαιούχους των κονδυλίων και τα ποσά που έχουν εισπράξει συνιστά, δεδομένης της ελεύθερης πρόσβασης των τρίτων στον διαδικτυακό τόπο, επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής των ενδιαφερόμενων δικαιούχων, γενικά, και προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τους αφορούν, ειδικά, (σκέψεις 56-64) αλλά και Απόφαση της 17^{ης} Οκτωβρίου 2013, **Schwarz (C-291/12, EU:C:2013:670)** και Απόφαση της 8^{ης} Απριλίου 2014, **Digital Rights Ireland και Seitlinger κ.λπ.(C-293/12 και C-594/12, EU:C:2014:238)** (όπου σε αυτήν το δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί του κύρους της οδηγίας 2006/24/ΕΚ, βάσει των άρθρων 7,8, και 11 του Χάρτη και κατέληξε ότι ο νομοθέτης της Ένωσης, εκδίδοντας την οδηγία για τη διατήρηση των δεδομένων-σχετικών με ηλεκτρονικές επικοινωνίες- υπερέβη τα όρια που επιβάλλει ο σεβασμός της αρχής της αναλογικότητας και ως εκ τούτου, κήρυξε την οδηγία ανίσχυρη, κρίνοντας ότι η τεράστια, από πλευράς έκτασης, και ιδιαίτερος σοβαρή, από πλευράς βαρύτητας, επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα την οποία συνεπαγόταν η οδηγία δεν οριοθετούνταν επακριβώς προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι θα περιορίζεται στον απολύτως αναγκαίο βαθμό (σκέψη 65).

1.A.5. Η Οδηγία 95/46/EK: Η «απροθυμία» που επέδειξαν πολλά Κράτη Μέλη της Ε.Ε. να επικυρώσουν τη Σύμβαση 108, η ελλιπής ρύθμιση της Σύμβασης στο πεδίο της διασυνοριακής ροής δεδομένων αλλά και η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και των συστημάτων πληροφορικής οδήγησαν στην υιοθέτηση από την Κοινότητα της Οδηγίας 95/46/EK *« για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών»*.

Η **Οδηγία 95/46/EK** για την προστασία προσωπικών δεδομένων που αποτέλεσε και την μήτρα του **Ελληνικού Δικαίου (Ν.2472/1997)** υπήρξε ορόσημο στην ιστορία και την εξέλιξη της προστασίας προσωπικών δεδομένων. Υπό την επιρροή της Σύμβασης 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης (1981) αλλά και της νομολογιακής αποτύπωσης ενός **«δικαιώματος στον πληροφοριακό αυτοκαθορισμό»**, η Οδηγία 95/46/EK εξειδίκευσε και συμπλήρωσε τις βασικές αρχές επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων με περαιτέρω απαιτήσεις και προϋποθέσεις συναρτώντας τον σύννομο χαρακτήρα της επεξεργασίας με την θεμελίωση της σε μία από τις περιοριστικά απαριθμούμενες βάσεις επεξεργασίας. Στόχος της οδηγίας, σύμφωνα με το **άρθρο 1**, είναι η **προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων των φυσικών προσώπων, και ιδίως της ιδιωτικής ζωής, έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, χωρίς όμως να περιορίζεται ή να απαγορεύεται από τα κράτη μέλη η κυκλοφορία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για λόγους συναφείς με την προστασία αυτών.** ¹⁷Ο κοινοτικός νομοθέτης κατοχύρωσε τα δικαιώματα των προσώπων (ενημέρωση, πρόσβαση, αντίταξη), ενώ αναγνώρισε τον πρωταρχικό ρόλο των ανεξάρτητων ελεγκτικών αρχών για την αποτελεσματική προστασία των προσωπικών δεδομένων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ενσωμάτωση της Οδηγίας 95/46/EK στο εθνικό δίκαιο συγκαταλέγονταν στο **«κοινοτικό κερτημένο»** που τα υποψήφια κράτη όφειλαν να υιοθετήσουν ως προαπαιτούμενο για την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

18

¹⁷ Βλ. αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμόν 7 της Οδηγίας 95/46/EK.

¹⁸ ΜΗΤΡΟΥ, Α. Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων νέο δίκαιο-νέες υποχρεώσεις-νέα δικαιώματα, (Δίκαιο και Κοινωνία στον 21^ο αιώνα), ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα, (2017) σελ. 12 επ.

1.Α.6. Το Σύνταγμα και ο Εφαρμοστικός Ν. 2472/1997: Η ελληνική νομοθεσία (**Ν. 2472/1997**) για την προστασία των προσωπικών δεδομένων διαμορφώθηκε, ως γνωστό, κυρίως λόγω της ανάγκης προσαρμογής στην νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θεωρούμενη μάλιστα και ένα από τα πιο πιστά κείμενα εφαρμογής της.¹⁹ Ο νόμος αυτός δεν ήρθε να καλύψει νομοθετικό κενό. Η προστασία του ιδιωτικού βίου, της σφαίρας του απορρήτου και ανάλογων αγαθών, ως εκφάνσεων της προσωπικότητας, προϋπήρχε, έχοντας μάλιστα συνταγματική κατοχύρωση (άρθρο 9 παρ. 1 εδ. 2, άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 19 Σ) αλλά και βρίσκοντας πληρέστερη έκφραση στη γενική ρήτρα του άρθρου 57 ΑΚ.²⁰ Δυνάμει του άρθρου 15 του Ν. 2472/1997 και του άρθρου 28 της Οδηγίας 95/46/ΕΚ ιδρύθηκε στην Ελλάδα η **Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα**, ως ανεξάρτητη διοικητική αρχή επιφορτισμένη με τη βασική αποστολή της εποπτείας εφαρμογής του Ν. 2472/1997 αλλά και όλων των άλλων ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ενόψει των αμφιβολιών σχετικά με την συνταγματικότητα της Α.Π.Δ.Π.Χ.,²¹ με αφορμή και την απόφαση της αρχής για την απαγόρευση αναγραφής του θρησκευματος στις αστυνομικές ταυτότητες, **αλλά και των γενικότερων επιφυλάξεων για τη συνταγματικότητα των ανεξάρτητων διοικητικών αρχών** αλλά και ενόψει του σοβαρότατου και θεμελιώδους ζητήματος των δικαιωμάτων των πολιτών για την προστασία των

¹⁹ ΜΑΣΤΟΡΟΔΗΜΟΣ, Κ., Κείμενα Διεθνούς Δικαίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και ο Ν. 2472/1997, Digesta 2014.

²⁰ Βλ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ, Μ., Η χρήση προσωπικών δεδομένων και η διαπάλη μεταξύ ελευθεριών των κατόχων τους και ελευθεριών των υποκειμένων τους, ΝοΒ 2000, τόμος 48, τεύχος 1, ο οποίος υποστηρίζει ότι παρά τον πρωτοποριακό χαρακτήρα της **διάταξης του ΑΚ 57** (προστασία της προσωπικότητας), η νέα ρύθμιση του ν. 2472/1997 ήταν αναγκαία καθώς : **α)** οι νέοι κανόνες εξειδικεύουν τις γενικές ρήτρες και δημιουργούν έτσι μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου παρέχοντας οριοθετήσεις της παρεχόμενης προστασίας, προσαρμοσμένες στις νέες ανάγκες και κινδύνους της σύγχρονης τεχνολογίας, **β)** διευρύνουν των έννοια των παράνομων προσβολών της προσωπικότητας και σε περιπτώσεις που δυσχερώς θα ενέπιπταν στην ΑΚ 57 και **γ)** δίνουν έμφαση στην πρόληψη των προσβολών ενώ στην ΑΚ 57 το προβάδισμα ανήκει στην καταστολή.

²¹ Βλ. απόφαση **ΟλΣτΕ 2279/2001**(www.dsnet.gr)

δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα,²² ο συνταγματικός νομοθέτης του 2001, προσέθεσε στον Συνταγματικό Χάρτη ένα νέο άρθρο (9^Α)²³ το οποίο κατοχυρώνει το νέο δικαίωμα προστασίας του ατόμου από την συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ορίζοντας ως αρμόδιο όργανο για τη διασφάλιση του δικαιώματος την ανεξάρτητη αρχή «όπως ο νόμος» (Ν.2472/1997) ορίζει.²⁴ Βέβαια, όπως προκύπτει από τη διάταξη του άρθρου 9^Α Σ, δεν θεσπίζεται πλήρης απαγόρευση οποιασδήποτε επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων ²⁵ αλλά κατεξοχήν υποχρέωση προστασίας έναντι της επεξεργασίας με την καθιέρωση συγκεκριμένων προϋποθέσεων και διαδικασιών, υπό τις οποίες καθίσταται αυτή επιτρεπτή.²⁶ Η ουσιαστική συνεισφορά του δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων είναι ότι το δικαίωμα αυτό : α)

²² Βλ. ΑΚΡΙΒΟΠΟΥΛΟΥ, Χ., Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα, (2012) σελ. 291 επ. όπου υποστηρίζει ότι τομή στην προστασία της ιδιωτικότητας προκαλεί η αναγνώριση της (Σύνταγμα 1975) ως αυτοτελούς δικαιώματος, διασυνδέοντας μάλιστα την ιδιωτικότητα με την προστασία του ασύλου της κατοικίας και του οικογενειακού βίου, αλλά και με το απόρρητο της επικοινωνίας (άρθρο 19 παρ. 1 Σ), ενώ παράλληλα η κατοχύρωση (αναθεώρηση 2001) του δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων (άρθρο 9^Α Σ) **ωθεί προς μια επανεξέταση της ιδιωτικότητας στο σύγχρονο πλαίσιο που θέτει πιεστικά η άνοδος της τεχνολογίας για την προσωπική αυτονομία του υποκειμένου.**

²³ *«Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει».*

²⁴ Βλ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, Β., Εφαρμογή των ερμηνευτικών μεθόδων στο άρθρο 9^Α του Συντάγματος, Συνταγματικό Δίκαιο, Αθήνα (2004).

²⁵ Βλ. ΨΥΧΟΜΑΝΗΣ, Σ., Τραπεζικές δραστηριότητες αμφισβητήσιμης νομιμότητας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα (2002), σελ. 40, ο οποίος υποστηρίζει ότι μόνο η γενική απαγόρευση της συλλογής προσωπικών δεδομένων προσφέρει πραγματική προστασία του θεμελιώδους δικαιώματος του κάθε ανθρώπου να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητα του (άρθρο 5 παρ. 1 Σ)

²⁶ Βλ. ΗΛΙΑΔΟΥ, Α., Η συνταγματική κατοχύρωση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, Συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα» ΚΟΤΣΑΛΗ, Λ., (επιμέλεια), Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, (2016) σελ. 30, η οποία και παραπέμπει στο σκεπτικό της απόφασης [ΣτΕ 1616/2012, σκ.7] περί της αναζήτησης μίας «*δίκαιης ισορροπίας μεταξύ της προστασίας του δικαιώματος αυτού, και της ικανοποίησης και άλλων συνταγματικών δικαιωμάτων.*».

αναγνωρίζει τη σχέση μεταξύ προσώπου και πληροφορίας ως πτυχής του ανθρώπινου εαυτού. Πρόκειται για μια νομική μεταφορά του ανθρώπινου εαυτού ως ψηφιδωτού πληροφοριών και σκοπός του είναι η προστασία του ατόμου από την μετατροπή του σε πληροφοριακό αντικείμενο και β) εμφανίζει μια ετεροαναφορικότητα στο βαθμό που λειτουργεί ως μια περαιτέρω εγγύηση για την προστασία των άλλων, επιμέρους συνταγματικών δικαιωμάτων και λειτουργεί ως μία εξωτερικότερη γραμμή άμυνας αυτών.²⁷

1.B. Ο «θαυμαστός καινούριος κόσμος» του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679.-

1.B.1. Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ): Η Οδηγία 95/46/ΕΚ θέσπισε ένα ολοκληρωμένο και περιεκτικό σύστημα προστασίας των δεδομένων στην ΕΕ και παρότι απέβλεπε στην πλήρη εναρμόνιση²⁸ και σε ένα ύψιστο επίπεδο προστασίας, στην πράξη μεταφέρθηκε με διαφορετικό κάθε φορά τρόπο στην έννομη τάξη των κρατών μελών. Έτσι, οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών ως προς την ενσωμάτωση και ο κατακερματισμός του θεσμικού πλαισίου δεν οδηγούσαν μόνο στην **ανασφάλεια δικαίου** αλλά και στην υπονόμηση της κανονιστικής ισχύος και της αξιοπιστίας του ευρωπαϊκού δικαίου προστασίας προσωπικών δεδομένων. Επιπλέον, ο «**διαδικαστικός χαρακτήρας**» της Οδηγίας, η υιοθέτηση περιττών **γραφειοκρατικών διαδικασιών** αλλά και η χρήση **αόριστων και ασαφών ορισμών** δημιουργούσαν την ανάγκη περισσότερης σαφήνειας ως προς την ερμηνεία των κανόνων της. Τέλος, αν οι **τεχνολογικές εξελίξεις** οδήγησαν στην αναγνώριση και κατοχύρωση ενός πλέγματος προστατευτικών κανόνων, οι ίδιες αυτές εξελίξεις θέτουν, διαρκώς και αυξανόμενα-σύμφωνα και με τον νόμο του Moore-σε δοκιμασία τη ρυθμιστική ικανότητα των νομικών κανόνων.²⁹

²⁷ **Βλ. ΑΚΡΙΒΟΠΟΥΛΟΥ, Χ.**, Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα, (2012) σελ. 321.

²⁸ **Βλ. ΔΕΕ υποθέσεις C-468/10 και C469/10, *Asociacion Nacional de Establecimientos Financieros de Credito (ASNEF) και Federacion de Comercio Electronico y Marketing Directo (FECEMD) κατά Administracion del Estado***, 24 Νοεμβρίου 2011, σκέψη 29.

²⁹ **ΜΗΤΡΟΥ, Λ.**, Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων νέο δίκαιο-νέες υποχρεώσεις-νέα δικαιώματα, (Δίκαιο και Κοινωνία στον 21^ο αιώνα), ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα, (2017) σελ. 20-23.

Η ανάγκη για ένα νέο νομικό πλαίσιο για τα προσωπικά δεδομένα στην Ευρώπη προκύπτει από τις θεσμικές αλλαγές που επήλθαν με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβόνας. Το νέο άρθρο 16 παράγραφος 1, 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) καθιερώνει την αρχή ότι κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν και παρέχει ειδική νομική βάση για τη θέσπιση κανόνων προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Οι θεσμικές αλλαγές συμπληρώνονται με το προαναφερθέν άρθρο 8 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, το οποίο αντικατοπτρίζει το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικότητας της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).³⁰

Σε αυτό το πλαίσιο, έπειτα από (4) χρόνια διαπραγματεύσεων και περίπου 4.000 τροποποιήσεις πριν την υιοθέτηση του, υιοθετήθηκε στις 25 Μαΐου 2016 και εφαρμόζεται άμεσα στις έννομες τάξεις όλων των κρατών μελών της ΕΕ από τις 25 Μαΐου 2018, ο **Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΓΚΠΔ-Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679)**. Θεωρούμενος από πολλούς ως **ορόσημο στη ρύθμιση της ιδιωτικότητας**,³¹ ο Κανονισμός εφαρμόζεται

³⁰ Βλ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Κ., Το νέο νομικό πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων στην ΕΕ: Εγγύηση προστασίας της ιδιωτικής μας ζωής στον 21^ο αιώνα σε Πρακτικά 4^ο Πανελλήνιου Συνεδρίου της Ένωσης Ελλήνων Νομικών “e-Θέμις” και του Πανεπιστημίου Μακεδονίας με τίτλο “LegalTech & Data Protection”, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2013), ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΤΡΑΓΓΑ, Τ., Γενική Θεωρία Θεμελιωδών Δικαιωμάτων-Όψεις της πολυεπίπεδης προστασίας στον ευρωπαϊκό χώρο, εκδόσεις Σάκκουλας ΑΕ, Αθήνα (2018).

³¹ Βλ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΔΟΥ, Ε., Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων 2016/679-Προκλήσεις εφαρμογής σε Πρακτικά 1^ο Διεπιστημονικού Συνεδρίου «Δίκαιο και Πληροφορική» (Κομοτηνή 25-26 Μαΐου 2018) με θέμα : « Αντιμετωπίζοντας τις προκλήσεις της ψηφιακής εποχής» όπου αναλυτικά εξηγεί πως πολλές από τις «καινοτομίες» του Κανονισμού δεν εισήχθησαν πρώτη φορά με τον Γενικό Κανονισμό αλλά αποτελούν επεκτάσεις ρυθμίσεων που υπήρχαν στην Οδηγία είτε είχαν νομολογηθεί από αποφάσεις-σταθμούς του ΔΕΕ στο πλαίσιο της κυρίαρχης ερμηνευτικής αρμοδιότητας του είτε είχαν αναπτυχθεί από την Ομάδα του άρθρου 29 στο πλαίσιο της γνωμοδοτικής της αρμοδιότητας, είτε είχαν ήδη αναπτυχθεί από την Θεωρία (όπως το δικαίωμα στη λήθη, διαπλασμένο από τη θεωρία είχε νομολογηθεί, ως έκφραση του δικαιώματος αντίταξης, το δικαίωμα στη φορητότητα αριθμού ήταν ήδη γνωστό από την Οδηγία 2002/22/ΕΚ στον χώρο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, η αρχή της διαφάνειας είχε ήδη ως έκφρασή της το δικαίωμα ενημέρωσης και πρόσβασης των άρθρων 10, 11 και 12 της Οδηγίας 95/46, η αρχή της

σε κάθε επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, είτε στο δημόσιο είτε στον ιδιωτικό τομέα, αποσκοπεί στο να δώσει τη δυνατότητα στους ιδιώτες να ελέγχουν οι ίδιοι την επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων και εναρμονίζει το συνονθύλευμα των εθνικών νομοθεσιών για τα προσωπικά δεδομένα σε όλη την ΕΕ, με την εισαγωγή ενός νέου συνόλου πανευρωπαϊκών κανόνων άμεσης εφαρμογής, ώστε να τεθούν τα θεμέλια μιας ευημερούσας ενιαίας ψηφιακής αγοράς.³² Η «αγορακεντρική» αυτή διάσταση απασχολεί ευθέως το νομοθέτη της Ένωσης, είναι δε ορατή στον ίδιο τον τίτλο του Κανονισμού, αντικείμενο του οποίου αποτελεί *«η προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»* όσο και η *«ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών»*. Η αντιμετώπιση του παραπάνω προβλήματος επιχειρείται με μία δέσμη λύσεων και εργαλείων με

λογοδοσίας είχε ήδη καλλιεργηθεί, όπως φαίνεται από τη Γνώμη 3/2010 της Ομάδας του άρθρου 29, η αρχή της ακεραιότητας και της εμπιστευτικότητας ήταν προαπαιτούμενα για την υποχρέωση ασφάλειας των δεδομένων του άρθρου 16 και 17 της Οδηγίας 95/46, η γνωστοποίηση παραβιάσεων προσωπικών δεδομένων στην Εποπτική Αρχή και στο υποκείμενο προβλέπονταν ήδη στον χώρο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών από την Οδηγία 2002/58 (άρθρο 4 παρ. 2 και 3) και τον Κανονισμό 611/2013/ΕΕ, η προστασία των δεδομένων ήδη από το σχεδιασμό της επεξεργασίας και εξ ορισμού: *privacy by design/privacy by default* αποτελούσε έκφραση της τεχνολογικής προστασίας των προσωπικών δεδομένων, η εκτίμηση αντικτύπου όταν η επεξεργασία ενέχει σοβαρούς κινδύνους για τα προσωπικά δεδομένα προβλεπόταν ήδη από την υπ' αριθ. 3/2010 Γνώμη της Ομάδας του άρθρου 2916, και είχε ήδη επισημανθεί η **σχετική αναγκαιότητα από αποφάσεις και της Ελληνικής Αρχής Προστασίας Δεδομένων ως «μελέτη επικινδυνότητας»**, ο θεσμός του υπευθύνου προστασίας δεδομένων, προβλεπόταν ως προαιρετικός στην Οδηγία 95/46 (άρθρο 18 παρ. 2) και εφαρμοζόταν ήδη σε Κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως στη Γαλλία και τη Γερμανία, αλλά συναντώταν ήδη και σε άλλες περιπτώσεις, η δυνατότητα ανάκλησης της συγκατάθεσης του υποκειμένου εξυπακούονταν, αλλά προβλεπόταν και από το άρθρο 2 περ. ια εδ. γ' Ν 2472/1997, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας δεδομένων αποτελεί διάδοχο της Ομάδας του άρθρου 29 της Οδηγίας 95/46, ο μηχανισμός συνεργασίας και συνεκτικότητας αποτελεί ενδυνάμωση αντίστοιχου μηχανισμού που ήδη λειτουργούσε υπό την ισχύ της Οδηγίας, όπως και η ενθάρρυνση για θέσπιση κωδίκων δεοντολογίας).

³² ΠΑΠΑΒΕΣΗΣ, Γ., Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στη σχέση Τράπεζας-Πελάτη, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2019), σελ.22

επίκεντρο την έννοια της αποτελεσματικότητας. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται ομαδοποιούνται στα **ακόλουθα επτά σημεία**:³³

- Μέσα από **ειδικούς και αναλυτικούς κανόνες** αποσαφηνίζεται το ρυθμιστικό πλαίσιο και μειώνονται τα «τυφλά σημεία» της νομοθεσίας.³⁴
- Δίνεται **έμφαση στην πρόληψη αντί για την καταστολή**, ενόψει των πρακτικών δυσχερειών της δεύτερης³⁵
- Αναδεικνύεται **η σημασία της τεχνοκρατικής συνιστώσας** στην ορθή διαχείριση των δεδομένων.³⁶
- Απονέμεται **πιο ενεργός ρόλος στο υποκείμενο των προσωπικών δεδομένων**, μέσα από την ενίσχυση των δικαιωμάτων που του απονέμονται.
- **Αναθεωρούνται εκ βάθρων οι υποχρεώσεις των φορέων οι οποίοι επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα.**³⁷

³³ Βλ. **ΔΕΛΛΗΣ, Γ.**, Για μια αποτελεσματική δημόσια προστασία των προσωπικών δεδομένων : «ο θαυμαστός καινούριος κόσμος» του Κανονισμού (ΕΕ) 679/2016.

³⁴ Ο Κανονισμός έχει 99 άρθρα και έκταση 5 φορές μεγαλύτερη από την Οδηγία

³⁵ Όπως με ρυθμίσεις για τη λήψη τεχνικών μέτρων ήδη από τον σχεδιασμό-privacy by design-, μηχανισμοί αυτοδέσμευσης των υπευθύνων επεξεργασίας, όπως ο κώδικας δεοντολογίας και η εξωτερική πιστοποίηση, εκτίμηση του κόστους και του οφέλους της σχεδιαζόμενης επεξεργασίας πριν από την έναρξή της και με την υπαγωγή της εκτίμησης αυτής σε προηγούμενη διαβούλευση με την εποπτική αρχή).

³⁶ Σημαντικότερη καινοτομία προς αυτή την κατεύθυνση αποτελεί ο θεσμός της μελέτης αντικτύπου (impact assessment). Η τεχνοκρατική οπτική διατρέχει το σύνολο σχεδόν του Κανονισμού: υποχρέωση συμμόρφωσης στις τεχνολογικές εξελίξεις (state of the arts), εχέγγυα επιστημονικής αξιοπιστίας του εκτελούντος την επεξεργασία και υποβολή του σε συγκεκριμένους κώδικες συμπεριφοράς ή πιστοποίηση, κλπ.

³⁷ Πλέον, **ο μηχανισμός εποπτείας εστιάζει σε φορείς και πράξεις επεξεργασίας ανάλογα με το ύψος του κινδύνου το οποίο γεννούν για τα υποκείμενα των δεδομένων** λόγω της φύσης, του πεδίου εφαρμογής, του πλαισίου και των σκοπών τους. Από την άλλη, τα καθήκοντα που βαρύνουν πλέον τον υπεύθυνο επεξεργασίας, είναι μεν πολλά και κοστοβόρα, βελτιώνουν όμως σημαντικά την αποτελεσματικότητα της δημόσιας εποπτείας, μειώνοντας την ασυμμετρία πληροφόρησης υπέρ του υπευθύνου και τις αντικειμενικές δυσχέρειες του a posteriori ελέγχου. **Καινοτομία** αποτελεί και η υποχρέωση οργανισμών και επιχειρήσεων, οι οποίοι επεξεργάζονται συστηματικά και τακτικά, δεδομένα σε μεγάλη κλίμακα, να υπάγονται σε εσωτερικό αυτοέλεγχο μέσω ενός ημιανεξάρτητου

- Ο Κανονισμός βελτιώνει σημαντικά τους **a posteriori μηχανισμούς προστασίας των προσωπικών δεδομένων**, με σαφείς και αναλυτικές διατάξεις αναφορικά με την ευθύνη του παραβάτη, την επιβολή κυρώσεων και την αναζήτηση αποζημίωσης.
- Ο Κανονισμός θέτει ως **κεντρικό θεσμικό πυλώνα για τη δημόσια εποπτεία στο πεδίο των προσωπικών δεδομένων μία ισχυρή και ανεξάρτητη εποπτική αρχή**.³⁸

Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων δημιουργήθηκε από την ανάγκη να ληφθούν υπόψη οι **νέες τεχνολογικές εξελίξεις** θέτοντας ως ζητούμενο να συμβαδίζει το δίκαιο με την τεχνολογία και να μην την ακολουθεί ασθμαίνοντας. Δεν είναι τυχαία μάλιστα η επιλογή το τελικό κείμενο να λάβει το «ένδυμα» ενός Κανονισμού, που θα χαίρει άμεσης και συνακόλουθα ομοιόμορφης και πιο συνεκτικής εφαρμογής από τα κράτη-μέλη, και όχι μιας Οδηγίας, που θα απαιτεί την ενσωμάτωση της από τα κράτη μέλη με νόμο.³⁹ Βασικός στόχος του είναι η ενδυνάμωση των δικαιωμάτων των πολιτών. Στο πλαίσιο αυτό, αναγνωρίζει νέα δικαιώματα, θετικοποιεί, αλλά και επικαιροποιεί-ανανεώνει υπάρχοντα δικαιώματα για τους πολίτες και ασπάζεται νέους μηχανισμούς, αναφορικά με την προστασία των σχετικών δικαιωμάτων, μέσω της ενισχύσεως των υποχρεώσεων των υπευθύνων επεξεργασίας, της θεσμοθέτησεως ενός νέου οργάνου, του υπεύθυνου προστασίας δεδομένων, και της επιβολής αυστηρών κυρώσεων σε περιπτώσεις παραβάσεων.⁴⁰

φορέα ο οποίος καλείται «**υπεύθυνος προστασίας δεδομένων**». Ο υπεύθυνος προστασίας αποτελεί αφενός το πρώτο σχυρό απέναντι στην προσβολή των προσωπικών δεδομένων, αφετέρου το κρίσιμο πρόσωπο μέσω του οποίου καθίσταται εφικτή η αποτελεσματική παρέμβαση της εποπτικής αρχής.

³⁸ Δεν αρκείται σε μία συνήθη διοικητική αρχή **αλλά απαιτεί τη σύσταση ενός πραγματικού ρυθμιστή** στο συγκεκριμένο πεδίο. Στο μέτρο, μάλιστα, που η επεξεργασία δεδομένων έχει έντονο διασυνοριακό χαρακτήρα, λαμβάνεται μέριμνα για τη συνεργασία των εθνικών εποπτικών αρχών μεταξύ τους, εισάγοντας έναν ειδικό «μηχανισμό συνεκτικότητας» όπως τον ονομάζει, στο πλαίσιο του οποίου οι εθνικοί ελεγκτικοί φορείς συνεργάζονται προκειμένου να επιτύχουν τη συνεκτική προστασία των προσωπικών δεδομένων.

³⁹ Βλ. **BORCHARDT, KLAUS-DIETER**, Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁴⁰ Βλ. . **ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ, Φ.**, Τα νέα δικαιώματα για τους πολίτες βάσει του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων : μια πρώτη αποτίμηση και συνταγματική αξιολόγηση,

Συμπερασματικά, όπως επισημαίνει στην μελέτη του ο Καθηγητής Γεώργιος Δελλής : «Απέναντι στον κίνδυνο ενός «Μεγάλου Αδελφού» κατά τον George Orwell, εκείνου της κατάχρησης των προσωπικών δεδομένων, ο Κανονισμός αντιτάσσει ένα «Θαυμαστό Καινούργιο Κόσμο», για να χρησιμοποιήσουμε τον τίτλο του Aldus Huxley, που δεν είναι άλλος από εκείνον της μοντέρνας, έξυπνης και - πάνω από όλα- αποτελεσματικής, δημόσιας εποπτείας». ⁴¹

1.B.2. Η Οδηγία 2016/680/ΕΕ για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρχές επιβολής του

νόμου: Η καταργηθείσα Οδηγία για την Προστασία των Δεδομένων προέβλεπε συνολικό καθεστώς προστασίας των δεδομένων αλλά το πεδίο εφαρμογής της περιοριζόταν στις δραστηριότητες που ενέπιπταν στην εσωτερική αγορά και στις δραστηριότητες των δημόσιων αρχών, πλην των αρχών επιβολής του νόμου. Η Οδηγία 2016/680/ΕΕ για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, κάλυψε το κενό αυτό, εκδόθηκε παράλληλα με τον Γενικό Κανονισμό και θέσπισε συνολικό σύστημα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της επιβολής του νόμου, αναγνωρίζοντας τις ιδιαιτερότητες της επεξεργασίας δεδομένων σχετικών με τη δημόσια ασφάλεια. ⁴²

εισήγηση σε Ημερίδα του Εργαστηρίου Νομικής Πληροφορικής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών στον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών.

⁴¹ Βλ. ΔΕΛΛΗΣ, Γ., Για μια αποτελεσματική δημόσια προστασία των προσωπικών δεδομένων : «ο θαυμαστός καινούργιος κόσμος» του Κανονισμού (ΕΕ) 679/2016.

⁴² Όταν μία αρμόδια αρχή επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων, θα εφαρμόζεται η οδηγία 2016/680. Όταν οι αρμόδιες αρχές επεξεργάζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για άλλους σκοπούς πλην των προαναφερθέντων, θα εφαρμόζεται το γενικό καθεστώς που προβλέπεται στον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων.

1.Γ. Βασικές έννοιες του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679

1.Γ.1. Η έννοια των «Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα» : ⁴³ Κατά τον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679, ως «**δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα**» ⁴⁴ορίζεται «**κάθε πληροφορία που αφορά ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο** (»υποκείμενο των δεδομένων»)· το ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο είναι εκείνο του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί, άμεσα ή έμμεσα, ιδίως μέσω αναφοράς σε αναγνωριστικό στοιχείο ταυτότητας, όπως όνομα, σε αριθμό ταυτότητας, σε δεδομένα θέσης, σε επιγραμμικό αναγνωριστικό ταυτότητας ή σε έναν ή περισσότερους παράγοντες που προσιδιάζουν στη σωματική, φυσιολογική, γενετική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική ταυτότητα του εν λόγω φυσικού προσώπου» (ΓΚΠΔ άρθρο 4.1) Καλύπτει τόσο «αντικειμενικές» πληροφορίες, όσο και «υποκειμενικές» πληροφορίες, γνώμες ή εκτιμήσεις.⁴⁵ Το δεύτερο αυτό είδος δηλώσεων αποτελεί ένα σημαντικό μέρος της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε τομείς όπως ο τραπεζικός, για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας δανειοληπτών ή ο εργασιακός τομέας. Το άρθρο 9 του ΓΚΠΔ κατατάσσει στην **ειδική κατηγορία δεδομένων** (αυτά που ο Ν. 2472/1997 χαρακτήριζε ως ευαίσθητα δεδομένα) προσθέτοντας σε αυτά και τα **βιομετρικά και τα γενετικά δεδομένα** με συνέπεια την ένταξη τους, βάσει του άρθρου 35 παρ. 3 στοιχείο β’

⁴³ Βλ. Γνώμη 4/2007 της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29 της Οδηγίας 95/46 «σχετικά με την έννοια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» **ΚΑΙ ΜΕΤΑΞΑΚΗ, Ε.**, Ο ορισμός των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ΠειρΝομ 2014, σελ. 8 επ., με παραπομπές στη νομολογία της ΑΠΔΠΧ.

⁴⁴ Βλ. **ΜΕΤΑΞΑΚΗΣ, Ε.**, Επανααγνώριση (reidentification): το τέλος της έννοιας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ΔΙΜΕΕ, 3/2013, όπου σχετικά με τον προβληματισμό αν έχει καταστεί «παρωχημένη» η έννοια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα λόγω της δυνατότητας επανααγνώρισης υποκειμένων μέσω φαινομενικώς ανωνυμοποιημένων δεδομένων τους εξαιτίας της ιλιγγιώδους ενδυνάμωσης των υπολογιστικών συστημάτων, υποστηρίζει ότι, εάν η έννοια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα συνεχίσει να ερμηνεύεται διασταλτικά, λαμβάνοντας σε κάθε περίπτωση υπ’ όψη τη στάθμη της τεχνολογίας, τις ιδιαιτερότητες κάθε περίπτωσης και την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 Σ), θα διατηρήσει τον λειτουργικό χαρακτήρα της αποτελώντας τη λυδία λίθο περί του ορίου προστασίας της σχετικής νομοθεσίας.

⁴⁵ Βλ. **ΙΓΓΛΕΖΑΚΗΣ, Ι.**, Διαδικτυακή αξιολόγηση ιατρών, ΔΙΜΕΕ 2017, σελ. 341 **ΚΑΙ αντίθετη άποψη ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**, Δίκαιο Προσωπικών Δεδομένων, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2013) σελ.15-17

ΓΚΠΔ, στις πράξεις επεξεργασίας που ενέχουν συγκεκριμένους κινδύνους για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των προσώπων, στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα λόγω της φύσεως, της εκτάσεως ή των σκοπών τους.⁴⁶ Ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα λογίζονται και ηχητικά ή οπτικά δεδομένα στο μέτρο που ενδέχεται να συνιστούν πληροφορίες για ένα φυσικό πρόσωπο⁴⁷.

Η καινοτομία που εισφέρει ο Κανονισμός αλλά και η Οδηγία 2016/680 στην έννοια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ⁴⁸είναι ότι αναφέρει ρητώς ως στοιχείο ταυτοποίησης⁴⁹ το «**επιγραμμικό αναγνωριστικό ταυτότητας**» (**online identifier**).⁵⁰

1.Γ.2. Η έννοια της επεξεργασίας των δεδομένων : Σύμφωνα με τον ορισμό του Κανονισμού επεξεργασία συνιστά «*κάθε πράξη ή σειρά πράξεων που*

⁴⁶ Βλ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ, Φ., Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων 679/2016/ΕΕ, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα (2017).

⁴⁷ Βλ. ΠΓΓΛΕΖΑΚΗΣ, Ι., Επεξεργασία δεδομένων εικόνας ή και ήχου μέσω φωτογράφισης και βιντεοσκόπησης από δικαστικό επιμελητή κατά τη διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης, ΔΙΜΕΕ 2013, σελ 172 επ.

⁴⁸ Βλ. απόφαση ΔΕΕ της 19^{ης} Οκτωβρίου 2016, Breyer (C-582/14, EU:C:2016:779), σύμφωνα με την οποία : «η δυναμική διεύθυνση IP-διεύθυνση IP η οποία αλλάζει με κάθε νέα σύνδεση στο διαδίκτυο-αποθηκευθείσα από τον φορέα παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων κατά την επίσκεψη προσώπου σε διαδικτυακό τόπο τον οποίο ο εν λόγω φορέας καθιστά προσβάσιμο στο κοινό αποτελεί, ως προς τον φορέα αυτόν, δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα κατά το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46/ΕΚ, εφόσον έχει στη διάθεση του νόμιμα μέσα που καθιστούν δυνατή την ταυτοποίηση του οικείου προσώπου χάρη στις πρόσθετες πληροφορίες τις οποίες έχει στη διάθεση της, για τον τελευταίο, η εταιρία που του παρέχει υπηρεσίες πρόσβασης στο διαδίκτυο» (σκ.49).

⁴⁹ Η αναγνώριση ταυτότητας επιτυγχάνεται κανονικά με βάση συγκεκριμένες πληροφορίες που καλούνται **στοιχεία αναγνώρισης**. Έτσι μέσω των στοιχείων αναγνώρισης, οι αρχικές πληροφορίες συσχετίζονται με ένα φυσικό πρόσωπο που μπορεί να διακριθεί από άλλα άτομα. Αυτή η «εξατομίκευση» μπορεί να γίνει με ειδική αναφορά στο φυσικό πρόσωπο ή σε μια συσκευή ή έναν συνδυασμό συσκευών (ηλεκτρονικός υπολογιστής, κινητό τηλέφωνο, κάμερα, παιχνιδιομηχανές κ.λπ.), με βάση έναν αριθμό ταυτοποίησης, ένα ψευδώνυμο, βιομετρικά ή γενετικά δεδομένα, δεδομένα γεωεντοπισμού, μια διεύθυνση διαδικτυακού πρωτοκόλλου ή κάποιον άλλο εξατομικευτή.

⁵⁰ Βλ. αιτιολογική σκέψη αρ. 30 ΓΚΠΔ και Γνώμη 4/2007 της Ομάδας εργασίας του άρθρου 29.

πραγματοποιείται με ή χωρίς τη χρήση αυτοματοποιημένων μέσων, σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή σε σύνολα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διάρθρωση, η αποθήκευση, η προσαρμογή ή η μεταβολή, η ανάκτηση, η αναζήτηση πληροφοριών, η χρήση, η κοινολόγηση με διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλη μορφή διάθεσης, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, ο περιορισμός, η διαγραφή ή η καταστροφή» (ΓΚΠΔ άρθρο 4.2.) Ο ορισμός αυτός είναι ενδεικτικός, έτσι ώστε επεξεργασία να αποτελούν κι άλλες ενέργειες που δεν αναφέρονται στο κείμενο του ορισμού, όπως π.χ. η αφαίρεση αρχείου αλλά και ιδιαίτερα ευρύς.⁵¹ Στην ως άνω διάταξη δεν περιλαμβάνονται ορισμοί για τις επιμέρους φάσεις της επεξεργασίας δεδομένων γιατί η νομιμότητα της επεξεργασίας ρυθμίζεται ενιαία στο άρθρο 6 ΓΚΠΔ και δεν υπάρχει διαφοροποίηση για τις επιμέρους φάσεις της.⁵²

⁵¹ Σύμφωνα με την Επεξηγηματική Έκθεση της Σύμβασης 108+, η επεξεργασία δεδομένων εκκινεί από τη συλλογή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και καλύπτει όλες τις εργασίες που εφαρμόζονται σε αυτά, είτε πλήρως είτε εν μέρει αυτοματοποιημένα. Όταν δεν εφαρμόζεται αυτοματοποιημένη επεξεργασία, τότε προϋπόθεση είναι η ένταξη των δεδομένων σε δομημένο σύνολο προσβάσιμων ή ανακτήσιμων δεδομένων με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια « που επιτρέπουν στον υπεύθυνο επεξεργασίας ή σε κάθε άλλο πρόσωπο να αναζητήσει, να συνδυάσει, να συσχετίσει τα δεδομένα που αφορούν ένα συγκεκριμένο υποκείμενο δεδομένων»

⁵² Κατά το άρθρο 6 παρ. 1 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679, η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων είναι σύννομη μόνο εάν και εφόσον ισχύει τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες έξι **περιοριστικά** αναφερόμενες προϋποθέσεις: « **α)** το υποκείμενο των δεδομένων έχει συναινέσει στην επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του για έναν ή περισσότερους συγκεκριμένους σκοπούς, **β)** η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκτέλεση σύμβασης της οποίας το υποκείμενο των δεδομένων είναι συμβαλλόμενο μέρος ή για να ληφθούν μέτρα κατ' αίτηση του υποκειμένου των δεδομένων πριν από τη σύναψη της σύμβασης, **γ)** η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη συμμόρφωση με **έννομη υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας**, **δ)** η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη **διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων ή άλλου φυσικού προσώπου**, **ε)** η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την **εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας**, **στ)** η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τους σκοπούς των **έννομων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τρίτος, εκτός εάν** έναντι των συμφερόντων αυτών **υπερισχύει το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων που επιβάλλουν την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως εάν το υποκείμενο των δεδομένων είναι παιδί**».

1.Γ.3. Χρήστες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα :

1.Γ.3.1. Υπεύθυνος επεξεργασίας είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος φορέας που, μόνο ή από κοινού με άλλα, καθορίζει τους σκοπούς και τον τρόπο της επεξεργασίας⁵³ δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και συνακόλουθα φέρει και την ευθύνη για την πραγματοποιούμενη επεξεργασία, ανεξάρτητα αν αυτή εκτελείται από τον ίδιο ή από άλλο πρόσωπο, που δρα για λογαριασμό του (εξαιρείται ο εκτελών την επεξεργασία, για την ευθύνη του οποίου βλ. κατωτέρω).⁵⁴ Καθοριστικό για την έννοια αυτή είναι ότι ο φορέας αυτός **καθορίζει τον σκοπό και τον τρόπο επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα**, ενώ δεν παίζει ρόλο η νομική του μορφή.

Οι υποχρεώσεις του υπεύθυνου επεξεργασίας είναι αυξημένες σε σχέση με το προηγούμενο νομικό καθεστώς, έτσι το **άρθρο 24 ΓΚΠΔ** προβλέπει την υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας να εφαρμόζει κατάλληλα **τεχνικά** [π.χ. χαρτογράφηση δεδομένων (data mapping), τήρηση αρχείου δραστηριοτήτων επεξεργασίας, ταξινόμηση των προσωπικών δεδομένων σε κατηγορίες κ.α.] και **οργανωτικά** [π.χ. ορισμός ΥΠΔ όταν προβλέπεται, διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου όταν απαιτείται, διαβούλευση με την εποπτική αρχή, θέσπιση εσωτερικών πολιτικών κ.α.] μέτρα προκειμένου να διασφαλίζει και να μπορεί να αποδεικνύει (αρχή της λογοδοσίας) ότι η επεξεργασία διενεργείται σύμφωνα με τον κανονισμό, ενώ με το **άρθρο 25 ΓΚΠΔ** καθιερώνεται η αρχή της προστασίας δεδομένων ήδη από το σχεδιασμό και η αρχή της προστασίας δεδομένων εξ ορισμού, με τις οποίες συμπληρώνονται οι ουσιαστικές

⁵³ Ο σκοπός της επεξεργασίας, κατά βάση, αφορά το ειδικό συμφέρον που υπηρετείται με την επεξεργασία, ενώ ο τρόπος της επεξεργασίας αναφέρεται στις μορφές επεξεργασίας (π.χ. αυτοματοποιημένη, μέσω διαδικτύου, με κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης κλπ.) και στα μέσα (τεχνικό εξοπλισμό, προσωπικό κλπ.) που χρησιμοποιούνται.

⁵⁴ **Βλ. απόφαση υπ' αριθ. 49/2011 της ΑΠΔΠΧ** σχετικά με τις εταιρίες ενημέρωσης οφειλετών σύμφωνα με την οποία «...Αν οι εταιρείες ενημέρωσης χρησιμοποιούν τα προσωπικά δεδομένα που έχουν λάβει για την εκτέλεση της σύμβασης πέρα από τη λήξη της, καθορίζοντας οι ίδιες τον σκοπό και τον τρόπο επεξεργασίας τους, **καθίστανται υπεύθυνοι επεξεργασίας** (άρθρο 2 στοιχείο ζ του ν. 2472/1997) και υποχρεούνται σε γνωστοποίηση για τη σύσταση και λειτουργία αρχείου έναντι της Αρχής (σύμφωνα με άρθρο 6 του προ ισχύσαντος ν. 2472/1997)»

ρυθμίσεις του Κανονισμού, με τις οποίες προστατεύεται η ιδιωτική ζωή και τα προσωπικά δεδομένα των φυσικών προσώπων.⁵⁵

1.Γ.3.2. Εκτελών την επεξεργασία είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος φορέας που επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για λογαριασμό του υπεύθυνου της επεξεργασίας. Εκτελών την επεξεργασία είναι, δηλαδή, όποιος αναλαμβάνει να διεκπεραιώσει την επεξεργασία για λογαριασμό του υπεύθυνου επεξεργασίας (π.χ. μια τράπεζα που αναθέτει τη μηχανογράφηση της σε μία εταιρία πληροφορικής).⁵⁶ Με στόχο τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τον Κανονισμό όταν διεξάγεται επεξεργασία προσωπικών δεδομένων από έναν εκτελούντα την επεξεργασία, μετά από ανάθεση δραστηριοτήτων επεξεργασίας από τον υπεύθυνο επεξεργασίας σε αυτόν, προβλέπονται κατάλληλες εγγυήσεις στο άρθρο 28 ΓΚΠΔ. Κυρίως, προβλέπονται υποχρεώσεις ως προς την επιλογή του εκτελούντος την επεξεργασία από τον υπεύθυνο επεξεργασίας και τις συμβατικές ρήτρες που πρέπει να διέπουν τη σχέση τους.⁵⁷

⁵⁵ Βλ. ΠΓΓΛΕΖΑΚΗΣ, Ι., Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμός 2016/679) και ο Εφαρμοστικός Νόμος (Ν. 4624/2019), σελ. 61, Interactive Learning, 3^η έκδοση, 2020.

⁵⁶ Βλ. απόφαση υπ' αριθ. 49/2011 της ΑΠΔΠΧ σχετικά με τις εταιρίες ενημέρωσης οφειλετών σύμφωνα με την οποία : **«Οι εταιρείες ενημέρωσης συνεργάζονται με τράπεζες ή εταιρείες τηλεπικοινωνιών και χρησιμοποιούν τα προσωπικά δεδομένα των καταναλωτών που τους έχουν ανακοινωθεί από τα αρχεία που τηρούν οι τράπεζες ή οι εταιρείες τηλεπικοινωνιών. Συνεπώς, υπεύθυνος επεξεργασίας είναι η τράπεζα ή η εταιρεία τηλεπικοινωνιών και η συνεργαζόμενη εταιρεία ενημέρωσης ενεργεί κατ' εντολήν του υπευθύνου επεξεργασίας (άρθρο 10 παρ. 4 του ν. 2472/1997, βλ. και Απόφαση της Αρχής 20/2001). Ωστόσο, τρία μέλη της Αρχής έκριναν ότι υπεύθυνοι επεξεργασίας είναι τόσο οι τράπεζες και οι λοιποί δανειστές, όσο και οι εταιρίες ενημέρωσης οφειλετών.**

⁵⁷ Βλ. απόφαση υπ' αριθ. 49/2011 της ΑΠΔΠΧ : **«Η ως άνω συνεργασία πρέπει να έχει τη μορφή έγγραφης σύμβασης η οποία θα προβλέπει ότι ο εκτελών την επεξεργασία, δηλαδή η εταιρεία ενημέρωσης διεξάγει την επεξεργασία κατ' εντολήν του υπευθύνου επεξεργασίας (άρθρο 10 παρ.4 του ν. 2472/1997 και άρθρο 6 παρ.4 του 3 ν.3758/2009). Για την ασφάλεια αυτών των δεδομένων και την προστασία τους από, μεταξύ άλλων, την απαγορευμένη πρόσβαση και οποιαδήποτε αθέμιτη επεξεργασία, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να λαμβάνει τα κατάλληλα οργανωτικά και τεχνικά μέτρα (άρθρο 10 παρ. 3 του ν. 2472/1997). Παράλληλα, ωστόσο, βαρύνεται με αυτήν την υποχρέωση και ο εκτελών την επεξεργασία**

1.Γ.3.3. Τρίτος είναι οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή, υπηρεσία ή φορέας, με εξαίρεση το υποκείμενο των δεδομένων, τον υπεύθυνο επεξεργασίας, τον εκτελούντα την επεξεργασία και τα πρόσωπα τα οποία, υπό την άμεση εποπτεία του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία, είναι εξουσιοδοτημένα να επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα (ΓΚΠΔ άρθρο 4.10.)⁵⁸

1.Γ.3.4. Αποδέκτης ορίζεται το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος φορέας, στα οποία κοινολογούνται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, είτε πρόκειται για τρίτον είτε όχι (ΓΚΠΔ άρθρο 4.9.) Αποδέκτης μπορεί να είναι, λοιπόν, ένας τρίτος ή και ένας εκτελών την επεξεργασία.⁵⁹

κατ'εντολήν του υπευθύνου επεξεργασίας, ήτοι οι εταιρείες ενημέρωσης (άρθρο 10 παρ. 4 του ν. 2472/1997)»

⁵⁸ **Βλ. απόφαση 174/2011 ΑΠ**, η οποία δέχθηκε ότι δεν θεωρούνται τρίτοι με την έννοια του Ν. 2472/1997 ο δικαστικός επιμελητής ή ο δικηγόρος, οι οποίοι ενεργούν στα πλαίσια νόμιμης εντολής της τράπεζας και κατά συνέπεια η ανακοίνωση προς αυτούς δεν συνιστά παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων : « *η απλή γνωστοποίηση με δικαστικό επιμελητή, ο οποίος δεν είναι τρίτος, στο υποκείμενο των προσωπικών δεδομένων εκ μέρους του φυσικού ή νομικού προσώπου που τηρεί αρχείο αυτών, με τη συγκατάθεση αυτού, μονομερούς ενέργειας, η οποία μάλιστα είναι αναγκαία για την ικανοποίηση του εννόμου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας, όπως η εξώδικη δήλωση για πρόταση συμψηφισμού αμοιβαίων απαιτήσεων (ΑΚ 441), χωρίς να συνοδεύεται και συνδέεται με άλλες ενέργειες αναγόμενες στη συλλογή, επεξεργασία και συσχέτιση πληροφοριών, οι οποίες αναφέρονται στις διάφορες εκφάνσεις της ιδιωτικής ή δημόσιας ζωής αυτού, που αποτελεί συνήθη και πολλές φορές επιβαλλόμενη από τα συναλλακτικά ήθη πρακτική στην οικονομική και εμπορική ζωή δεν αποτελεί παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, που δικαιολογεί την προβλεπόμενη από τα άρθρα 23 των ν. 2472/1997 και 932 ΑΚ χρηματική ικανοποίηση» **αλλά και αντίθετη άποψη Ιγγλεζάκη** (Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου, 2011, σελ. 667-671).*

⁵⁹ **Βλ. απόφαση ΜΠρΠατρ 9/2020 και ΜΕΦΑΘ 282/2020** δημοσιευμένες στην ΤΝΠ Qualex, σύμφωνα με τις οποίες : «*οι εταιρείες ενημέρωσης οφειλετών για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις, που λειτουργούν κατά τον ως άνω ν. 3758/2009, έχουν την ιδιότητα του αποδέκτη, στον οποίο διαβιβάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα από τον υπεύθυνο επεξεργασίας και ο οποίος στη συνέχεια προβαίνει σε περαιτέρω επεξεργασία [όπως χρήση] αυτών αποκλειστικά για λογαριασμό του υπευθύνου επεξεργασίας δυνάμει καταρτισθείσας έγγραφης μεταξύ αυτού και του υπευθύνου επεξεργασίας σύμβασης (άρθρο 2 στοιχ. η και ι του σε συνδυασμό με άρθρο 10 παρ. 4 του ν. 2472/1997). Ο αποδέκτης (τρίτος ή όχι) ή/και ο εκτελών την επεξεργασία, κατ' εντολή ή υπό την εποπτεία ή για λογαριασμό του υπευθύνου*

1.Γ.4. Η έννοια του «συστήματος αρχειοθέτησης»

Σύστημα αρχειοθέτησης είναι «κάθε διαρθρωμένο σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τα οποία είναι προσβάσιμα με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια, είτε το σύνολο αυτό είναι συγκεντρωμένο είτε αποκεντρωμένο είτε καταναμημένο σε λειτουργική ή γεωγραφική βάση» (ΓΚΠΔ άρθρο 4.6.)⁶⁰

επεξεργασίας με βάση έγγραφη συμφωνία, βαρύνεται με τις απορρέουσες από το άρθρο 10 του ν. 2472/1997 υποχρεώσεις (απόρρητο και ασφάλεια της επεξεργασίας), δεν υπέχει, όμως, και αυτός αυτοτελή υποχρέωση για ενημέρωση του υποκειμένου, γιατί δεν καθίσταται αυτομάτως υπεύθυνος επεξεργασίας από μόνο το γεγονός ότι στην ουσία συλλέγει (αποκτά) από τον υπεύθυνο επεξεργασίας δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, αφού για να γίνει κάτι τέτοιο θα πρέπει αυτός να τα συλλέγει με σκοπό και αποφασισμένο τρόπο περαιτέρω επεξεργασίας, δηλαδή επεξεργασίας για σκοπούς άλλους από την εκτέλεση της σχετικής σύμβασης ανάθεσης της επεξεργασίας για λογαριασμό του υπεύθυνου επεξεργασίας (π.χ. περαιτέρω διαβίβαση των προσωπικών δεδομένων κλπ)».

⁶⁰ Βλ. για την έννοια του αρχείου απόφαση ΑΠ 10/2011 (ΣΤ τμήμα), ΔΙΜΕΕ 2012, σελ.52 σύμφωνα με την οποία : «..το αρχείο εφημερίδας αποτελεί σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα διαρθρωμένο με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια. Τα κριτήρια αυτά είναι ο τίτλος της εφημερίδας, η ημερομηνία κυκλοφορίας και ο αριθμός του συγκεκριμένου φύλλου, τα οποία επιτρέπουν σε οποιονδήποτε τρίτο την πρόσβαση στα ως άνω ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα που έχουν δημοσιευθεί. Τα παραπάνω έχουν γίνει δεκτά και με την υπ' αριθμ. 18/2008 απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα με την οποία κρίθηκε επίσης ότι τα ως άνω δεδομένα (φωτογραφίες από την ερωτική ζωή των παραπάνω προσώπων) αποτέλεσαν αντικείμενο αυτοματοποιημένης επεξεργασίας. Τούτο δε, διότι τα ευαίσθητα δεδομένα υπέστησαν κατά τη διαδικασία παραγωγής του εντύπου (εφημερίδας), που αποτέλεσε το μέσο διάδοσής τους σε ένα ευρύτατο κύκλο προσώπων περισσότερες διαδοχικές διακριτές ηλεκτρονικές επεξεργασίες, όπως την ψηφιοποίησή τους μέσω ειδικών σαρωτών (scanners) - εφόσον οι φωτογραφίες αυτές δεν ήταν ήδη σε ψηφιακή μορφή - την καταχώρισή τους σε ηλεκτρονικό αρχείο, την περαιτέρω επεξεργασία τους ως εικόνων, προκειμένου να βελτιωθούν η ευκρίνεια, οι χρωματισμοί τους κ.λπ. Έτσι, είναι προφανές ότι οι περισσότερες αυτές επεξεργασίες πραγματοποιήθηκαν με τη βοήθεια των αυτοματοποιημένων μεθόδων παραγωγής της εφημερίδας ως εντύπου. Επί πλέον τα προσωπικά δεδομένα (φωτογραφίες), που περιέχονται σε κάποιο αποθηκευτικό μέσο (βιντεοκασέτα, οπτικός δίσκος κ.λπ.) κατ' αρχάς όταν δεν είναι ομαδοποιημένα και ταξινομημένα με συγκεκριμένα κριτήρια, τα οποία επιτρέπουν την εύρεση, προβολή, επεξεργασία και γενικότερα χρήση του περιεχομένου τους ανά πάσα στιγμή με συγκεκριμένα κριτήρια και διαδικασίες σαφώς οριοθετημένες και προσδιορισμένες, δεν συνιστούν αρχείο με την έννοια του νόμου. Όταν όμως οι συγκεκριμένες φωτογραφίες δημοσιευθούν σε εφημερίδα και ως εκ τούτου αποτελέσουν αρχείο αυτής, τότε συνιστούν σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα διαρθρωμένο με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια»

Η έννοια του «συστήματος αρχειοθέτησης» είναι κεντρικής σημασίας ως προς το πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς η ειδική αυτή νομοθεσία εφαρμόζεται μόνο στην περίπτωση που τα υπό επεξεργασία δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε σύστημα αρχειοθέτησης, ανεξάρτητα αν η επεξεργασία είναι αυτοματοποιημένη ή όχι. Πράγματι, **σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 15 του Κανονισμού** : «..Η προστασία των φυσικών προσώπων θα πρέπει να εφαρμόζεται τόσο στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με αυτοματοποιημένα μέσα, όσο και στη χειροκίνητη επεξεργασία, **εάν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα περιέχονται ή προορίζονται να περιληφθούν σε σύστημα αρχειοθέτησης. Τα αρχεία ή τα σύνολα αρχείων, καθώς και τα εξώφυλλα τους, τα οποία δεν είναι διαρθρωμένα σύμφωνα με συγκεκριμένα κριτήρια δεν θα πρέπει να υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού**». Από τον παραπάνω ορισμό προκύπτει ότι αρχείο προσωπικών δεδομένων δεν είναι ένα οποιοδήποτε σύνολο προσωπικών δεδομένων, αλλά ένα σύνολο προσωπικών δεδομένων το οποίο πρέπει να **ακολουθεί κάποια διάρθρωση** και κάθε δεδομένο που περιλαμβάνεται να είναι **προσιτό με συγκεκριμένα κριτήρια**. Συνεπώς, η διάρθρωση του αρχείου συνδέεται άμεσα με την πρόσβαση σε αυτό, για την οποία χρησιμοποιούνται καθορισμένα κριτήρια. Σύμφωνα με -κρατούσα- αλλοδαπή νομολογία, τους όρους του νόμου πληρούν μόνο κριτήρια υπό τα οποία το περιεχόμενο του αρχείου οργανώνεται «*ελλόγως, ενιαίως και ομοιομόρφως*».⁶¹ Τουναντίον η μέχρι σήμερα νομολογία της ΑΠΔΠΧ έχει νοήσει σιωπηρώς τον όρο «συγκεκριμένα κριτήρια» με ευρύτερη σημασία.⁶²

⁶¹ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, Κ., Δίκαιο Προσωπικών Δεδομένων, Νομική Βιβλιοθήκη, 2013, σελ. 30επ.

⁶² Βλ. απόφαση ΤρΕφΠλημΑθ 175/2014, ΔΙΜΕΕ 2014, σελ. 379 : «δεν θεωρούνται δεδομένα οι πληροφορίες των οποίων κάνει κάποιος χρήση και οι οποίες περιήλθαν σε γνώση του χωρίς να ερευνήσει αυτός κάποιο αρχείο ή χωρίς να του τις έχει μεταδώσει τρίτος που επενέβη σε αρχείο, γιατί εκλείπει η προϋπόθεση του αρχείου ως στοιχείου της αντικειμενικής υπόστασης. Τούτο συνάγεται επίσης ευθέως και από τη διατύπωση του άρθρου 22 παρ. 4, 5 και 6 του ως άνω νόμου, με τις οποίες απειλούνται ποινικές κυρώσεις σε περίπτωση παράνομης επέμβασης σε αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή αυθαίρετης χρησιμοποίησης του προϊόντος τέτοιας επέμβασης, όχι όμως και στην περίπτωση που δεν έχει γίνει τέτοια επέμβαση και ο φερόμενος ως δράστης γνωρίζει τα διαδιδόμενα από μόνος του, αφού στην περίπτωση αυτή δεν στοιχειοθετείται αντικειμενικώς το εν λόγω έγκλημα. Το άρθρο 22 παρ. 4 του Ν 2472/1997 εξάλλου, σκοπό έχει (βλ. και το άρθρο 1 του νόμου αυτού) να τιμωρήσει και να αποτρέψει

Τα κριτήρια διάρθρωσης μπορεί να είναι προσωποπαγή, δηλαδή να συνδέονται με κατηγορίες προσώπων, ή λειτουργικά, να αναφέρονται δηλαδή σε συγκεκριμένες λειτουργίες τις οποίες εξυπηρετεί το σύστημα αρχειοθέτησης. Περαιτέρω, τα προσωποπαγή κριτήρια μπορεί να αναφέρονται σε στοιχεία άμεσης ταυτοποίησης του υποκειμένου των δεδομένων ή να οδηγούν σε έμμεση, πλην όμως σαφή, ταυτοποίηση του. Σε κάθε περίπτωση, κριτήριο είναι η τελική «ταυτοποίηση» του προσώπου, βάσει της οποίας η πληροφορία αποδίδεται σ' αυτό και γίνεται δυνατή η επεξεργασία της σε σχέση μ' αυτό.⁶³

1.Δ. «Ο διττός χαρακτήρας και η προστιθέμενη αξία του εφαρμοστικού Ν. 4624/2019».-

Ο Ν. 4624/2019 έχει ως αντικείμενο και σκοπό **αφενός την προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας για την προστασία δεδομένων στον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679** (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της Οδηγίας 95/46/ΕΚ ⁶⁴και **αφετέρου την ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της**

προσβολές του έννομου αγαθού της ιδιωτικής ζωής και ειδικότερα του δικαιώματος για πληροφοριακή αυτοδιάθεση. Οι προσβολές του δικαιώματος για πληροφοριακή αυτοδιάθεση και της ιδιωτικής ζωής τότε μόνο είναι κατά την έννοια και τον σκοπό του νόμου κολάσιμες, όταν πραγματώνονται με επέμβαση χωρίς δικαίωμα σε (παράνομα ή νόμιμα συσταθέν) αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με λήψη γνώσης αυτών, με αφαίρεση, με επεξεργασία, με μετάδοση, με ανακοίνωση, με γνωστοποίηση σε τρίτους κ.λπ.

⁶³ ΠΑΠΑΒΕΣΗΣ, Γ., Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στη σχέση Τράπεζας-Πελάτη, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2019), σελ. 3

⁶⁴ Ο Κανονισμός (άρθρο 288 εδ. β' ΣΛΕΕ) είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος και τούτο, σε αντίθεση με την οδηγία που δεσμεύει τα κράτη μέλη στα οποία απευθύνεται, όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα αλλά αφήνει την επιλογή του τύπου και των μέσων στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών (άρθρο 288 εδ. γ' ΣΛΕΕ). Έτσι, με την έκδοσή του, ο Κανονισμός γίνεται τμήμα της έννομης τάξης των κρατών μελών και δεν μπορούν αυτά να τον καταστήσουν ανενεργό με την έκδοση αντίθετης νομοθετικής πράξης. Ο Κανονισμός επάγεται άμεσα αποτελέσματα και συνεπώς και δικαιώματα υπέρ των ιδιωτών. Ωστόσο, και τα κράτη μέλη διαθέτουν αρμοδιότητα για την έκδοση νομοθετικών πράξεων σε ορισμένα ζητήματα, τα οποία ο Κανονισμός

Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου.

Ο Κανονισμός παρέχει **διακριτική ευχέρεια** στους εθνικούς νομοθέτες ως προς τη χρήση των εξουσιοδοτήσεων και τη θέσπιση νομοθεσίας, ωστόσο, ενόψει του σκοπού της πλήρους εναρμόνισης του δικαίου των κρατών μελών με τον Κανονισμό, δεν επιτρέπεται να μεταβληθεί του ουσιαστικό περιεχόμενο των διατάξεων του.⁶⁵

Στον **Ν. 4624/2019** αξιοποιήθηκαν ορισμένες από τις δυνατότητες που παρέχει ο ενωσιακός νομοθέτης.⁶⁶ **Επιγραμματικά, θετικά κρίνονται** οι ρυθμίσεις του Ν. 4624/2019 σχετικά με :

- ✓ την κατάργηση της υποχρέωσης αδειοδότησης από την ΑΠΔΠΧ για την επεξεργασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων⁶⁷

ρυθμίζει ειδικά στα άρθρα 85-91, ενώ και στις επιμέρους διατάξεις του προβλέπεται εξουσιοδότηση προς τους εθνικούς νομοθέτες να ρυθμίσουν νομοθετικώς ειδικά ζητήματα.

⁶⁵ **ΙΓΓΛΕΖΑΚΗΣ, Ι.**, Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμός 2016/679) και ο Εφαρμοστικός Νόμος (Ν. 4624/2019), σελ. 61, Interactive Learning, 3^η έκδοση, 2020 **και** **KLAUS-DIETER BORCHARDT**, Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁶⁶ Σύμφωνα με την από 24.01.2018 Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο τόσο τα υποχρεωτικά, όσο και τα δυνητικά μέτρα προσαρμογής της εθνικής νομοθεσίας «...πλασιάζονται από δύο στοιχεία: **1.** Το άρθρο 8 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπό την έννοια ότι οι τυχόν εθνικές πιο ειδικές διατάξεις πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις του άρθρου 8 του Χάρτη και **2.** Το άρθρο 16 παρ. 2 της ΣΛΕΕ, δυνάμει του οποίου η εθνική νομοθεσία δεν μπορεί να θίγει την ελεύθερη ροή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντός της ΕΕ». Σύμφωνα με την ίδια Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής : «Όταν τα κράτη μέλη προσαρμόζουν την εθνική τους νομοθεσία, πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το γεγονός ότι κάθε εθνικό μέτρο το οποίο είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία εμποδίου στην άμεση εφαρμογή του Κανονισμού και την υπονόμηση της ταυτόχρονης και ομοιόμορφης εφαρμογής του στο σύνολο της ΕΕ είναι αντίθετο προς τις συνθήκες.

⁶⁷ Παρά το γεγονός ότι εκφράζονται προβληματισμοί εάν με το νέο καθεστώς «οιονεί αυτορρυθμίσεως» οι υπεύθυνοι επεξεργασίας είναι σε θέση να προβαίνουν σε λεπτές σταθμίσεις.

- ✓ τη ρητή απαγόρευση χρήσης γενετικών δεδομένων για ασφαλιστικούς σκοπούς⁶⁸
- ✓ την εισαγωγή, για πρώτη φορά σε επίπεδο νομοθεσίας, ειδικών κανόνων για την επεξεργασία δεδομένων στο πλαίσιο των σχέσεων απασχόλησης (το άρθρο 27, το οποίο έφτασε στην τελική του μορφή έπειτα από εκτενείς αλλαγές κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης αλλά και της μετέπειτα επεξεργασίας του στη Βουλή, περιλαμβάνει θετικά στοιχεία, χωρίς ωστόσο να αποφεύγονται τα ερμηνευτικά ζητήματα)⁶⁹
- ✓ τις ιδιαίτερα αναλυτικές και στη σωστή κατεύθυνση διατάξεις που ρυθμίζουν τη λειτουργία και συγκρότηση της Αρχής (ΑΠΔΠΧ)
- ✓ την θέσπιση κατώτερου ορίου ηλικίας (15^ο έτος) για την παροχή συγκατάθεσης του ανηλίκου για την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων κατά την προσφορά υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας.
- ✓ την μεταστροφή του νομοθέτη στο ζήτημα της σύγκρουσης του δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικότητας με την ελευθερία της έκφρασης και του τύπου, όπου σε αντίθεση με το καθεστώς του Ν. 2472/1997, ο νέος Ν. 4624/2019 φαίνεται να δίνει ένα προβάδισμα στην ελευθερία του τύπου και της πληροφόρησης, κατόπιν σταθμίσεως σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας.

⁶⁸ Η αποσαφήνιση αυτή είναι εξέχουσας σημασίας και συνιστά προστιθέμενη αξία του νόμου στον τομέα προστασίας των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων, καθώς το όλο ζήτημα δεν είναι νομικά αποκρυσταλλωμένο (Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης CM/Rec(2016)8).

⁶⁹ Βλ. LAWSPOT, Οι νέες διατάξεις για την προστασία προσωπικών δεδομένων των εργαζομένων (Νόμος 4624/2019)

Από την άλλη πλευρά **προβληματισμό δημιουργούν** οι ρυθμίσεις του Ν.4624/2019 σχετικά με: ⁷⁰

- τη διάκριση μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.⁷¹ Ο Ν. 4624/2019 ακολουθεί, σε μεγάλο βαθμό, τη δομή και το περιεχόμενο του Γερμανικού εφαρμοστικού νόμου, γεγονός που σχολιάστηκε αρνητικά.
- την παράλειψη πρόβλεψης επαρκών εγγυήσεων που ορίζονται στο άρθρο 10 του ΓΚΠΔ για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των υποκειμένων των δεδομένων κατά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν ποινικές καταδίκες και αδικήματα.
- την παράλειψη αποσαφήνισης όρων νομολογιακά αμφισβητούμενων, όπως η έννοια του συστήματος αρχειοθέτησης και η έννοια της οικιακής χρήσεως.
- την εξαίρεση των δικαστικών και εισαγγελικών αρχών από την ελεγκτική αρμοδιότητα της ΑΠΔΠΧ στο πλαίσιο ασκήσεως δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων (βλ. Γνώμη 25/2018 του Συμβουλίου της Επικρατείας).
- την εξαίρεση της ΕΥΠ από την ως τώρα προβλεπόμενη ελεγκτική αρμοδιότητα της ΑΠΔΠΧ.⁷²

⁷⁰ Για το νόμο αυτό η ΑΠΔΠΧ εξέδωσε την υπ' αριθμόν 1/2020 Γνωμοδότηση της σύμφωνα με την οποία : « καταρχήν, παρατηρείται ότι με το Ν. 4624/2019 εισάγεται διάκριση μεταξύ «ιδιωτικών» και «δημόσιων» φορέων ως υπεύθυνων επεξεργασίας κατά το πρότυπο του γερμανικού νόμου, πλην όμως, η πλειονότητα των διατάξεων για τη λήψη μέτρων εφαρμογής του ΓΚΠΔ αφορά τους δεύτερους. Περαιτέρω, ο νόμος στηρίζεται σε διαφορετική αντίληψη σε σχέση με εκείνη του Ν. 2472/1997 και της παράδοσης που δημιουργήθηκε από την ερμηνεία από τα δικαστήρια και την ΑΠΔΠΧ. Τονίζεται, δε, ότι δεν θα τύχουν εφαρμογής από την Αρχή κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της διατάξεις του Ν. 4624/2019, οι οποίες θα κριθούν ότι έρχονται σε αντίθεση με τον ΓΚΠΔ ή δεν βρίσκουν έρεισμα σε «ρήτρες ανοίγματος-εξειδίκευσης».-

⁷¹ Βλ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ, Φ., Συνταγματική θεώρηση του νόμου περί προστασίας δεδομένων (Ν. 4624/2019), όπου αναφέρει ότι η διάκριση αυτή, δημιουργεί ένα καθεστώς δύο ταχυτήτων, με την προνομιακή μεταχείριση του Δημοσίου τόσο ως προς καθαυτή την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, όσο και ως προς την επιβολή κυρώσεων, με την επί της ουσίας «πριμοδότηση» αυτού, παραγνωρίζοντας το γεγονός ότι το Δημόσιο αποτελεί τον μεγαλύτερο υπεύθυνο επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων αλλά ταυτόχρονα και τον μεγαλύτερο φορέα διακινδύνευσής τους

⁷² Βλ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ, Φ., όπως ανωτέρω (υποσημείωση 71).

1.Ε. ΕΠΙΜΕΤΡΟ: Οι σύγχρονοι κίνδυνοι από τη χρήση προσωπικών δεδομένων λόγω της ραγδαίας εξέλιξης της ηλεκτρονικής τεχνολογίας ενδεικτικά διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες, ήτοι: **1)** στον κίνδυνο να θιγεί η ιδιωτικότητα του ατόμου (δικαίωμα πληροφοριακού αυτοκαθορισμού) μέσω της χρήσης, δημοσιοποίησης και διάδοσης των προσωπικών πληροφοριών **2)** στον κίνδυνο εκμετάλλευσης, διατήρησης και ηλεκτρονικής «αξιοποίησης» στο διηνεκές αρνητικών δεδομένων σε βάρος του ατόμου με δυσμενείς συνέπειες για την ανάπτυξη της προσωπικότητας του και **3)** στον κίνδυνο κατηγοριοποίησης των ατόμων, μέσω ταξινόμησης των δεδομένων που τους αφορούν, με συνέπεια τον έλεγχο και τη χειραγώγηση τους.⁷³ Οι κανόνες περί προστασίας προσωπικών δεδομένων αποτελούν την αντίδραση του νομοθέτη απέναντι στους κινδύνους που προκάλεσε η εξέλιξη των ηλεκτρονικών υπολογιστών και συγκεκριμένα η τεχνολογία επεξεργασίας πληροφοριών και κατά συνέπεια προσωπικών δεδομένων. Η πρώτη γενιά ρυθμίσεων, **όπως επισημάνθηκε στο 1^ο κεφάλαιο**, αποτελούσε την αντίδραση στην ευρεία χρήση υπολογιστών και στην κεντρική αποθήκευση προσωπικών πληροφοριών από την κρατική μηχανή και **οι κανόνες προστασίας αποσκοπούσαν στην προστασία της ιδιωτικότητας του πολίτη** από τις αυθαιρεσίες της κρατικής μηχανής. Η ευρεία διάδοση των προσωπικών υπολογιστών και στον **ιδιωτικό τομέα** και η **ανάπτυξη δικτύων και διαδικτύου** απελευθέρωσε τη διακίνηση των πληροφοριών και **οδήγησε στην τρίτη γενιά εξειδικευμένων κανόνων προστασίας** προκειμένου να **ελεγχθούν οι κίνδυνοι που προκαλεί η αυτοματοποιημένη επεξεργασία πληροφοριών για τα θεμελιώδη δικαιώματα.**⁷⁴

⁷³ Βλ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ, Μ., Η χρήση προσωπικών δεδομένων και η διαπάλη μεταξύ ελευθεριών των κατόχων τους και ελευθεριών των υποκειμένων τους, ΝοΒ 2000, τόμος 48, τεύχος 1.

⁷⁴ Βλ. ΔΟΝΟΣ, Π., Τεχνολογική διακινδύνευση και προστασία προσωπικών δεδομένων, Συλλογικό έργο «Νέες τεχνολογίες και συνταγματικά δικαιώματα» από την σειρά Δίκαιο και κοινωνία στον 21^ο αιώνα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα (2004), σελ.25, βλ. και απόφαση της 21^{ης} Δεκεμβρίου 2016, **Tele2 Sverige, C-203/15 και C-698/15, EU:C:2016:970** το ΔΕΕ έκρινε ότι εθνική ρύθμιση που προβλέπει γενική και άνευ διακρίσεων διατήρηση του συνόλου των δεδομένων κίνησης και θέσης όλων των συνδρομητών και των εγγεγραμμένων χρηστών, ως προς όλα τα μέσα ηλεκτρονικής επικοινωνίας, υπερβαίνει τα όρια του απολύτως αναγκαίου και δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί δικαιολογημένη σε μια δημοκρατική κοινωνία υπό το πρίσμα των άρθρων 7,8,11 και 52 παρ. 1 του Χάρτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΧΩΡΟ ΥΠΟ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ 2016/679/ΕΕ.-

2.Α.1. Τα πιστωτικά ιδρύματα και η σύγκρουση συμφερόντων κατά την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων: Ο όρος «πιστωτικό ίδρυμα» (credit institution) εισήχθη με την Πρώτη Τραπεζική Οδηγία του Συμβουλίου (77/780/ΕΟΚ) αντί του παραδοσιακού όρου «τράπεζα». Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 στοιχ.1 του βασικού τραπεζικού νόμου 4261/2014, αλλά και του άρθρου 4 (1) στοιχ. 1 του Κανονισμού 575/2013, ως **πιστωτικό ίδρυμα** ορίζεται η επιχείρηση, η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και τη χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό της. Λόγω της μαζικότητας, της πολυπλοκότητας αλλά και του συνεχώς αυξανόμενου εύρους των τραπεζικών δραστηριοτήτων έχει καταστεί αναγκαία η ρυθμιστική παρέμβαση της πολιτείας, με βασικό στόχο της διασφάλιση του τραπεζικού συστήματος⁷⁵ και την προστασία των καταθετών και των επενδυτών.⁷⁶

Οι Τράπεζες, για την υποστήριξη της οικονομικής τους δραστηριότητας, χρησιμοποιούν ευρύτητα, με πολύπλοκη υποδομή σε εξοπλισμό και εγκαταστάσεις, την πληροφορική τεχνολογία τόσο για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που πραγματοποιούν οι ίδιες, όσο και για την αποδοχή ροής προσωπικών δεδομένων που

⁷⁵ Βλ. **ΑΠ 1352/2011**, σύμφωνα με την οποία: «Οι τράπεζες, ως χρηματοδοτικοί οργανισμοί που ασκούν αποφασιστική επίδραση στην ανάπτυξη και στη λειτουργία των χρηματοδοτούμενων από αυτές επιχειρήσεων, έχουν αυξημένη ευθύνη κατά την άσκηση του χρηματοδοτικού τους έργου και οφείλουν να μεριμνούν για τα συμφέροντα των επιχειρήσεων που χρηματοδοτούν, αφού από τη φύση της η πιστωτική σχέση, ως διαρκής έννομη σχέση ιδιαίτερης εμπιστοσύνης μεταξύ των συμβαλλομένων, επιβάλλει την υποχρέωση πίστης και προστασίας από την πλευρά των τραπεζών των συμφερόντων των πελατών τους, ώστε να αποφεύγονται υπέρμετρα επαχθείς γι' αυτούς συνέπειες. Συνεπώς και για το λόγο αυτό η άσκηση των δικαιωμάτων τους θα πρέπει να κυριαρχείται από τις αρχές της καλόπιστης και σύμφωνης με τα χρηστά συναλλακτικά ήθη εκπλήρωσης των οφειλόμενων παροχών (ΑΚ 178, 200, 288) και να αποφεύγεται αντίστοιχα κάθε κατάχρηση στη συμπεριφορά τους»

⁷⁶ Βλ. **ΡΟΚΑΣ, Ν.,| ΓΚΟΡΤΣΟΣ, Χ., | ΜΙΚΡΟΥΛΕΑ, Α., | ΛΙΒΑΔΑ, Χ.**, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016.

επεξεργάζονται άλλοι φορείς.⁷⁷ Η επεξεργασία πληροφοριών συνιστά μία διαδικασία που απαντάται στο πλαίσιο του του κράτους, της οικονομίας και της κοινωνίας ήδη από το πρώτο στάδιο οργάνωσης τους. Η αυτοματοποίηση της επεξεργασίας των πληροφοριών αντανάκλα τις δομικές μεταλλαγές της βιομηχανικής κοινωνίας και οδηγεί σε αλλαγή των επιχειρησιακών μορφών. **Η οικονομία καθορίζεται πλέον πρωτίστως από την τεχνολογία** και σε συνδυασμό με την αναμφισβήτητη πλέον τάση μετάβασης από την οικονομία των προϊόντων στην οικονομία των υπηρεσιών οι νέες τεχνολογίες, η εμπορευματοποίηση και η διαχείριση της πληροφορίας οδηγούν σε αλλαγές στη δομή των επιχειρήσεων.⁷⁸ Η εξάρτηση της σύγχρονης κοινωνίας από την συλλογή πληροφορίας και η μετεξέλιξη της από «βοήθημα» σε αυτόνομο συναλλακτικό αγαθό με οικονομική «αυταξία» οδηγεί αναπόφευκτα σε μία **σύγκρουση αγαθών** και συγκεκριμένα του δικαιώματος του ατόμου στην προστασία των προσωπικών του δεδομένων και της ανάγκης για ελεύθερη κυκλοφορία των πληροφοριών.

Έτσι, η επεξεργασία⁷⁹ προσωπικών δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς, που εδράζεται στο συνταγματικά κατοχυρωμένο **δικαίωμα των Τραπεζών στην πληροφόρηση (άρθρο 5^Α Σ)** συγκρούεται⁸⁰ με το δικαίωμα προστασίας του ατόμου έναντι της συλλογής, επεξεργασίας και χρήσης, με συμβατικές ή ηλεκτρονικές μεθόδους των προσωπικών δεδομένων του (άρθρο 9^Α Σ). Η **ανάγκη πληροφόρησης** σχετικά με την οικονομική φερεγγυότητα και την πίστη του αντισυμβαλλόμενου πριν από την ανάληψη συμβατικών υποχρεώσεων, υπάρχει όσο υφίσταται εμπόριο και

⁷⁷ Βλ. **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΔΟΥ, Ε.**, Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στο πεδίο της Τραπεζικής Δραστηριότητας (Νομικό Πλαίσιο), Αρμενόπουλος 2004/1377.

⁷⁸ **Βλ. ΜΗΤΡΟΥ, Λ.**, Οι νέες τεχνολογίες πληροφορικής & επικοινωνιών και οι αλλαγές στο κράτος και στην οικονομία (Προστασία Προσωπικών Δεδομένων), Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

⁷⁹ Όπως η συγκέντρωση, αποθήκευση και διαβίβαση πληροφοριών που αφορούν την οικονομική κατάσταση, φερεγγυότητα και πιστοληπτική ικανότητα του ατόμου.

⁸⁰ **Βλ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ, Μ.**, Η χρήση προσωπικών δεδομένων και η διαπάλη μεταξύ ελευθεριών των κατόχων τους και ελευθεριών των υποκειμένων τους, ΝοΒ 2000, τόμος 48, τεύχος 1, ο οποίος υποστηρίζει ότι το πρόβλημα (της σύγκρουσης των δικαιωμάτων -ελευθεριών) επιλύεται με δύο τρόπους, αφενός την εξειδίκευση των ορίων τους από τον νομοθέτη και αφετέρου με την in concreto στάθμιση των συγκρουόμενων αγαθών **με εφαρμογή κριτηρίων αξιολόγησης.**

συναλλαγές, ιδίως όταν η προμήθεια αγαθών ή εμπορευμάτων γίνεται έναντι πίστωσης του τιμήματος αυτών.⁸¹ Οι ενεργητικές πιστωτικές εργασίες των τραπεζών ενέχουν από τη φύση τους τον αυξημένο κίνδυνο να διαψευσθεί τελικά η «πίστη», η εμπιστοσύνη στο πρόσωπο του πιστολήπτη, ο οποίος αποδεικνύεται αφερέγγυος, αδυνατεί, δηλαδή, ή αρνείται να επιστρέψει τη ληφθείσα πίστωση (**πιστωτικός κίνδυνος**). Ένας από τους τρόπους στάθμισης του πιστωτικού κινδύνου, του οποίου οι τράπεζες έκαναν παραδοσιακά χρήση, ήταν η συγκέντρωση πληροφοριών για την οικονομική συμπεριφορά των πελατών από προηγηθείσες πιστωτικές συναλλαγές μαζί τους ή από πληροφορίες που ζητούσαν και ελάμβαναν από άλλες τράπεζες.⁸² Η επεξεργασία αυτή αποτελεί **επιπλέον** έκφραση της άσκησης του ατομικού **δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας** (άρθρο 5 παρ. 1 Σ) υπό τις νέες συνθήκες της τεχνολογικής εξέλιξης, η οποία πρέπει να σταθμίζεται, σε κάθε περίπτωση, με τα δικαιώματα που απορρέουν από το νομικό πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων.⁸³

Η **τραπεζική πληροφόρηση**,⁸⁴ ως ειδική υποχρέωση που απορρέει από την γενική υποχρέωση προστασίας και από την συναλλακτική σχέση μεταξύ πιστωτικού ιδρύματος και πελάτη, **βρίσκεται σε σύγκρουση και με την υποχρέωση εχεμύθειας του πιστωτικού ιδρύματος** (γενικό τραπεζικό απόρρητο).

⁸¹ **ΠΓΓΛΕΖΑΚΗΣ, Ι.**, Προστασία Προσωπικών Δεδομένων στο Σύστημα Πληροφοριών «ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ», Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα (2006), σελ. 14 επ.

⁸² **ΨΥΧΟΜΑΝΗΣ, Σ.**, Τραπεζικές δραστηριότητες αμφισβητήσιμης νομιμότητας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα (2002), σελ. 35.

⁸³ Βλ. **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΔΟΥ, Ε.**, Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου τους, Αρμ. (2005) 137 επ. και απόφαση **50/2000 της ΑΠΔΠΧ**, με την οποία η Αρχή έθεσε τους όρους για την νόμιμη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τους σκοπούς της άμεσης εμπορίας ή διαφήμισης και της διαπίστωσης πιστοληπτικής ικανότητας.

⁸⁴ Βλ. άρθρο 11 παρ. 1 στοιχ. γ Ν. 4261/2014, σύμφωνα με το οποίο η σύμβαση εμπορικής πληροφόρησης, στην οποία συμπεριλαμβάνονται και οι υπηρεσίες αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας πελατών, αποτελεί τραπεζική δραστηριότητα, **ΡΟΚΑΣ, Ν., | ΓΚΟΡΤΣΟΣ, Χ., | ΜΙΚΡΟΥΛΕΑ, Α., | ΛΙΒΑΔΑ, Χ.**, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016, σελ. 480

Ως **προσωπικά δεδομένα οικονομικής συμπεριφοράς**, λογίζονται τα δεδομένα που περιλαμβάνουν **το σύνολο των πληροφοριών της οικονομικής ζωής του υποκειμένου**, όπως αυτή εκφράζεται από την εν γένει κοινωνική του δραστηριότητα, ως εκδήλωση του δικαιώματος της πληροφοριακής του αυτοδιάθεσης.⁸⁵ Παρά το γεγονός ότι ανήκουν στον πυρήνα της ιδιωτικής ζωής και από πολλούς θεωρούνται ευαίσθητα, ανήκουν στην κατηγορία των απλών προσωπικών δεδομένων. Υποστηρίζεται ότι το δικαιολογητικό έρεισμα για την εξαίρεση των δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς από τον κατάλογο των ευαίσθητων βρίσκεται στις αυξημένες νομοθετικές προσπάθειες για διαφάνεια και περιορισμό του «βρώμικου χρήματος», για τις οποίες θα αποτελούσε τροχοπέδη η αναγνώριση ενός ειδικού status προστασίας των δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς του υποκειμένου.

Στις «μεικτές» περιπτώσεις προσωπικών δεδομένων, που συντρέχει απλό δεδομένο (οικονομικής συμπεριφοράς) με ευαίσθητο (πχ. δεδομένα κοινωνικής πρόνοιας, επιδόματα αναπηρίας, ασθένειας κ.λπ. όπου πολλές φορές δημοσιοποιούνται ονομαστικές λίστες δικαιούχων με αποτέλεσμα να συνάγονται συμπεράσματα σχετικά με την οικονομική κατάσταση αυτών) προτείνεται να υπερτερεί ο ευαίσθητος χαρακτήρας και η επεξεργασία να γίνεται βάσει της αυξημένης νομικής προστασίας των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων.⁸⁶

Εξαιτίας της συνεχούς αύξησης του αριθμού των πιστοληπτών και της διαδικασίας κατάρτισης πιστωτικών συμβάσεων με την ανάπτυξη της σύγχρονης καταναλωτικής κοινωνίας, η Οδηγία 2008/48/ΕΚ, όπως διαμορφώθηκε με την Οδηγία

⁸⁵ Είναι δε, **σύμφωνα με την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ)**: τα έσοδα, τα περιουσιακά στοιχεία, οι επενδύσεις, ο απολογισμός εξόδων, τα δάνεια, οι υποθήκες, οι πιστώσεις, τα επιδόματα, τα εργασιακά προνόμια, οι επιχορηγήσεις, τα δεδομένα ασφάλισης, τα δεδομένα σύνταξης γήρατος, τα αγαθά και οι υπηρεσίες που προσφέρονται στο άτομο ή που προσφέρει το άτομο (υποκείμενο των δεδομένων), οι τραπεζικοί λογαριασμοί, οι πιστωτικές κάρτες, η κληρονομιά, οι αποζημιώσεις και ό,τι άλλο αποτελεί στοιχείο της οικονομικής κατάστασης του υποκειμένου.

⁸⁶ Βλ. **ΜΥΛΩΣΗ, Μ., - ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΔΟΥ, Ε.**, Προσωπικά δεδομένα οικονομικής συμπεριφοράς και η ηλεκτρονική επεξεργασία τους από την ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ, ΔΙΤΕ (π. ΔΙΜΕΕ), 1/2015.

2014/17/ΕΕ, υποχρεώνει τους πιστωτές να διασφαλίζουν την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας και φερεγγυότητας του καταναλωτή στα πλαίσια των αρχών του «υπεύθυνου δανεισμού». Η ανάγκη πληροφόρησης σχετικά με την οικονομική φερεγγυότητα και την πιστοληπτική ικανότητα του αντισυμβαλλόμενου οδήγησε στη δημιουργία αρχείου συγκέντρωσης και διασταύρωσης πληροφοριών. Στη διευρυνόμενη πιστωτική αγορά, «...οι πιστωτικοί φορείς θα πρέπει να αποφεύγουν τον ανεύθυνο δανεισμό ή τη χορήγηση δανείων **χωρίς τον προηγούμενο έλεγχο φερεγγυότητας και θα πρέπει να έχουν ατομικά την ευθύνη του ελέγχου της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή**» δεδομένου ότι «..Η χρηματοπιστωτική κρίση έδειξε ότι η ανεύθυνη συμπεριφορά των συμμετεχόντων στην αγορά μπορεί να υπονομεύσει τα θεμέλια του χρηματοοικονομικού συστήματος, οδηγώντας σε έλλειψη εμπιστοσύνης εκ μέρους όλων των πλευρών, ιδίως των καταναλωτών, και, δυνητικά, σε σοβαρές κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες. [...]»⁸⁷

2.A.2. Η δημιουργία αρχείου πληροφοριών οικονομικής συμπεριφοράς: Στη χώρα μας, η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των συναλλασσόμενων με πιστωτικά ιδρύματα πραγματοποιείται από μια κεντρική βάση δεδομένων, το σύστημα πληροφοριών της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε,⁸⁸ που συστάθηκε το 1997 από τα

⁸⁷ Βλ. ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ 6ης Ιουνίου 2019 στην υπόθεση C-58/18, Michel Schyns κατά Belfius Banque SA, σχετικά με την προστασία των καταναλωτών – Οδηγία 2008/48/ΕΚ – Προσυμβατικές υποχρεώσεις – Άρθρο 5, παράγραφος 6 – Υποχρέωση του πιστωτικού φορέα να αναζητήσει την καταλληλότερη πίστωση – Άρθρο 8, παράγραφος 1 – Υποχρέωση του πιστωτικού φορέα να μη συνάψει τη σύμβαση δανείου σε περίπτωση αμφιβολιών σχετικά με την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή – **Υποχρέωση του πιστωτικού φορέα να εκτιμήσει τη σκοπιμότητα της πίστωσης.**

⁸⁸ Η ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ τηρεί Αρχείο Δεδομένων Οικονομικής Συμπεριφοράς στο οποίο περιλαμβάνονται **δεδομένα αθέτησης υποχρεώσεων (ΣΑΥ)** [Ακάλυπτες (σφραγισμένες) επιταγές, απλήρωτες (κατά τη λήξη τους) συναλλαγματικές, αιτήσεις πτωχεύσεων, αποφάσεις που απορρίπτουν αιτήσεις πτωχεύσεων λόγω μη επάρκειας περιουσίας του οφειλέτη (αρ. 6 παρ.2 ν 3588/2007), εξέλιξη αιτήσεων πτωχεύσεων, κηρυχθείσες πτωχεύσεις, διαταγές πληρωμής, προγράμματα πλειστηριασμών, κατασχέσεις και επιταγές προς πληρωμή βάσει του Ν.Δ. του 1923, καταγγελίες συμβάσεων καρτών και προσωπικών, καταναλωτικών, στεγαστικών και επιχειρηματικών δανείων και διοικητικές κυρώσεις κατά παραβατών φορολογικών νόμων, τροπές προσημειώσεις σε υποθήκες, αιτήσεις αποφάσεων συνδιαλλαγής/ εξυγίανσης, αιτήσεις ρύθμισης οφειλών, αποφάσεις ρύθμισης χρεών και διαταγές

ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα υπό τη μορφή Α.Ε, η οποία δημιούργησε αρχείο και σύστημα συγκέντρωσης και διασταύρωσης πληροφοριών (σύστημα δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς).⁸⁹ Με τη σταδιακή ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και του τραπεζικού συστήματος, οι τράπεζες της χώρας αναγνώρισαν την ανάγκη για πρόσβαση σε ακριβή δεδομένα οικονομικής συμπεριφοράς, αφού κατέστη σαφές ότι τέτοιες πληροφορίες συμβάλλουν στην **προστασία της πίστης και στην εξυγίανση**

απόδοσης χρήσης μισθίου], **υποθηκών-προσημειώσεων (ΣΥΠ)** και **χορηγήσεων δανείων/καρτών (ΣΣΧ) για επιχειρήσεις και ιδιώτες** [Ενήμερες και σε καθυστέρηση οφειλές προερχόμενες από πάσης φύσεως χορηγήσεις προς ιδιώτες και επιχειρήσεις, καθώς και από πιστωτικές κάρτες ή κάρτες διευκόλυνσης πληρωμών. Πέραν των ανωτέρω το σύστημα συγκέντρωσης χορηγήσεων περιλαμβάνει και δεδομένα που αφορούν σε εγγυητικές επιστολές (συμμετοχής, καλής εκτέλεσης, προκαταβολής κλπ), ενέγγυες πιστώσεις], **Σύστημα Βαθμολόγησης Πιστοληπτικής Συμπεριφοράς (Scoring)** [Πρόκειται για το σύστημα αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων (credit scoring)], **Σύστημα Ελέγχου Κινδύνων (ΤΣΕΚ)** [Πρόκειται για μια νέα υπηρεσία της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ, που λειτουργεί από το 2013, η οποία αποσκοπεί στην άμεση και αξιόπιστη υποστήριξη των επιχειρηματικών αποφάσεων]. Επιπλέον τηρεί επικουρικό αρχείο (**Αρχείο Απολεσθέντων/Κλεμμένων Δελτίων Ταυτοτήτων και Διαβατηρίων**). Επιπρόσθετα, λειτουργεί το **Σύστημα Καταγγελθεισών Συμβάσεων Επιχειρήσεων (ΣΚΣΕ)**, **Αρχείο Εκχωρημένων απαιτήσεων από συμβάσεις/ πιστοποιήσεις εκτέλεσης δημοσίων έργων**, **Αρχείο δεδομένων εταιριών από ΦΕΚ και ΓΕΜΗ**

⁸⁹ **Βλ. ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ, 23/11/2006, στην υπόθεση C-238/05, Asnef-Equifax, Servicios de Informacion sobre Solvencia y Credito SL, Administracion del Estado κατά Asociacion de Usuarios de Servicios Bancarios (Ausbanc),-σχετικά με την ανάγκη ύπαρξης αρχείων δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς-** σύμφωνα με την οποία (σκέψη 55): « Όπως αναφέρθηκε στη σκέψη 47 της παρούσας απόφασης, αρχεία όπως το επίδικο στην κύρια δίκη μπορούν κατ' αρχήν να βελτιώσουν τη λειτουργία της προσφοράς πιστώσεων, μειώνοντας τον κίνδυνο μη εξοφλήσεως εκ μέρους των δανειοληπτών. Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε κατ' ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 54 των προτάσεών του, **αν τα πιστωτικά ιδρύματα, λόγω απουσίας πληροφοριών σχετικά με τον κίνδυνο μη εξοφλήσεως εκ μέρους των δανειοληπτών, δεν έχουν τη δυνατότητα να διακρίνουν μεταξύ αυτών εκείνους ως προς τους οποίους υπάρχει μεγαλύτερος κίνδυνος μη εξοφλήσεως της οφειλής, ο κίνδυνος που αναλαμβάνουν εκ του γεγονότος αυτού κατ' ανάγκην θα αυξηθεί και τα εν λόγω ιδρύματα θα έχουν την τάση να τον εντάσσουν στον υπολογισμό του κόστους δανεισμού για όλους τους δανειολήπτες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων ως προς τους οποίους υπάρχει μικρότερος κίνδυνος μη εξοφλήσεως της οφειλής, οι οποίοι, στην περίπτωση αυτή, αναγκάζονται να υποβληθούν σε μεγαλύτερες δαπάνες απ' ό,τι αν τα εν λόγω ιδρύματα ήταν σε θέση να εκτιμήσουν με μεγαλύτερη ακρίβεια την πιθανότητα εξοφλήσεως. Αρχεία όπως το επίδικο στην κύρια δίκη μπορούν κατ' αρχήν να μετριάσουν την τάση αυτή».**

των οικονομικών συναλλαγών, την μείωση των επισφαλειών προς όφελος του τραπεζικού συστήματος αλλά και των ίδιων των συναλλασσόμενων, μέσω της μείωσης του κόστους δανεισμού αλλά και του περιορισμού της απάτης στις συναλλαγές καθώς και στην ενίσχυση των συναλλαγών, αύξηση της εμπιστοσύνης στην αγορά και στην εμπέδωση του δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας.⁹⁰

Η ΑΠΔΠΧ με τις αποφάσεις της (109/1999 και 523/1999) διαπίστωσε το σύννομο χαρακτήρα του αρχείου (δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς) ως εξυπηρετούντος το δημόσιο συμφέρον. Σύμφωνα με τις ως άνω αποφάσεις η Αρχή δέχεται ότι η επεξεργασία δεδομένων οικονομικού χαρακτήρα είναι «απολύτως αναγκαία»⁹¹ και η προστασία της εμπορικής πίστης «υπερέχει προφανώς» σε σχέση με τα συμφέροντα των πελατών ή των υποψήφιων πελατών των τραπεζών.⁹²

Αποδέκτες των δεδομένων, σύμφωνα με το σκοπό της επεξεργασίας, είναι οι Τράπεζες, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι εταιρείες διαχείρισης πιστωτικών καρτών, φορείς του δημόσιου τομέα, εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) και οι εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης (Leasing). Ακόμη, στο πλαίσιο του Συστήματος Τ.Σ.Ε.Κ., στους αποδέκτες προστέθηκαν επιτηδευματίες και συγκεκριμένα φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων του αστικού κώδικα που ασκούν εμπορική, βιομηχανική, βιοτεχνική, γεωργική ή άλλη επιχείρηση στην Ελληνική Επικράτεια ή σε άλλη χώρα του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου και την Ελβετία, προκειμένου να αντλούν δεδομένα για τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, με τα

⁹⁰ Βλ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΔΟΥ, Ε., Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στο πεδίο της Τραπεζικής Δραστηριότητας (Νομικό Πλαίσιο), Αρμενόπουλος 2004/1381

⁹¹ Κατά το άρθρο 5 παρ. 2 εδ. ε του Ν.2472/1997 : «Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η επεξεργασία και χωρίς τη συγκατάθεση, όταν : η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του έννομου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα και υπό τον όρο ότι τούτο υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων και συμφερόντων των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα και δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες αυτών».

⁹² Βλ. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ 24/2004 και 25/2004 της ΑΠΔΠΧ σχετικά με τις προϋποθέσεις τήρησης αρχείου και τους κανόνες κατηγοριοποίησης δεδομένων της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ, όπου η Αρχή επαναλαμβάνει τη λήψη αποφάσεων με ίδιο περιεχόμενο με αυτό των υπ' αριθ. 109/1999 και 523/1999 αποφάσεων (μη δημοσιευθέντων στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως).

οποία συναλλάσσονται με πίστωση και, συνεπώς, αναλαμβάνουν σχετικό πιστωτικό κίνδυνο.⁹³

2.B. ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

2.B.1. ΕΙΔΟΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: Στο πλαίσιο της κύριας- κατά νόμο- δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων (Ν. 4261/2014, Ν. 4514/2018) τα πιστωτικά ιδρύματα διαθέτουν στους πελάτες τους προϊόντα όπως καταθετικά, χορηγητικά, δάνεια και πιστώσεις κάθε μορφής, επενδυτικά, αλλά και προϊόντα μεικτών χαρακτηριστικών (πχ κατάθεση μέρος της οποίας επενδύεται σε αξίες) κ.λπ. Για τη χορήγηση αυτών των προϊόντων και την παροχή των σχετικών υπηρεσιών **τα πιστωτικά ιδρύματα επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα**, τόσο σε προσυμβατικό στάδιο, όσο και κατά τη διάρκεια ισχύος των σχετικών συμβάσεων, για τη λειτουργία αυτών, και μετά από τη λήξη της ισχύος τους, για την προάσπιση των εννόμων συμφερόντων των ιδίων ή των αντισυμβαλλομένων τους.⁹⁴

⁹³ Με την **62/2003 απόφασή της** η Αρχή αρνήθηκε να προσθέσει στον ήδη διευρυμένο κατάλογο των αποδεκτών και τις εταιρείες ασφάλισης πιστώσεων και εγγυήσεων, παρά το γεγονός ότι μεταξύ των ήδη ορισθέντων αποδεκτών του αρχείου της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. περιλαμβάνονται και οι εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring). Η παραπάνω απόφαση της Αρχής βασίστηκε στο σκεπτικό ότι, ακόμη και αν η πρακτορεία επιχειρηματικής απαίτησης έχει και εξασφαλιστικό σκοπό, αυτή εξακολουθεί να διαφέρει από την ασφάλιση πιστώσεων και επομένως δικαιολογείται διαφορετική μεταχείριση, αφού το προέχον στοιχείο στην τελευταία έγκειται στην ανάληψη του ασφαλιστικού κινδύνου (της αφερεγγυότητας του οφειλέτη) **Αντίθετη η ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΛΟΥ Ε.**, η οποία υποστηρίζει ότι στις περισσότερες περιπτώσεις των συμβάσεων factoring, η εταιρία factoring αναλαμβάνει τον κίνδυνο είσπραξης των απαιτήσεων και ως εκ τούτου ενδιαφέρεται κατά κύριο λόγο να έχει πρόσβαση σε οικονομικά δεδομένα, προκειμένου να διευκολυνθεί στη στάθμιση του μεγέθους του ως άνω αναλαμβανόμενου κινδύνου και στην είσπραξη των απαιτήσεών της. Σε διαφορετική περίπτωση, όταν δηλαδή η λειτουργία της εταιρίας factoring αποβλέπει μόνον στην είσπραξη της απαίτησης, χωρίς την παράλληλη ανάληψη κινδύνου, τα δυσμενή στοιχεία των οφειλετών παρουσιάζουν μικρό ενδιαφέρον. Δεδομένης δε της εξασφαλιστικής λειτουργίας είσπραξης, που επιτελούν οι εταιρίες factoring και που συναντάται **και στις εταιρίες εξασφάλισης πιστώσεων, θα έπρεπε, για την εξυπηρέτηση της αρχής του με ίσους όρους ανταγωνισμού και της ίσης μεταχείρισης, οι τελευταίες να περιληφθούν στον κατάλογο των αποδεκτών των οικονομικών δεδομένων.**

⁹⁴ **Ενδεικτικά :** Δεδομένα ταυτοποίησης, επικοινωνίας, οικονομικής, περιουσιακής και οικογενειακής καταστάσεως, Δεδομένα αθετήσεως οικονομικών υποχρεώσεων, Δεδομένα πιστοληπτικής ικανότητας,

Τα δεδομένα συλλέγονται απευθείας από τα υποκείμενα⁹⁵ ή και από δημόσια προσβάσιμες πηγές (υποθηκοφυλακεία, κτηματολογικά γραφεία, δικαστήρια, φορολογικές αρχές κ.α.) και από συνεργαζόμενες με το πιστωτικό ίδρυμα εταιρείες, όπως εταιρείες ενημέρωσης οφειλετών (Ν. 3758/2009), εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων (Ν. 4354/2015), αρχεία δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς (όπως ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ), παρόχους υπηρεσιών (Google) ή και κοινωνικά δίκτυα.

2.B.2. ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: Σύμφωνα με το σχετικό θεσμικό πλαίσιο (Κανονισμός 2016/679/ΕΕ άρθρα 13 παρ. 1ε και 14 παρ.1ε) τα πιστωτικά ιδρύματα ενημερώνουν τους πελάτες τους για τους αποδέκτες των δεδομένων τους προσδιορίζοντας αυτούς κατά κατηγορία, εφόσον είναι αντικειμενικά αδύνατος ο εξατομικευμένος προσδιορισμός των αποδεκτών για κάθε πελάτη κατά της διάρκειας της συμβατικής του σχέσης με το πιστωτικό ίδρυμα. **Αποδέκτες** των προσωπικών δεδομένων των πελατών των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι κυρίως:

- Οι υπάλληλοι και τα στελέχη τους που είναι αρμόδια για τον χειρισμό της κατά περίπτωση συναλλαγής ή της εκάστοτε σύμβασης με τον πελάτη καθώς

Δεδομένα πιστωτικής βαθμολογήσεως (credit profiling-credit scoring), Δεδομένα συναλλακτικής συμπεριφοράς (marketing profiling), Δεδομένα που παρέχονται μέσω των συσκευών που χρησιμοποιεί ο πελάτης ως στοιχεία αναγνώρισεως θέσεως, Δεδομένα καταγραφής συνομιλιών (κατόπιν προηγούμενης ενημέρωσης) και δεδομένα εικόνας από τα συστήματα βιντεοσκόπησης των χώρων της Τράπεζας (στους οποίους πρέπει να υπάρχουν οι σχετικές σημάνσεις) κ.α.

⁹⁵ Σύμφωνα με την υπ' αριθ. **281/17.03.2009** Πράξη της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος , τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα οφείλουν (στο μέτρο της δέουσας επιμέλειας σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ν. 3691/2008 για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες) να εξακριβώνουν και **να ελέγχουν την ταυτότητα του συναλλασσόμενου/πελάτη τους** και να ζητούν έγγραφα που **να πιστοποιούν τα συγκεκριμένα στοιχεία του**. Σύμφωνα με το ανωτέρω κανονιστικό πλαίσιο η τράπεζα μπορεί να ζητήσει κάθε στοιχείο συναφές με το αντικείμενο και τη φύση της συναλλαγής, όπως στοιχεία σχετικά με την επαγγελματική ή επιχειρηματική δραστηριότητα των πελατών της, τις πηγές των περιουσιακών στοιχείων και των εισοδημάτων τους, καθώς και επαλήθευση αυτών, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του νόμου [ν. 3691/2008, όπως τροποποιήθηκε από το ν. 4051/2012 και υπ' αριθ. 2652/2012 Πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος], μέσω εκκαθαριστικού σημειώματος φορολογίας εισοδήματος.

και στελέχη θυγατρικών εταιριών του πιστωτικού ιδρύματος που ανήκουν στον χρηματοπιστωτικό τομέα.

- Άλλα πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα ή φορείς του εσωτερικού ή του εξωτερικού περιλαμβανομένων των εταιριών ή φορέων ειδικού σκοπού (κατά την έννοια του Ν. 3156/2003)
- Φορείς στους οποίους το πιστωτικό ίδρυμα αναθέτει τη διεκπεραίωση εργασιών ή την εκτέλεση έργων για λογαριασμό του (πχ πραγματογνώμονες, εταιρίες ανάλυσης δεδομένων, τηλεφωνικής εξυπηρέτησης κ.λπ.) καθώς και Εταιρίες ή φορείς που αποκτούν απαιτήσεις του πιστωτικού ιδρύματος κατά πελατών του (όπως π.χ. επενδυτικές εταιρίες)
- Φορείς συγχρηματοδότησης ή παροχής εγγυήσεων (όπως Ελληνικό Δημόσιο, ΕΤΕΑΝ, Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων κ.λπ.)
- Εταιρίες ενημέρωσης οφειλετών (Ν. 3758/2009 όπως ισχύει), εταιρίες διαχείρισης απαιτήσεων (Ν. 4354/2015 όπως ισχύει), δικηγορικές εταιρίες, δικαστικοί επιμελητές κ.λπ., εταιρίες ή φορείς που είναι εξειδικευμένοι στην επικαιροποίηση στοιχείων ταυτοποίησης και επικοινωνίας καθώς και εταιρίες προβολής και προώθησης προϊόντων ή και υπηρεσιών-πραγματοποίησης έρευνας αγοράς και ικανοποίησης πελατών.⁹⁶

⁹⁶ Βλ. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ της ΑΠΔΠΧ 20/2001, 59/2009, 60/2009 σχετικά με το ζήτημα της προσήκουσας ενημέρωσης του υποκειμένου των δεδομένων από την τράπεζα πριν από την ανακοίνωση των οφειλών στις εταιρίες ενημέρωσης οφειλετών/εισπρακτικές εταιρίες, **σύμφωνα με τις οποίες: α)** ο δανειστής οφείλει να επεξεργάζεται ακριβή στοιχεία για τον οφειλέτη **β)** ο δανειστής οφείλει να ενημερώνει προηγουμένως τον οφειλέτη για την ανακοίνωση των δεδομένων του σε εταιρίες ενημέρωσης οφειλετών και **γ)** σε περίπτωση ανάθεσης της δικαστικής επιδίωξης της απαίτησης από δικηγορικά γραφεία, την ευθύνη τόσο για την ακρίβεια των στοιχείων που ανακοινώνουν στους δικηγόρους όσο και για τις λοιπές παραβάσεις του Ν. 3758/2009 καθώς και της νομοθεσίας περί προσωπικών δεδομένων κατά την επικοινωνία, φέρουν οι ίδιοι οι δανειστές ως υπεύθυνοι επεξεργασίας. Βλ και ΛΩΣΤΑΡΑΚΟΥ, Κ., Διακίνηση τραπεζικών δεδομένων και δικαιώματα υποκειμένων, σελ 228 από το συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή», ΚΟΤΣΑΛΗ, Λ.,(επιμέλεια) Νομική Βιβλιοθήκη (2016)

- Εποπτικές των πιστωτικών ιδρυμάτων αρχές (Τράπεζα της Ελλάδος, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα), Δικαστικές και Εισαγγελικές αρχές ή φορείς του Δημοσίου (πχ. φορολογικές αρχές)⁹⁷
- Η διατραπεζικού χαρακτήρα εταιρία με την επωνυμία Τραπεζικά Συστήματα Πληροφοριών ΑΕ (ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ) (για δεδομένα που αφορούν σε ακάλυπτες επιταγές, απλήρωτες συναλλαγματικές, καταγγελίες συμβάσεων κ.λπ.)⁹⁸

2.B.3. Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: Τα προσωπικά δεδομένα τηρούνται για το χρόνο που είναι απαραίτητος για την εκπλήρωση του σκοπού που εξυπηρετεί η επεξεργασία τους και σε κάθε περίπτωση για τον ελάχιστο χρόνο που απαιτεί η εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία που διέπει τη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων. **Ειδικότερα:**

- Τα προσωπικά δεδομένα που αφορούν στην κατάρτιση και λειτουργία της σύμβασης, διατηρούνται τουλάχιστον καθ' όλη τη διάρκεια της σχέσης του πιστωτικού ιδρύματος με τον πελάτη, μέχρι την ολοσχερή εξόφληση κάθε σχετικής απαίτησης και τη συμπλήρωση του κατά νόμο χρόνου παραγραφής κάθε τυχόν αξίωσης.

⁹⁷ **Βλ. ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ 5/2013 της ΑΠΔΠΧ** αναφορικά με την αναγκαιότητα λήψης μέτρων για την ορθή χρήση του Συστήματος Μητρώων Τραπεζικών Λογαριασμών και Λογαριασμών Πληρωμών (στο σύστημα αυτό εντάσσονται δημόσιες αρχές και υπηρεσίες που ασκούν ελεγκτικό και διωκτικό έργο στις οποίες παρέχεται η δυνατότητα αυτοματοποιημένης πρόσβασης σε στοιχεία τραπεζικών λογαριασμών και λογαριασμών πληρωμών που τηρούν τα πιστωτικά ιδρύματα και τα ιδρύματα πληρωμών για φυσικά και νομικά πρόσωπα [άρθρο 62 Ν.4170/2013], όπου η ΑΠΔΠΧ επεσήμανε ότι η προβλεπόμενη επεξεργασία συνιστά περιορισμό του ατομικού δικαιώματος του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού και θα πρέπει να δικαιολογείται από αποχρώντες λόγους δημοσίου συμφέροντος, να τελεί σε πρόδηλη λογική συνάφεια με τον επιδιωκόμενο σκοπό, να είναι πρόσφορη, κατάλληλη και αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού αυτού, να μην θίγει τον πυρήνα του δικαιώματος και να μην απονέμει στη διοίκηση ευρεία διακριτική ευχέρεια.

⁹⁸ **Βλ. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ 109/1999 και 24/2004 (ΦΕΚ Β' 684/2004) της ΑΠΔΠΧ** σχετικά με τις προϋποθέσεις τήρησης αρχείου από την ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ, σύμφωνα με τις οποίες η σχετική επεξεργασία επιτρέπεται ως επεξεργασία απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του υπέρτερου έννομου συμφέροντος του υπεύθυνου επεξεργασίας και των νομίμων αποδεκτών των δεδομένων.

- Δεδομένα που αφορούν : την πιστοληπτική ικανότητα των πελατών, την αλληλογραφία των πιστωτικών ιδρυμάτων με τους πελάτες τους, καθώς και οι καταγραφόμενες τηλεφωνικές συνομιλίες με πελάτες ή συναλλασσόμενους, τηρούνται για χρονικό διάστημα τουλάχιστον 5 ετών από τη λήξη της επιχειρηματικής σχέσης του πιστωτικού ιδρύματος με τον πελάτη ή την εκτέλεση κάθε συναλλαγής, σύμφωνα με την ΕΤΠΘ 281/2009, όπως αυτή εκάστοτε ισχύει.
- Δεδομένα που αφορούν τηλεφωνικές συνομιλίες με αντικείμενο συναλλαγές επί χρηματοπιστωτικών μέσων, διατηρούνται για χρονικό διάστημα τουλάχιστον 5 ετών ή για πρόσθετη περίοδο δύο ετών μετά από απόφαση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς όταν διενεργεί έρευνα για κατάχρηση της αγοράς (άρθρο 43 του Ν. 4443/2016).
- Εικόνες από συστήματα βιντεοεπιτήρησης στους χώρους των συναλλαγών ή στις εισόδους των υπηρεσιών των πιστωτικών ιδρυμάτων, διατηρούνται για χρονικό διάστημα 15 ημερών από τη λήψη. Σε περίπτωση συμβάντος, τα δεδομένα εξάγονται και διατηρούνται σε διακριτό αρχείο μέχρι 30 ημέρες και εάν το συμβάν αφορά τρίτον (πελάτη ή συναλλασσόμενο ή επισκέπτη), η τήρηση των εικόνων μπορεί να γίνεται μέχρι 3 μήνες (1/2011 Οδηγία της ΑΠΔΠΧ).
- Οι τηλεφωνικές επικοινωνίες με πελάτες στο πλαίσιο των διατάξεων των Ν. 3758/2009 και 4354/2015 διατηρούνται υποχρεωτικά για ένα έτος από την συνομιλία, εκτός εάν νωρίτερα έχει αιτηθεί την λήψη της συνομιλίας το υποκείμενο ή η εποπτική αρχή.
- Αρχεία με δεδομένα υποκειμένων που δημιουργούνται από την εφαρμογή του Κώδικα Δεοντολογίας του Ν. 4224/2013 στο πλαίσιο της διαδικασίας επίλυσης καθυστερήσεων, διατηρούνται για ελάχιστη περίοδο 6 ετών από την ημερομηνία που κάθε στοιχείο περιήλθε στην κατοχή του πιστωτικού ιδρύματος και για όλα τα στοιχεία κάθε δανειολήπτη πελάτη για τουλάχιστον 6 έτη μετά τη λήξη της συνεργασίας του με αυτόν.
- Δεδομένα που αφορούν σε επικοινωνίες προς υποκείμενα για σκοπούς προώθησης, διατηρούνται για ένα έτος από τη διενέργεια της τελευταίας επικοινωνίας μαζί τους. Για τους εγγεγραμμένους στην υπηρεσία Newsletter, για όσο χρόνο ισχύει η εγγραφή τους στην υπηρεσία αυτή.

- Με την επιφύλαξη τυχόν ειδικότερης νομοθεσίας, τα αρχεία προσωπικών δεδομένων υποκειμένων που δημιουργούνται για την εξυπηρέτηση των πάσης φύσεως συμβάσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων με συνεργάτες ή προμηθευτές προϊόντων ή υπηρεσιών, διατηρούνται τουλάχιστον καθ' όλη τη διάρκεια της συμβατικής σχέσης.
- Με την επιφύλαξη τυχόν ειδικότερης νομοθεσίας, δεδομένα πελατών που έχουν υποβάλει αίτηση δανειοδότησης ή παροχής εγγυοδοσίας υπέρ πελάτη, που δεν ικανοποιήθηκε, διατηρούνται για το χρόνο που δικαιολογείται από τους σκοπούς που εξυπηρετεί η διατήρηση της πληροφόρησης με απώτατο χρονικό διάστημα την 5ετία, από την απόρριψη του, δηλαδή όσο διαρκεί η 5ετής παραγραφή των αξιώσεων κατά το προσυμβατικό στάδιο.⁹⁹

2.Γ. Οι σκοποί επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων από τα πιστωτικά

ιδρύματα: Τα πιστωτικά ιδρύματα καθορίζουν τους σκοπούς επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων των συμβαλλόμενων με αυτά υποκειμένων εντός του πλαισίου της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, όπως αυτή προσδιορίζεται στον **καταστατικό σκοπό τους**, το **θεσμικό πλαίσιο** και τις **συμβατικές τους υποχρεώσεις**. Οι σκοποί επεξεργασίας, ενδεικτικά, είναι οι ακόλουθοι:

- **Παροχή τραπεζικών υπηρεσιών** (στο πλαίσιο αυτό τα πιστωτικά ιδρύματα διαθέτουν στους πελάτες τους προϊόντα καταθετικά, χορηγητικά, δάνεια και πιστώσεις κάθε μορφής, επενδυτικά αλλά και προϊόντα μεικτών χαρακτηριστικών, για τη χορήγηση των οποίων και την παροχή των σχετικών υπηρεσιών επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα, τόσο σε προσυμβατικό στάδιο, όσο και κατά τη διάρκεια ισχύος των σχετικών συμβάσεων αλλά και μετά τη λήξη της ισχύος τους, για την προάσπιση των εννόμων συμφερόντων των ιδίων ή των αντισυμβαλλομένων τους)¹⁰⁰

⁹⁹ Βλ. **ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΛΙΑΒΕΣΗΣ**, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στη σχέση Τράπεζας-Πελάτη, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2019), σελ. 73 επ.

¹⁰⁰ Στο **πλαίσιο εκπλήρωσης των συμβατικών τους υποχρεώσεων**, το πιστωτικό ίδρυμα καταγράφει τις τηλεφωνικές επικοινωνίες των πελατών με τους προστηθέντες του για τους εξής σκοπούς: α) στην περίπτωση της υπηρεσίας τηλεφωνικής εξυπηρέτησης (phone banking) με σκοπό την ασφάλεια και προστασία των συναλλαγών, β) στην περίπτωση τηλεφωνικής λήψης χρηματιστηριακών εντολών (Ν. 4443/2016) και β) στην περίπτωση τηλεφωνικής επικοινωνίας με σκοπό την ενημέρωση για την

- **Προώθηση τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών** (ενημέρωση των πελατών για προϊόντα ή υπηρεσίες που έχουν ήδη λάβει αλλά και προώθηση νέων προϊόντων και υπηρεσιών, έρευνα ικανοποίησης πελατών, δημόσια προβολή δραστηριότητας και εταιρικού προφίλ του πιστωτικού ιδρύματος-δημόσιες σχέσεις)¹⁰¹
- **Πρόληψη και Εντοπισμός Εγκληματικών ενεργειών** ¹⁰²(μέσω εγκατάστασης και λειτουργίας : **α)** συστημάτων καταγραφής εικόνας στους χώρους συναλλαγών, **β)** συστημάτων ηλεκτρονικού ελέγχου τόσο της φυσικής όσο και της ηλεκτρονικής πρόσβασης ή εκτέλεσης εργασιών με τη χρήση μηχανισμών ταυτοποίησης και καταγραφής της ιστορικότητας ενεργειών

ύπαρξη ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων και τη διαπραγμάτευση της ρύθμισης της σχετικής οφειλής (Ν. 3758/2009 και Ν. 4354/2015, ως ισχύουν).

¹⁰¹ **Βλ. ΑΠΟΦΑΣΗ 147/2012 της ΑΠΔΠΧ** σύμφωνα με την οποία επιβλήθηκε πρόστιμο σε πιστωτικό ίδρυμα για παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων με σκοπό την προώθηση της παροχής υπηρεσιών εκ μέρους του και την αποκόμιση εμπορικού κέρδους (έκδοση πιστωτικών καρτών). [Σύμφωνα με την υπ' αρ. 26/2004 (προηγούμενη 50/2000) απόφαση της Αρχής η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών με βάση το άρθρο 5 § 2 περ. ε του ν. 2472/97, είναι επιτρεπτή, ακόμη και χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου, εφόσον 1) τα δεδομένα προέρχονται από καταλόγους πού απευθύνονται στο ευρύ κοινό (π.χ. τηλεφωνικός κατάλογος του ΟΤΕ) και υπάρχει η βεβαιότητα ότι τα υποκείμενα που έχουν συμπεριληφθεί σε αυτόν έχουν δώσει την συγκατάθεσή τους, ή από πηγές δημόσια προσβάσιμες που προορίζονται για την παροχή πληροφοριών στο ευρύ κοινό, εφόσον στην συγκεκριμένη περίπτωση έχουν τηρηθεί οι νόμιμες προϋποθέσεις για την πρόσβαση σ' αυτές, ή το ίδιο το υποκείμενο δημοσιοποίησε τα προσωπικά του δεδομένα για συναφείς σκοπούς (π.χ. διανομή διαφημιστικών φυλλαδίων, συμμετοχή σε καταλόγους εμπορικών εκθέσεων κ.λπ.). 2) Ο υπεύθυνος επεξεργασίας περιορίζεται στα απολύτως αναγκαία δεδομένα για την επίτευξη του συγκεκριμένου σκοπού].

¹⁰² **Βλ. ΑΠΟΦΑΣΗ 40/2001 της ΑΠΔΠΧ** η οποία αποφάσισε να επιτρέψει στα τραπεζικά ιδρύματα που επικαλούνται λόγους σχετικά με την πρόληψη και αποτροπή εγκληματικών ενεργειών καθώς και την επίλυση διενέξεων που τυχόν προκύπτουν σε περίπτωση αμφισβητήσεων οικονομικών συναλλαγών-να διατηρούν τα αρχεία που προκύπτουν από εγκατάσταση κλειστών κυκλωμάτων για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο των σαράντα πέντε (45) ημερολογιακών ημερών **και συναφία** (πρόληψη και αποτροπή εγκληματικών ενεργειών καθώς και προστασία του συναλλακτικού κοινού και προσωπικού) **ΑΠΟΦΑΣΗ 194/2012 της ΑΠΔΠΧ** σχετικά με την εγκατάσταση και λειτουργία συστήματος ασφάλειας εισόδου-εξόδου πελατών πιστωτικού ιδρύματος και των προϋποθέσεων που θα πρέπει να πληρούνται για τη λειτουργία του.

(audit trails) και γ) συστημάτων αξιολόγησης της ασφάλειας και εγκυρότητας των τραπεζικών συναλλαγών)

- **Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας** (ιδιαίτερη έννομη υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων που πηγάζει από το Ν. 4557/2018, όπως εκάστοτε ισχύει, και τις σχετικές διατάξεις της Τράπεζας της Ελλάδος και διεθνών οργανισμών).¹⁰³
- **Μετοχολόγιο** (επεξεργασία προσωπικών δεδομένων των υποκειμένων που έχουν τη μετοχική ιδιότητα στο νομικό πρόσωπο του πιστωτικού ιδρύματος ή είναι ενεχυρούχοι δανειστές των μετόχων)
- **Άσκηση αξιώσεων και υπεράσπισης εννόμων συμφερόντων** (διασφάλιση συμφερόντων του πιστωτικού ιδρύματος),¹⁰⁴ άσκηση δικαιωμάτων και

¹⁰³ **Βλ. ΑΠΟΦΑΣΗ 91/2014 της ΑΠΔΠΧ η οποία έκρινε** την επεξεργασία (έλεγχο 24 τραπεζικών λογαριασμών της προσφεύγουσας κάποιου εκ των οποίων ήταν κοινοί με άλλα πρόσωπα συγγενικά ή φιλικά της προσφεύγουσας) αναγκαία για την εκπλήρωση υποχρέωσης του υπεύθυνου επεξεργασίας, η οποία επιβάλλεται από τον νόμο (ν.3691/2008 και ν.3601/2007) βάσει των ειδικών υποχρεώσεων της τράπεζας που απορρέουν από την ειδική νομοθεσία για την πρόληψη και καταστολή εσόδων από εγκληματικές ενέργειες και απέρριψε την προσφυγή, ενώ με την **ΑΠΟΦΑΣΗ 66/2008 η ΑΠΔΠΧ** είχε δεχθεί ότι το άρθρο 31 του ν. 3691/2008 εισάγει νόμιμο περιορισμό του δικαιώματος πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων, ο οποίος όμως παύει να ισχύει αφότου το πιστωτικό ίδρυμα ολοκλήρωσε την έρευνα του και δεν διαβίβασε στην αρμόδια αρχή τις πληροφορίες που συνέλλεξε (εκτιμώντας ότι δεν συνιστούν ένδειξη νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική ενέργεια).

¹⁰⁴ Το πιστωτικό ίδρυμα κατά τη λειτουργία και τη δραστηριότητά του, ενδέχεται να γνωστοποιεί προσωπικά δεδομένα σε τρίτους, σε δημόσιες αρχές και διεθνείς οργανισμούς καθώς και να αναθέτει σε τρίτους να παρέχουν συγκεκριμένες υπηρεσίες επεξεργασίας για λογαριασμό του (π.χ. εταιρίες ενημέρωσης οφειλετών Ν. 3758/2009 ή εταιρίες διαχείρισης απαιτήσεων Ν. 4354/2015, Ν.4469/2017), **υπό τον όρο της προηγούμενης σχετικής ενημέρωσης των υποκειμένων** (όχι και κάθε ένα συγκεκριμένο αποδέκτη αλλά για τις κατά περίπτωση κατηγορίες αποδεκτών). Η διαβίβαση προσωπικών δεδομένων **εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης** είναι ελεύθερη, εάν πληρούνται οι όροι και οι προϋποθέσεις του Κανονισμού (άρθρο 1 παρ. 1 και 3 ΓΚΠΔ), ενώ η διαβίβαση προσωπικών δεδομένων από το πιστωτικό ίδρυμα **εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης** σε εταιρίες του ομίλου του, σε εκτελούντες την επεξεργασία, σε τρίτους αποδέκτες και σε διεθνείς οργανισμούς διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 44 επ. του Κανονισμού.

υπεράσπιση αυτών που πηγάζουν από συμβατικές σχέσεις ή προκύπτουν από διατάξεις νόμων¹⁰⁵

- **Εκχώρηση απαιτήσεων από χορηγήσεις¹⁰⁶**
- **Διαβίβαση σε αρχές** (φορολογικές, εισαγγελικές, ανακριτικές ή δικαστικές αρχές στο πλαίσιο προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης, διερεύνησης παράνομων πράξεων είτε διεθνών υποχρεώσεων της χώρας).¹⁰⁷

¹⁰⁵ **Βλ. ΑΠΟΦΑΣΗ 54/2010 της ΑΠΔΠΧ** η οποία αποφάνθηκε ότι κατ' εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου 5 περ. ε' είναι δυνατό να χορηγηθούν τα στοιχεία (διεύθυνση κατοικίας, στοιχεία αστυνομικής ταυτότητας και ΑΦΜ) πελάτη ενός τραπεζικού ιδρύματος που τηρούνται στο αρχείο του σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα (τρίτος) προκειμένου να προβεί στην άσκηση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου (άρθρο 7 παρ. 2 στοιχ. γ του Ν. 2472/1997) και τα στοιχεία είναι απαραίτητα για τη δικαστική επιδίωξη της απαίτησης του.

¹⁰⁶ Η διαβίβαση των στοιχείων οφειλετών από την εκχωρήτρια τράπεζα μπορεί να θεωρηθεί αναγκαία για την εκπλήρωση υποχρέωσης της που επιβάλλεται από νόμο, σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 2 περ. β του Ν.2472/1997 αλλά και η ιδιότητα της αποκτώσας εταιρίας ως εταιρίας ειδικού σκοπού θεμελιώνει στο πρόσωπο της τη συνδρομή υπερέχοντος εννόμου συμφέροντος για τη διαβίβαση των στοιχείων των οφειλετών **Βλ. ΑΠΟΦΑΣΗ 71/2018 της ΑΠΔΠΧ**.

¹⁰⁷ **Βλ. ΛΩΣΤΑΡΑΚΟΥ, Κ., Διακίνηση τραπεζικών δεδομένων και δικαιώματα υποκειμένων, σελ 232** από το συλλογικό έργο «**Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή**», **ΚΟΤΣΑΛΗ, Λ.,(επιμέλεια) Νομική Βιβλιοθήκη (2016)**, η οποία αναφέρει ότι βάσει της διεθνούς Συμφωνίας μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ -Πρόγραμμα Παρακολούθησης της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας (TFTP AGREEMENT), η οποία τέθηκε σε ισχύ το 2010, το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ αποκτά πρόσβαση σε δεδομένα χρηματοπιστωτικών συναλλαγών της **SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication)** για τους σκοπούς του προγράμματος TFTP. Η συμφωνία ολοκληρώθηκε, αφού έλαβαν χώρα επί σειρά ετών διαπραγματεύσεις μετά τον αντίκτυπο που είχε η ανάδειξη από τα μέσα ενημέρωσης της Ευρώπης και των ΗΠΑ της ύπαρξης ενός προγράμματος ανίχνευσης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (Terrorist Finance Tracking Program, TFTP) που θέσπισε η κυβέρνηση των ΗΠΑ (2001), χάρη στο οποίο κατέστη δυνατό στις Αρχές των ΗΠΑ να αποκτήσουν πρόσβαση σε ένα τμήμα των οικονομικών δεδομένων Ευρωπαίων πολιτών που συγκεντρώνει η SWIFT, μέσω της συλλογής και ανάλυσης μεγάλου όγκου δεδομένων, τα οποία αποθηκεύονταν σε ένα αντίγραφο βάσης δεδομένων (mirror database) του κέντρου επεξεργασίας δεδομένων που διατηρούσε η SWIFT στις ΗΠΑ. **Βλ. ΡΙΖΟΥ, Σ., Διασυνοριακή ροή οικονομικών δεδομένων : Η Συμφωνία SWIFT, σε Πρακτικά 1^{ου} Διεπιστημονικού Συνεδρίου «Δίκαιο και Πληροφορική» (Κομοτηνή 25-26 Μαΐου 2018)**, η οποία αναφέρει ότι η συμφωνία θέτει την προσοχή στον μετασχηματισμό της Ευρωπαϊκής νομοθεσίας υπό το πρίσμα της διασυνοριακής ροής των

➤ Τήρηση ιστορικού αρχείου.¹⁰⁸

2.Δ. Οι νόμιμες βάσεις επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων στα πιστωτικά ιδρύματα:

Τα πιστωτικά ιδρύματα επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα σε συμμόρφωση με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679, το Ν.4624/2019 και τις λοιπές ειδικότερες νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις:

α) **βάσει της χορηγηθείσας συγκατάθεσης του υποκειμένου των δεδομένων** (άρθρο 6 παρ. 1 περ. ε Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679):¹⁰⁹ Αν και ο Κανονισμός δεν προβαίνει σε ιεράρχηση¹¹⁰, φαίνεται να αναγνωρίζεται μια ιδιαίτερη σημασία στη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, η οποία αποτελεί τον κεντρικό άξονα του δικαιώματος του «πληροφοριακού αυτοκαθορισμού»,¹¹¹ καθώς διασφαλίζει τη συμμετοχή του προσώπου στις αποφάσεις που αφορούν τα προσωπικά δεδομένα του.

οικονομικών προσωπικών δεδομένων και καταδεικνύει τη διαφορετική σημασία της έννοιας της ασφάλειας όπως αποδίδεται και αξιολογείται από την ΕΕ και τις ΗΠΑ.

¹⁰⁸ **Βλ. ΑΠΟΦΑΣΗ 165/2011 της ΑΠΔΠΧ** η οποία χορήγησε άδεια σε τράπεζα, ως υπεύθυνη επεξεργασίας του τηρούμενου από αυτήν ιστορικού αρχείου, να επιτρέψει σε υποψήφιο διδάκτορα-ερευνητή την πρόσβαση σε αυτό με τους εξής όρους: α) η πρόσβαση να γίνει στον τόπο που αυτό τηρείται και ο ερευνητής β) να εξάγει μόνον τα δεδομένα που, κατά την επιστημονική του κρίση, είναι απαραίτητα για την ολοκλήρωση της μελέτης του, γ) να καταγράψει μόνον το ιστορικό της κάθε περίπτωσης και όχι τα στοιχεία που ταυτοποιούν το ιστορικό με συγκεκριμένα πρόσωπα, που δυνατόν να βρίσκονται ακόμα στη ζωή, δ) να εξάγει τα στοιχεία σε ανώνυμη μορφή και ε) να τηρήσει την ανωνυμοποίηση σε κάθε μεταγενέστερη χρήση των δεδομένων αυτών.

¹⁰⁹ Κατά το άρθρο 4 αριθ. 11 ΓΚΠΔ, «*συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων είναι κάθε ένδειξη βουλήσεως, ελεύθερη, συγκεκριμένη, ρητή και εν πλήρει επιγνώσει, με την οποία το υποκείμενο των δεδομένων εκδηλώνει ότι συμφωνεί, με δήλωση ή με σαφή θετική ενέργεια, να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν*».

¹¹⁰ Κατά την συζήτηση και ψήφιση του προγενέστερου Ν.2472/1997 (άρθρο 5) στο Ελληνικό Κοινοβούλιο, αποφασίστηκε ότι η συγκατάθεση θα πρέπει να αποτελεί τον κανόνα και όλες οι άλλες βάσεις επεξεργασίας να αντιμετωπίζονται «εξαιρετικά», αποτυπώνοντας έτσι το προβάδισμα της συγκατάθεσης έναντι των άλλων βάσεων επεξεργασίας.

¹¹¹ Άρθρο 2 παρ.1ΓερμΘεμΝ. Το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει το **δικαίωμα πληροφοριακού αυτοκαθορισμού** από το συνδυασμό των διατάξεων περί

Ειδικότερα, ως συγκατάθεση νοείται η **σαφής δήλωση**¹¹² του υποκειμένου των δεδομένων, η οποία συνίσταται στην **ελεύθερη**¹¹³, **συγκεκριμένη**¹¹⁴, **ρητή και εν πλήρει επιγνώσει**¹¹⁵ ένδειξη της συμφωνίας αυτού υπέρ της επεξεργασίας των δεδομένων που το αφορούν.¹¹⁶ Έννομη συνέπεια της, ως δηλώσεως, είναι η άρση του

προστασίας της αναπτύξεως της προσωπικότητας και ανθρώπινης αξιοπρέπειας, βλ. BVerfGE 65,1. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, η οποία αποτελεί το θεμελιώδη λίθο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στη Γερμανία, το άτομο έχει το δικαίωμα να καθορίζει πού και με ποιο τρόπο θα γίνονται γνωστά τα προσωπικά του δεδομένα. Ο πληροφοριακός αυτοκαθορισμός συνίσταται στην κυριαρχία του υποκειμένου των δεδομένων για όλα τα δεδομένα που τον αφορούν και για κάθε χρήση αυτών.

¹¹² Η συγκατάθεση απαιτεί **δήλωση του υποκειμένου ή σαφή θετική ενέργεια**, το οποίο σημαίνει ότι η συγκατάθεση πρέπει να παρέχεται πάντοτε μέσω θετικής ενέργειας ή δήλωση. Πρέπει να είναι προφανές ότι το υποκείμενο των δεδομένων συγκατατέθηκε στην συγκεκριμένη επεξεργασία.

¹¹³ Για να χαρακτηριστεί η συγκατάθεση ως ελεύθερη, θα πρέπει αφενός να μην αποτελεί προϊόν ελαττωματικής βούλησης (πλάνης, απάτης ή απειλής) και αφετέρου να μην αποτελεί προϊόν ανάγκης ή σχέσης εξάρτησης του υποκειμένου από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή, γενικότερα, να μην έχει παρασχεθεί με τρόπο αντίθετο στον νόμο ή τα χρηστά ήθη.

¹¹⁴ Η ανάγκη για συγκεκριμένη συγκατάθεση, αποτελεί εξειδίκευση της αρχής του περιορισμού του σκοπού, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 5 παρ. 1 β ΓΚΠΔ. Ο Γενικός Κανονισμός συσχετίζει το ελεύθερο της συγκατάθεσης με δύο επιμέρους περιπτώσεις: α) την παροχή ξεχωριστής συγκατάθεσης σε διαφορετικές επεξεργασίες και β) την πιθανή ανισότητα των μερών, βλ. **ΚΑΛΕΡΓΗΣ, Α.**, Η συγκατάθεση στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων υπό τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων, ΔΙΤΕ (π. ΔΙΜΕΕ), 1/2019.

¹¹⁵ Η «εν πλήρει επιγνώσει» ή «κατόπιν ενημέρωσης» παρασχεθείσα εγκύρως συγκατάθεση αποτελεί αντανάκλαση της αρχής της διαφάνειας, βλ. **ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ, Ε.**, Προσωπικά Δεδομένα και Προστασία Καταναλωτή, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 183 επ.

¹¹⁶ **ΔΟΝΟΣ, Π.**, Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, (Δίκαιο και Κοινωνία στον 21^ο αιώνα), ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα, (2002) σελ. 17 επ., ο οποίος υποστηρίζει ότι η αρχή του σκοπού θέτει τα όρια στα οποία προσκρούει το δικαίωμα της ελευθερίας του πολίτη να συγκατατίθεται στην επεξεργασία των προσωπικών του στοιχείων, οριοθετώντας την αυτοδιάθεση και τα όρια της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας. Η **συγκατάθεση** δεν μπορεί να θεμελιώσει την επεξεργασία αν η συλλογή των δεδομένων υπερβαίνει τη σχέση προσφορότητας και αναλογίας.

παράνομου της επεξεργασίας, κατά τούτο δε δεν διαφέρει από οποιαδήποτε άλλη συγκατάθεση σε παράνομη προσβολή εννόμου αγαθού ενός προσώπου.^{117, 118}

Η λήψη της συγκατάθεσης του πελάτη¹¹⁹ του πιστωτικού ιδρύματος είναι απαραίτητη για τη σύννομη επεξεργασία όταν δεν συντρέχει μια από τις λοιπές

¹¹⁷ Βλ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, Κ., Προς μια επανεξέταση της έννοιας της δικαιοπραξίας: Το παράδειγμα της συγκατάθεσης του υποκειμένου στην επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του, ΔΙΜΕΕ 3/2005, σελ. 357 επ.

¹¹⁸ Σύμφωνα με το άρθρο 7 του ΓΚΠΔ (προϋποθέσεις συγκατάθεσης) : α) Ο υπεύθυνος επεξεργασίας φέρει το βάρος της απόδειξης όσον αφορά την παροχή της συγκατάθεσης του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα που υφίστανται επεξεργασία (τεκμηρίωση της λήψης της συγκατάθεσης εγγράφως ή με ηλεκτρονικά μέσα), β) εάν η συγκατάθεση παρέχεται στο πλαίσιο έγγραφης δήλωσης η οποία αφορά και άλλα θέματα (π.χ. στην περίπτωση συμβάσεων με προδιατυπωμένους όρους), η απαίτηση παροχής της συγκατάθεσης πρέπει να είναι **διακριτή** από τα άλλα θέματα, γ) η συγκατάθεση είναι ελεύθερα ανακλητή σε κάθε στιγμή, η ανάκληση λειτουργεί για το μέλλον (ex Nunc), το υποκείμενο (των δεδομένων) θα πρέπει να ενημερώνεται για τη δυνατότητα αυτή πριν την παροχή της συγκατάθεσης και η ανάκληση της συγκατάθεσης θα πρέπει να είναι το εξίσου εύκολη με την παροχή της και δ) εάν η σύναψη σύμβασης ή η παροχή υπηρεσίας «εξαρτάται» από τη παροχή συγκατάθεσης στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων τα οποία δεν είναι αναγκαία για την εκτέλεση της σύμβασης ή την παροχή της υπηρεσίας, τότε η συγκατάθεση δεν θεωρείται ότι δίνεται ελεύθερα.

¹¹⁹ Βλ. ΑΠΟΦΑΣΗ 86/2002 της ΑΠΔΠΧ όπου η Αρχή έκρινε ότι η συλλογή και επεξεργασία, δεδομένων φυσικών προσώπων σχετικά με δάνεια καταναλωτικής πίστης και κάρτες, στοιχεία δηλαδή που αφορούν «ενήμερες οφειλές» και «οφειλές σε καθυστέρηση», τα οποία (δεδομένα οικονομικής συμπεριφοράς) αυτά καθ' αυτά δεν έχουν αρνητικό χαρακτήρα, **είναι μη νόμιμη χωρίς τη συγκατάθεση των υποκειμένων και την ΑΠΟΦΑΣΗ 35/2005** με την οποία η ΑΠΔΠΧ απευθύνει προειδοποίηση σε εταιρία να διαγράψει από το τηρούμενο από αυτήν αρχείο ευμενής δεδομένα, λευκή λίστα, η επεξεργασία των οποίων απαιτεί τη συγκατάθεση των υποκειμένων (που στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν υπήρχε). **Βέβαια να σημειωθεί εδώ ότι η επεξεργασία των ευμενών δεδομένων-«λευκή λίστα»-χωρίς τη συγκατάθεση των υποκειμένων, που είχε αρχικά απορριφθεί από την ΑΠΔΠΧ, ύστερα από πίεση του τραπεζικού χώρου, ψηφίστηκε με το Ν. 3746/2009.** Σύμφωνα με το άρθρο 70 παρ. 2 του Ν. 3746/2009, τα δεδομένα του αρχείου που αφορούν σε ανεξόφλητες οφειλές δανείων και πιστώσεων διαβιβάζονται στην ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ από τα πιστωτικά ιδρύματα στο σύνολο τους χωρίς τη συγκατάθεση των υποκειμένων, η δε πρόσβαση των πιστωτικών ιδρυμάτων στο σύστημα γίνεται μετά από τη συγκατάθεση του πελάτη/υποψήφιου δανειολήπτη, Βλ. ΛΩΣΤΑΡΑΚΟΥ, Κ., Διακίνηση τραπεζικών δεδομένων και δικαιώματα υποκειμένων, σελ 223 από το συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή», ΚΟΤΣΑΛΗ, Λ.,(επιμέλεια) Νομική Βιβλιοθήκη (2016).

προϋποθέσεις – νόμιμες βάσεις του άρθρου 6 του Κανονισμού, είναι ειδική, αποτελεί αποτέλεσμα ενημέρωσης από το πιστωτικό ίδρυμα και καλύπτει το σύνολο των διαδικασιών επεξεργασίας που διενεργείται για τους σκοπούς που δόθηκε.¹²⁰

Έτσι η ΑΠΔΠΧ με την 18/2007 απόφαση της έκρινε ως παράνομο τον όρο τράπεζας για την έκδοση χρεωστικής κάρτας με τον οποίο παρέχεται εκ των προτέρων η συγκατάθεση του συμβαλλόμενου στην τράπεζα προς επεξεργασία προσωπικών του δεδομένων για διαφημιστικούς λόγους ή για προώθηση και πώληση προϊόντων ή υπηρεσιών εφόσον η -εκ των προτέρων-συγκατάθεση δεν είναι ειδική και ελεύθερη, δεν είχε προηγηθεί η απαιτούμενη ενημέρωση και η επεξεργασία γίνεται για άλλους πλην της εκτέλεσης της σύμβασης σκοπούς. Ακόμη, η ΑΠΔΠΧ με την 147/2012 ΑΠΟΦΑΣΗ της έκρινε ότι χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς δεν είναι νόμιμη η έκδοση από τράπεζα πιστωτικής κάρτας, ενώ με την 48/2018 ΑΠΟΦΑΣΗ της έκρινε ότι εφόσον σε κάρτα που έχει χορηγηθεί σε πελάτη είναι ενεργοποιημένη η δυνατότητα τήρησης ιστορικού συναλλαγών στο chip αυτής, χωρίς να έχει δώσει την ειδική προς τούτο συγκατάθεσή του, **θα πρέπει ο πελάτης να ενημερωθεί σχετικώς με κάθε πρόσφορο τρόπο** (π.χ. μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, μέσω μηνύματος κατά τη σύνδεσή του σε προσωποποιημένες ηλεκτρονικές υπηρεσίες του υπεύθυνου επεξεργασίας, μέσω ταχυδρομικής επιστολής, κτλ.) ως προς την επεξεργασία αυτή, παρέχοντάς του τη δυνατότητα διακοπής της επεξεργασίας αυτής ενώ σε κάθε νέα έκδοση/χορήγηση κάρτας, το εν λόγω χαρακτηριστικό θα πρέπει να είναι εξ αρχής απενεργοποιημένο, και να ενεργοποιείται **μόνο αν υπάρχει ειδική προς τούτο συγκατάθεση του πελάτη και** εφόσον έχει προηγουμένως σχετικώς ενημερωθεί για την επεξεργασία αυτή.

¹²⁰ ΠΛΙΑΒΕΣΗΣ, Γ., *Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στη σχέση Τράπεζας-Πελάτη*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2019), σελ. 67 επ., ο οποίος σημειώνει ότι παρόλο που η συγκατάθεση θεωρήθηκε ο ακρογωνιαίος λίθος του «πληροφοριακού αυτοκαθορισμού», επικρίθηκε ταυτόχρονα εξίσου έντονα είτε με το επιχείρημα της αναντιστοιχίας της νόμιμης βάσης της συγκατάθεσης με την πραγματικότητα της on line συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων, είτε με το επιχείρημα ότι η συγκατάθεση συνιστά παγίδα ή και ψευδαίσθηση ενημερωμένης και συνειδητής επιλογής.

β) για την εκτέλεση των συμβατικών τους υποχρεώσεων (άρθρο 6 παρ.1 περ. β Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679): Η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πραγματοποιείται στο πλαίσιο τραπεζικών συναλλαγών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών που απορρέουν από τις συναφθείσες συμβάσεις με πελάτες ή / και συναλλασσόμενους ή /και υποψήφιους πελάτες. Έτσι με την **60/2009 ΑΠΟΦΑΣΗ της, η ΑΠΔΠΧ (όμοια και η 59/2009)** έκρινε ότι η τήρηση σε ηλεκτρονικό ή μη αρχείο των ατομικών στοιχείων του συμβαλλόμενου με την τράπεζα και η περαιτέρω επεξεργασία αυτών-συλλογή, καταχώριση, οργάνωση, αποθήκευση, χρήση, διαβίβαση, κ.ά.-έγινε για σκοπούς εκτέλεσης της σύμβασης, στην οποία συμβαλλόμενο μέρος είναι το υποκείμενο των δεδομένων, και ως εκ τούτου, η συγκατάθεση του υποκειμένου δεν απαιτείται σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 1 α του Ν. 2472/1997.¹²¹

γ) σε εκτέλεση νόμιμης υποχρέωσής τους (άρθρο 6 παρ.1 περ. γ) ή **προς εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται για το δημόσιο συμφέρον** (άρθρο 6 παρ.1 περ. ε Κανονισμού (ΕΕ) 2016/678). **Η ΑΠΔΠΧ με την 71/2018 ΑΠΟΦΑΣΗ της** έκρινε, ότι σε περίπτωση τιτλοποίησης δανείου, η συγκατάθεση του υποκειμένου δεν αποτελεί προϋπόθεση του επιτρεπτού της επεξεργασίας, αφού, σύμφωνα με το άρθρο 10 παρ. 21 και 22 του ν. 3156/2003 για την τιτλοποίηση απαιτήσεων, δεν απαιτείται άδεια της Αρχής, ούτε συναίνεση του οφειλέτη για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων οφειλετών κατά το μέτρο που είναι αναγκαία για τους σκοπούς τιτλοποίησης απαιτήσεων, η δε εταιρία ειδικού σκοπού, στην οποία εκχωρήθηκε η

¹²¹ **Βλ. ΑΠΟΦΑΣΗ 98/2017 της ΑΠΔΠΧ :** «*Η επεξεργασία δεδομένων οφειλετών που τηρούνται από τους δανειστές τους είναι αναγκαία για την εκτέλεση της σύμβασης μεταξύ δανειστή-οφειλέτη και, ειδικότερα, για την εκπλήρωση των προβλεπόμενων από το ν. 3758/2009 σκοπών, ήτοι α) την ενημέρωση των οφειλετών για την ύπαρξη ληξιπρόθεσμων οφειλών τους και β) την διαπραγμάτευση του χρόνου, του τρόπου και των λοιπών όρων αποπληρωμής αυτών (βλ. άρθρο 5 παρ. 2 στοιχ. α' του ν. 2472/1997 σε συνδυασμό με άρθρα 3 παρ. 3 και 4 παρ. 2, 8 παρ. 3 του ν. 3758/2009, όπως ισχύει). Συνεπώς, στο πλαίσιο της σχέσης μεταξύ του δανειστή και της εταιρείας ενημέρωσης οφειλετών που είναι σχέση μεταξύ υπευθύνου επεξεργασίας και εκτελούντος την επεξεργασία, η χορήγηση/ανακοίνωση των στοιχείων οφειλετών από τον δανειστή υπεύθυνο επεξεργασίας προς την εκάστοτε συνεργαζόμενη με αυτόν εταιρεία ενημέρωσης οφειλετών-εκτελούσα την επεξεργασία επιτρέπεται και χωρίς τη συγκατάθεση του οφειλέτη υποκειμένου των δεδομένων, με την προϋπόθεση ότι ο δανειστής έχει ενημερώσει με σαφήνεια τον οφειλέτη για την κατηγορία αυτή αποδεκτών των δεδομένων του».*

απαίτηση, όπως και τα άλλα μέρη της διαδικασίας, έχει το δικαίωμα να αντλεί δεδομένα σχετικά με τις απαιτήσεις και τους αντίστοιχους οφειλέτες από την εκχωρήτρια τράπεζα. Ως εκ τούτου, η διαβίβαση των στοιχείων οφειλετών από τον εκχωρητή χρηματοπιστωτικό οργανισμό **είναι αναγκαία για την εκπλήρωση υποχρέωσής του που επιβάλλεται από νόμο, σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 2 περ. β' του ν. 2472/1997.**¹²²

δ) για τη διαφύλαξη των έννομων συμφερόντων τους (άρθρο 6 παρ.1 περ. στ Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679): Όταν είναι απαραίτητο, τα πιστωτικά ιδρύματα επεξεργάζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πέραν των συμβατικών υποχρεώσεών τους, για τη διαφύλαξη των έννομων συμφερόντων αυτών ή τρίτων, όπως για παράδειγμα στο πλαίσιο πρόληψης εγκλημάτων, στο πλαίσιο ελέγχου της ασφάλειας των εγκαταστάσεών τους, στο πλαίσιο ελέγχου και βελτίωσης των πληροφορικών συστημάτων τους, για τη βελτίωση των τραπεζικών προϊόντων, **για την έγερση νομικών αξιώσεων** ή την υπεράσπισή τους σε περίπτωση άσκησης αξιώσεων σε βάρος τους κ.α. Έτσι με την **38/2013 ΑΠΟΦΑΣΗ της ΑΠΔΠΧ**, η Αρχή έκρινε ως νόμιμη και απολύτως αναγκαία για την **ικανοποίηση του έννομου συμφέροντος** που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας, κατ' άρθρο 5 παρ. 2 εδ. ε του Ν. 2472/1997, τη διαβίβαση των προσωπικών δεδομένων των ιδιωτών και επιχειρήσεων, πελατών της θυγατρικής τράπεζας, που αφορούν στις κάθε μορφής προς αυτούς χορηγήσεις, προς την μητρική τράπεζα πριν το στάδιο της απορρόφησης, χωρίς τη συγκατάθεση των υποκειμένων, των οποίων οι θεμελιώδεις ελευθερίες τους δεν θίγονται από την εν λόγω επεξεργασία.

¹²² **Βλ. ΑΠΟΦΑΣΗ 31/2009 της ΑΠΔΠΧ, η οποία έκρινε ότι « κάθε πάροχος (υπηρεσιών ηλεκτρονικής επικοινωνίας) καθίσταται υπεύθυνος επεξεργασίας για τον σκοπό της τήρησης του μητρώου του άρ. 11 παρ. 2 του ν. 3471/2006, επεξεργασία που είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας. Η επεξεργασία αυτή εμπίπτει κατ' αρχήν στο πεδίο εφαρμογής του ν. 3471/2006, καθώς, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 3 του εν λόγω νόμου «Οι διατάξεις των άρθρων 1 έως 17 του παρόντος νόμου έχουν εφαρμογή κατά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και τη διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών, στο πλαίσιο της παροχής διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών σε δημόσια δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών περιλαμβανομένων αυτών που υποστηρίζουν συσκευές συλλογής δεδομένων και ταυτοποίησης...».**

2.Ε. Οι αρχές που διέπουν την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων : Τα πιστωτικά ιδρύματα κατά τη συλλογή και επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, οφείλουν να τηρούν τις θεμελιώδεις αρχές που διέπουν την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του άρθρου 5 του Κανονισμού (συντρέχουσες σωρευτικά και όχι διαζευκτικά) και βάσει αυτών των αρχών οφείλουν να λειτουργούν όλες οι οργανωτικές δομές τους που συμμετέχουν στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Πρόκειται για τις αρχές της **νομιμότητας, αντικειμενικότητας και διαφάνειας**, του **περιορισμού του σκοπού**, της **ελαχιστοποίησης των δεδομένων**, της **ακρίβειας**, του **περιορισμού της περιόδου αποθήκευσης**, της **ακεραιότητας και εμπιστευτικότητας** και της **λογοδοσίας**.

Στο πλαίσιο τήρησης των αρχών της δίκαιης και διαφανούς επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων, τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να **ενημερώνουν** τους πελάτες τους : **α)** για την ύπαρξη της πράξης επεξεργασίας των προσωπικών τους δεδομένων, **β)** την έκταση και τους σκοπούς της, πριν ή κατά την έναρξη της επεξεργασίας και πιο συγκεκριμένα κατά τη συλλογή των δεδομένων (εφόσον συλλέγονται από τους ίδιους τους πελάτες) ή εντός του χρονικού διαστήματος που προβλέπει το άρθρο 14 παρ.3 του Κανονισμού (όταν τα δεδομένα δεν έχουν συλλεγεί από τους ίδιους τους πελάτες). Η ενημέρωση προς τον πελάτη πρέπει να είναι σε συνοπτική, διαφανή, κατανοητή και εύκολα προσβάσιμη μορφή και να χρησιμοποιείται σαφής και απλή διατύπωση.¹²³

2.Ε.1. Αρχή της νομιμότητας, αντικειμενικότητας και διαφάνειας της επεξεργασίας¹²⁴: Ο σκοπός της αναφοράς σε «σύννομη» επεξεργασία, κατά τον ορισμό της αρχής, δεν εξαντλείται στην υποχρέωση συμμόρφωσης με το νόμο. Η επεξεργασία κρίνεται νόμιμη, **εφόσον εδράζεται σε μία από τις βάσεις νομιμότητας της επεξεργασίας**, όπως αυτές αποτυπώνονται στο άρθρο 6 του Κανονισμού (ΕΕ)

¹²³ ΠΛΙΑΒΕΣΗΣ, Γ., Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στη σχέση Τράπεζας-Πελάτη, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2019), σελ. 64 επ.

¹²⁴ Σύμφωνα με την αρχή της νομιμότητας, αντικειμενικότητας και διαφάνειας της επεξεργασίας : «τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε σύννομη και θεμιτή επεξεργασία με διαφανή τρόπο σε σχέση με το υποκείμενο των δεδομένων». (άρθρο 5 παρ. 1 στοιχείο α) του ΓΚΠΔ 2016/679/ΕΕ).

2016/679 και αφετέρου εφόσον τηρεί τις αρχές στο σύνολο τους.¹²⁵ Η πρόθεση του νομοθέτη είναι τέτοια ώστε σε περίπτωση αμφιβολίας ή κενών η ερμηνεία πρέπει να λειτουργεί διασταλτικά υπέρ της προστασίας και συσταλτικά κατά των εξαιρέσεων και περιορισμών της.¹²⁶

2.E.2. Αρχή του περιορισμού του σκοπού της επεξεργασίας¹²⁷ : Η εν λόγω αρχή αποτελεί κεντρικό πυλώνα της ρύθμισης της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων, καθώς η νομιμότητα της επεξεργασίας είναι συνάρτηση του σκοπού, αλλά και η τήρηση των άλλων αρχών αξιολογείται με γνώμονα το σκοπό της επεξεργασίας. Σύμφωνα με την ανωτέρω αρχή, οι σκοποί για τους οποίους συλλέγονται τα δεδομένα θα πρέπει να είναι **καθορισμένοι, ρητοί και νόμιμοι**.¹²⁸ Οι προϋποθέσεις αυτές θα πρέπει να συντρέχουν **σωρευτικά**, ενώ τα δεδομένα δεν επιτρέπεται να υποβάλλονται σε **περαιτέρω επεξεργασία** κατά τρόπο ασύμβατο προς τους σκοπούς αυτούς. Ως εκ τούτου κάθε μεταβολή του σκοπού σημαίνει νέα επεξεργασία και απαιτεί μια νέα, πρόσθετη βάση νομιμότητας της νέας

¹²⁵ Η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 109/2013 απόφαση της επέβαλε πρόστιμο (75.000 €) σε τράπεζα, η οποία με σκοπό την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε «δυνητικούς πελάτες» προέβη σε παράνομη επεξεργασία με αγορά λιστών προσωπικών δεδομένων βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων (όπως κριτήρια εισοδήματος, ύπαρξη στεγαστικού δανείου, κατοχή συγκεκριμένων μοντέλων αυτοκινήτων), ήτοι πληροφοριών που δεν μπορούν να προκύψουν από δημόσια προσβάσιμες πηγές, κατά παράβαση των άρθρων 4 και 5 του Ν. 2472/1997 (σχετική και η 86/2013 απόφαση της ΑΠΔΠΧ).

¹²⁶ ΜΗΤΡΟΥ, Λ. Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων νέο δίκαιο-νέες υποχρεώσεις-νέα δικαιώματα, (Δίκαιο και Κοινωνία στον 21^ο αιώνα), ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα, (2017) σελ. 58-59.

¹²⁷ Σύμφωνα με την αρχή του περιορισμού του σκοπού της επεξεργασίας: « τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα συλλέγονται για καθορισμένους, ρητούς και νόμιμους σκοπούς και δεν υποβάλλονται σε περαιτέρω επεξεργασία κατά τρόπο ασύμβατο προς τους σκοπούς αυτούς». (άρθρο 5 παρ. 1 στοιχείο β) του ΓΚΠΔ 2016/679/ΕΕ).

¹²⁸ Αιτιολογική σκέψη 39 ΓΚΠΔ: «..Θα πρέπει να είναι σαφές για τα φυσικά πρόσωπα ότι προσωπικά δεδομένα που τα αφορούν συλλέγονται, χρησιμοποιούνται, λαμβάνονται υπόψη ή υποβάλλονται κατ' άλλο τρόπο σε επεξεργασία, καθώς και σε ποιο βαθμό τα προσωπικά δεδομένα υποβάλλονται ή θα υποβληθούν σε επεξεργασία.

επεξεργασίας.¹²⁹ Η συμβατότητα της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων με την αρχή του περιορισμού του σκοπού της επεξεργασίας, **πρέπει να κρίνεται κατά περίπτωση.**¹³⁰

Η αξία της αρχής του περιορισμού του σκοπού της επεξεργασίας έγκειται ακριβώς στον περιορισμό της χρήσης της πληροφορίας κατά τρόπο ώστε να μην διακυβεύονται και να μην καταστρατηγούνται τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων μέσω χρήσεων που δεν έχει εγκρίνει είτε το ίδιο είτε ο νομοθέτης διά της ρύθμισης, δεδομένου ότι στο νέο τεχνολογικό περιβάλλον πολλές φορές δεν είναι ευχερής η διάκριση της συμβατότητας των σκοπών (επεξεργασίας) με αποτέλεσμα να μην είναι σαφή και διαφανή τα όρια της επιτρεπόμενης επεξεργασίας.¹³¹

¹²⁹ Η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 61/2001 απόφαση της έκρινε ότι δεν είναι νόμιμη, διότι υπερβαίνει το θεμιτό σκοπό της επεξεργασίας, ανεξάρτητα από τη συναίνεση του υποκειμένου, η χρησιμοποίηση των δεδομένων που προκύπτουν από την απευθείας πρόσβαση των Τραπεζών στη βάση δεδομένων της «Τειρεσίας Α.Ε.» για σκοπό άλλο από τον προληπτικό έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας, όπως για την υποστήριξη εννόμου συμφέροντος της τράπεζας ενώπιον Δικαστηρίων (βλ. ετήσια έκθεση της ΑΠΔΠΧ 2001 στον ΚΝοΒ, τόμος 50,σελ.1674 επ.). Ενώ, η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 66/2013 απόφαση της απέρριψε προσφυγή (υπαλλήλου) κατά τράπεζας, διότι έκρινε ότι η περαιτέρω επεξεργασία των δεδομένων, πέραν του σκοπού για τον οποίο αρχικά νομίμως συλλέχθηκαν (έλεγχος πιστοληπτικής ικανότητας), για τον σκοπό του πειθαρχικού ελέγχου του υπαλλήλου της διενεργούσης την επεξεργασία τράπεζας, συνιστά θεμιτή μεταβολή του σκοπού της αρχικής συλλογής και επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων του προσφεύγοντος.

¹³⁰ Βλ. Ομάδα του άρθρου 29, **Opinion 03/2013 on purpose limitation, WP 203**, σύμφωνα με την οποία η επεξεργασία δεδομένων για διαφορετικό σκοπό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι είναι και αθέμιτη. Το θεμιτό της επεξεργασίας εξετάζεται κατά περίπτωση. Κρίσιμοι παράγοντες εν προκειμένω είναι: α) Η σχέση ανάμεσα στους λόγους συλλογής των προσωπικών δεδομένων και τους λόγους της περαιτέρω επεξεργασίας τους, β) το πλαίσιο υπό το οποίο συλλέχθηκαν τα δεδομένα και οι λογικές προσδοκίες των υποκειμένων των δεδομένων για περαιτέρω επεξεργασία, γ) η φύση των προσωπικών δεδομένων και η επίδραση της περαιτέρω επεξεργασίας για τα υποκείμενα των δεδομένων και δ) τα μέτρα ασφάλειας (όπως η χρήση τεχνικών κρυπτογράφησης ή ψευδωνυμοποίησης) που έλαβε ο υπεύθυνος επεξεργασίας για να διασφαλίσει δίκαιη επεξεργασία και να αποτρέψει αδικαιολόγητη επίδραση της επεξεργασίας στα υποκείμενα των δεδομένων.

¹³¹ Βλ. ΓΕΡΑΡΗΣ, Χ., **Τα προσωπικά δεδομένα και οι νέες προκλήσεις, ΔΙΜΕΕ 1/2010**, σελ. 42 επ., ο οποίος επίσης υποστηρίζει ότι « η στοχευμένη διαφήμιση μέσω των υπηρεσιών κοινωνικής

2.Ε.3. Η αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων¹³²: Η αρχή του περιορισμού του σκοπού της επεξεργασίας αναπτύσσει την κανονιστική της λειτουργία σε συνδυασμό με τις άλλες θεμελιώδεις αρχές και ιδίως με την **αρχή της αναλογικότητας**, η οποία συνίσταται στην απαίτηση της ύπαρξης **εύλογης σχέσης μεταξύ του νόμιμου σκοπού**¹³³ που επιδιώκεται με την επεξεργασία, που συνιστά περιορισμό (ατομικού) δικαιώματος, και της **έντασης, έκτασης και διάρκειας του περιορισμού αυτού**.¹³⁴

Πρακτικά, για τον έλεγχο νομιμότητας της επεξεργασίας σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, χρησιμοποιούνται κατά σειρά δύο κριτήρια, με σημείο αναφοράς τον σκοπό της επεξεργασίας: **1) το ποιοτικό κριτήριο** (τα επεξεργαζόμενα δεδομένα να είναι «συναφή και πρόσφορα»-καταλληλότητα) και **2) το ποσοτικό κριτήριο** (τα προς επεξεργασία δεδομένα να είναι «όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται»-αναγκαιότητα), μέσω της «δοκιμασίας των δύο σταδίων» (two steps test), κατά την οποία σε πρώτο στάδιο ελέγχεται η συνάφεια και καταλληλότητα των υπό επεξεργασία προσωπικών δεδομένων με τον επιδιωκόμενο νόμιμο σκοπό

δικτύωσης δεν εμπίπτει στον πρωτογενή σκοπό της υπηρεσίας και δεν μπορεί να επιτρέπεται χωρίς τη συγκατάθεση του χρήστη».

¹³² Σύμφωνα με την **αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων (data minimization)**: «τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα είναι κατάλληλα, συναφή και περιορίζονται στο αναγκαίο για τους σκοπούς για τους οποίους υποβάλλονται σε επεξεργασία», επιβεβαιώνοντας έτσι τις εκδοχές της αναλογικότητας (αναγκαιότητα, καταλληλότητα και υπό στενή έννοια αναλογικότητα) (άρθρο 5 παρ. 1 στοιχείο γ) του ΓΚΠΑ 2016/679/ΕΕ)

¹³³ Η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 109/1999 ΑΠΟΦΑΣΗ της έκρινε ότι η συλλογή και επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων που αφορούν αγορές και πωλήσεις ακινήτων **δεν συμβιβάζεται με την αρχή της αναλογικότητας** σύμφωνα με την οποία τα δεδομένα δεν πρέπει να είναι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται εν όψει των σκοπών της επεξεργασίας.

¹³⁴ Η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 86/2002 απόφαση της απέρριψε την αίτηση της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ για δημιουργία αρχείου με σκοπό τη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων που αφορούν νόμιμη οικονομική συμπεριφορά (πχ. λήψη δανείου) χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου, κρίνοντας ότι η συλλογή στοιχείων που αφορούν οφειλές, πέραν των βεβαιωμένων και απαιτητών, με σκοπό την ελαχιστοποίηση των κινδύνων από την υπερχρέωση είναι **μη πρόσφορη και δυσανάλογη με τον προαναφερόμενο σκοπό** (κατ' άρθρο 4 παρ. 1β Ν.2472/1997).

επεξεργασίας και εφόσον αυτή θεωρηθεί ότι υπάρχει, ελέγχεται σε δεύτερο στάδιο το ποσοτικό κριτήριο.¹³⁵

2.Ε.4. Η αρχή της ακρίβειας¹³⁶ : Σύμφωνα με την παραπάνω αρχή, τα δεδομένα πρέπει να ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, δηλαδή να είναι επίκαιρα και ακριβή (data quality) και εφόσον χρειάζεται να υποβάλλονται σε ενημέρωση.¹³⁷ Η ακρίβεια και η ενημέρωση των στοιχείων βαρύνει, κατ' αρχήν, τον υπεύθυνο επεξεργασίας.¹³⁸ Η μη τήρηση πάντως της υποχρέωσης αυτής από τον υπεύθυνο επεξεργασίας συνεπάγεται την ενεργοποίηση της έννομης προστασίας που παρέχει στο υποκείμενο των δεδομένων η νομοθεσία περί προσωπικών δεδομένων και οι γενικές διατάξεις για την προστασία της προσωπικότητας.¹³⁹ Η αρχή της ακρίβειας

¹³⁵ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΛΟΥ, Ε., Προσωπικά Δεδομένα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2016), σελ. 73 επ., βλ. και απόφαση ΑΠΔΠΧ με αριθμό 60/2006, σύμφωνα με την οποία « η αρχή της αναγκαιότητας έχει ως συνισταμένες τις τρεις συγγενικές αρχές της συνάφειας, της προσφορότητας και της εν στενή εννοία αναλογικότητας».

¹³⁶ Σύμφωνα με την αρχή της ακρίβειας: «τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα είναι ακριβή και, όταν είναι αναγκαίο, επικαιροποιούνται` πρέπει να λαμβάνονται όλα τα εύλογα μέτρα για την άμεση διαγραφή ή διόρθωση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τα οποία είναι ανακριβή, σε σχέση με τους σκοπούς της επεξεργασίας». (άρθρο 5 παρ. 1 στοιχείο δ) του ΓΚΠΔ 2016/679/ΕΕ).

¹³⁷ Στην υπ' αριθμ. 24/2004 απόφαση της ΑΠΔΠΧ σχετικά με τις προϋποθέσεις τήρησης αρχείου από την ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. ορίζεται ότι τα δυσμενή για το υποκείμενο προσωπικά δεδομένα που διαβιβάζονται κάθε φορά στον αποδέκτη πρέπει να είναι **ακριβή και ενημερωμένα μέχρι το χρόνο της διαβίβασης**. Η ακρίβεια και ενημέρωση των στοιχείων αποτελεί βάρος του υπεύθυνου της επεξεργασίας και σε καμιά περίπτωση του υποκειμένου.

¹³⁸ Η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 60/2009 απόφαση της επέβαλε κυρώσεις (συστάσεις) σε τράπεζα και την ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ, οι οποίες ως υπεύθυνοι επεξεργασίας επεξεργάστηκαν μη ορθά στοιχεία που αφορούσαν τον προσφεύγοντα, κατά παράβαση του άρθρου 4παρ.1γ του Ν.2472/1997 και ειδικότερα η μεν πρώτη (τράπεζα) απέστειλε στην ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ αντίγραφο καταγγελίας σύμβασης πριν ολοκληρώσει την επίδοση, με αποτέλεσμα να αποστείλει μη ορθό το δεδομένο της ημερομηνίας της καταγγελίας, η δε ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ καταχώρισε στο αρχείο της τα ανωτέρω στοιχεία όπως της είχαν αποσταλεί από την τράπεζα, χωρίς να ελέγξει η ίδια την ακρίβεια τους (**σχετική και η απόφαση 58/2009 και 59/2009 της ΑΠΔΠΧ**).

¹³⁹ Βλ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΛΟΥ, Ε., Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στο πεδίο της Τραπεζικής Δραστηριότητας (Νομικό Πλαίσιο), Αρμενόπουλος 2004/1377

των τηρούμενων δεδομένων εφαρμόζεται και στο πεδίο της διαγραφής τους,¹⁴⁰ που συνδέεται με την αρχή της περιορισμένης χρονικής διάρκειας διατήρησης (αποθήκευσης) των δεδομένων.¹⁴¹ Έκφραση της αρχής της ακρίβειας των δεδομένων αποτελεί και το δικαίωμα διόρθωσης των δεδομένων, που προβλέπεται στο άρθρο 16 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679.

2.Ε.5. Η αρχή του περιορισμού της περιόδου αποθήκευσης¹⁴²: Η αρχή της περιορισμένης διατήρησης των δεδομένων μπορεί να κριθεί ως το χρονικό αντίστοιχο της αρχής της αναγκαιότητας, συνδέεται δε με το δικαίωμα του υποκειμένου να αποφύγει οριστικούς προσδιορισμούς της ταυτότητας του, πράγμα που θα έπληττε την ενδιάθετη και πιο εσωτερη ικανότητα του για αλλαγή και επαναπροσδιορισμό.¹⁴³ Σημαντικό είναι, ότι η αρχή αφορά την διάρκεια της επεξεργασίας ανεξάρτητα από το

¹⁴⁰ **Βλ. ΑΠΟΦΑΣΗ 523/1999 (25/2004) της ΑΠΔΠΧ**, όπου στο πλαίσιο της αρχής της ακρίβειας επιβάλλεται η διαγραφή δυσμενών οικονομικών στοιχείων από την ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ, εφόσον ο ενδιαφερόμενος προσκομίσει τα απαιτούμενα από τον κανονισμό επεξεργασίας δικαιολογητικά, **ενώ με την ΑΠΟΦΑΣΗ 1/2005 της Αρχής**, κρίθηκε ότι στην περίπτωση ανακριβών καταχωρήσεων εκ μέρους της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ, η ικανοποίηση του δικαιώματος αντίρρησης για την ανακρίβεια της καταχώρισης, **δεν αναιρεί την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης το οποίο είναι αυτοτελές**. Πολύ περισσότερο δε που στην περίπτωση της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ το υποκείμενο δεν ενημερώνεται για τυχόν ανακριβείς καταχωρίσεις, καθόσον δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 11 παρ. 3 του Ν. 2472/1997, δηλαδή δεν απαιτείται in concreto ενημέρωση του υποκειμένου πριν δοθεί μια πληροφορία σε τρίτους αποδέκτες.

¹⁴¹ **Η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 139/2001** απόφαση της έκρινε μη νόμιμη την άρνηση της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ να διαγράψει από τη βάση δεδομένων της δεδομένα σχετικά με πλειστηριασμό ακινήτου του αιτούντα που είχε ματαιωθεί λόγω ανυπαρξίας χρέους (βλ. ΚΝοΒ, τόμος 50, σελ. 1677 ετήσια έκθεση ΑΠΔΠΧ).

¹⁴² **Σύμφωνα με την αρχή του περιορισμού της περιόδου αποθήκευσης** : « τα προσωπικά δεδομένα διατηρούνται υπό μορφή που επιτρέπει την ταυτοποίηση των υποκειμένων των δεδομένων μόνο για το διάστημα που απαιτείται για τους σκοπούς της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα». **(άρθρο 5 παρ. 1 στοιχείο ε) του ΓΚΠΔ 2016/679/ΕΕ)**.

¹⁴³ **ΓΕΡΟΝΤΑΣ, Α.**, Η Προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα (2002) σελ. 196 επ.

περιεχόμενο και από την αξία των πληροφοριών για την επικαιρότητα ή όχι και κριτήριο της διάρκειας της επεξεργασίας είναι μόνο ο σκοπός της επεξεργασίας.¹⁴⁴

2.Ε.6. Η αρχή της ασφάλειας¹⁴⁵: Η υποχρέωση ασφάλειας των δεδομένων λαμβάνει τρεις πτυχές: **εμπιστευτικότητα, ακεραιότητα και διαθεσιμότητα** των δεδομένων. Δηλαδή, επιβάλλεται η προστασία της επεξεργασίας έναντι της εισβολής ενός τρίτου (εμπιστευτικότητα), αλλά επίσης και η προστασία της επεξεργασίας από τυχαία καταστροφή, απώλεια ή φθορά των δεδομένων (ακεραιότητα), με τη λήψη κατάλληλων τεχνικών και οργανωτικών μέτρων που θα μπορούσαν-ανά περίπτωση- να περιλαμβάνουν ψευδωνυμοποίηση και κρυπτογράφηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, εγκατάσταση συστήματος άμεσης ανακίνησης συστήματος και υιοθέτηση πρωτοκόλλων επιδοκιμασίας της αντοχής του πληροφοριακού συστήματος.¹⁴⁶ Τέλος, σε περίπτωση παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τόσο η Εκσυγχρονισμένη Σύμβαση 108 (άρθρο 7 παρ. 2) όσο και ο Κανονισμός (**άρθρο 33 παρ.1**) επιβάλλουν στον υπεύθυνο επεξεργασίας να **γνωστοποιεί αμελλητί** στην αρμόδια εποπτική αρχή την παραβίαση και τους σχετικούς κινδύνους για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων¹⁴⁷

¹⁴⁴ **JOUGLEUX, P.**, Ευρωπαϊκό Δίκαιο του διαδικτύου, εκδόσεις Σάκκουλας ΑΕ, Αθήνα (2016), σελ. 70-72, **βλ. και απόφαση 123/2001 της ΑΠΔΠΧ**, σύμφωνα με την οποία, τα δεδομένα για να είναι πρόσφορα για τον σκοπό της επεξεργασίας, πρέπει να διατηρούνται από τον υπεύθυνο μόνο κατά την περίοδο που, κατά την κρίση της Αρχής, απαιτείται για τον σκοπό της επεξεργασίας.

¹⁴⁵ **Σύμφωνα με την αρχή της ασφάλειας των δεδομένων:** «τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε επεξεργασία κατά τρόπο που εγγυάται την ενδεδειγμένη ασφάλεια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μεταξύ άλλων την προστασία τους από μη εξουσιοδοτημένη ή παράνομη επεξεργασία και τυχαία απώλεια, καταστροφή ή φθορά, **με τη χρησιμοποίηση κατάλληλων τεχνικών ή οργανωτικών μέτρων**» (άρθρο 5 παρ. 1 στοιχείο στ) του ΓΚΠΔ 2016/679/ΕΕ).

¹⁴⁶ **JOUGLEUX, P.**, Ευρωπαϊκό Δίκαιο του διαδικτύου, εκδόσεις Σάκκουλας ΑΕ, Αθήνα (2016), σ. 73

¹⁴⁷ Η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 68/2018 απόφαση της (όμοια και η 69/2018) επέβαλε επίπληξη σε τράπεζα για την παραβίαση της καθυστερημένης υποβολής γνωστοποίησης περιστατικού παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σύμφωνα με το άρθρο 33 του ΓΚΠΔ (το περιστατικό αφορούσε ολιγάριθμες περιπτώσεις κοινοποίησης παραστατικών σε διαφορετικό πελάτη της υπηρεσίας private banking).

2. Ε.7. Η αρχή της λογοδοσίας ¹⁴⁸ : Μια κομβική επιλογή του Κανονισμού συνίσταται στην υιοθέτηση της αρχής της λογοδοσίας (accountability principle). Ο Κανονισμός εντάσσει τη λογοδοσία στη ρύθμιση που αφορά τις αρχές που διέπουν την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων αλλά κυρίως **προσδίδει σε αυτήν τη λειτουργία ενός μηχανισμού εγγύησης της τήρησης τους.**

Η αρχή της λογοδοσίας δεν αποτελεί καινοτομία. Ρητή αναγνώριση της περιλαμβάνεται στις κατευθυντήριες γραμμές για την ιδιωτική ζωή που θέσπισε το 1980 ο ΟΟΣΑ : *«Ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεδομένων πρέπει να είναι υπόλογος για τη συμμόρφωση προς τα μέτρα που θεσπίζονται για την εφαρμογή των [ουσιωδών] αρχών που αναφέρονται ανωτέρω»*. Ο όρος (accountability) δίνει έμφαση στην παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο ασκείται η ευθύνη και στη δυνατότητα σχετικής επαλήθευσης. **Επαρκής εμπιστοσύνη μπορεί να αναπτυχθεί μόνον όταν αποδεικνύεται ότι η ευθύνη λειτουργεί αποτελεσματικά στην πράξη.**

Η αρχή επικεντρώνεται σε δύο βασικά στοιχεία: **α)** την υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας να λαμβάνει κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα για την εφαρμογή των αρχών προστασίας δεδομένων και **β)** την υποχρέωση απόδειξης, κατόπιν αιτήματος, ότι λήφθηκαν κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα.¹⁴⁹

¹⁴⁸ Σύμφωνα με την αρχή της λογοδοσίας: *«Ο υπεύθυνος επεξεργασίας φέρει την ευθύνη και είναι σε θέση να αποδείξει τη συμμόρφωση με τις αρχές του άρθρου 5 παρ. 1 του Κανονισμού» (άρθρο 5 παρ. 2 του ΓΚΠΔ 2016/679/ΕΕ).*

¹⁴⁹ Βλ. Ομάδα Εργασίας του άρθρου 29, Γνώμη 3/2020 σχετικά με την **αρχή της λογοδοσίας** και την **υπ' αριθ. 68/2018 απόφαση της ΑΠΔΠΧ (όμοια και 69/2018)** η οποία επέβαλε επίπληξη σε τράπεζα για την παραβίαση της καθυστερημένης υποβολής γνωστοποίησης περιστατικού παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σύμφωνα με το άρθρο 33 του ΓΚΠΔ, κρίνοντας όμως ότι *«από τη στιγμή που ξεκίνησαν οι διαδικασίες χειρισμού του περιστατικού, φαίνεται να αντιμετωπίστηκε ορθά»*, ενώ με την **υπ' αριθ. 4/2020 απόφαση** η ΑΡΧΗ επιβάλλει σε υπεύθυνο επεξεργασίας διοικητικό πρόστιμο για μη ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης και μη συμμόρφωση με την αρχή της λογοδοσίας, με την **υπ' αριθ. 44/2019 απόφαση** δίνει εντολή σε εταιρία (υπεύθυνη επεξεργασίας) να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα εσωτερικής συμμόρφωσης και λογοδοσίας προς τις αρχές του άρθρου 5 παρ. 1 και 2 σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ.1 ΓΚΠΔ, επιβάλλει δε σε αυτήν χρηματικό πρόστιμο, με την **υπ' αριθ. 26/2019 η ΑΡΧΗ διαπίστωσε** την από μέρους του υπεύθυνου επεξεργασίας παραβίαση της αρχής της λογοδοσίας κατ' άρθρο 5 παρ. 2 ΓΚΠΔ καθώς, αφενός η εταιρία δεν ανταποκρίθηκε στην συναφή υποχρέωση της και ιδίως στο αίτημα της Αρχής να προσκομίσει εσωτερική τεκμηρίωση

Ο Κανονισμός δεν εξειδικεύει τον τρόπο συμμόρφωσης, αν και η Ομάδα του άρθρου 29 είχε προτείνει να συμπεριληφθεί στη ρύθμιση ένας ενδεικτικός κατάλογος μέτρων, τα οποία θα μπορούσαν να αποτελούν «εργαλειοθήκη» για τους υπεύθυνους επεξεργασίας. Παρά τις επικρίσεις ως προς την προστιθέμενη αξία της νέας αρχής φαίνεται ότι η λογοδοσία μπορεί να λειτουργήσει ως κίνητρο για να πάρουν οι αποδέκτες της ρύθμισης πιο σοβαρά τη σύννομη οργάνωση της επεξεργασίας και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.¹⁵⁰

της επιλογής της νομικής βάσης που εφάρμοσε (επεξεργασία δεδομένων στο πλαίσιο εργασιακών σχέσεων) και αφετέρου, η εταιρία μετέφερε τις υποχρεώσεις συμμόρφωσης της στους εργαζόμενους ζητώντας τους να υπογράψουν δήλωση σύμφωνα με την οποία αποδέχονται ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τηρεί και επεξεργάζεται συνδέονται άμεσα με τις ανάγκες της σχέσης απασχόλησης και οργάνωσης της εταιρίας καθώς και ότι αποδέχονται επίσης ότι είναι συναφή και πρόσφορα στο πλαίσιο της σχέσης απασχόλησης και οργάνωσης της εταιρίας και τέλος με **την υπ' αριθ. 30/2020 απόφαση** η ΑΡΧΗ επιβάλλει πρόστιμο σε υπεύθυνο επεξεργασίας κρίνοντας ότι «...**ο καταγγελλόμενος παρά την υποχρέωση λογοδοσίας που τον βαρύνει και απορρέει από το άρθρο 5 παρ. 2 ΓΚΠΔ** απέτυχε να αποδείξει τη νομιμότητα της εγκατάστασης και λειτουργίας του συστήματος βιντεοεπιτήρησης, καθώς δεν παρουσίασε, ούτε έθεσε υπόψη της Αρχής έγγραφη τεκμηρίωση της συμμόρφωσης, προ της εγκατάστασης των καμερών, προς τους κανόνες και αρχές που απορρέουν από τα άρθρα 5 και 6 ΓΚΠΔ σε συνδυασμό με την υπ' αρ. 1/2011 Οδηγία της Αρχής και δεν προσκόμισε, αν και ζητήθηκε ρητά από την Αρχή κατά την ακροαματική διαδικασία, παραστατικά (π.χ. τιμολόγια αγοράς των καμερών, αποδείξεις) ή άλλα έγγραφα (π.χ. υπεύθυνες δηλώσεις εκείνου που εγκατέστησε τις κάμερες) από τα οποία να αποδεικνύεται ο χρόνος αγοράς, εγκατάστασης και λειτουργίας του συστήματος, επιπλέον δε απέφυγε τόσο κατά την ακρόαση όσο και στα υπομνήματά του να προσδιορίσει τον ακριβή χρόνο εγκατάστασης και λειτουργίας του συστήματος, που θα αποτελούσε σημαντικό στοιχείο για την κρίση του ζητήματος εάν ο σκοπός επεξεργασίας αφορούσε την προστασία της ιδιοκτησίας του, όπως ισχυρίζεται ο ίδιος, ή την παρακολούθηση των φυσικών προσώπων που διέρχονταν της οδού και εισέρχονταν στην ιδιοκτησία των καταγγελλόντων προκειμένου να προσκομίσει σχετικό αποδεικτικό υλικό στις αρμόδιες αρχές με σκοπό να πετύχει την παύση των οικοδομικών εργασιών, όπως ισχυρίζονται οι καταγγέλλοντες»

¹⁵⁰ ΜΗΤΡΟΥ, Λ. Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων νέο δίκαιο-νέες υποχρεώσεις-νέα δικαιώματα, (Δίκαιο και Κοινωνία στον 21^ο αιώνα), ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα, (2017) σελ. 91-95.

2.ΣΤ. ΕΠΙΜΕΤΡΟ : Όπως αναλύθηκε στο 2^ο κεφάλαιο τα πιστωτικά ιδρύματα επεξεργάζονται δεδομένα οικονομικής συμπεριφοράς, τα οποία περιλαμβάνουν και αποτυπώνουν το σύνολο των πληροφοριών που αναφέρεται στην οικονομική κατάσταση του προσώπου και αποτελούν εκδηλώσεις της πληροφοριακής του αυτοδιάθεσης. Η χρησιμοποίηση του όρου «συμπεριφορά» αναδεικνύει ότι τα οικονομικά δεδομένα αποτελούν έκφραση, ίσως και προέκταση, της προσωπικότητας του ατόμου και κριτήριο αξιολόγησης της παρούσας αλλά και της μελλοντικής οικονομικής συμπεριφοράς του, η επεξεργασία των οποίων μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο στην ανάπτυξη της προσωπικότητας με δυσμενείς συνέπειες γι' αυτό.¹⁵¹

Με τη χρήση νέων τεχνολογιών και την ψηφιοποίηση του τραπεζικού τομέα η κλίμακα της συλλογής και της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όχι μόνο οικονομικής συμπεριφοράς, αυξήθηκε σημαντικά. Η δημιουργία μίας «αγοράς προσωπικών πληροφοριών» έχει συνέπειες για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των ατόμων, τα οποία με την εμπορευματοποίηση των προσωπικών τους δεδομένων περιπίπτουν στη θέση ενός «πληροφοριακού αντικειμένου». **«Καθώς οδεύουμε δυναμικά προς μια κοινωνία και οικονομία της πληροφορίας και η πληροφορία αυτή καθίσταται συναλλακτικό αγαθό, το άτομο που αποβλέπει σε παροχές και υπηρεσίες από τον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα καθίσταται «οφειλέτης πληροφοριών».**-¹⁵²

¹⁵¹ Βλ. ΣΑΑΤΖΙΔΟΥ-ΠΑΝΤΕΛΙΑΔΟΥ, Ε., *Νέοι κανόνες δικαίου στο πλαίσιο της Νέας Οικονομίας*» Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Μακεδονία, Θεσσαλονίκη 2006.

¹⁵² Βλ. ΜΗΤΡΟΥ, Α., *Οι νέες τεχνολογίες πληροφορικής & επικοινωνιών και οι αλλαγές στο κράτος και στην οικονομία* (Προστασία Προσωπικών Δεδομένων), Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟΝ ΨΗΦΙΑΚΟ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ.-

3.Α.1.Η ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ: Ο Τραπεζικός κλάδος, αλλά και ο ευρύτερος χρηματοπιστωτικός τομέας βρίσκονται στο επίκεντρο του τεχνολογικού κυκλώνα, αντιμέτωποι με ψηφιακές και τεχνολογικές αλλαγές, που μετασχηματίζουν ριζικά το επιχειρησιακό, πελατοκεντρικό και λειτουργικό τους πρότυπο, τα μέσα διαχείρισης και εξυπηρέτησης πελατών, διεκπεραίωσης συναλλαγών και πληρωμών και στήριξης των τραπεζικών εργασιών.¹⁵³ Ιστορικά, ο Χρηματοπιστωτικός Τομέας υπήρξε πρωτοπόρος στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών, η αφομοίωση και αξιοποίηση των οποίων γεννούσε νέες απαιτήσεις.

Ο **πρώτος ψηφιακός μετασχηματισμός** ξεκίνησε στη δεκαετία του 1970 και χαρακτηρίστηκε από την τεχνολογία πληροφορικής και την περαιτέρω αυτοματοποίηση μέσω της ηλεκτρονικής. Με τον όρο ψηφιακό μετασχηματισμό (Digital Transformation) εννοούμε την εφαρμογή και αξιοποίηση της τεχνολογίας στην οικονομία και στην καθημερινότητα μας. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και το διαδίκτυο, πέρα από την συμβολή τους στην εκθετική αύξηση της πρόσβασης στην πληροφορία, οδήγησαν στην περαιτέρω αυτοματοποίηση ή και υποκατάσταση της ανθρώπινης εργασίας. Η διαδικασία ανάπτυξης νέων αναδυόμενων τεχνολογιών, όπως ρομποτική, τεχνητή νοημοσύνη, blockchain, νανοτεχνολογία, κβαντική πληροφορική, βιοτεχνολογία, διαδίκτυο των πραγμάτων, 3D εκτύπωση και αυτόνομα οχήματα, αποτέλεσε τελικά τον κορμό του δεύτερου ψηφιακού μετασχηματισμού.

Ο όρος **δεύτερος ψηφιακός μετασχηματισμός** ουσιαστικά σημαίνει την τεχνική ενσωμάτωση των φυσικών συστημάτων του κυβερνοχώρου (CPS: cyber-physical system) στην παραγωγή και τη διοίκηση και τη χρήση του «Διαδικτύου των πραγμάτων» και των υπηρεσιών στις ίδιες διαδικασίες. Το CPS αναφέρεται στις δικτυακές συνδέσεις μεταξύ ανθρώπων, μηχανών, προϊόντων, αντικειμένων και

¹⁵³ **Βλ. Ομιλία Ν. ΚΑΡΑΜΟΥΖΗ**, How is the Digital Wave Changing Banking and Business, Συνέδριο Economist (08.10.2018).

συστημάτων Τεχνολογίας Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Ο δεύτερος ψηφιακός μετασχηματισμός χαρακτηρίστηκε ως η «Τέταρτη Βιομηχανική Επανάσταση».¹⁵⁴

3.A.2. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΤΟΥ 2^{ου} ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

1. **ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΝΕΦΟΣ (cloud):** Ονομάζεται η κατ' αίτηση διαδικτυακή κεντρική χρήση υπολογιστικών πόρων με μεγάλη ευελιξία και βαθμό αυτοματοποίησης. Η αποθήκευση, χρήση δεδομένων, λογισμικού ή και υπηρεσιών παρέχονται διαδικτυακά.
2. **ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (Virtual Reality):** Αναφέρεται σε ένα τρισδιάστατο ψηφιακό περιβάλλον που δίνει τη δυνατότητα αλληλεπίδρασης και επιτρέπει τον απευθείας χειρισμό ή την προσομοίωση αληθοφανών σεναρίων σε πραγματικό χρόνο.
3. **ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ (Artificial Intelligence):** Αποτελεί την επιστήμη που στόχο έχει την ανάπτυξη συστημάτων που αντιλαμβάνονται, επικοινωνούν και μπορούν να σκεφτούν ορθολογικά, μέσω της χρήσης σύνθετων αλγορίθμων και προηγμένων μεθόδων ανάλυσης
4. **ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ (Internet of Things):** Αναφέρεται στη σύνδεση φυσικών αντικειμένων μέσω έξυπνων αισθητήρων με το διαδίκτυο για τη συλλογή δεδομένων και την ανάληψη κάποιας δράσης, όπως αλλαγής παραμέτρων ή προειδοποίησης
5. **ΜΑΘΗΣΗ ΜΗΧΑΝΗΣ (Machine Learning):** Η χρήση προηγμένης τεχνητής νοημοσύνης για την ανάδειξη μοτίβων σε δεδομένα ή συμπεριφορές, και την συνεχή αναπροσαρμογή για την βελτίωση της απόδοσης και της αποτελεσματικότητας της εκτέλεσης μιας εργασίας.
6. **ΑΥΤΟΝΟΜΑ ΡΟΜΠΟΤ (Autonomous Robots):** Μηχανές που διαθέτουν τον κατάλληλο βαθμό τεχνητής νοημοσύνης ώστε να μπορούν να εκτελέσουν επαναλαμβανόμενες εργασίες με υψηλό βαθμό αυτονομίας, ανταποκρινόμενες στο περιβάλλον τους δίχως επίβλεψη.

¹⁵⁴ INE-Ινστιτούτο Εργασίας ΟΤΟΕ, Νέες Τεχνολογίες στις τράπεζες και επιπτώσεις στην απασχόληση Αθήνα (2018)

7. **ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΟΓΚΟΥ (Big Data Analytics):** Αναφέρεται στην εξαγωγή, τη στατιστική επεξεργασία και την τελική ερμηνεία μεγάλου όγκου δεδομένων .
8. **ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΗ ΠΑΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (Augmented Reality):** Ο συνδυασμός φυσικών και ψηφιακών πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο με χρήση διεπαφών που επιτρέπουν την αντιπαράθεση ψηφιακών πληροφοριών πάνω στο φυσικό περιβάλλον.
9. **ΠΛΑΤΦΟΡΜΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ (Enterprise Collaboration Platforms):** Πλατφόρμες που βελτιστοποιούν την εταιρική συνεργασία μέσω δυνατότητας αποστολής γραπτών μηνυμάτων ή βιντεοκλήσεων, ανταλλαγής πληροφοριών, δεδομένων και αρχείων και επιτρέπουν την απρόσκοπτη απομακρυσμένη εργασία, καθιστώντας τις εταιρείες πιο ενεργές και ευέλικτες.
10. **ΑΛΥΣΙΔΑ ΤΩΝ ΜΠΛΟΚ (Blockchain):** Τεχνολογία που επιτρέπει την καταγραφή μιας μεγάλης λίστας συναλλαγών (μπλοκς) με ασφάλεια και δίχως τη δυνατότητα παρέμβασης, λόγω του αποκεντρωμένου ελέγχου της πληροφορίας, πάνω στην οποία στηρίζονται τα κρυπτο-συναλλάγματα όπως το bitcoin.
11. **ΤΡΙΣΔΙΑΣΤΑΣΗ ΕΚΤΥΠΩΣΗ (3D Printing):** Η κατασκευή αντικειμένων μέσω εναπόθεσης ενός υλικού (συνήθως κάποιου πλαστικού) μέσω κεφαλής εκτύπωσης.
12. **ΔΙΕΠΑΦΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ (APIs):** Ένα επίπεδο ενδιάμεσου λογισμικού μεταξύ δύο ή περισσότερων εφαρμογών που τους επιτρέπει την εκπλήρωση αιτημάτων ή την ανταλλαγή πληροφοριών και δεδομένων με μια συγκεκριμένη δομημένη μορφή και ταξινόμια.¹⁵⁵

¹⁵⁵ Πηγή: ΣΕΒ, «Ψηφιακή Ελλάδα, ο δρόμος προς την ανάπτυξη» 2018

3.B. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ :

3.B.1. ΓΙΑ ΤΑ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ (ΓΕΝΙΚΑ):

3.B.1.1. ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ : Τα τελευταία έτη η **τεχνητή νοημοσύνη** παρουσιάζει αυξανόμενη εφαρμογή στο χρηματοπιστωτικό τομέα, στο πλαίσιο του ψηφιακού του μετασχηματισμού. Η άνθηση που γνωρίζει η υιοθέτηση των τεχνολογιών τεχνητής νοημοσύνης και **μηχανικής μάθησης** στο χρηματοπιστωτικό τομέα οφείλεται, αφενός, στις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις και την πληθώρα των δεδομένων (**big data**)¹⁵⁶ που έχουν στη διάθεσή τους οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί και, αφετέρου, στην πίεση για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, που προέρχεται από τον έντονο ανταγωνισμό αλλά και το απαιτητικό κανονιστικό πλαίσιο.¹⁵⁷

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε ανακοίνωση της¹⁵⁸ αναφέρεται στην **Τεχνητή Νοημοσύνη**, ως τα συστήματα, που επιδεικνύουν ευφυή συμπεριφορά (ικανά να μιμηθούν τις ανθρώπινες γνωστικές ικανότητες), μέσω της ανάλυσης του περιβάλλοντος τους και ανάληψης δράσης-με κάποιο βαθμό αυτονομίας-για να επιτύχουν συγκεκριμένους σκοπούς. Τα συστήματα αυτά **μπορεί να βασίζονται μόνο**

¹⁵⁶ Τα **μαζικά δεδομένα (big data)** είναι σύνολα δεδομένων που έχουν συλλεχθεί και είναι τόσο **μεγάλα σε όγκο** και **περίπλοκα** που απαιτούν νέες τεχνολογίες, όπως η **τεχνητή νοημοσύνη**, για την επεξεργασία τους. Τα δεδομένα προέρχονται από **πολλές διαφορετικές πηγές**. (**Μπορούν να παραχθούν από ανθρώπους**: σε εφαρμογές για κινητά, στο διαδίκτυο, συμπεριλαμβανομένων των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των εμπορικών συναλλαγών, σε αρχεία ηλεκτρονικής διακυβέρνησης **αλλά και από μηχανήματα** και να συλλεχθούν μέσω αισθητήρων σε αντικείμενα που συνδέονται με το διαδίκτυο των πραγμάτων, συμπεριλαμβανομένων έξυπνων αυτοκινήτων, εργοστασίων, GPS και δορυφόρων που συλλέγουν μετεωρολογικά δεδομένα κ.λπ.). Η τεχνολογία επιτρέπει τη συλλογή αυτών των δεδομένων με **υψηλές ταχύτητες**, σε σχεδόν πραγματικό χρόνο, και την ανάλυση τους για τη απόκτηση νέων πληροφοριών.

¹⁵⁷ **Βλ. Στουρνάρας, Γ.**, «Η Τεχνητή Νοημοσύνη και ο ρόλος της στην Οικονομία, τη Διοίκηση-Οργάνωση Επιχειρήσεων και το Χρηματοπιστωτικό Τομέα» Ινστιτούτο για το Δίκαιο Προστασίας της Ιδιωτικότητας, των Προσωπικών Δεδομένων και την Τεχνολογία του ΕΠΛΟ.

¹⁵⁸ **Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο**, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών (Βρυξέλες, 25.04.2018), «**Τεχνητή Νοημοσύνη για την Ευρώπη**».

πάνω σε κάποιο λογισμικό¹⁵⁹ (π.χ. βοηθοί συνομιλίας, μηχανές αναζήτησης, συστήματα αναγνώρισης εικόνας και φωνής) ή **μπορεί να έχουν ενσωματωθεί σε κάποιο μηχάνημα** (π.χ. αυτοκινούμενα οχήματα, drones, ρομποτικές μηχανές).

Σήμερα, η χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης κορυφώνεται μέσω του συνδυασμού της ικανότητας ενός μηχανήματος να «μαθαίνει» (machine learning) με την ύπαρξη και χρησιμοποίηση «μεγάλων δεδομένων» (big data).¹⁶⁰

Οι συχνότερες εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης εντοπίζονται σε **πελατοκεντρικές λειτουργίες**. Ειδικά στον **τραπεζικό τομέα**, η τεχνητή νοημοσύνη χρησιμοποιείται σε **διαδικασίες αλληλεπίδρασης με πελάτες** μέσω «ρομπότ συνομιλίας» (chatbots)¹⁶¹ (π.χ. αναγνώριση φυσικής γλώσσας), **δημιουργία προσωποποιημένων χρηματοοικονομικών προϊόντων** και υπηρεσιών βασισμένων στο προφίλ του κάθε πελάτη (μηχανισμοί συστάσεων)¹⁶², **διαχείριση κινδύνων**

¹⁵⁹ Π.χ. λογισμικό αυτόματης αξιολόγησης πιστοληπτικής φερεγγυότητας (credit scoring) για χορήγηση δανείων με προσωποποιημένο επιτόκιο και εφαρμογές ανάλυσης συμπεριφοράς αγοραστικού κοινού (adtech), μέσω διαφημιστικών banners, cookies και fan pages. Καινοτόμες αλγοριθμικές τεχνικές εκμάθησης, μέσω συνδυασμών δεδομένων και χρήσης αναλυτικών τεχνικών, παρέχουν τη δυνατότητα μοντελοποίησης, δημιουργίας προφίλ συμπεριφοράς και προβλέψεων για θέματα υγείας, συναλλαγματικών διακυμάνσεων, οικονομικής κατάστασης κ.ο.κ. **Βλ. ΚΑΝΕΛΛΟΣ, Α., The GDPR HANBOOK, Νομική Βιβλιοθήκη (2020), σελ. 365.**

¹⁶⁰ Τα δεδομένα, ενώ στην πλειονότητα τους είναι ακατέργαστες και ασύνδετες πληροφορίες, συχνά ενδέχεται ν' αφορούν ταυτοποιημένα φυσικά πρόσωπα ή να οδηγούν σε αυτά μέσω τεχνικών συνδυαστικής ανάλυσης και συγκερασμού πληροφοριών που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες. **Βλ. ΒΟΡΡΑΣ, Α.,-ΜΗΤΡΟΥ, Α., «Τεχνητή Νοημοσύνη και προσωπικά δεδομένα- Μια θεώρηση υπό το πρίσμα του Ευρωπαϊκού Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (ΕΕ) 2016/679» ΔΙΜΕΕ,4/2018**

¹⁶¹ **Chatbots** : Πρόκειται για προγράμματα (λογισμικό) που μιμούνται την ομιλία, με τα οποία ο χρήστης αλληλεπιδρά, κάνει δηλαδή chat. Έχουν σχεδιαστεί ώστε να δίνουν αυτόματες απαντήσεις πάντα σε συνάρτηση με τον διάλογο που διεξάγεται.

¹⁶² **Μηχανισμοί συστάσεων**: βασίζονται στη χρήση των δεδομένων από το παρελθόν σχετικά με τους χρήστες ή και διάφορες προσφορές από μια τράπεζα όπως σχέδια πιστωτικών καρτών, επενδυτικές στρατηγικές, κεφάλαια κ.λπ. Έτσι μπορούν να κάνουν την πιο κατάλληλη σύσταση προς τον χρήστη με βάση τις προτιμήσεις τους και το ιστορικό των χρηστών.

(εντοπισμός απάτης,¹⁶³ ανάλυση πιστοληπτικής ικανότητας)-ανίχνευση πρακτικών νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (AML: anti-money laundry) και **βελτιστοποίηση διαδικασιών μέσω της αυτοματοποίησης επαναλαμβανόμενων εργασιών.**¹⁶⁴

Καθώς η ψηφιακή τεχνολογία καθίσταται ολοένα και πιο κεντρικό στοιχείο κάθε πτυχής της ζωής, οι άνθρωποι θα πρέπει να μπορούν να την εμπιστεύονται. Η αξιοπιστία της αποτελεί επίσης προϋπόθεση για την υιοθέτηση της.¹⁶⁵ Σύμφωνα δε με τις Κατευθυντήριες Γραμμές Δεοντολογίας της Ομάδας Εμπειρογνομόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η αξιόπιστη Τεχνητή Νοημοσύνη έχει **τρεις συνιστώσες**, οι οποίες θα πρέπει να πληρούνται σε ολόκληρο τον κύκλο ζωής του συστήματος : α) θα πρέπει να είναι **σύννομη**¹⁶⁶ , β) θα πρέπει να είναι **δεοντολογική** ¹⁶⁷ και γ) θα πρέπει

¹⁶³ **Σύστημα αξιολόγησης της απάτης (FICO Falcon):** η πλατφόρμα (FICO Falcon) βασίζεται σε κέλυφος νευρωνικού δικτύου και παρέχει αναλυτική ισχύ επεξεργασίας τεχνητής νοημοσύνης για την αντιμετώπιση των αναγκών ανίχνευσης απάτης μιας επιχείρησης.

¹⁶⁴ **Βλ. Στουρνάρας, Γ.,** «Η Τεχνητή Νοημοσύνη και ο ρόλος της στην Οικονομία, τη Διοίκηση-Οργάνωση Επιχειρήσεων και το Χρηματοπιστωτικό Τομέα» Ινστιτούτο για το Δίκαιο Προστασίας της Ιδιωτικότητας, των Προσωπικών Δεδομένων και την Τεχνολογία του EPLO.

¹⁶⁵ **Βλ. Λευκή Βίβλο** της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Βρυξέλες 19.02.2020), «**Τεχνητή νοημοσύνη-Η ευρωπαϊκή προσέγγιση της αριστείας και της εμπιστοσύνης**»

¹⁶⁶ Θα πρέπει να διασφαλίζει την τήρηση όλων των εφαρμοστέων νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων. Στις συναφείς νομοθετικές πηγές περιλαμβάνονται ενδεικτικά, το πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ (οι συνθήκες της ΕΕ και ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων), το παράγωγο δίκαιο της ΕΕ (όπως ο ΓΚΠΔ, οι οδηγίες κατά των διακρίσεων, για τα μηχανήματα, για την ασφάλεια και υγεία κατά την εργασία κ.α.) αλλά και οι συνθήκες του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης καθώς και πολυάριθμοι νόμοι των κρατών μελών της ΕΕ.

¹⁶⁷ Δηλαδή να διασφαλίζει τη συμμόρφωση με **δεοντολογικές αρχές** και αξίες που εδράζονται στα θεμελιώδη δικαιώματα και που η Ευρωπαϊκή Ομάδα για την Δεοντολογία συνοψίζει στις εξής: **Σεβασμός της ανθρώπινης αυτονομίας** (που συνδέεται στενά με το δικαίωμα στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την ελευθερία-άρθρα 1 και 6 του Χάρτη), **Πρόληψη Βλάβης** (που συνδέεται στενά με την προστασία της σωματικής ή πνευματικής ακεραιότητας-άρθρο 3 του Χάρτη), **Δικαιοσύνη** (που συνδέεται στενά με τα δικαιώματα της απαγόρευσης των διακρίσεων, της αλληλεγγύης και της δικαιοσύνης-άρθρα 21 και εξής), **Επεξηγησιμότητα** (η επεξηγησιμότητα και η ευθύνη συνδέονται στενά με τα δικαιώματα που σχετίζονται με τη δικαιοσύνη-άρθρο 47 του Χάρτη).

να είναι **στιβαρή**¹⁶⁸. Καθεμία από τις τρεις αυτές συνιστώσες αποτελεί από μόνη της αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη για την επίτευξη αξιόπιστης Τεχνητής Νοημοσύνης.

Οι **κίνδυνοι για τα υποκείμενα των δεδομένων** από τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης **εστιάζονται στα εγγενή χαρακτηριστικά της**. Συγκεκριμένα : **α)** η λειτουργία της Τεχνητής Νοημοσύνης στηρίζεται στη **διαρκή τροφοδότηση του συστήματος με συνεχή πληροφορία** (“Data Bulimia”) και στην αλληλεπίδραση με βάσεις μεγάλων δεδομένων (big data). Συνεπώς, ο περιορισμός της πληροφορίας στο κατ’ ελάχιστον, «υπονομεύει» την ίδια τη λειτουργία της Τεχνητής Νοημοσύνης. Επιπλέον, κατά την ανάπτυξη ενός συστήματος Τεχνητής Νοημοσύνης, συχνά δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί εκ των προτέρων ο σκοπός της επεξεργασίας, καθώς η «μηχανή» μαθαίνει και αναπτύσσεται, ως εκ τούτου, δεν είναι εφικτό να προσδιοριστεί εξ’ αρχής η έννοια του «αναγκαίου», γεγονός που δυσχεραίνει τη συμμόρφωση τόσο με την αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων όσο και με την αρχή του περιορισμού του σκοπού¹⁶⁹ **β)** ακόμη, στην εφαρμογή της ισχυρής Τεχνητής Νοημοσύνης, όπου τα συστήματα και οι εφαρμογές μαθαίνουν από την εμπειρία και τα λάθη τους (ενισχυμένη μηχανική μάθηση) **καθίσταται δυσδιάκριτη η υπαιτιότητα από την μηχανή** που επιλέγει μόνη της μία ενέργεια¹⁷⁰, **γ)** επίσης πολύ σημαντικό είναι να αποφευχθούν **οι κίνδυνοι από την ανάπτυξη συστημάτων μεροληπτικής τεχνητής νοημοσύνης**, βασιζόμενης δηλαδή σε ελαττωματικούς αλγόριθμους¹⁷¹ ή σε ανεπαρκή δεδομένα με αποτέλεσμα την ανάπτυξη μεροληπτικών

¹⁶⁸ Τόσο από τεχνικής όσο και από κοινωνικής άποψης, διότι, ακόμη κι όταν υπάρχει καλή πρόθεση τα συστήματα Τεχνητής Νοημοσύνης μπορούν να προκαλέσουν ακούσια βλάβη.

¹⁶⁹ **Βλ. ΒΟΡΡΑΣ, Α.,-ΜΗΤΡΟΥ, Λ., «Τεχνητή Νοημοσύνη και προσωπικά δεδομένα- Μια θεώρηση υπό το πρίσμα του Ευρωπαϊκού Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (ΕΕ) 2016/679» ΔΙΜΕΕ,4/2018.**

¹⁷⁰ Η έλλειψη αιτιώδους συνάφειας, μεταξύ του ανθρώπινου παράγοντα (που δεν προέβλεψε) και της ενέργειας που επέλεξε η μηχανή (μόνη της) δεν μπορεί να οδηγήσει σε μία τάξη μηχανών που έχουν το ανεύθυνο. **Βλ. ΤΑΣΣΗΣ, Σ., « Η εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης», ΔΙΜΕΕ, 4/2018.**

¹⁷¹ **Βλ. άρθρο σχετικά με το πείραμα της ακτιβιστικής οργάνωσης ACLU**, όπου το λογισμικό αναγνώρισης εσφαλμένα θεώρησε 28 μέλη του Κογκρέσου (δημοκρατικούς και ρεπουμπλικάνους, άνδρες και γυναίκες, λευκούς και έγχρωμους κοινοβουλευτικούς) ως άτομα που είχαν συλληφθεί από

συμπερασμάτων κατά ορισμένων ατόμων,¹⁷² δ) τέλος, τα χαρακτηριστικά της Τεχνητής Νοημοσύνης καθιστούν ιδιαίτερα δυσχερή **την εφαρμογή της απαίτησης για επεξεργασία των δεδομένων με διαφανή τρόπο**, όπου η πλήρης ενημέρωση του υποκειμένου, αποτελεί **απαρέγκλιτο όρο**, προκειμένου αυτό να αποκτήσει και διατηρήσει τον έλεγχο των δεδομένων του. Η δυσκολία αυτή επιτείνεται από το γεγονός ότι ένα σύστημα Τεχνητής Νοημοσύνης αναμένεται να εφαρμόζει πρακτικές κατάρτισης προφίλ (profiling) των υποκειμένων και αυτοματοποιημένης λήψης αποφάσεων.

Στο Δελτίο Τύπου της 21.04.2021 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εν όψει του νέου κανονισμού, που αντανακλά την ευρωπαϊκή προσέγγιση για μια αξιόπιστη Τεχνητή Νοημοσύνη, στα συστήματα που χαρακτηρίζονται ως **υψηλού κινδύνου** περιλαμβάνεται η τεχνολογία TN που χρησιμοποιείται (μεταξύ άλλων) **«στις βασικές ιδιωτικές και δημόσιες υπηρεσίες (π.χ. αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας που στερεί από τους πολίτες τη δυνατότητα να λαμβάνουν δάνεια)»** και θα υπόκεινται σε αυστηρές απαιτήσεις.¹⁷³

τις δικωτικές αρχές ως εγκληματίες. Ακόμη, μελέτες αμερικανικών κυβερνητικών ινστιτούτων εξέτασαν 189 αλγόριθμους αναγνώρισης προσώπου από 99 κατασκευαστές, και κατέληξαν ότι οι εν λόγω αλγόριθμοι αδυνατούν να αναγνωρίσουν με ακρίβεια πρόσωπα Αφρο-αμερικανών και Ασιατών, **KANEΛΛΟΣ, Λ., The GDPR HANBOOK, Νομική Βιβλιοθήκη (2020), σελ. 340.**

¹⁷² Π.χ. ένα εργαλείο τεχνητής νοημοσύνης για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας που κάνει φυλετικές διακρίσεις. Ο αλγόριθμος δηλαδή που χρησιμοποιεί ένα πιστωτικό ίδρυμα μπορεί να αναπτυχθεί χρησιμοποιώντας δεδομένα από προϋπάρχουσες αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας ή με βάση τα αρχεία εξόφλησης δανείου ενός συγκεκριμένου πιστωτικού ιδρύματος ή χρησιμοποιώντας ευρέως διαθέσιμα δεδομένα (π.χ. από το διαδίκτυο), οι πηγές των οποίων μπορεί να περιέχουν μεροληπτικές πληροφορίες (σχετικά με το φύλο, τη φυλή, το χρώμα, την εθνικότητα). **Βλ. ΤΑΣΣΗΣ, Σ., « Η εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης», ΔΙΜΕΕ, 4/2018.**

¹⁷³ Κατάλληλα συστήματα εκτίμησης και μετριασμού των κινδύνων, υψηλή ποιότητα των συνόλων δεδομένων που τροφοδοτούν το σύστημα ώστε να ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι και οι διακρίσεις, καταγραφή των δραστηριοτήτων με σκοπό τη διασφάλιση της ιχνηλασιμότητας των αποτελεσμάτων, λεπτομερής τεκμηρίωση που παρέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με το σύστημα και τον σκοπό του ώστε οι αρχές να αξιολογούν τη συμμόρφωσή του, σαφείς και επαρκείς πληροφορίες για τον χρήστη, κατάλληλα μέτρα ανθρώπινης εποπτείας για την ελαχιστοποίηση του κινδύνου, υψηλό επίπεδο ανθεκτικότητας, ασφάλειας και ακρίβειας.

Ειδικότερα, **όλα τα συστήματα εξ αποστάσεως βιομετρικής ταυτοποίησης θεωρούνται υψηλού κινδύνου.** Η συλλογή και χρήση βιομετρικών δεδομένων¹⁷⁴ για την εξ αποστάσεως ταυτοποίηση,¹⁷⁵ συνεπάγεται ειδικούς κινδύνους για τα θεμελιώδη δικαιώματα και σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες της ΕΕ, η ΤΝ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εξ αποστάσεως βιομετρική ταυτοποίηση μόνο « **όταν η χρήση αυτή είναι δεόντως αιτιολογημένη, αναλογική και υπόκειται σε επαρκείς εγγυήσεις**», ενώ η «**ανθρώπινη αξία τίθεται ως απόλυτο όριο της χρήσης βιομετρικών δεδομένων**»¹⁷⁶

Σε σχέση με τη χρήση βιομετρικών μεθόδων, η **ΑΠΔΠΧ** έχει αποφανθεί ότι ορισμένες από αυτές **θίγουν κατάφωρα την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την προσωπικότητα του υποκειμένου των δεδομένων.** «*Από την αρχή της αναλογικότητας, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 4 του Ν. 2472/97, η χρήση βιομετρικών μεθόδων για τη διαπίστωση της ταυτότητας των εργαζομένων και την πρόσβαση στο σύνολο ή τμήμα των χώρων εργασίας είναι επιτρεπτή μόνο στις περιπτώσεις που αυτό επιβάλλεται από ιδιαίτερες απαιτήσεις ασφαλείας των χώρων εργασίας και εφόσον δεν υπάρχει άλλο μέσο για την επίτευξη του σκοπού αυτού (π.χ. στρατιωτικές εγκαταστάσεις, εργαστήρια υψηλού κινδύνου. Κατά συνέπεια, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να σταθμίζει κάθε φορά αφενός τους υπάρχοντες κινδύνους, την έκταση των κινδύνων αυτών και τις υπάρχουσες εναλλακτικές δυνατότητες*

¹⁷⁴ Ως **βιομετρικά δεδομένα** χαρακτηρίζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία προκύπτουν από ειδική τεχνική επεξεργασία συνδεδεμένη με σωματικά χαρακτηριστικά ή χαρακτηριστικά της φυσιολογίας φυσικού προσώπου και τα οποία επιτρέπουν ή επιβεβαιώνουν την **αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση του εν λόγω φυσικού προσώπου**, π.χ. φωτογραφίες, εικόνες προσώπου, δακτυλοσκοπικά δεδομένα(δακτυλικά αποτυπώματα) (ΓΚΠΔ άρθρο 4 παρ. 14).

¹⁷⁵ Σε ό,τι αφορά την αναγνώριση προσώπου, η ταυτοποίηση σημαίνει ότι το υπόδειγμα της εικόνας του προσώπου συγκρίνεται με πολλά άλλα υποδείγματα που βρίσκονται αποθηκευμένα σε βάση δεδομένων για να διαπιστωθεί εάν η εικόνα του προσώπου είναι αποθηκευμένη εκεί.

¹⁷⁶ Βλ. **ΛΑΖΑΡΑΚΟΣ, Γ.**, «Τα συνταγματικά όρια της επεξεργασίας βιομετρικών δεδομένων» από το συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή», ΚΟΤΣΑΛΗ, Λ.,(επιμέλεια) Νομική Βιβλιοθήκη (2016)

αντιμετώπισης των κινδύνων και, αφετέρου, τις προσβολές της ανθρώπινης προσωπικότητας και της ιδιωτικότητας από τη χρήση τέτοιων μεθόδων.»

Έτσι, η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 74/2009 ΑΠΟΦΑΣΗ της διέταξε τη διακοπή της επεξεργασίας βιομετρικών δεδομένων και την καταστροφή τους, που διενεργούσε εταιρία ομίλου πιστωτικού ιδρύματος, δεχόμενη ότι οι απαιτήσεις ασφαλείας αφορούσαν συγκεκριμένους χώρους και όχι όλους του χώρους εργασίας και ο έλεγχος της φυσικής πρόσβασης μπορούσε να επιτευχθεί με ηπιότερα μέσα. Αντίθετα, με την υπ' αριθ. 52/2008 ΑΠΟΦΑΣΗ της δέχτηκε ότι υπό προϋποθέσεις- που αναφέρονται στην απόφαση- η εγκατάσταση βιομετρικού συστήματος πιστωτικού ιδρύματος αποκλειστικά για τον σκοπό του ελέγχου πρόσβασης ορισμένων εργαζομένων σε κρίσιμες εφαρμογές διακίνησης μεγάλων κεφαλαίων, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα των εργαζομένων. Τέλος, η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 194/2012 ΑΠΟΦΑΣΗ της έκρινε ότι ως υπέρτερο έννομο συμφέρον του υπεύθυνου επεξεργασίας, νοείται και το έννομο συμφέρον ή η νομική υποχρέωση του ιδιοκτήτη ή του διαχειριστή ενός χώρου να προστατεύσει το χώρο και τα αγαθά που βρίσκονται σε αυτόν από παράνομες πράξεις αλλά και την ασφάλεια της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας και της υγείας τρίτων που νόμιμα βρίσκονται στον επιτηρούμενο χώρο (εν προκειμένω επρόκειτο για σύστημα ασφαλείας εισόδου σε κατάστημα πιστωτικού ιδρύματος και η επεξεργασία αφορούσε σύγκριση γεωμετρικών στοιχείων προσώπου με υφιστάμενα πρότυπα και όχι αναγνώριση ταυτότητας με χρήση βιομετρικών δεδομένων).

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι «ένας από τους μεγάλους κινδύνους των βιομετρικών συστημάτων είναι ότι εισβάλουν στην ιδιωτικότητα των ατόμων»¹⁷⁷ και ο μεγαλύτερος φόβος που εκφράζεται είναι η δημιουργία βάσεως βιομετρικών δεδομένων υπό κεντρική διαχείριση και η χρήση των δεδομένων για άλλους πλην από τους κατά νόμο προβλεπόμενους σκοπούς.¹⁷⁸

¹⁷⁷ Βλ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ, Φ., Βιομετρικές μέθοδοι και προστασία ιδιωτικότητας: Σκέψεις με αφορμή την απόφαση ΔΕΕ Michael Schwarz κατά κρατιδίου Bochum (C-291/2012), ΔΙΜΕΕ 4/2013.

¹⁷⁸ Βλ. όσον αφορά τα πιστωτικά ιδρύματα, απόφαση της Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος (ΦΕΚ Β' 2098/02.06.2020) σχετικά με τους «Όρους και προϋποθέσεις για

3.B.1.2. ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΝΕΦΟΣ (cloud computing): Ευρύ φάσμα εξελίξεων στον τομέα της χρηματοοικονομικής τεχνολογίας βασίζεται στις νέες τεχνολογίες, όπως οι εφαρμογές της τεχνολογίας κατανεμημένου καθολικού (DLT), οι καινοτόμες πληρωμές, οι ρομποτικές συμβουλές, τα μαζικά δεδομένα, **η χρήση του υπολογιστικού νέφους**, οι πλατφόρμες συμμετοχικής χρηματοδότησης και άλλα πολλά. **Υπολογιστικό νέφος** είναι ένα μοντέλο το οποίο παρέχει τη δυνατότητα ευχερούς βασισμένης στη ζήτηση διαδικτυακής πρόσβασης σε ένα διαμοιραζόμενο χώρο-που μπορεί να περιλαμβάνει δίκτυα, εξυπηρετητές πρόσβασης, υπολογιστικά συστήματα αποθήκευσης, συστήματα εφαρμογών και υπηρεσιών- και το οποίο μπορεί να παρασχεθεί και να αποδεσμευτεί ταχέως με ελάχιστη διαχειριστική προσπάθεια ή αλληλεπίδραση με τον πάροχο της υπηρεσίας.¹⁷⁹ Υπηρεσίες όπως το διαδικτυακό ηλεκτρονικό ταχυδρομείο¹⁸⁰ ή τα κοινωνικά δίκτυα βασίζονται στην

την εξ αποστάσεως ηλεκτρονική ταυτοποίηση φυσικών προσώπων κατά τη σύναψη επιχειρηματικής σχέσης με τα πιστωτικά ιδρύματα και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς που εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος», σύμφωνα με την οποία, τα υπόχρεα πρόσωπα, κατά τη διαδικασία της εξ αποστάσεως ηλεκτρονικής ταυτοποίησης με την υποστήριξη εξειδικευμένων τεχνολογικών μέσων: «..διενεργούν ελέγχους των βιομετρικών χαρακτηριστικών του φυσικού προσώπου, σε σχέση με τη φωτογραφία του εγγράφου ταυτοποίησης, με χρήση ειδικού λογισμικού» (παρ.22 εδ. β).

¹⁷⁹ Ο ορισμός αυτός αποδίδει τα βασικά χαρακτηριστικά του υπολογιστικού νέφους, δηλ. ευρεία διαδικτυακή πρόσβαση, υπηρεσία μετρούμενη και παρεχόμενη σύμφωνα με τη ζήτηση (on demand), συγκέντρωση πόρων, ταχεία ελαστικότητα, καθώς και ευέλικτη -κι ανεξάρτητη από τον τόπο στον οποίο βρίσκεται ο χρήστης-πρόσβαση σε υπολογιστικούς πόρους που μπορούν να διαμοιράζονται, ώστε να εξυπηρετούν πολλαπλούς πελάτες μέσω της χρήσης ενός μοντέλου πολλαπλών πελατών, **Βλ. ΜΗΤΡΟΥ, Α., Προστασία Προσωπικών Δεδομένων και υπολογιστικό νέφος, ΔΙΜΕΕ, 4/2015.**

¹⁸⁰ **Βλ. υπ' αριθ. 34/2018 ΑΠΟΦΑΣΗ της ΑΠΔΠΧ** σχετικά με έλεγχο ηλεκτρονικού υπολογιστή, χωρίς προηγούμενη ενημέρωση του εργαζόμενου, από τον εργοδότη όπου η αρχή αποφάνθηκε ότι αν και δεν αποδείχθηκε η ύπαρξη δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (που επικαλείτο ο εργαζόμενος ότι είχε αποκλειστικά και σε ξεχωριστό αρχείο- αποθηκευμένα στον εταιρικό ηλεκτρονικό υπολογιστή) και η τυχόν παραβίαση της ασφάλειας τους, «..εν τούτοις, προέκυψε ότι η εταιρία ως υπεύθυνος επεξεργασίας δεν έχει λάβει, ως οφείλει, τα κατ' αρ. 10 παρ. 3 ν. 2472/1997 αναγκαία τεχνικά και οργανωτικά μέτρα ασφαλείας του πληροφοριακού της συστήματος, μέσω του οποίου διακινούνται και τυγχάνουν επεξεργασίας δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα καθώς η ίδια επικαλείται (αν και δεν αποδείχθηκε) την εξ αποστάσεως παράνομη πρόσβαση στον επίδικο εταιρικό ηλεκτρονικό υπολογιστή και την διαγραφή αποθηκευμένων αρχείων (πρβλ. ΑΠΔΠΧ 136/2015) που δημιουργεί εν γένει κίνδυνο απαγορευμένης πρόσβασης και καταστροφής αποθηκευμένων δεδομένων (πρβλ. Κατευθυντήριες

τεχνολογία του υπολογιστικού νέφους.¹⁸¹ Μεταξύ των υπηρεσιών που παρέχονται, συγκαταλέγονται η παροχή εικονικών μηχανών, η διακίνηση ψηφιακού περιεχομένου, η εξ αποστάσεως πρόσβαση σε διακομιστές και εφαρμογές καθώς και υπηρεσίες αποθήκευσης δεδομένων (cloud storage).

Τα περισσότερα τραπεζικά ιδρύματα χρησιμοποιούν ήδη το υπολογιστικό νέφος (cloud) για περιφερειακές εφαρμογές, όπως **διαχείριση περιεχομένου και διαχείριση σχέσεων πελατών** δεδομένου ότι το υπολογιστικό νέφος προσφέρει τα άμεσα επιχειρηματικά οφέλη της δυνατότητας κλιμάκωσης, διαθεσιμότητας, χωρητικότητας και απομακρυσμένης πρόσβασης.¹⁸² Οι τράπεζες συγκαταλέγονται μεταξύ των πιο ενθουσιωδών χρηστών λογισμικού cloud και υπηρεσιών τηλεδιάσκεψης για τη διευκόλυνση της εργασίας από το σπίτι.¹⁸³ Η πρόσφατη

Γραμμές της ΟΕ 29 WP 250 on Personal data breach notification της 03-10-2017 για τη διάκριση μεταξύ περιστατικού ασφαλείας και παραβίασης προσωπικών δεδομένων, σελ. 7 και υποσημ. 13)».

¹⁸¹ Η χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου δεν απαιτεί την εγκατάσταση κάποιου ειδικού λογισμικού μια και ο καταναλωτής αρκείται στη χρήση του λογισμικού του παρόχου του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου το οποίο βρίσκεται σε υπολογιστικό νέφος (cloud) και ρυθμίζεται εξ ολοκλήρου από τον ίδιο, **βλ. ΚΟΥΣΟΥΝΗ-ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ, Α., Νομικές διαστάσεις τους cloud computing, ΔΙΜΕΕ, 2/2012.**

¹⁸² Τα πλεονεκτήματα χρήσης των υπηρεσιών του Υπολογιστικού Νέφους από τα πιστωτικά ιδρύματα είναι, ενδεικτικά, τα εξής: α) μείωση του κόστους διαχείρισης δεδομένων (pay on demand), β) βελτίωση της ευελιξίας και της επεκτασιμότητας σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς, γ) αύξηση της αποδοτικότητας μέσω και της ταχύτερης και καλύτερης εξυπηρέτησης πελατών και δ) ευκολία διεκπεραίωσης τραπεζικών συναλλαγών.

¹⁸³ **βλ. Κατευθυντήριες γραμμές της ΑΠΔΠΧ για τη λήψη μέτρων ασφάλειας στο πλαίσιο τηλεργασίας σχετικά με τη πρόσβαση στο δίκτυο:** « **1.** Διασφάλιση ότι δεν υπάρχει δυνατότητα μη ασφαλούς απομακρυσμένης πρόσβασης σε πόρους των πληροφοριακών συστημάτων του φορέα, όπως υπολογιστές εσωτερικού δικτύου και εσωτερικά αρχεία. Η ασφαλής σύνδεση μπορεί, ενδεικτικώς, να επιτευχθεί μέσω εικονικού ιδιωτικού δικτύου στο οποίο πραγματοποιείται κρυπτογράφηση των δεδομένων και αυθεντικοποίηση των χρηστών (π.χ. IPSec VPN). i. Καθορισμός και περιορισμός των πόρων στους οποίους επιτρέπεται η απομακρυσμένη πρόσβαση στο απολύτως απαραίτητο, ανάλογα με τα καθήκοντα που επιτελεί ο τηλεργαζόμενος. ii. Σύνδεση σε υπολογιστικά συστήματα του φορέα μέσω υπηρεσίας “απομακρυσμένης επιφάνειας εργασίας” (“Remote Desktop Protocol - RDP”), μόνο εφόσον αυτή γίνεται μέσω ασφαλούς εικονικού ιδιωτικού δικτύου (VPN). **2.** Χρήση ασφαλούς πρωτοκόλλου WPA2 με ισχυρό κωδικό, όταν η σύνδεση της συσκευής του τηλεργαζόμενου στο Διαδίκτυο γίνεται μέσω ασύρματου δικτύου (Wi-Fi). Τούτο ισχύει ακόμα και όταν μετά τη σύνδεση

πανδημία επιταχύνει επίσης την τάση προς την ψηφιακή τραπεζική.¹⁸⁴ Οι πάροχοι cloud καθίστανται όλο και περισσότερο «**συνεργάτες ψηφιοποίησης**» για τις τράπεζες.

Η τεχνολογία του υπολογιστικού νέφους και τα αντίστοιχα επιχειρηματικά μοντέλα ευνοούν τη **συσσώρευση μεγάλων ποσοτήτων προσωπικών δεδομένων και συνακόλουθα ενέχουν κινδύνους για τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των προσώπων**. Η συσσώρευση αυτή γίνεται πιο επικίνδυνη όταν οδηγεί στην **εμπορευματοποίηση των προσωπικών πληροφοριών**, που μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο συναλλαγής και ανταλλαγής εκ μέρους του παρόχου υπηρεσιών νέφους. Σε περιβάλλον υπολογιστικού νέφους τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα αναπτύσσονται σε ευρεία κλίμακα και οι χρήστες **κινδυνεύουν να απολέσουν τη δυνατότητα ελέγχου των δεδομένων τους (ασφάλεια των δεδομένων)**, στα οποία **δεν μπορούν πλέον να έχουν πρόσβαση** ή τα οποία δεν μπορούν να επεξεργάζονται ή να ανακτούν χωρίς τη σύμπραξη του παρόχου υπηρεσιών νέφους (**διαθεσιμότητα των δεδομένων**).¹⁸⁵ Αυτή η «απώλεια ελέγχου» σχετίζεται επίσης με τη δυσκολία για τον πελάτη υπηρεσιών νέφους να γνωρίζει και να ελέγχει πραγματικά τις πρακτικές διαχείρισης των δεδομένων και την επεξεργασία αυτών από τον πάροχο υπηρεσιών νέφους (**εμπιστευτικότητα των δεδομένων**).

στο Διαδίκτυο, γίνεται ασφαλής σύνδεση στο δίκτυο του φορέα π.χ. με χρήση VPN. 3. Αποφυγή αποθήκευσης αρχείων με προσωπικά δεδομένα σε υπηρεσίες διαδικτυακής αποθήκευσης (π.χ. Dropbox, One Drive, google drive), εκτός και αν υπάρχουν τα κατάλληλα εχέγγυα, όπως π.χ. να πρόκειται για υπηρεσία που παρέχεται, με κατάλληλα μέτρα ασφάλειας, από τον φορέα ή τα δεδομένα να αποθηκεύονται αποκλειστικά σε κατάλληλα κρυπτογραφημένη μορφή».

¹⁸⁴ Βλ. ΣΕΒ, **Οδηγός Εφαρμογής για την τηλεργασία** (2020) όπου αναφέρεται ότι η « σύγχρονη τάση της επικράτησης των τεχνολογιών υπολογιστικού νέφους (cloud) μειώνει το κόστος».

¹⁸⁵ Παρέχοντας δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα σε ένα σύστημα που προσφέρει και διαχειρίζεται ένας πάροχος υπηρεσιών νέφους, ο πελάτης υπηρεσιών νέφους αναθέτει στον πάροχο την ευθύνη για τα μέτρα που είναι απαραίτητα, ώστε να διασφαλίζεται η διαθεσιμότητα, η ακεραιότητα, το απόρρητο (τα συστατικά της ασφάλειας) των πληροφοριών, καθώς και η διαφάνεια, η απομόνωση, η μη συνδεσιμότητα αυτών, Βλ. ΜΗΤΡΟΥ, Α., **Προστασία Προσωπικών Δεδομένων και υπολογιστικό νέφος**, ΔΙΜΕΕ, 4/2015.

Τέλος, οι **κίνδυνοι για την ιδιωτικότητα** μπορούν να αυξηθούν λόγω των πολλαπλών και διαφορετικών ρόλων στην αλυσίδα του υπολογιστικού νέφους.¹⁸⁶ Τα δεδομένα υφίστανται αλυσιδωτή επεξεργασία στην οποία συμμετέχουν πολυάριθμοι εκτελούντες την επεξεργασία και υπεργολάβοι, με αποτέλεσμα **να εγείρονται ζητήματα κατανομής ευθύνης επί διαρροών και παραβιάσεων**.¹⁸⁷

Τέλος, είναι υπαρκτοί οι κίνδυνοι από την έλλειψη κατάλληλης πληροφόρησης όπως: **α)** έλλειψη κατάλληλης πληροφόρησης σε περίπτωση πολλαπλών υπευθύνων ή εκτελούντων επεξεργασία, **β)** ανεπαρκής πληροφόρηση όταν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υφίστανται επεξεργασία σε διαφορετικές γεωγραφικές τοποθεσίες εντός του ΕΟΧ, γεγονός που έχει άμεσο αντίκτυπο στη νομοθεσία, **γ)** ανεπαρκής πληροφόρηση όταν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα διαβιβάζονται σε τρίτες χώρες εκτός του ΕΟΧ, σχετικά με την επάρκεια του επιπέδου προστασίας των δεδομένων και **δ)** έλλειψη μηχανισμού άμεσης πληροφόρησης του υπεύθυνου επεξεργασίας ή και των υποκειμένων των δεδομένων για περιστατικά προσβολής-διάρρηξης των προσωπικών τους δεδομένων¹⁸⁸ εντός του συστήματος νεφοϋπολογιστικής.¹⁸⁹

¹⁸⁶ **Βλ. ετήσια έκθεση (2012) της ΑΠΔΠΧ**, όπου η εταιρεία «INTRAKOM» υπέβαλε ερώτημα στην Αρχή αναφορικά με τις προϋποθέσεις νομιμότητας της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων κατά την παροχή Υπηρεσίας Διαχείρισης και Αποθήκευσης Ιατρικής Απεικόνισης (Picture Archiving and Communication Systems Hosting – PACS), **βάσει υποδομής «υπολογιστικής νέφους» (cloud computing)** με εγκατάσταση σε κέντρο δεδομένων (data center) της ίδιας της εταιρείας. Η Αρχή διευκρίνισε ότι **η εταιρεία λειτουργεί ως εκτελούσα την επεξεργασία, καθώς ενεργεί για λογαριασμό του εκάστοτε πελάτη, ο οποίος, με την ιδιότητα του υπευθύνου επεξεργασίας, καθορίζει το σκοπό και τον τρόπο της επεξεργασίας**. Συνεπώς, ο εκάστοτε πελάτης του συστήματος PACS βαρύνεται με τις υποχρεώσεις του υπευθύνου επεξεργασίας, σύμφωνα με τα οριζόμενα, ιδίως, στις διατάξεις των άρθρων 6, 7 και 10 του Ν. 2472/1997. Αν ο πελάτης έχει ήδη γνωστοποιήσει την τήρηση αρχείου με προσωπικά δεδομένα και έχει λάβει σχετική άδεια από την Αρχή, θα πρέπει να γνωστοποιήσει συμπληρωματικά στην Αρχή την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων σε υπηρεσία υπολογιστικού νέφους (Γ/ΕΞ/4411/20-06-2012 και Γ/ΕΞ/4884-1/15-11-2012).

¹⁸⁷ **Βλ. Γνώμη της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29**, με αριθμό 5/01.07.2012 σχετικά με την ευθύνη για την προστασία των δεδομένων στην Νεφοϋπολογιστική, 01037/12/EL, WP196, σελ. 5

¹⁸⁸ Βλ. σχετικά με μία τεράστια -106 εκατομμύρια λογαριασμοί-διαρροή δεδομένων πελατών της τράπεζας **Capital One**, όπου διέρρευσαν τραπεζικές πληροφορίες (οικονομικά στοιχεία, αριθμοί κοινωνικής ασφάλισης κ.α.), που έρχεται μετά τη μαζική διαρροή δεδομένων (καρτών και πλήθους

Γίνεται πλέον σαφές, ότι η ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών και των υπολογιστικών εφαρμογών φέρνει τη νομοθεσία αντιμέτωπη με πιο σύνθετα προβλήματα τα οποία κάνουν αναγκαία την ανάλυση, τον εντοπισμό και τον επαναπροσδιορισμό των εννοιών που άπτονται της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.¹⁹⁰

3.B.1.3. ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ (Internet of Things-IoT): Το **Διαδίκτυο των Πραγμάτων (Internet of Things-IoT)** είναι ένα παγκόσμιας εμβέλειας δίκτυο, που **διασυνδέει φυσικά και εικονικά αντικείμενα (πόρους)**, όπως οχήματα, σπίτια, συσκευές, ρούχα κ.λπ., χρησιμοποιώντας τεχνολογίες ανάκτησης δεδομένων και δικτύων επικοινωνίας. Τα εν λόγω αντικείμενα, που ονομάζονται και έξυπνα αντικείμενα, έχουν σχεδιαστεί για να επικοινωνούν διακριτικά την παροχή δεδομένων με έναν εύκολο και αποτελεσματικό τρόπο. Οι συσκευές αυτές απαιτούν διαρκή διασυνδεσιμότητα (ubiquitous connectivity) ως σταθερή τεχνολογική βάση για την ανάπτυξη καινοτόμων υπηρεσιών και εφαρμογών.

Ήδη ο Mark Weiser από το 1991 έκανε λόγο για την **πανταχού παρούσα υπολογιστική χρήση (ubiquitous computing)**, η οποία βελτιώνει τη χρήση υπολογιστή, καθιστώντας τους υπολογιστές αφενός διαθέσιμους στο φυσικό περιβάλλον και αφετέρου άορατους στο χρήστη.¹⁹¹

Η αρχιτεκτονική του IoT χωρίζεται σε τρία επίπεδα, το επίπεδο αντίληψης, το επίπεδο δικτύου και το επίπεδο εφαρμογών. Στο **επίπεδο αντίληψης** καταγράφονται με τη χρήση τεχνολογίας ασύρματων αισθητήρων, RFID tags,¹⁹²

συναφών στοιχείων) περίπου 148 εκατομμυρίων ατόμων, κυρίως Αμερικανών, αλλά και αρκετών Ευρωπαίων πελατών, της αμερικανικής εταιρίας ανάλυσης πιστωτικού κινδύνου Equifax.

¹⁸⁹ Βλ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Μ., & ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ, Π., Νεφοϋπολογιστική (cloud computing) και προστασία προσωπικών δεδομένων, ΔΙΜΕΕ, 2/2016.

¹⁹⁰ Βλ. ΚΙΤΣΟΣ, Π.,-ΠΑΠΠΑ, Π., Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής στις υπηρεσίες του υπολογιστικού νέφους, ΔΙΜΕΕ, 2/2012.

¹⁹¹ Βλ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ, Φ., Διαδίκτυο των Πραγμάτων (Internet of Things-IoT): Αποικισμός της καθημερινής ζωής ή νέα τεχνολογική πρόκληση, ΔΙΜΕΕ 3/2014,

¹⁹² Τεχνολογία αναγνώρισης με τη χρήση ραδιοσυχνοτήτων (Radio Frequency Identification-RFID). Η ετικέτα RFID, είναι μία συσκευή που μπορεί να συνδεθεί με ή να ενσωματωθεί σε ένα προϊόν (πχ. βιομετρικά διαβατήρια, πιστωτικές κάρτες ανέπαφων συναλλαγών, κάρτες διέλευσης και

καμερών, συστημάτων GPS¹⁹³ κάθε είδους πληροφορίες από τον φυσικό κόσμο, μεταξύ των οποίων προσωπικά δεδομένα υγείας, θερμοκρασίας, καρδιακών σφυγμών, κίνησης, **κατανάλωσης** κ.λπ. Στη συνέχεια, τα δεδομένα αυτά μεταδίδονται μέσα από τα **υπάρχοντα δίκτυα** δεδομένων κινητών επικοινωνιών, ραδιοδίκτυα, ασύρματα δίκτυα τηλεπικοινωνιών για τη διαχείριση δεδομένων και την εξυπηρέτηση εταιρικών και επιχειρησιακών **εφαρμογών**. Στις εφαρμογές αυτές ανήκουν «ευφυή» δίκτυα πόλεων, δήμων, λογιστικά συστήματα, διαχείριση στόλου οχημάτων, εταιριών logistics, έλεγχος λειτουργιών των σπιτιών (domotics) κ.λπ.¹⁹⁴

Οι κίνδυνοι από την εφαρμογή των εν λόγω συσκευών εντοπίζονται στην κατάρριψη οποιασδήποτε έννοιας ιδιωτικότητας και συγκεκριμένα: α) έλλειψη ελέγχου των χρηστών ως προς την επεξεργασία των δεδομένων τους λόγω της αυτοματοποιημένης ροής πληροφοριών. Ο χρήστης οφείλει στο πλαίσιο του πληροφοριακού του αυτοκαθορισμού να γνωρίζει τα δεδομένα που συλλέγονται, τον αποδέκτη τους, τον υπεύθυνο και εκτελούντα την επεξεργασία και τις ενδεχόμενες περαιτέρω χρήσεις αυτών. Όμως πρόσφατα πειράματα με ασύρματους ιχνηλάτες φανερώνουν ότι τα υποκείμενα των δεδομένων συχνά αγνοούν ότι τυγχάνουν παρακολουθήσεως, δεδομένου ότι οι μηχανισμοί έχουν σχεδιαστεί για να μένουν απαρατήρητοι.¹⁹⁵ **β) ζητήματα συγκατάθεσης¹⁹⁶ των χρηστών (ως προς το σκοπό**

πληρωμής διόδων κ.α.). Σύμφωνα με δημοσίευση του Guardian, η εταιρία Tesco (2003) ολοκλήρωσε μία δοκιμή νέας τεχνολογίας (RFID) που παρακολουθούσε τους πελάτες να αγοράζουν ξυραφάκια Gillette (Mach 3), μέσω έξυπνης ετικέτας που βρισκόταν ενσωματωμένη στο εν λόγω προϊόν, η αφαίρεση του οποίου από το ράφι του καταστήματος προκαλούσε την αυτόματη λήψη φωτογραφίας του καταναλωτή, μέσω μίας κάμερας CCTV, χωρίς αυτός να το γνωρίζει τη στιγμή που αυτός βρισκόταν στο ταμείο. Η εταιρία υποστήριξε ότι η τεχνολογία χρησιμοποιήθηκε για λόγους ασφαλείας (πρόληψη κλοπής).

¹⁹³ Η **τεχνολογία GPS (Global Positioning System)** επιτρέπει τον με ακρίβεια εντοπισμό της θέσης μας πάνω στη γη μέσω δορυφόρων που εκπέμπουν το σήμα τους-σχετικά με την ακριβή τους θέση, την κατάσταση και τον ακριβή χρόνο- και το σήμα αυτό λαμβάνεται από συσκευές με δέκτη GPS στην γη.

¹⁹⁴ **ΚΑΝΕΛΛΟΣ, Α.**, THE GDPR HANDBOOK, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020 (σελ. 357)

¹⁹⁵ **Βλ. υπ' αριθ. 37/2019 ΑΠΟΦΑΣΗ της ΑΠΔΠΧ**, σύμφωνα με την οποία «..ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν προσκόμισε ενώπιον της Αρχής και άρα δεν απέδειξε με βάση την από το άρθρο 4 παρ. 2 Ν. 2472/1997 υποχρέωση λογοδοσίας που τον βαρύνει, **την προηγούμενη ενημέρωση του καταγγέλλοντος ότι πρόκειται να συλλέξει και να επεξεργαστεί προσωπικά δεδομένα του μέσω**

επεξεργασίας, ως προς την προγενέστερη ενημέρωση¹⁹⁷ κ. οκ.). Οι περισσότερες συσκευές ΔτΠ είναι σχεδιασμένες με τέτοιο τρόπο όπου ο χρήστης δεν μπορεί να δώσει τη συγκατάθεση του για την επεξεργασία των δεδομένων του και μάλιστα «εν

της λειτουργίας συστήματος γεωεντοπισμού, παραβιάζοντας έτσι την αρχή της θεμιτής επεξεργασίας κατ' άρθρο 4 παρ. 1 εδ. α' Ν.2472/1997».

¹⁹⁶ **Βλ. υπ' αριθ. 48/2018 ΑΠΟΦΑΣΗ της ΑΠΔΠΧ**, όπου έκρινε ότι εφόσον σε κάρτα που έχει χορηγηθεί σε πελάτη είναι ενεργοποιημένη η δυνατότητα τήρησης ιστορικού συναλλαγών στο chip αυτής, **χωρίς να έχει δώσει την ειδική προς τούτο συγκατάθεσή του**, θα πρέπει ο πελάτης να ενημερωθεί σχετικώς με κάθε πρόσφορο τρόπο (π.χ. μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, μέσω μηνύματος κατά τη σύνδεσή του σε προσωποποιημένες ηλεκτρονικές υπηρεσίες του υπεύθυνου επεξεργασίας, μέσω ταχυδρομικής επιστολής, κτλ.) ως προς την επεξεργασία αυτή, παρέχοντάς του τη δυνατότητα διακοπής της επεξεργασίας αυτής ενώ σε κάθε νέα έκδοση/χορήγηση κάρτας, το εν λόγω χαρακτηριστικό θα πρέπει να είναι εξ αρχής απενεργοποιημένο, και να ενεργοποιείται **μόνο αν υπάρχει ειδική προς τούτο συγκατάθεση του πελάτη και** εφόσον έχει προηγουμένως σχετικώς ενημερωθεί για την επεξεργασία αυτή.

¹⁹⁷ **Βλ. απόφαση ΕΔΔΑ (σε μείζονα σύνθεση) της 17.10.2019 υπόθεση Lopez Ribalda και άλλες κατά Ισπανίας** (η υπόθεση αφορούσε σε παρακολούθηση μέσω φανερών, αλλά και κλειστού κυκλώματος καμερών, χώρων σούπερ μάρκετ και των εργαζομένων του). Η απόφαση αυτή, αποτελεί μεταστροφή της νομολογίας του ΕΔΔΑ, στην ίδια υπόθεση και σχολιάστηκε αρνητικά. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι στην προκείμενη περίπτωση, δεν παραβιάστηκε το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, καθώς δέχθηκε ότι η επεξεργασία μέσω των κρυφών καμερών, **χωρίς προηγούμενη ενημέρωση των εργαζομένων**, «δεν ήταν δυσανάλογη» γιατί υπήρξαν «εύλογες υποψίες» τέλεσης αδικημάτων. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η έκταση και η πληρότητα της ενημέρωσης αποτελεί ένα μόνο εκ των κριτηρίων της αναλογικότητας, το οποίο αν ελλείπει, εξετάζονται και τα λοιπά κριτήρια και αν συντρέχουν αυτά, μπορεί η επεξεργασία να θεωρηθεί συνολικά αναλογική. (Να σημειωθεί ότι τόσο κατά την Οδηγία 95/46, όσο και τον ΓΚΠΔ, η υποχρέωση προληπτικής ενημέρωσης του υποκειμένου ενέχει θεμελιώδη χαρακτήρα και κατά συνέπεια οι εξαιρέσεις από την προηγούμενη ενημέρωση πρέπει να προβλέπονται ρητώς από τον νόμο. Στην Ισπανία το δίκαιο προστασίας δεδομένων δεν περιλάμβανε τέτοιο νομοθετικό περιορισμό της υποχρέωσης του υπεύθυνου επεξεργασίας για προηγούμενη ενημέρωση και άρα η χρήση των κρυφών καμερών ήταν ξεκάθαρα παράνομη). **Η μειοψηφούσα στην υπόθεση άποψη, επισήμανε, ότι στο μέτρο που η υποχρέωση ενημέρωσης θεσπίζεται ως θετική προϋπόθεση του σύννομου της επεξεργασίας, η εξέταση της προϋπόθεσης της νομιμότητας προηγείται της αξιολόγησης της αναλογικότητας. Βλ. Σχολιασμό της απόφασης [Βιντεοεπιτήρηση στον χώρο εργασίας με κρυφές κάμερες] ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, Β., ΔΙΜΕΕ, 3/2019.**

πλήρει επιγνώσει»¹⁹⁸, ήτοι μετά από προηγούμενη πλήρη ενημέρωση, **γ) η δυνατότητα δημιουργίας προφίλ (profiling) των χρηστών**¹⁹⁹, ταξινομήσεως τους σε διάφορες κατηγορίες αλλά και αποκαλύψεως προτύπων συμπεριφοράς με βάση την οποία (συμπεριφορά) μπορεί να ληφθούν αυτοματοποιημένες αποφάσεις, όπως π.χ. για το αν θα πρέπει να του χορηγηθεί δάνειο από μία τράπεζα ή ασφάλιση υγείας από ασφαλιστική εταιρία και **δ) ζητήματα ασφάλειας δικτύων**, δεδομένου ότι οι περισσότεροι αισθητήρες που χρησιμοποιούνται στις συσκευές ΔτΠ δεν μπορούν να δημιουργήσουν **κρυπτογραφημένη σύνδεση** εξαιτίας της προτεραιότητας που δίνεται στη φυσική αυτονομία της συσκευής ή στον έλεγχο του κόστους.²⁰⁰

Τα δεδομένα που συλλέγονται ή παράγονται από συσκευές (όπως αυτές με αισθητήρες) ιδίως μέσω των εφαρμογών του «διαδικτύου των πραγμάτων - IoT» και ή με τη χρήση άλλων μέσων, ανήκουν στη 2^η κατηγορία (είδος δεδομένων ή και κατηγορίες υποκειμένων)²⁰¹ της συστηματικής και σε μεγάλη κλίμακα επεξεργασίας δεδομένων ιδιαίτερης σημασίας ή εξαιρετικού χαρακτήρα, για τα οποία η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 65/2018 ΑΠΟΦΑΣΗ της προέβη σε κατάρτιση σχεδίου καταλόγου ως προς τα είδη των πράξεων επεξεργασίας που **υπόκεινται στην απαίτηση για διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου (ΕΑΠΔ) βάσει του άρθρου 35 παρ.**

¹⁹⁸ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΔΟΥ, Ε., Προσωπικά Δεδομένα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2016).

¹⁹⁹ Βλ. ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ, Τ.-Ε., Η ανίχνευση της ιδιωτικότητας μέσα από τις ραδιοσυχνότητες: προστασία προσωπικών δεδομένων και τεχνολογία αναγνώρισης μέσω ραδιοσυχνοτήτων (RFID), Αρμενόπουλος, 2005 (σελ. 1363 επ.)

²⁰⁰ Βλ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ, Φ., Διαδίκτυο των Πραγμάτων (Internet of Things-IoT): Αποικισμός της καθημερινής ζωής ή νέα τεχνολογική πρόκληση, ΔΙΜΕΕ 3/2014.

²⁰¹ Τα κριτήρια για τη διενέργεια ΕΑΠΔ ομαδοποιήθηκαν από την ΑΠΔΠΧ σε τρεις κατηγορίες: **1η κατηγορία:** με βάση τα είδη και τους σκοπούς επεξεργασίας, **2η κατηγορία:** με βάση το είδος των δεδομένων και/ή τις κατηγορίες των υποκειμένων, **3η κατηγορία:** με βάση τα πρόσθετα χαρακτηριστικά και/ή τα χρησιμοποιούμενα μέσα της επεξεργασίας. Η διενέργεια ΕΑΠΔ κρίνεται υποχρεωτική όταν πληρούται τουλάχιστον ένα από τα κριτήρια της 1ης ή της 2ης κατηγορίας. Είναι επίσης υποχρεωτική όταν συντρέχει ένα τουλάχιστον κριτήριο ως προς την 3η κατηγορία και η επεξεργασία αφορά είδη και σκοπούς επεξεργασίας της 1^{ης} κατηγορίας, ή/και είδη δεδομένων ή/και κατηγορίες υποκειμένων της 2ης κατηγορίας.

4 του ΓΚΠΔ (ΕΕ) 679/2016, ομαδοποιώντας μάλιστα τα κριτήρια σε τρεις κατηγορίες.

3.B.2. ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ (ΕΙΔΙΚΑ):

3.B.2.1. Η ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ:

Η ένταση της επεξεργασίας των δεδομένων στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων οφείλεται και στις τεχνολογικές εξελίξεις καθαυτές αλλά και στη διάδοση των χρήσεων τους. Η οργάνωση και διεύθυνση της εργασίας, η εκπλήρωση νόμιμων υποχρεώσεων του εργοδότη προϋποθέτει ή και συνεπάγεται την επεξεργασία πληροφοριών που αφορούν τους εργαζόμενους. Οι συλλεγόμενες πληροφορίες, ως συνέπεια των τεχνολογικών εξελίξεων και της αναδιάρθρωσης των εργασιακών σχέσεων-με την εξέλιξη της εργασίας προς περισσότερες «άυλες» και αποκεντρωμένες μορφές παροχής της-είναι **λεπτομερέστερες** (π.χ. ψυχολογικά τεστ, βιομετρικές μέθοδοι, γενετικά δεδομένα, έλεγχος και παρακολούθηση, προφίλ στα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα)²⁰² και **πληρέστερες**.²⁰³

Σύμφωνα με τη Γνώμη 2/2017 της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29 (WP 249), η επεξεργασία δεδομένων στην εργασία, με την ταχεία υιοθέτηση νέων τεχνολογιών, καθίσταται συστηματική και ενδεχομένως παρεμβατική γιατί μπορούν πλέον να χρησιμοποιούνται με κόστος πολύ μικρότερο από ό,τι πριν αρκετά χρόνια ενώ παράλληλα η ικανότητα της επεξεργασίας έχει αυξηθεί εκθετικά. Οι νέες μορφές επεξεργασίας, όπως εκείνες που αφορούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα,

²⁰² Βλ. ΜΗΤΡΟΥ, Λ., **Η προστασία δεδομένων των εργαζομένων**, σελ 193 επ. από το συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή», ΚΟΤΣΑΛΗ, Λ.,(επιμέλεια) Νομική Βιβλιοθήκη (2016), η οποία αναφέρει ότι ένα από τα ζητήματα που αποτέλεσαν αντικείμενο έντονων συζητήσεων και αντιπαραθέσεων ως προς το σχέδιο ΓΚΠΔ ήταν αν θα αναγνωριστεί η ευχέρεια στα κράτη μέλη να εισάγουν δια νόμου ή συλλογικών συμβάσεων πιο ειδικούς κανόνες (more specific rules) για να διασφαλίσουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες σε σχέση με τα προσωπικά δεδομένα των εργαζομένων στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων.

²⁰³ Με τη χρήση νέας τεχνολογίας η επεξεργασία καλύπτει το σύνολο σχεδόν των προσωπικών δεδομένων του εργαζόμενου (**«ψηφιοποιημένος υπάλληλος»**), μπορεί να γίνει σε ελάχιστο χρόνο, να επεκταθεί σε μη εργασιακούς χώρους και σε μη εργασιακό χρόνο, και, κυρίως, να μη γίνεται πάντα αντιληπτή από τον εργαζόμενο, Βλ. ΔΟΥΚΑ, Β., **Προσωπικά δεδομένα και εργασιακές σχέσεις σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων**, σε Πρακτικά 1^{ου} Διεπιστημονικού Συνεδρίου «Δίκαιο και Πληροφορική» (Κομοτηνή 25-26 Μαΐου 2018).

στο πλαίσιο της χρήσης επιγραμμικών υπηρεσιών είναι πολύ λιγότερο ορατές για τους εργαζόμενους, οι οποίοι μπορεί να μην έχουν επίγνωση της επεξεργασίας που διενεργείται, ενδεχομένως και παρανόμως. Τέλος, τα όρια μεταξύ της προσωπικής οικίας και της εργασίας γίνονται ολοένα και πιο δυσδιάκριτα.

Το **άρθρο 88 του ΓΚΠΔ «Επεξεργασία στο πλαίσιο της απασχόλησης»**, ορίζει συνοπτικά ότι τα Κράτη-Μέλη, μέσω της νομοθεσίας ή μέσω των συλλογικών συμβάσεων, μπορούν να θεσπίζουν ειδικούς κανόνες προκειμένου να διασφαλίζουν την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών, έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των εργαζομένων στο πλαίσιο της απασχόλησης με ιδιαίτερη έμφαση στη **διαφάνεια της επεξεργασίας**, στη **διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα** εντός ομίλου επιχειρήσεων ή ομίλου εταιρειών που ασκούν κοινή οικονομική δραστηριότητα και στα **συστήματα παρακολούθησης** στο χώρο εργασίας.

Στο πλαίσιο του **διευθυντικού δικαιώματος αλλά και της επιχειρηματικής ελευθερίας** (άρθρα 5 και 106 παρ. 2 Σ), **ο εργοδότης**²⁰⁴ μπορεί να λαμβάνει κάθε μέτρο που κρίνει κατάλληλο για την εύρυθμη οργάνωση της επιχείρησης και σχετίζεται με την παροχή της εργασίας. Αναμφίβολα, **η οργάνωση και διεύθυνση της εργασίας** προϋποθέτει επεξεργασία δεδομένων και άσκηση ελέγχου επί του χώρου εργασίας και των τρόπων που αυτή παρέχεται. Από το διευθυντικό δικαίωμα απορρέουν οι παρεχόμενες υποχρεώσεις πίστης προς τον εργοδότη και από αυτές συνάγεται και η υποχρέωση παροχής πληροφοριών προς αυτόν. Στους λόγους που μπορούν να θεμελιώσουν τη νομιμότητα της επεξεργασίας (έννομο συμφέρον του εργοδότη) συγκαταλέγονται επίσης : **α)** η πρόληψη και ο έλεγχος διαρροής τεχνογνωσίας, εμπιστευτικών πληροφοριών ή εμπορικών/επιχειρηματικών απορρήτων, **β)** η κακή, αθέμιτη ή και μη εξουσιοδοτημένη χρήση συστημάτων ή δικτύου που ενδέχεται να εκθέτει τον εργοδότη δημιουργώντας υποχρεώσεις ή προκαλώντας ευθύνη αυτού, **γ)** η παραβίαση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας

²⁰⁴ **Βλ. Οδηγία αρ. 115/2001 της ΑΠΔΠΧ**, η οποία εκδόθηκε με σκοπό « να καθορισθούν τα ακραία όρια εντός των οποίων ο εργοδότης/προϊστάμενος, ασκώντας το διευθυντικό του δικαίωμα και δικαίωμα οργάνωσης της επιχείρησης, δικαιούται, κατά την κείμενη νομοθεσία, να επεξεργάζεται τα προσωπικά δεδομένα των εργαζομένων».

μέσω χρήσης του δικτύου [λ.χ. «κατέβασμα» (downloading) ή/και χρήση παράνομου λογισμικού ή υλικού που προστατεύεται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας], **δ)** η συμμετοχή σε απαγορευμένες δραστηριότητες, όπως λ.χ. ο παράνομος διαδικτυακός τζόγος, **ε)** η ανάγκη προστασίας από ευθύνες που αφορούν στην παραβίαση του νόμου (λ.χ. δωροδοκία) κ.λπ. και βέβαια **στ)** για λόγους ασφάλειας των χώρων εργασίας καθώς και των προσώπων και αγαθών που σχετίζονται με αυτούς. Ως εκ τούτου, στις περιπτώσεις αυτές, με τήρηση των προβλεπόμενων από το νόμο προϋποθέσεων, κατ' αντιδιαστολή προς την προσωπική και ιδιωτική ζωή, η εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων του υπαλλήλου μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ελέγχων μέσω μιας ευρύτερης επεξεργασίας των στοιχείων επικοινωνίας του, οι οποίοι, εκτός εργασίας θα ήταν ανεπίτρεπτοι.²⁰⁵

²⁰⁵ **Βλ. απόφαση 1/2017 ΑΠ (ολομέλεια)** σύμφωνα με το σκεπτικό της οποίας τα δικαιώματα της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων μπορούν να περιορισθούν αν συντρέχουν σοβαροί λόγοι δημόσιου συμφέροντος και αν η άσκηση τους προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων, υπό τον όρο ότι δεν παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 Σ), Συγκεκριμένα : *«Η προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν εξικνείται μέχρι της πλήρους απαγορεύσεως της επεξεργασίας τους, αλλά στη θέσπιση όρων και προϋποθέσεων, υπό τις οποίες είναι επιτρεπτή η επεξεργασία τους, ούτως ώστε να επιτευχθεί μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ της προστασίας του δικαιώματος αυτού, και της ικανοποίησεως και άλλων συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων, όπως είναι το δικαίωμα της έννομης προστασίας (άρθρο 20 παρ.1 Συντάγματος) και της επιχειρηματικής ελευθερίας (άρθρα 5 και 106 παρ.2 Συντάγματος). Στην προκειμένη περίπτωση η αποκάλυψη των κρίσιμων δεδομένων για την άσκηση του δικαιώματος της δικαστικής προστασίας της εργοδότης εταιρείας, προκειμένου να διασφαλισθεί το δικαίωμα της επιχειρηματικής ελευθερίας της είναι καθ' όλα θεμιτή, η δε, κατά τα άρθρα 9 και 9 Α του Συντάγματος και το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, επίκληση των πρώην εργαζομένων της των δικαιωμάτων στην ιδιωτική ζωή και την προστασία των προσωπικών δεδομένων, είναι αθέμιτη, αφού η άσκησή τους προσβάλλει δικαιώματα της εταιρείας που υπερέχουν προφανώς. Άρα η ανάσυρση των κρίσιμων αρχείων από τους εταιρικούς υπολογιστές που αυτοί χρησιμοποιούσαν και η χρήση τους ενώπιον δικαστηρίου ήταν νόμιμη». **Βέβαια, κατά τη μειοψηφούσα γνώμη** , **παραβιάστηκαν το απόρρητο της επικοινωνίας, το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και το δικαίωμα της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης** του δευτέρου αναιρεσιβλήτου, με τη γνώση και απόκτηση από την αναιρεσεύουσα (και με τη γνώση όσων τρίτων συμμετείχαν στην ανάκτηση) του προαναφερόμενου πληροφοριακού υλικού, χωρίς τη συγκατάθεσή του και χωρίς την τήρηση της διαδικασίας για άρση του απορρήτου της επικοινωνίας. Συνακολούθως, τα σχετικά έγγραφα που αποκτήθηκαν με αυτόν τον τρόπο και προσκομίστηκαν από την αναιρεσεύουσα με επίκληση για την απόδειξη των αγωγικών ισχυρισμών της, αποτελούν παράνομα αποδεικτικά μέσα. Δεν συνέτρεχε δε στην προκειμένη υπόθεση θεμιτή περίπτωση για κατ' εξαίρεση χρήση των παρανόμων αυτών*

Από την άλλη, οι εργαζόμενοι δαπανώντας ένα σημαντικό τμήμα του χρόνου τους στο χώρο εργασίας, ευλόγως προσδοκούν την προστασία της ιδιωτικότητας τους και στο πλαίσιο των εργασιακών τους σχέσεων, πολύ δε περισσότερο υπό τις σύγχρονες συνθήκες εργασίας, όπου τα όρια μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού βίου είναι συχνά δυσδιάκριτα και διαρκώς μεταβαλλόμενα. Κατά την πάγια νομολογία του, το ΕΔΔΑ, έχει αποφανθεί²⁰⁶ ότι η έννοια της ιδιωτικής ζωής δεν είναι επιδεκτική ενός εξαντλητικού ορισμού αλλά αντιθέτως δύναται να καλύπτει την ανάπτυξη του ατόμου τόσο από πλευράς ιδιωτικής αυτονομίας όσο και

αποδεικτικών μέσων χάριν προστασίας του δικαιώματος της επιχειρηματικής ελευθερίας της αναιρεσείουσας και απόδειξης της αγωγικής απαίτησής της για αδικοπρακτική αποζημίωση από τη συμπεριφορά των αναιρεσιβλήτων υπαλληλικών στελεχών της, καθόσον από τη συγκριτική στάθμιση των συγκρουομένων δικαιωμάτων και αγαθών των διαδίκων μερών και με βάση την αρχή της αναλογικότητας, ο αποκλεισμός της χρήσης των εν λόγω αποδεικτικών μέσων, κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, δεν οδηγεί σε ιδιαίτερα σοβαρή προσβολή των δικαιωμάτων της αναιρεσείουσας, η οποία να συνιστά ταυτόχρονα και προσβολή της ανθρώπινης αξίας κατά την έννοια του άρθρου 2 παρ. 1 του Σ., ώστε να επιβάλλεται η μη εφαρμογή της απαγορευτικής επιταγής του άρθρου 19 παρ. 3 του Σ.-

²⁰⁶ Στην **απόφαση (16.12.1992), Niemitz κατά Γερμανίας (αριθμός προσφυγής 13710/88) το ΕΔΔΑ** έκρινε ότι ο σεβασμός της ιδιωτικής ζωής πρέπει να περιλαμβάνει ως ένα βαθμό το δικαίωμα δημιουργίας και αναπτύξεως σχέσεως με άλλους ανθρώπους και η έννοια της ιδιωτικής ζωής δεν πρέπει να εξαιρεί τις δραστηριότητες επαγγελματικού ή επιχειρηματικού χαρακτήρα, δεδομένου ότι η πλειοψηφία των ανθρώπων έχει στο χώρο εργασίας της μία σημαντική ευκαιρία αναπτύξεως σχέσεων με τον εξωτερικό κόσμο. Στην **απόφαση (26.06.1997) Halford κατά Ηνωμένου Βασιλείου (αριθμός προσφυγής 20605/1992), το ΕΔΔΑ** επιβεβαιώνοντας την προηγούμενη νομολογία του, έκρινε ότι οι εργασιακές σχέσεις συνιστούν μέρος της ιδιωτικής ζωής και ως εκ τούτου αξιώνουν την προστασία που αρμόζει σε αυτήν. Σύμφωνα με το σκεπτικό της απόφασης υπάγεται στην έννοια της αλληλογραφίας, κατά το άρθρο 8 ΕΣΔΑ, η τηλεφωνική επικοινωνία τόσο από την κατοικία όσο και από το χώρο εργασίας, ακόμη κι αν χρησιμοποιείται εξοπλισμός (τεχνικά μέσα) που παρέχει ο εργοδότης στον εργαζόμενο. Στην **απόφαση (03.04.2007) Copland κατά Ηνωμένου Βασιλείου (αριθμός προσφυγής 62617/00), το ΕΔΔΑ** έκρινε ότι οι ηλεκτρονικές επικοινωνίες του ατόμου (στις οποίες συγκαταλέγονται ρητά και το διαδίκτυο και η ηλεκτρονική αλληλογραφία) υπάγονται στην έννοια του ιδιωτικού βίου και επομένως τυγχάνουν της προστασίας του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, ανεξάρτητα αν λαμβάνουν χώρα σε επαγγελματικό ή μη χώρο. Το Δικαστήριο δέχθηκε ακόμη ότι στην έννοια της προστασίας του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, πέραν του περιεχομένου της επικοινωνίας, υπάγονται και τα εξωτερικά στοιχεία αυτής, τα οποία μάλιστα αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο της τηλεφωνικής επικοινωνίας.

προσωπικότητας, απορρίπτοντας τη σχηματική διάκριση μεταξύ ιδιωτικής και επαγγελματικής ζωής.

Η αξίωση της ιδιωτικότητας δεν αναφέρεται ούτε εξαντλείται μόνο στο δικαίωμα του εργαζόμενου να είναι απαλλαγμένος από τη αδικαιολόγητη «διείσδυση» στον ιδιωτικό βίο του εντός του εργασιακού πεδίου αλλά συναρτάται εν συνόλω με τη χρήση της πληροφορίας που τον αφορά, αφορά δηλαδή το πλέγμα των επιταγών και δικαιωμάτων που συγκροτεί η προστασία προσωπικών δεδομένων.

Στον εργασιακό χώρο αναδεικνύεται μάλιστα η ιδιαίτερη «ποιότητα» του δικαιώματος προστασίας προσωπικών δεδομένων **ως προϋπόθεσης άσκησης άλλων δικαιωμάτων**, όπως η ελευθερία της έκφρασης, το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι ή το δικαίωμα των συλλογικών διαπραγματεύσεων.²⁰⁷

Για την **νομιμότητα της επεξεργασίας** δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της εργασίας, θα πρέπει να πληρούνται σωρευτικά οι προϋποθέσεις εφαρμογής και τήρησης των αρχών του άρθρου 5 παρ. 1 ΓΚΠΔ.²⁰⁸ **Η ύπαρξη ενός νόμιμου θεμελίου (άρθρο 6 ΓΚΠΔ) δεν απαλλάσσει τον υπεύθυνο επεξεργασίας από την υποχρέωση τήρησης των αρχών (άρθρο 5 παρ. 1 ΓΚΠΔ).** Σε περίπτωση που παραβιάζεται κάποια εκ των προβλεπόμενων αρχών (άρθρο 5 παρ. 1 ΓΚΠΔ), η εν λόγω επεξεργασία παρίσταται ως μη νόμιμη και παρέλκει η εξέταση των προϋποθέσεων εφαρμογής των **νομικών βάσεων** του άρθρου 6 ΓΚΠΔ και ειδικότερα:

²⁰⁷ **Βλ. ΜΗΤΡΟΥ, Λ., Η προστασία δεδομένων των εργαζομένων**, σελ 193 επ. από το συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή», ΚΟΤΣΑΛΗ, Λ.,(επιμέλεια) Νομική Βιβλιοθήκη (2016), η οποία υποστηρίζει ότι η ανάγκη ενίσχυσης του προστατευτικού πλέγματος για τον εργαζόμενο-υποκείμενο των δεδομένων εντείνεται μάλιστα και ως κανονιστική υποχρέωση για τον νομοθέτη και τον εφαρμοστή του δικαίου όσο σκληρότερα εξελίσσονται οι εργασιακές συνθήκες και σχέσεις και κατά συνέπεια όσο πιο ευάλωτος καθίσταται ο -εξαρτημένος-εργαζόμενος.

²⁰⁸ **Βλ. απόφαση (16.01.2019) ΔΕΕ (C-496/2017 Deutsche Post AG κατά Hauptzollamt Köln)**, σύμφωνα με το σκεπτικό της οποίας « ..κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να είναι σύμφωνη, αφενός προς τις αρχές που πρέπει να τηρούνται ως προς την ποιότητα των δεδομένων, τις οποίες θέτει το άρθρο 6 της οδηγίας 96/46 ή το άρθρο 5 του κανονισμού 2016/679 και, αφετέρου, προς τις βασικές αρχές της νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων που απαριθμεί το άρθρο 7 της οδηγίας αυτής ή το άρθρο 6 του κανονισμού αυτού..»

Συγκατάθεση (άρθρο 6 στοιχείο α): Για το μεγαλύτερο μέρος της επεξεργασίας δεδομένων στην εργασία, η νομική βάση δεν μπορεί και δεν πρέπει να είναι η συγκατάθεση των εργαζομένων (λόγω της εγγενούς ανισότητας των μερών και της κατά κανόνα σχέσης εξάρτησης των εργαζομένων η οποία θέτει σε αμφιβολία την ελευθερία της συγκατάθεσης των εργαζομένων, στοιχείο απαραίτητο για την εγκυρότητα της επεξεργασίας). Η ΟΕ29 έχει τονίσει (**γνώμη 8/2001**) ότι όταν ένας εργοδότης πρέπει να επεξεργαστεί δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των εργαζομένων του, είναι παραπλανητικό να προβαίνει στην επεξεργασία με την εξ αρχής υπόθεση ότι η επεξεργασία μπορεί να νομιμοποιηθεί μέσω της συγκατάθεσης των εργαζομένων.²⁰⁹ Επιπλέον, ακόμα και σε περιπτώσεις όπου μπορεί η συγκατάθεση να αποτελεί έγκυρη νομική βάση για την επεξεργασία αυτή (αν μπορεί να εξαχθεί χωρίς αμφιβολία το συμπέρασμα ότι η συγκατάθεση δίνεται ελεύθερα), πρέπει να είναι ρητή και εν πλήρει επιγνώσει δήλωση βουλήσεως του εργαζόμενου.

Εκτέλεση σύμβασης (άρθρο 6 στοιχείο β): αφορά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του εργαζόμενου που σχετίζονται άμεσα με την εργασιακή απασχόληση, π.χ. καταβολή στον εργαζόμενο των αποδοχών του.

Εκ του νόμου υπογράωση (άρθρο 6 στοιχείο γ): αφορά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του εργαζόμενου που σχετίζονται με υποχρεώσεις που επιβάλλει η εργατική νομοθεσία στον εργοδότη (π.χ. κοινωνική ασφάλιση,

²⁰⁹ **Βλ. απόφαση υπ' αριθ. 26/2019 της ΑΠΔΠΧ**, η οποία διαπίστωσε ότι ενώ η εταιρία επεξεργαζόταν με άλλη νομική βάση (εκτέλεση της σύμβασης) δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα εργαζομένων, δημιούργησε στους εργαζόμενους την εσφαλμένη εντύπωση ότι τα επεξεργάζεται κατ' εφαρμογή της νομικής βάσης της συγκατάθεσης και **έκρινε ότι «..η δήλωση προς τους εργαζόμενους περί εφαρμογής της νομικής βάσης της συγκατάθεσης υπήρξε παραπλανητική και μη ανταποκρινόμενη στην πραγματικότητα, αποστερώντας τη δυνατότητα να ασκήσουν τα έννομα δικαιώματά τους...μια τέτοιου είδους παραπλανητική δήλωση επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των εργαζομένων καθώς και η ίδια η επεξεργασία καθίσταται, επομένως, πλέον του μη σύννομου αυτής κατά τα προεκτεθέντα, επίσης αθέμιτη και αδιαφανής, κατά παράβαση των αρχών του άρθρου 5 παρ. 1 εδ. α' περ. β' και γ' ΓΚΠΔ (αντικειμενικότητα και διαφάνεια) σε συνδυασμό με την παραβίαση των επιμέρους υποχρεώσεων ενημέρωσης που βαρύνουν τον υπεύθυνο επεξεργασίας για την εξασφάλιση θεμιτής και διαφανούς επεξεργασίας κατ' άρθρο 13 και 14 ΓΚΠΔ»**

φορολογικές υποχρεώσεις), οπότε σε αυτές τις περιπτώσεις ο σχετικός νόμος αποτελεί τη νομική βάση για την επεξεργασία των δεδομένων.

Έννομο συμφέρον (άρθρο 6 στοιχείο στ) : Στην περίπτωση αυτή, που ο εργοδότης ασκώντας το διευθυντικό του δικαίωμα πρόκειται να προβεί σε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για την ικανοποίηση του έννομου συμφέροντος που επιδιώκει θα πρέπει: **α)** ο σκοπός της επεξεργασίας να είναι νόμιμος, **β)** η επιλεγείσα μέθοδος ή ειδική τεχνολογία (επεξεργασίας) να είναι απαραίτητη για το έννομο του εργοδότη, **γ)** η επεξεργασία να είναι ανάλογη προς τις ανάγκες της επιχείρησης (επιδιωκόμενο σκοπό) με τον λιγότερο δυνατόν παρεμβατικό τρόπο και να επικεντρώνεται στον συγκεκριμένο τομέα κινδύνου και **δ)** να υπάρχουν ειδικά μέτρα μετριασμού ώστε να διασφαλίζεται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ του έννομου συμφέροντος του εργοδότη και των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των εργαζομένων.²¹⁰

3.B.2.2. ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Οι σύγχρονες τεχνολογίες παρέχουν τη δυνατότητα παρακολούθησης των εργαζομένων σε βάθος χρόνου, σε διάφορους χώρους εργασίας και στην οικία τους, μέσω πολλών διαφορετικών συσκευών (έξυπνα τηλέφωνα, επιτραπέζιοι υπολογιστές, ταμπλέτες,

²¹⁰ Βλ. Ομάδα εργασίας του άρθρου 29, Γνώμη 2/2017 και απόφαση υπ' αριθ. 34/2018 της ΑΠΔΠΧ, η οποία έκρινε ότι στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν πληρούνταν η αρχή της αναλογικότητας γιατί από κανένα στοιχείο δεν προέκυψε η άμεση και επιτακτική ανάγκη διενέργειας του ελέγχου του ηλεκτρονικού υπολογιστή και αφαίρεσης του σκληρού δίσκου χωρίς την προηγούμενη ενημέρωση και την παρουσία του εργαζόμενου, ούτε αιτιολογήθηκε από την εταιρία γιατί δεν επελέγη ένα λιγότερο επαχθές μέτρο, όπως π.χ. η προσωρινή απενεργοποίηση και δέσμευση του ηλεκτρονικού υπολογιστή μέχρι της κλήσης και παρουσίας του εργαζόμενου. Επιπλέον, προέκυψε ότι η εταιρία δεν διέθετε εσωτερικό Κανονισμό για την ορθή χρήση και τη λειτουργία του εξοπλισμού και του δικτύου πληροφορικής και επικοινωνιών από τους εργαζόμενους, από το περιεχόμενο του οποίου θα προέκυπτε αφενός ότι απαγορευόταν η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών για προσωπικούς σκοπούς, αφετέρου, θα προβλεπόταν ρητά η δυνατότητα και το ενδεχόμενο ελέγχου αυτών, οι προϋποθέσεις, όροι, διαδικασία, έκταση και εγγυήσεις διενέργειας του ελέγχου.

οχήματα, φορέσιμες συσκευές κ.α.)²¹¹ Οι κυριότερες μορφές παρακολούθησης εργαζομένων στο χώρο εργασίας είναι οι εξής:

Βιντεοεπιτήρηση χώρων εργασίας: ²¹²η λειτουργία των συστημάτων βιντεοεπιτήρησης διέπεται από την Οδηγία 1/2011 της ΑΠΔΠΧ²¹³, η οποία διατηρείται σε ισχύ κατά το άρθρο 83 παρ. 2. του Ν. 4624/2019, ως μη αντιβαίνουσα στις διατάξεις του νόμου αυτού και του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 και σύμφωνα με την οποία κάμερες μπορούν να τοποθετηθούν σε όλους τους χώρους των πιστωτικών ιδρυμάτων εκτός από εκείνους «όπου η Βιντεοεπιτήρηση προσβάλλει τον σκληρό πυρήνα του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή» (άρθρο 6 παρ. 3 της Οδηγίας).²¹⁴

²¹¹ Βλ. Έγγραφο εργασίας της Ομάδας Εργασίας του Αρθρου 29 για την επιτήρηση των ηλεκτρονικών επικοινωνιών στον τόπο εργασίας (WP55), το οποίο (έγγραφο) συμπληρώνει τη Γνωμοδότηση 8/2001 για την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο εργασιακό πλαίσιο.

²¹² Βλ. Γνωμοδότηση 4/2004 της Ομάδας Εργασίας του Αρθρου29 για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων μέσω βιντεοεπιτήρησης (WP89).

²¹³ Σύμφωνα με το άρθρο 9 της Οδηγίας 1/2011 της ΑΠΔΠΧ, η διαβίβαση δεδομένων που προέρχονται από σύστημα βιντεοεπιτήρησης επιτρέπεται κατόπιν προηγούμενης συγκατάθεσης του υποκειμένου των δεδομένων. **Κατ' εξαίρεση** ο υπεύθυνος επεξεργασίας **υποχρεούται** να διαβιβάζει στις αρμόδιες δικαστικές, εισαγγελικές και αστυνομικές αρχές αποσπάσματα που οι τελευταίες ζητούν νομίμως κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, **δύνανται** να διαβιβάζει στις αρμόδιες δικαστικές, εισαγγελικές και αστυνομικές αρχές αποσπάσματα που ενδέχεται να αποτελούν αποδεικτικά στοιχεία μιας αξιόποινης πράξης (π.χ. κλοπή, ξυλοδαρμός) που τελέσθηκε στον χώρο τον οποίο έχει έννομο συμφέρον ή νομική υποχρέωση να προστατεύσει με σύστημα βιντεοεπιτήρησης και που μπορούν να συνεισφέρουν στη διερεύνηση των πραγματικών περιστατικών ή στην αναγνώριση των δραστών και **επιτρέπεται** να διαβιβάζει αποσπάσματα που ενδέχεται να αποτελούν αποδεικτικά στοιχεία μιας αξιόποινης πράξης στο ίδιο το πρόσωπο που απεικονίζεται ως θύμα ή δράστης της πράξης. Σε κάθε περίπτωση, το υποκείμενο των δεδομένων η εικόνα του οποίου έχει καταγραφεί από το σύστημα βιντεοεπιτήρησης διατηρεί τα δικαιώματα **πρόσβασης και εναντίωσης** σχετικά με το απόσπασμα βιντεοληπτικού υλικού στο οποίο καταγράφεται η εικόνα του (άρθρα 15 και 21 του ΓΚΠΔ).

²¹⁴ ΓΕΡΟΝΤΑΣ, Α., Η Προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, ΑΝΤ.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα (2002) «Τα δεδομένα που συλλέγονται με κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης πρέπει να είναι συναφή και πρόσφορα και πάντως όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτούνται για να επιτευχθεί ο σκοπός της επεξεργασίας. Έτσι, αν το κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης ενός καταστήματος ή μίας τράπεζας αποβλέπει στην πρόληψη κλοπής αγαθών ή την αποτροπή

Σταθμίζοντας τις σημαντικές αλλαγές που επήλθαν με τη χρήση της εν λόγω τεχνολογίας στο εργασιακό πλαίσιο (δυνατότητα εύκολης απομακρυσμένης πρόσβασης στα συλλεγόμενα δεδομένα μέσω π.χ. έξυπνου τηλεφώνου, μείωση του μεγέθους του καμερών σε συνδυασμό με την αύξηση των δυνατοτήτων τους-υψηλή ευκρίνεια-, επεξεργασία που μπορεί να πραγματοποιηθεί με αυτόματη ανάλυση του περιεχομένου των βίντεο) και των ζητημάτων που προκύπτουν για την ιδιωτικότητα των εργαζομένων, μέσω της δυνατότητας συνεχούς καταγραφής της συμπεριφοράς του εργαζόμενου, η ΑΠΔΠΧ στο άρθρο 7 της Οδηγίας 1/2011 και ο Εφαρμοστικός Ν. 4624/2019 (άρθρο 27 παρ. 7) ορίζουν ότι **«τα δεδομένα που συλλέγονται μέσω κλειστού κυκλώματος οπτικής καταγραφής δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθούν ως κριτήριο για την αξιολόγηση της αποδοτικότητας των εργαζομένων»**.²¹⁵

*ληστείας, τα δεδομένα που συλλέγονται δεν θα πρέπει να είναι τέτοια που να μπορούν να χρησιμεύσουν για τον έλεγχο της συμπεριφοράς ή της απόδοσης των εργαζομένων», **Βλ. και απόφαση υπ' αριθ. 62/2007 της ΑΠΔΠΧ** (λειτουργία κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης σε φαρμακαποθήκη) αναφερόμενη στο ίδιο ως άνω σκεπτικό σύμφωνα και με την αρχή της αναλογικότητας.*

²¹⁵ **Βλ. απόφαση υπ' αριθ. 41/2018 της ΑΠΔΠΧ** η οποία επέβαλε πρόστιμο σε δικηγορική εταιρία-υπεύθυνη επεξεργασίας που είχε εγκαταστήσει κάμερες σε τυπικό εργασιακό χώρο γραφείων, επεξεργασία που δεν κρίθηκε αναγκαία και αναλογική, αφού δεν δικαιολογούνταν από τη φύση και τις συνθήκες εργασίας και ο σκοπός της προστασίας προσώπων και αγαθών μπορούσε να ικανοποιηθεί και μόνο με τη λειτουργία καμερών στους χώρους προσέλευσης, **απόφαση υπ' αριθ. 101/2017 της ΑΠΔΠΧ, όπου** διαπιστώθηκε ότι το σύστημα βιντεοεπιτήρησης (επιχείρησης εστίασης) δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις νομιμότητας που τίθενται στα άρθρα 7, 8, 12 και 19 της με αρ. 1/2011 Οδηγίας της Αρχής, **αφού υπήρχαν κάμερες σε χώρο εργασίας, χωρίς να δικαιολογείται από τη φύση και τις συνθήκες εργασίας.** Επίσης κάμερες λάμβαναν εικόνα από τα τραπεζοκαθίσματα χώρου εστίασης, και δεν είχαν αναρτηθεί πινακίδες για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με το σύστημα βιντεοεπιτήρησης σε δύο από τα τρία καταστήματα της επιχείρησης **ΚΑΙ απόφαση 48/2019 της ΑΠΔΠΧ** όπου σχετικά με την πρόσβαση στο σύστημα βιντεοεπιτήρησης, η Αρχή υπενθυμίζει ότι όπως έχει ήδη κρίνει στο παρελθόν σε παρόμοιες περιπτώσεις, **δεν θα πρέπει η διοίκηση να έχει πρόσβαση σε πραγματικό χρόνο στο υλικό των καμερών (βλ. Αποφάσεις 81/2012 και 27/2016) και συνεχίζει «..με βάση την αρχή της αναλογικότητας και προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος της παρακολούθησης των εργαζομένων, η χρήση του συστήματος βιντεοεπιτήρησης σε πραγματικό χρόνο για τα καταστήματα θα πρέπει να γίνεται αποκλειστικά από εξειδικευμένο προσωπικό ασφαλείας με αντίστοιχα επαγγελματικά προσόντα, εφόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας απασχολεί τέτοιο προσωπικό»** **ενώ** με την **απόφαση υπ' αριθ. 31/2020 η ΑΠΔΠΧ** διαπίστωσε ότι συλλέγονται τα απολύτως

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων (ΕΣΠΔ) έχει επισημάνει ότι η Βιντεοεπιτήρηση-η οποία έχει ενισχυθεί μέσω της εφαρμογής της ευφυούς ανάλυσης βιντεολήψεων, με τη χρήση βιομετρικών τεχνολογιών αναγνώρισης προσώπου και αλγορίθμων τεχνητής νοημοσύνης- επιδρά στη συμπεριφορά των ανθρώπων και κατ' επέκταση την κατευθύνει περιορίζοντας έτσι την ελεύθερη έκφραση και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας.²¹⁶

Παρακολούθηση προγραμμάτων πλοήγησης στο διαδίκτυο: Η Αρχή έχει καταγράψει περιπτώσεις στις οποίες λαμβάνει χώρα συλλογή και επεξεργασία δεδομένων που σχετίζονται με τις επισκέψεις των εργαζομένων σε ιστοχώρους και ιστοσελίδες.²¹⁷ Εξετάζοντας τη χρήση του διαδικτύου για ιδιωτικούς σκοπούς, η Ομάδα Εργασίας του Άρθρου 29 έχει την άποψη ότι η πρόληψη θα πρέπει να είναι

απαραίτητα δεδομένα εικόνας για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού επεξεργασίας, με βάση το πεδίο κάλυψης (περιλαμβάνει μόνο το ταμείο) από το δείγμα εικόνας που υποβλήθηκε και απέρριψε την προσφυγή της καταγγέλλουσας.-

²¹⁶ Βλ. ΣΚΟΝΔΡΑ, Μ., Συστήματα βιντεοεπιτήρησης αναγνώριση προσώπου και προστασία προσωπικών δεδομένων, ΔΙΜΕΕ 1/2020, η οποία αναφέρει (σε σχέση με τον προβληματισμό από τη χρήση και τους κινδύνους της βιντεοεπιτήρησης) ότι « **οι κατακτήσεις των τελευταίων 70 ετών μετά τη διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τείνουν να αμφισβητηθούν, με άγλημα την ανάγκη της καταπολέμησης κάθε είδους εμπονομαζόμενου κινδύνου, από το οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία, έως και την απλή προστασία της ατομικής περιουσίας**».

²¹⁷ Βλ. απόφαση υπ' αριθ. 61/2004 της ΑΠΔΠΧ, όπου σε εταιρία διαπιστώθηκε η εγκατάσταση ειδικού λογισμικού (VNC) μέσω του οποίου-μεταξύ άλλων-καταγράφονταν όλοι οι δικτυακοί τόποι που επισκέπτεται ο χρήστης (τα λεγόμενα **λογισμικά εποπτείας** μπορούν να παρακολουθούν σε πραγματικό χρόνο τη δραστηριότητα κάθε υπολογιστή της επιχείρησης που είναι συνδεδεμένος στο διαδίκτυο και μπορούν να καταγράψουν όλες τις συνδέσεις του εργαζόμενου στο διαδίκτυο όπως ιστοσελίδες που επισκέφτηκε, χρόνος παραμονής, τύπος αρχείων που «κατέβασε»). Η Αρχή έκρινε ότι με την καταγραφή των ιστοσελίδων που επισκέπτονται οι εργαζόμενοι, για στατιστικούς λόγους, υφίσταται παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, εφόσον τα δεδομένα που συλλέγονται, είναι περισσότερα από όσα απαιτούνται εν όψει του σκοπού. Η ΑΠΔΠΧ θεωρεί επιτρεπτή την επιτήρηση της πλοήγησης, όταν τεκμηριώνεται η ανάγκη εξακρίβωσης συμπεριφορών που απαγορεύονται από τις ρυθμίσεις που διέπουν τη σχέση απασχόλησης ή από κανονισμούς εργασίας, π.χ. επίσκεψη σε ιστοχώρους και ιστοσελίδες με πορνογραφικό περιεχόμενο (Βλ. Οδηγία 115/2001 Κεφάλαιο E-5).

πιο σημαντική από την ανίχνευση και το συμφέρον του εργοδότη εξυπηρετείται καλύτερα με την πρόληψη της κακής χρήσης παρά με τη διαπίστωση αυτής.²¹⁸

Η **ενημέρωση του εργαζόμενου** από τον εργοδότη για την παρουσία, τη χρήση και τον σκοπό οποιουδήποτε εξοπλισμού ανίχνευσης που ενεργοποιείται όσον αφορά τον σταθμό εργασίας του, **αποτελεί μία καλή πρακτική** και η άμεση πληροφόρηση μπορεί να επιτευχθεί εύκολα με λογισμικό, όπως τα προειδοποιητικά παράθυρα (αυτόματες ειδοποιήσεις), που ανοίγουν και προειδοποιούν τον εργαζόμενο ότι το σύστημα ανίχνευσε μία μη επιτρεπόμενη χρήση του δικτύου ή/και έλαβε μέτρα για την πρόληψη της ή και με τη χρήση λογισμικού «φιλτραρίσματος» (filtering software).²¹⁹

Χρήση βιομετρικών μεθόδων για τη διαπίστωση της ταυτότητας των εργαζομένων και την πρόσβαση στο χώρο εργασίας: Από την αρχή της αναλογικότητας, η χρήση βιομετρικών μεθόδων για τη διαπίστωση της ταυτότητας των εργαζομένων και την πρόσβαση στο σύνολο ή τμήμα των χώρων εργασίας είναι επιτρεπτή **μόνο στις περιπτώσεις που αυτό επιβάλλεται από ιδιαίτερες απαιτήσεις ασφαλείας.**²²⁰

²¹⁸ **Βλ. ΣΚΑΛΙΔΗ, Χ.,** Ζητήματα από την επιχειρησιακή «κυβερνοπαρακολούθηση» προσωπικών δεδομένων του εργαζόμενου, **ΔΙΜΕΕ, 3/2007**, η οποία αναφέρει ότι το Γαλλικό Συμβούλιο Επικρατείας υπενθύμισε ότι το διαδίκτυο δεν είναι ζώνη μη-δικαίου (zone de non-droit) και ότι οι βασικές νομικές αρχές, όπως η προστασία της έκφρασης, η προστασία της ιδιωτικής ζωής και της ιδιωτικής αλληλογραφίας, πρέπει να εφαρμοσθούν.

²¹⁹ **Βλ. ΖΑΠΡΙΑΝΟΣ, Ν.,** Ιδιωτική χρήση τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών στον χώρο εργασίας, **ΔΙΜΕΕ 4/2019**, ο οποίος υποστηρίζει ότι η εκ μέρους του εργοδότη ρύθμιση της ιδιωτικής χρήσης τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών στον χώρο εργασίας ενδέχεται να φέρει σε σύγκρουση το διευθυντικό δικαίωμα με το δικαίωμα προσωπικότητας του εργαζόμενου. Όταν η ιδιωτική χρήση προσλαμβάνει ιδιαίτερη έκταση, ώστε ο εργαζόμενος αρνείται κατ' ουσίαν να διαθέσει την εργασιακή του δύναμη στον εργοδότη, είναι προφανές ότι δεν μπορεί να γίνει λόγος για προσβολή προσωπικότητας. Αντιθέτως, η προσωπικότητα του εργαζόμενου προσβάλλεται παράνομα με την πλήρη απαγόρευση κάθε μορφής ιδιωτικής χρήσης, ακόμη π.χ. και κατά τη διάρκεια του ημερήσιου διαλείμματος.

²²⁰ **Βλ. απόφαση υπ' αριθ. 52/2008 της ΑΠΔΠΧ** που δέχτηκε ότι υπό προϋποθέσεις-που αναφέρονται στην απόφαση- η εγκατάσταση βιομετρικού συστήματος πιστωτικού ιδρύματος αποκλειστικά για

Έλεγχος ηλεκτρονικών επικοινωνιών εργαζομένων: Σύμφωνα με την οδηγία **115/2001 της ΑΠΔΠΧ**, η συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με τη χρήση μεθόδων ελέγχου και παρακολούθησης των εργαζομένων **πρέπει να περιορίζεται στα δεδομένα που συνδέονται άμεσα με τη σχέση απασχόλησης** και η βασική αρχή ως προς την αξιολόγηση της χρήσης των μέσων επιτήρησης είναι **ο σεβασμός της αρχής της αναλογικότητας**. Από τη νομολογία επί του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ συνάγεται ότι: **α)** οι εργαζόμενοι έχουν μία νόμιμη προσδοκία προστασίας της ιδιωτικής ζωής στον τόπο εργασίας, η οποία δεν αίρεται από το γεγονός ότι χρησιμοποιούν συσκευές επικοινωνιών ή οποιοσδήποτε άλλες επαγγελματικές εγκαταστάσεις του εργοδότη²²¹ **β)**

τον σκοπό του ελέγχου πρόσβασης ορισμένων εργαζομένων σε κρίσιμες εφαρμογές διακίνησης μεγάλων κεφαλαίων, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα των εργαζομένων, με την **απόφαση υπ' αριθ. 56/2009 η ΑΠΔΠΧ** επέτρεψε σε εταιρία-πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης ηλεκτρονικών υπογραφών (είναι εγγεγραμμένη στο αντίστοιχο Μητρώο της ΕΕΤΤ) την εγκατάσταση και χρήση βιομετρικού συστήματος σε συγκεκριμένους χώρους εργασίας που φυλάσσεται το κρυπτογραφικό υλικό (βλ. και απόφαση **39/2004** που αφορούσε το Κέντρο Επιχειρήσεων του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών, με τη μέθοδο επεξεργασίας βιομετρικών στοιχείων ίριδας των οφθαλμών, απόφαση **31/2010** που αφορούσε κρίσιμες εγκαταστάσεις του Διεθνούς Αερολιμένα «Μακεδονία», με μία μέθοδο βιομετρίας με δακτυλικά αποτυπώματα που οδηγούσε σε παραγωγή περισσότερων βιομετρικών ταυτοτήτων για το ίδιο δακτυλικό αποτύπωμα (φιλική προς την ιδιωτικότητα) αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς καθώς και την απόφαση **9/2003** που αφορούσε κρίσιμες εγκαταστάσεις της εταιρίας «Αττικό Μετρό» με τη μέθοδο στοιχείων της γεωμετρίας του χεριού του χρήστη και όχι δακτυλικά αποτυπώματα), **ΑΝΤΙΘΕΤΑ η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 74/2009 απόφαση** της διέταξε τη διακοπή της επεξεργασίας βιομετρικών δεδομένων και την καταστροφή τους, που διενεργούσε εταιρία ομίλου πιστωτικού ιδρύματος, δεχόμενη ότι οι απαιτήσεις ασφαλείας αφορούσαν συγκεκριμένους χώρους και όχι όλους του χώρους εργασίας και ο έλεγχος πρόσβασης μπορούσε να επιτευχθεί με ηπιότερα μέσα, ενώ και με την **υπ' αριθ. 245/2000, απόφαση** της διέταξε την διακοπή της επεξεργασίας από Δήμο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εργαζομένων του με τη μέθοδο της δακτυλοσκόπησης, για το σκοπό ελέγχου της εισόδου και της εξόδου από δημοτικό κτήριο, με το σκεπτικό ότι η μέθοδος αυτή υπερβαίνει το σκοπό της επεξεργασίας και άρα είναι παράνομη [βλ. και συναφή **υπ' αριθ. 50/2007** απόφαση της (που αφορούσε εταιρία πλαστικών)].

²²¹ **Βλ. απόφαση υπ' αριθ. 26/2019 της ΑΠΔΠΧ (και συναφή 61/2004)** στην οποία η Αρχή επισημαίνει ότι: «το γεγονός ότι ο εργοδότης μπορεί να είναι ο ιδιοκτήτης των ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας (π.χ. p c, tablets, τηλεφωνικές συσκευές, εταιρικό δίκτυο επικοινωνιών, servers κ.λπ.) ή ότι μία ηλεκτρονική επιστολή έχει αποσταλεί από εταιρική διεύθυνση αλληλογραφίας δεν οδηγεί σε απεμπόληση του δικαιώματος στον ιδιωτικό βίο (βλ. ΕΔΔΑ, Α' Τμήμα, George Garamukanwa v. UK της 14-5-2019, παρ. 25), του δικαιώματος των εργαζομένων στην προστασία των δεδομένων

η γενική αρχή του απορρήτου της αλληλογραφίας καλύπτει τις επικοινωνίες στον τόπο της εργασίας. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει τα μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου²²² και τα σχετικά αρχεία που επισυνάπτονται σε αυτά. Η προστασία εκτείνεται τόσο στο περιεχόμενο όσο και στα λεγόμενα εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας²²³ γ) ο σεβασμός της ιδιωτικής ζωής περιλαμβάνει επίσης, σε ορισμένο

προσωπικού χαρακτήρα, του δικαιώματος στην προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών και των σχετικών δεδομένων θέσης (βλ. ΟΕ29 Γνώμη 2/17, σελ. 22 κ ΟΕ29, WP55, σελ. 22), **ούτε βεβαίως μπορεί να γίνει δεκτό ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των εργαζομένων, που παράγονται με τη χρήση των εταιρικών μέσων επικοινωνιών συνιστούν «ιδιοκτησία» ή «περιουσία» του εργοδότη, επειδή είναι ο ιδιοκτήτης των ανωτέρω μέσων επικοινωνίας, προσέγγιση που υιοθετείται από τμήμα της νομολογίας των δικαστηρίων των Η.Π.Α., όχι όμως της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Βλ. ΠΓΛΕΖΑΚΗ, Ι., Επιτήρηση και παρακολούθηση των ηλεκτρονικών επικοινωνιών στο χώρο εργασίας (με αφορμή την υπ' αριθ. 61/2004 απόφαση της ΑΠΔΠΧ), ΔΙΜΕΕ 1/2005.**

²²² Ως προς τη χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, όταν αυτή γίνεται μέσω της διεύθυνσης του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που έχει δοθεί στον εργαζόμενο μεμονωμένα (Ergazomenos@etairia.gr) θεωρείται υπηρεσιακή χρήση, εφόσον αυτή έχει δημιουργηθεί αποκλειστικά για επιχειρησιακούς/επαγγελματικούς σκοπούς. Είναι αυτονόητο ότι εάν πρόκειται για διεύθυνση που αντιστοιχεί στην επιχείρηση (etairia@etairia.gr) ή σε μονάδα της επιχείρησης (sales@etairia.gr) τότε ο εργοδότης δικαιούται να έχει πρόσβαση στα μηνύματα, εκτός εάν από τις περιστάσεις συνάγεται ότι μόνο ένα άτομο κάνει χρήση της διεύθυνσης αυτής. Βλ. ΠΓΛΕΖΑΚΗ, Ι., **Επιτήρηση και παρακολούθηση των ηλεκτρονικών επικοινωνιών στο χώρο εργασίας (με αφορμή την υπ' αριθ. 61/2004 απόφαση της ΑΠΔΠΧ), ΔΙΜΕΕ 1/2005.**

²²³ Βλ. **άρθρο 19 παρ. 1 Σ (απαρβίαστο του απορρήτου της επικοινωνίας)**. Ως εσωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας νοούνται οι πληροφορίες που ανταλλάσσουν τα μέρη, μέσω δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών, οι οποίες αποσκοπούν στην επίτευξη της επικοινωνίας: το περιεχόμενο του φωνητικού μηνύματος, του κειμένου (fax, telex, SMS, τηλεγράφημα, e-mail), της εικόνας (mms, internet, fax), των προγραμμάτων των Η/Υ κ.λπ. Ως **εξωτερικά στοιχεία** της επικοινωνίας νοούνται οι πληροφορίες που προσδιορίζουν τις περιστάσεις υπό τις οποίες διενεργείται η επικοινωνία και την εξατομικεύουν: ονοματεπώνυμο και αριθμός συνδέσεως καλούντος και καλούμενου χρήστη, τόπος, χρόνος και διάρκεια κλήσεως, γεωγραφική θέση του κινητού τερματικού χρήστη κ.λπ. Βλ. ΜΗΤΡΟΥ, Λ., **Η προστασία δεδομένων των εργαζομένων**, σελ. 210 επ. από το συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή», ΚΟΤΣΑΛΗ, Λ.,(επιμέλεια) Νομική Βιβλιοθήκη (2016). Η επέκταση της προστατευτικής εμβέλειας του απορρήτου της επικοινωνίας στα εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας επιβεβαιώθηκε με την απόφαση του ΕΔΔΑ επί της υποθέσεως **Copland v. United Kingdom**, **Βλ. απόφαση υπ' αριθ. 63/2005 της ΑΠΔΠΧ**, όπου κρίθηκε ότι η εκτύπωση αναλυτικής

βαθμό, το δικαίωμα δημιουργίας και ανάπτυξης σχέσεων με άλλους ανθρώπους, θέτοντας έτσι όρια στην νόμιμη ανάγκη του εργοδότη για μέτρα επιτήρησης.

Η ΑΠΔΠΧ έχει αποφανθεί ότι **τόσο η επιτήρηση σε πραγματικό χρόνο της δραστηριότητας του εργαζόμενου στον προσωπικό του υπολογιστή όσο και η πρόσβαση σε αποθηκευμένα δεδομένα στον υπολογιστή του**, συνιστά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 2 παρ. δ του ν. 2472/97. Η επεξεργασία αυτή δεν είναι νόμιμη, εφόσον γίνεται χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου και δεν υπόκειται σε καμία από τις εξαιρέσεις του άρθρου 5 παρ. 2. Η επεξεργασία δεδομένων επί τη βάση της συγκατάθεσης είναι μεν νόμιμη αλλά, όπως διαπιστώνει η Αρχή (οδηγία 115/2001), *η αφηρημένη κανονιστική διατύπωση δεν λαμβάνει υπόψη το στοιχείο της εξάρτησης στο πλαίσιο της σχέσης εργασίας. Το στοιχείο αυτό αποδυναμώνει την βαρύτητα της ελεύθερης συγκατάθεσης.*

Στις περιπτώσεις αυτές, η λήψη της συγκατάθεσης από τον εργαζόμενο θα πρέπει να συνοδευθεί από τη λήψη μέτρων από τον υπεύθυνο επεξεργασίας (τροποποίηση όρων χρήσης εξοπλισμού πληροφορικής και επικοινωνιών, διαμόρφωση πολιτικής ηλεκτρονικού ταχυδρομείου/διαδικτύου στο εσωτερικό της εταιρείας, συμμετοχή εκπροσώπων των εργαζομένων τόσο στην εφαρμογή της πολιτικής όσο και στη διερεύνηση τυχόν παραβιάσεων), **έτσι ώστε με βάση την αρχή του σκοπού και της αναλογικότητας (άρθρο 4 παρ. 1 α και β) να διασφαλισθεί η προστασία της ιδιωτικής ζωής και των επικοινωνιών του εργαζομένου.**²²⁴

κατάστασης των τηλεφωνημάτων μελών Δ.Ε.Π. (κληθέντες αριθμοί, διάρκεια και ώρες κλήσεων) και η χορήγηση αυτής σε εταιρία, συνιστούσε παράνομη κατά τα άρθρα 4 και 5 του Ν. 2472/1997, διαβίβαση προσωπικών δεδομένων σε τρίτο και ο Πρύτανης, ως υπεύθυνος επεξεργασίας του αρχείου του Πανεπιστημίου ευθυνόταν για παράβαση του άρθρου 10 του Ν. 2872/1997, γιατί δεν είχε μεριμνήσει ώστε να ληφθούν τα αναγκαία μέτρα ασφαλείας και να αποφευχθεί κάθε διαρροή από το ψηφιακό κέντρο του Πανεπιστημίου.

²²⁴ Βλ. αποφάσεις **61/2004** της ΑΠΔΠΧ, **34/2018** όπου η Αρχή έκρινε ότι τυχόν έλεγχος του ηλεκτρονικού υπολογιστή εργαζόμενου χωρίς προηγούμενη ενημέρωση του και χωρίς την παρουσία του **θα μπορούσε να κριθεί ως νόμιμος, αναγκαίος και πρόσφορος για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού αν συνέτρεχε επιτακτικός λόγος ανωτέρας βίας** και εφόσον πληρούνταν η αρχή της αναλογικότητας, σχετική η υπ' αριθ. **37/2007** όπου η Αρχή αποφάνθηκε ότι **δεν συνέτρεχε**

Τα ανωτέρω επιβεβαιώθηκαν και με το σκεπτικό της υπ' αριθ. 6/2020 απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Χανίων με την οποία κρίθηκε ότι: **α)** ο έλεγχος του εργοδότη στα πλαίσια άσκησης του διευθυντικού του δικαιώματος θα πρέπει να διενεργείται υπό τον όρο τήρησης των θεμελιωδών αρχών του άρθρου 5 ΓΚΠΔ και το δικαίωμα του εργοδότη δεν δικαιολογεί τη λήψη μέτρων που προσβάλλουν τον πυρήνα της ιδιωτικότητας, **β)** το δικαίωμα ενημέρωσης του εργαζόμενου παραμένει αυτοτελές και ανεξάρτητο από τη δυνατότητα παροχής συγκατάθεσης, **γ)** ότι η απλή επίκληση συγκατάθεσης δεν νομιμοποιεί a priori την επεξεργασία, ούτε θεμελιώνει εξαίρεση από τις άλλες αρχές προστασίας δεδομένων, ενώ όταν υπάρχει σαφής ανισότητα μεταξύ του υποκειμένου των δεδομένων και του υπεύθυνου επεξεργασίας η συγκατάθεση δεν θεωρείται ελεύθερη. Επιπλέον το δικαστήριο αναγνώρισε την αποδεικτική δύναμη των μηχανικών απεικονίσεων (screenshots), απεφάνθη ότι η εν λόγω επεξεργασία δεδομένων δεν ήταν απαραίτητη για τη σύναψη ή εκτέλεση της σύμβασης εργασίας, ούτε μπορούσε να στηριχθεί σε άλλη νομική βάση, πέραν της συναίνεσης της εργαζόμενης. Συνεπώς, κρίθηκε ότι τόσο η επιτήρηση της δραστηριότητας της εργαζόμενης στον ηλεκτρονικό υπολογιστή που αυτή χρησιμοποιούσε στον χώρο εργασίας της, όσο και η συλλογή, αποθήκευση και πρόσβαση του εργοδότη σε αποθηκευμένα προσωπικά δεδομένα της εργαζόμενης στον επίμαχο υπολογιστή, μέσω της από μέρους του εγκατάστασης, θέσης σε λειτουργία και χρήσης του προγράμματος καταγραφέα οθόνης, **συνιστά παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων.**

«Από τα ανωτέρω γίνεται αντιληπτό ότι για την εξαγωγή ορθής κρίσης απαιτείται κάθε φορά ένας in concreto έλεγχος νομιμότητας της επεξεργασίας, βάσει της αρχής της αναλογικότητας και της στάθμισης συμφερόντων. Καθίσταται αναγκαίο να εξετάζονται και να λαμβάνονται υπόψιν η ύπαρξη προηγούμενης ρητής ειδοποίησης του εργαζόμενου, η έκταση της επιτήρησης και τα επίπεδα αδιακρισίας της, η νομιμότητα του επιδιωκόμενου σκοπού της, η τυχόν ύπαρξη λιγότερο επαχθών μέτρων που ικανοποιούν τον ίδιο σκοπό, οι επιπτώσεις της επίμαχης

κανένας λόγος ανωτέρας βίας, ο οποίος θα καθιστούσε αναγκαίο και πρόσφορο τον άμεσο έλεγχο του ηλεκτρονικού υπολογιστή του καταγγέλλοντος εν τη απουσία του και χωρίς την προηγούμενη ενημέρωσή του, έχοντας έτσι παραβιασθεί οι επιταγές των άρθρων 5 και 11 του Ν. 2472/1997 και συνακόλουθα και οι θεμελιώδεις επιταγές των διατάξεων του άρθρου 4 του Ν. 2472/1997.

παρακολούθησης για τον εργαζόμενο, καθώς η ύπαρξη εγγυήσεων προστασίας του ιδιωτικού βίου του».²²⁵

Έλεγχος τοποθεσίας κινητών συσκευών εργαζομένων-έλεγχος τοποθεσίας εταιρικών οχημάτων (συστήματα gps): Σύμφωνα με τη Γνώμη 5/2005 της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29 για τη χρήση δεδομένων θέσης με σκοπό την παροχή υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας, τονίζεται ότι η επεξεργασία δεδομένων που επιτρέπει στον εργοδότη να συλλέγει στοιχεία σχετικά με τον εντοπισμό της θέσης του εργαζόμενου, **είτε άμεσα** (εντοπισμός της θέσης του ίδιου του εργαζόμενου) **είτε έμμεσα** (εντοπισμός της θέσης του οχήματος που χρησιμοποιεί ο εργαζόμενος ή προϊόντος ή περιουσιακού στοιχείου που του έχει χρεωθεί) συνεπάγεται τη χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και υπόκειται στις διατάξεις της Οδηγίας 95/46/ΕΚ. Η **νομιμότητα της επεξεργασίας** δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μέσω συστημάτων γεωγραφικού εντοπισμού εξετάζεται με βάση την αρχή της αναλογικότητας-η επεξεργασία πρέπει να είναι πρόσφορη και αναγκαία σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό-, το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να ενημερώνεται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας εκ των προτέρων και η νομιμότητα δεν θα πρέπει να βασίζεται αποκλειστικά στη συγκατάθεση των εργαζομένων.²²⁶ Σύμφωνα δε και με τη νεότερη Γνώμη 13/2011 της Ομάδας Εργασίας του Άρθρου 29, τονίζεται ότι οι εργοδότες, αντί να επιζητούν τη συγκατάθεση, **θα πρέπει να διερευνούν αν μπορούν να αποδείξουν ότι η εποπτεία της ακριβούς θέσης των εργαζομένων τους είναι αναγκαία και εξυπηρετεί θεμιτό σκοπό, καθώς επίσης και να εξετάζουν αν αυτή**

²²⁵ **Βλ. ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΥ, Σ.**, σχολιασμό απόφασης 6/2020 Μονομελούς Πρωτοδικείου Χανίων στην Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής @Information Law Journal, Τομ.1, τεύχος 1 (2020)

²²⁶ **Βλ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ, Φ.**, Ο έλεγχος των εργαζομένων με τεχνικά μέσα (Η περίπτωση του παγκόσμιου συστήματος γεωγραφικού προσδιορισμού [GPS], Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ Α.Ε., 2012, σελ. 64 επ., η οποία υποστηρίζει ότι η εγκατάσταση του συστήματος γεωγραφικού προσδιορισμού έρχεται σε αρμονία με την ιδιωτική σφαίρα του εργαζόμενου, όταν δεν σκοπεύει στην παρακολούθηση του εργαζόμενου, αλλά στην αποδοτικότερη λειτουργία μίας επιχειρήσεως μέσω της βελτιστοποίησης της ακολουθούμενης διαδρομής και στην ενίσχυση της ασφάλειας των εργαζομένων μέσω της άμεσης επέμβασης σε ένα τόπο.

η αναγκαιότητα παραβιάζει τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες των εργαζομένων.²²⁷

Παρακολούθηση κατ' οίκον εργασίας και τηλεργασίας: Λόγω της απομακρυσμένης πρόσβασης εργαζομένων στην υποδομή του εργοδότη και του αυξημένου κινδύνου μη εξουσιοδοτημένης πρόσβασης χωρίς την εφαρμογή κατάλληλων τεχνικών μέτρων, πολλοί εργοδότες ενδέχεται να θεωρούν ότι είναι δικαιολογημένη η χρήση πακέτων λογισμικού (είτε επιτόπου είτε στο υπολογιστικό νέφος) που έχουν τη δυνατότητα, π.χ. καταγραφής της ακολουθίας χαρακτήρων πληκτρολογίου και των κινήσεων του ποντικιού, καταγραφής στιγμιότυπων οθόνης (είτε σε τυχαία είτε σε τακτά διαστήματα), καταγραφής των χρησιμοποιούμενων εφαρμογών (και του χρόνου χρήσης τους) και, σε συμβατές συσκευές, ενεργοποίησης διαδικτυακών καμερών και συλλογής τους μαγνητοσκοπημένου υλικού (τεχνολογίες ευρέως διαθέσιμους από παρόχους υπηρεσιών υπολογιστικού νέφους). Το κλειδί είναι να αντιμετωπιστεί ο κίνδυνος που απορρέει από την κατ' οίκον εργασία και την

²²⁷ Βλ. **απόφαση υπ' αριθ. 37/2019 της ΑΠΔΠΧ**, όπου η Αρχή έκρινε ότι η λειτουργία του συστήματος γεωεντοπισμού δεν είχε περιοριστεί αυστηρά εντός του ωραρίου εργασίας, παραβιάζοντας έτσι την αρχή της νόμιμης και αναγκαίας επεξεργασίας των συναφών και απαραίτητων δεδομένων (αρχή της συνάφειας, ελαχιστοποίησης – περιορισμού σκοπού) και ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν απέδειξε την προηγούμενη ενημέρωση του εργαζόμενου ότι πρόκειται να συλλέξει και να επεξεργαστεί προσωπικά δεδομένα του μέσω της λειτουργίας συστήματος γεωεντοπισμού, παραβιάζοντας έτσι την αρχή της θεμιτής επεξεργασίας. Επίσης η Αρχή έχει εκδώσει σχετικές αποφάσεις στις οποίες έκρινε : «... ότι για να είναι σύμφωνη η λειτουργία συστήματος γεωεντοπισμού με τις διατάξεις για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, πρέπει ο εργαζόμενος να ακολουθεί μια προκαθορισμένη διαδρομή εντός συγκεκριμένων ωρών εργασίας, ο γεωεντοπισμός να λαμβάνει χώρα εντός των ορίων της συγκεκριμένης προκαθορισμένης διαδρομής και ο εργαζόμενος να μη χρησιμοποιεί το όχημα εκτός των ωρών εργασίας..» Έτσι, η Αρχή παρείχε άδεια λειτουργίας GPS σε εταιρικά οχήματα του ΟΠΑΠ (**απόφαση 162/2014**) και απορριμματοφόρα του Δήμου Πειραιά (**απόφαση 163/2014**), υπό την προϋπόθεση ότι τα οχήματα τηρούν προκαθορισμένη διαδρομή και η εγκατάσταση του συστήματος λαμβάνει χώρα για τη βελτιστοποίηση της ακολουθούμενης διαδρομής και όχι την παρακολούθηση των εργαζομένων. Αντιθέτως, η Αρχή επέβαλε αυστηρή προειδοποίηση σε φαρμακευτική εταιρεία για τη λειτουργία GPS σε οχήματα ιατρικών επισκεπτών με την αιτιολογία ότι η διαδρομή η οποία ακολουθείται από τους ιατρικούς επισκέπτες δεν είναι προκαθορισμένη και δεν υπάρχει λόγος να είναι, αφού το ζητούμενο είναι η διεκπεραίωση του προγράμματος επισκέψεων μέσα στην ημέρα (**απόφαση 165/2014**).

τηλεργασία με αναλογικό, μη υπερβολικό τρόπο.²²⁸ **Θεμελιώδης αξιακή αλλαγή στην περίπτωση της τηλεργασίας είναι η μετακίνηση από τους μηχανισμούς ελέγχου στην αμοιβαία εμπιστοσύνη.**

²²⁸ **Βλ. Γνώμη 2/2017 σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων στην εργασία της Ομάδας Εργασίας του Αρθρου 29, Κατευθυντήριες γραμμές της ΑΠΔΠΧ για τη λήψη μέτρων ασφάλειας στο πλαίσιο τηλεργασίας σχετικά με τη πρόσβαση στο δίκτυο.**

3.Γ. ΕΠΙΜΕΤΡΟ : Ο δεύτερος ψηφιακός μετασχηματισμός, με την ταχεία ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης και των εφαρμογών της, αναμένεται ότι θα αναδιατάξει οριστικά, ριζικά και σε κάθε επίπεδο όχι μόνο την οργάνωση της παραγωγής, της κοινωνικής διανομής και της εργασίας, αλλά πιθανώς και την ίδια τη φύση τους. Η ψηφιοποίηση των Τραπεζών επαναπροσδιορίζει τα πρότυπα επιχειρησιακής οργάνωσης και παροχής υπηρεσιών αλλά και τα εργασιακά καθήκοντα σε ένα μεγάλο εύρος θέσεων εργασίας. **Ο μελλοντικός κόσμος της εργασίας πρέπει να διέπεται από διαφάνεια, ισότητα ευκαιριών και λογοδοσία. Οι ψηφιακοί αυτοματισμοί πρέπει να υποστηρίζουν και όχι να εκτοπίζουν την εργασία.**²²⁹

Από την άλλη με τη χρήση νέων τεχνολογιών, την ψηφιοποίηση του τραπεζικού τομέα και την έξαρση τεχνολογικών προϊόντων είναι **βάσιμος ο φόβος ότι η διατήρηση του απορρήτου των δεδομένων μας καθίσταται ολοένα και πιο επισφαλής** και η κοινωνική αποδοχή της «επιτήρησης», σύμφωνα με σχετική έρευνα, τείνει πλέον να αφορά κάθε πλευρά της καθημερινότητας μας, από τις τράπεζες (92%), και τα γήπεδα (87%) μέχρι τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς (50%).²³⁰

«Οι αυξανόμενοι κίνδυνοι που προκύπτουν από την αλματώδη εξέλιξη των σύγχρονων πληροφορικών συστημάτων, η μαζική διαμόρφωση της συνείδησης από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η παρακολούθηση κάθε μορφής ανθρώπινης δραστηριότητας καθιστούν ακόμη πιο επίκαιρο το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού, ως απαραίτητη προϋπόθεση της ελεύθερης αυτοδιαμόρφωσης του ατόμου και του δικαιώματος της ανάπτυξης της προσωπικότητας».²³¹

²²⁹ Ινστιτούτο εργασίας ΟΤΟΕ «Νέες τεχνολογίες στις τράπεζες και επιπτώσεις στην απασχόληση»

²³⁰ Βλ. ΤΑΣΣΗΣ, Σ., Τεχνολογία και ιδιωτικότητα, από το συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή», ΚΟΤΣΑΛΗ, Λ.,(επιμέλεια) Νομική Βιβλιοθήκη (2016).

²³¹ ΓΕΡΟΝΤΑΣ, Α., Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, εκδόσεις Α. Σάκκουλα, 2002.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΤΟ «ΟΠΛΟΣΤΑΣΙΟ» ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΧΩΡΟ.

4.Α. ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΥΠΟ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ (ΕΕ) 2016/679 : « *Η αποτελεσματική προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε ολόκληρη την Ένωση απαιτεί την ενίσχυση και τον λεπτομερή καθορισμό των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων, καθώς και των υποχρεώσεων όσων επεξεργάζονται και καθορίζουν την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και των αντίστοιχων εξουσιών παρακολούθησης και διασφάλισης της συμμόρφωσης προς τους κανόνες προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και των αντίστοιχων κυρώσεων για τις παραβιάσεις στα κράτη μέλη*». ²³²

Τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων εντάσσονται στον «σκληρό πυρήνα» της νομοθεσίας προστασίας προσωπικών δεδομένων. Ο Κανονισμός αποσκοπεί στην ενδυνάμωση των υφιστάμενων δικαιωμάτων καθώς και στην κατοχύρωση «νέων»-επικαιροποιημένων-στην ουσία-δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα στη λήθη, το δικαίωμα στη φορητότητα, το δικαίωμα στην ανθρώπινη παρέμβαση και το δικαίωμα περιορισμού της επεξεργασίας.

Η ενίσχυση των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων επιτυγχάνεται μέσω της **επιβολής ενισχυμένων υποχρεώσεων στους υπεύθυνους επεξεργασίας**, που αποτελεί καινοτομία του Κανονισμού αλλά και με την **πρόβλεψη αυστηρών κυρώσεων** σε περίπτωση μη τήρησης των σχετικών διατάξεων του Κανονισμού.

4.Α.1. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΔΙΑΦΑΝΟΥΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ: Ο σκοπός της διάταξης αυτής είναι να καταστήσει ουσιαστική τη συναίνεση του υποκειμένου των δεδομένων, μέσω της διαφανούς²³³ και πληρέστερης ενημέρωσης του ²³⁴για την πράξη της

²³² Βλ. αιτιολογική σκέψη αρ.11 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679

²³³ Βλ. ΜΥΛΩΣΗ, Μ., - ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΔΟΥ, Ε., Η ενημέρωση του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων και τον Ν. 4624/2019, ΔΙΤΕ 2/2020, όπου υποστηρίζουν ότι η διαφάνεια στην ενημέρωση προσδίδει διαυγές, φανερό και κατανοητό περιεχόμενο στην παρεχόμενη πληροφορία, χωρίς αμφιβολία ή

επεξεργασίας και τους σκοπούς της καθώς και της άσκησης των δικαιωμάτων που του χορηγεί ο Κανονισμός, ως έκφραση του ευρύτερου δικαιώματος του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του αλλά και ως διασφάλιση της αντίστοιχης υποχρέωσης που βαρύνει τον υπεύθυνο επεξεργασίας.²³⁵ Η υποχρέωση ενημέρωσης υφίσταται είτε οι σχετικές πληροφορίες προς επεξεργασία συλλέγονται από το ίδιο το υποκείμενο των δεδομένων (άρθρο 13), είτε από άλλες πηγές (άρθρο 14). Ο σκοπός της ενημέρωσης δεν ισχύει μόνο κατά το χρονικό σημείο, στο οποίο ο υπεύθυνος επεξεργασίας συλλέγει τα δεδομένα, αλλά καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής της επεξεργασίας, όπως λ.χ. στην περίπτωση αλλαγής του σκοπού της επεξεργασίας των

αμφισημία. Έτσι, ο νομοθέτης, ανταποκρινόμενος στις απαιτήσεις της ψηφιακής εποχής, επιμένει στο γεγονός ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να εξαντλήσει όλους τους πρόσφορους τρόπους, ώστε το υποκείμενο των δεδομένων να καταστεί γνώστης των πληροφοριών που το αφορούν. Αυτός είναι και ο λόγος που οι πληροφορίες αυτές πρέπει να παρέχονται γραπτώς ή με άλλα μέσα (π.χ. γραφήματα, απεικονίσεις), μεταξύ άλλων, εφόσον ενδείκνυται, ηλεκτρονικώς, για παράδειγμα με χρήση κωδικών QR που αναγράφονται σε αντικείμενα του Διαδικτύου των Πραγμάτων, έτσι ώστε, κατά τη σάρωσή τους, ο κωδικός QR να εμφανίζει τις απαιτούμενες πληροφορίες διαφάνειας, με αποστολή email, sms, με μήνυμα στο λογαριασμό που διαθέτει το υποκείμενο των δεδομένων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τρόποι επικοινωνίας που λόγω της ταχύτητας των συναλλαγών φαίνεται ότι κερδίζουν ολοένα και μεγαλύτερο έδαφος. Ειδικότερα, όταν ζητείται από το υποκείμενο, οι πληροφορίες μπορούν να δίνονται προφορικά, για παράδειγμα σε άτομα με προβλήματα όρασης, υπό την προϋπόθεση ωστόσο ότι η ταυτότητα του υποκειμένου των δεδομένων είναι αποδεδειγμένη με άλλα μέσα.

²³⁴ Στις **υπ' αριθ. 58, 59 και 60/2009 αποφάσεις της ΑΠΔΠΧ** αναφέρεται η υποχρέωση που έχουν οι τράπεζες να ενημερώνουν τον καθ' ου η καταγγελία της σύμβασης πριν από την αναγγελία του σχετικού στοιχείου στο αρχείο της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ. Ακόμη, με την ίδια ως άνω υπ' αριθ. **60/2009 απόφαση της ΑΠΔΠΧ** διαπιστώθηκε ότι η ενημέρωση της Τράπεζας σχετικά με την κατηγορία αποδεκτών των δεδομένων (εταιρίες πιστοληπτικής ικανότητας κατόχων) ήταν επαρκής και πλήρης, δεν ήταν όμως επαρκής η ενημέρωση για το είδος των δεδομένων που διαβιβάζονται, διότι στην έννοια της «κίνησης του λογαριασμού» δεν είναι αυτονόητο για τον συναλλασσόμενο ότι εμπεριέχεται και η εξέλιξη της συναλλακτικής σχέσης, όπως είναι η καταγγελία της σύμβασης.

²³⁵ **Βλ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΔΟΥ, Ε.,** Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στο πεδίο της τραπεζικής δραστηριότητας (νομικό πλαίσιο), **Αρμενόπουλος (2004),1388** αλλά και **Δίκαιο Πληροφορικής** (ίδιας), όπου σημειώνει ότι παρατηρείται σημαντικός περιορισμός του δικαιώματος πληροφοριακού αυτοκαθορισμού στη συναλλακτική πρακτική πχ στις δανειακές συναλλαγές Τραπεζών με τους πελάτες τους.

δεδομένων σε σχέση με τον αρχικό σκοπό της συλλογής τους, όπως προβλέπουν τα **άρθρα 13 παρ. 3 και 14 παρ. 4 ΓΚΠΔ**²³⁶ Παρόλα αυτά ο εθνικός νομοθέτης αξιοποιώντας τη «ρήτρα ανοίγματος-εξειδίκευσης» δυνάμει του άρθρου 23 παρ. 1 και της αιτιολογικής σκέψης 73 του ΓΚΠΔ, με το άρθρο 31 του Ν. 4624/2019 περιορίζει την υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας για ενημέρωση του υποκειμένου, **θέτοντας αντίστοιχα περιορισμούς στο δικαίωμα ενημέρωσης του υποκειμένου. Στην πρώτη περίπτωση του άρθρου 13** (όταν οι σχετικές πληροφορίες προς επεξεργασία συλλέγονται από το ίδιο το υποκείμενο) **και μόνο για την περίπτωση του άρθρου 13 παρ. 3 ΓΚΠΔ** (για διαφορετικό δηλαδή σκοπό από εκείνο για τον οποίον συλλέχθηκαν αρχικά τα δεδομένα), **ενώ στη δεύτερη περίπτωση του άρθρου 14** (όταν οι σχετικές πληροφορίες δεν έχουν συλλεγεί από το υποκείμενο των δεδομένων) για τις περιπτώσεις των παραγράφων **1,2 και 4 του άρθρου 14 ΓΚΠΔ, κάνοντας μάλιστα διαχωρισμό στις πληροφορίες που υφίστανται επεξεργασία από δημόσιο φορέα (άρθρο 32.1.α) και σε αυτές που υφίστανται επεξεργασία από ιδιωτικό φορέα (άρθρο 32.1.β).**²³⁷

²³⁶ Βλ. **BENERHIS, A.**, Η διασφάλιση του δικαιώματος ενημέρωσης στην αλλαγή του σκοπού και την «περαιτέρω» επεξεργασία των δεδομένων, Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής @ Information Law Journal, Τ.1(2020), ο οποίος υποστηρίζει ότι οι διατάξεις των άρθρων 13 παρ. 3, 14 παρ. 4 και 18 παρ. 4 ΓΚΠΔ συμπληρώνουν τις απαιτήσεις διαφάνειας, που επιβάλλει η γενική αρχή του σκοπού της επεξεργασίας του άρθρου 5 παρ. 1 στ. β' ΓΚΠΔ, και προκειμένου να εφαρμοσθούν θα πρέπει ο υπεύθυνος επεξεργασίας να έχει ήδη διενεργήσει αξιολόγηση για τη συμβατότητα των σκοπών.

²³⁷ Βλ. **ΜΥΛΩΣΗ, Μ., -ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΛΟΥ, Ε.**, Η ενημέρωση του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων και τον Ν. 4624/2019, ΔΙΤΕ 2/2020, (αναλυτικά για τους ως άνω περιορισμούς και στις δύο περιπτώσεις -άρθρα 31 και 32 του Ν.4624/2019) οι οποίες επίσης υποστηρίζουν ότι, ο διαχωρισμός σε δημόσιο και ιδιωτικό φορέα (για τον οποίο δεν υπάρχει σχετική πρόβλεψη στον Κανονισμό που να τον δικαιολογεί), βρίσκει ενδεχομένως έρεισμα στο γεγονός ότι ο δημόσιος φορέας είναι επιφορτισμένος με **δεδομένα μεγάλης κλίμακας** και ενίοτε με **επεξεργασία αρχείων ιδιαίτερων απαιτήσεων** αλλά η επιλογή του εθνικού νομοθέτη να διακρίνει τους υπεύθυνους επεξεργασίας σε «ιδιωτικούς» και «δημόσιους» φορείς, περιορίζοντας μάλιστα σε μεγάλο βαθμό την ευθύνη του Δημόσιου έναντι του Ιδιωτικού Τομέα ως προς την ενημέρωση του υποκειμένου, δεν φαίνεται να είναι εναρμονισμένη με τις υποχρεώσεις του ενωσιακού νομοθέτη, όπως απολύτως εξειδικευμένα αναδεικνύονται στο άρθρο 23 παρ. 2 του Κανονισμού. **Χωρίς την ενημέρωση του υποκειμένου των δεδομένων (όπου αυτή**

Η διαφορά των άρθρων 13 και 14 του Κανονισμού συνίσταται στο **περιεχόμενο της ενημέρωσης**,²³⁸ στην **πηγή συλλογής** καθώς και στην **προθεσμία** που παρέχεται στον υπεύθυνο να ενημερώσει το υποκείμενο. **Ως προς το χρόνο ενημέρωσης**, όταν οι σχετικές πληροφορίες προς επεξεργασία συλλέγονται από το ίδιο το υποκείμενο των δεδομένων (άρθρο 13), η ενημέρωση παρέχεται στο υποκείμενο των δεδομένων κατά το χρονικό σημείο λήψης των πληροφοριών ενώ όταν οι σχετικές πληροφορίες συλλέγονται από άλλες πηγές (άρθρο 14), η ενημέρωση παρέχεται εντός **εύλογης προθεσμίας** αλλά το αργότερο εντός ενός μηνός ή με την **πρώτη επικοινωνία** με το υποκείμενο των δεδομένων ή με την **πρώτη κοινοποίηση** σε τρίτο αποδέκτη.²³⁹²⁴⁰

προβλέπεται), δεν νοείται διαφανής επεξεργασία και χωρίς διαφάνεια δεν στοιχειοθετείται η λογοδοσία και τελικώς η σύννομη επεξεργασία από τον υπεύθυνο επεξεργασίας.

²³⁸ Βλ. ΜΥΛΩΣΗ, Μ., -ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΔΟΥ, Ε., Η ενημέρωση του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων και τον Ν. 4624/2019, ΔΙΤΕ 2/2020, [αναλυτικά για το περιεχόμενο της ενημέρωσης όταν οι πληροφορίες συλλέγονται από το υποκείμενο των δεδομένων (άρθρο 13 ΓΚΠΔ) και όταν οι πληροφορίες συλλέγονται από άλλες πηγές (άρθρο 14 ΓΚΠΔ)].

²³⁹ Η εκπλήρωση της υποχρέωσης ενημέρωσης, ακόμη και αν η επεξεργασία επιτρέπεται χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου, εξειδικεύεται περαιτέρω με την υπ' αριθ. 1/1999 Κανονιστική Πράξη της ΑΠΔΠΧ (άρθρο 11 του Ν. 2472/1997), καθώς και με τη διάταξη του άρθρου 24 παρ. 3 του Ν. 2472/1997 (μεταβατική διάταξη), η οποία όπως φαίνεται εκφράζει τη βούληση του νομοθέτη να θεσπίσει πάγια ρύθμιση για τις περιπτώσεις στις οποίες πρόκειται για «μεγάλο αριθμό υποκειμένων» (βλ. απόφαση 24/2004 ΑΠΔΠΧ), σε συνδυασμό και με την υπ' αριθ. 408/1998 Κανονιστική Πράξη της ΑΠΔΠΧ (ενημέρωση διά του Τύπου). Βλ. **αντίθετη άποψη ΠΓΛΕΖΑΚΗ, Ι., ο οποίος υποστήριξε κατά τον σχολιασμό της απόφασης ΑΠ με αριθμό 1923/2006, ΔΙΜΕΕ 1/2007**, (όσον αφορά την ενημέρωση διά του τύπου σύμφωνα με την κανονιστική αυτή πράξη της Αρχής) ότι «.. δεν είναι έγκυρη και τούτο, διότι, αφενός, η διάταξη του άρθρου 24 παρ. 3 είναι μια μεταβατική διάταξη μη δεκτική γενικεύσεως και αφετέρου, διότι με τις παραπάνω αποφάσεις της η Αρχή υπερέβη την εξουσιοδότηση του άρθρου 24 παρ. 3 του Ν 2472/1997 και εισήγαγε μια εξαίρεση από το δικαίωμα ενημέρωσης (άρθρο 11 Ν 2472/1997), η οποία δεν βρίσκει έρεισμα στο νόμο, και δημιουργεί προβλήματα στην πράξη. Η ρύθμιση αυτή, δε, βρίσκεται σε αντίθεση με την οδηγία 95/46/ΕΚ, η οποία δεν καθορίζει τη δυνατότητα των κρατών μελών να προβλέψουν εξαίρεση από το δικαίωμα ενημέρωσης όταν ο αριθμός των υποκειμένων είναι μεγάλος ή εναλλακτική δυνατότητα ενημέρωσης διά του Τύπου». Ο Κανονισμός προτάσσει πλέον ρητώς την αρχή της διαφάνειας και ενισχύει, ακολούθως, το δικαίωμα ενημέρωσης του υποκειμένου (βλ. **απόφαση 71/2018 ΑΠΔΠΧ**).

Ως προς τα πιστωτικά ιδρύματα : α) Η υποχρέωση των υπεύθυνων επεξεργασίας των πιστωτικών ιδρυμάτων για ενημέρωση των υποκειμένων-πελατών **μπορεί να περιοριστεί μόνο με διάταξη νόμου²⁴¹, όπως στην περίπτωση της επεξεργασίας με**

²⁴⁰ **Βλ. απόφαση υπ' αριθ. 36/2015 της ΑΠΔΠΧ** σύμφωνα με την οποία, αναφορικά με εταιρία διαπίστωσης πιστοληπτικής ικανότητας, διαπιστώθηκε παράβαση της εκπλήρωσης της υποχρέωσης ατομικής ενημέρωσης των υποκειμένων μετά τη συλλογή των δεδομένων και πριν από κάθε διαβίβαση για την οποία επιβλήθηκε χρηματικό πρόστιμο τριών χιλιάδων ευρώ, ενώ η Αρχή απηύθυνε σύσταση στον υπεύθυνο επεξεργασίας να ενημερώνει εφεξής ατομικά τα υποκείμενα των δεδομένων είτε μέσω του αποδέκτη είτε με άλλο πρόσφορο τρόπο που θα επιλέξει η ίδια (**συναφής και η 51/2015 απόφαση της Αρχής**)-**Ετήσια Έκθεση της Αρχής για το έτος 2015, Βλ. και απόφαση 50/2000 της ΑΠΔΠΧ (λόγω μη δημοσίευσης της επανάληψη με την υπ' αριθ. 26/2004)**, σύμφωνα με την οποία, όταν σκοπός της επεξεργασίας είναι η διαπίστωση της πιστοληπτικής ικανότητας, ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να ενημερώσει ατομικά τα υποκείμενα μετά τη συλλογή των (δυσμενών) δεδομένων και πριν από κάθε μεταβίβαση, **βλ. και απόφαση υπ' αριθ. 193/2012 της ΑΠΔΠΧ**, σχετικά με (συναφές) αίτημα εταιριών ενημέρωσης οφειλετών περί τροποποίησης της απόφασης με αριθμό 26/2004 (πρώην 50/2000) της Αρχής (σχετικά με την υποχρέωση να ενημερώνουν τα υποκείμενα για την επεξεργασία οικονομικών τους δεδομένων πριν από κάθε διαβίβαση) με την οποία επίσης ζητούσαν να τους επιτραπεί η δια του τύπου ενημέρωση των υποκειμένων που τηρούν και επεξεργάζονται στο αρχείο τους. Οι εταιρίες επικαλέστηκαν ότι η συμμόρφωση, καθίσταται αντικειμενικά αδύνατη και καταλυτική της επιβίωσής τους, λόγω του ιδιαίτερα μεγάλου αριθμού υποκειμένων που τηρούν στο αρχείο τους. Όπως δε επεσήμαναν, συντρέχουν και οι προϋποθέσεις ανάλογης εφαρμογής της απόφασης 24/2004 της Αρχής με την οποία κρίθηκε ότι η «Τειρεσίας Α.Ε.» δύναται να ενημερώνει δια του τύπου εφόσον αφορά μεγάλο αριθμό υποκειμένων. Ωστόσο, η Αρχή απέρριψε την αίτηση, με το σκεπτικό ότι σε αντίθεση με την «Τειρεσίας Α.Ε.» και «ενόψει της διαφοροποίησης κατά τον κύριο σκοπό (προστασία εμπορικής πίστης) και της ευρύτητας των αποδεκτών (όλοι οι επιχειρηματίες), θα πρέπει να εξευρεθεί κατάλληλος τρόπος έγκαιρης και αποτελεσματικής ενημέρωσης πριν από τη διαβίβαση των προσωπικών δεδομένων ή τουλάχιστον κατά τη διαβίβαση αυτών, ο οποίος να προέρχεται ή να συνδέεται άρρηκτα με τις εταιρείες διαπίστωσης της πιστοληπτικής ικανότητας καθώς και να προβλέπεται και να αναφέρεται αναλυτικά πλήρες και οργανωμένο σύστημα εξέτασης των αντιρρήσεων των υποκειμένων, πλην όμως οι ως άνω εταιρίες δεν πρότειναν συγκεκριμένο και σαφή τρόπο ενημέρωσης των υποκειμένων».

²⁴¹ **Η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 91/2014 απόφαση της** απέρριψε προσφυγή πρώην εργαζόμενης κατά της τράπεζας, καθώς έκρινε ότι ο έλεγχος των τραπεζικών λογαριασμών που τηρούσε η προσφεύγουσα- πολλοί εκ των οποίων ήταν κοινοί με άλλα πρόσωπα που εφέροντο ως συμμετέχοντες σε κύκλωμα τοκογλυφίας-βάσει των ειδικών υποχρεώσεων της τράπεζας που απορρέουν από την ειδική νομοθεσία για την πρόληψη και καταστολή εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες συνιστά νόμιμη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, για την οποία δεν υφίσταται υποχρέωση προηγούμενης

σκοπό την ανίχνευση περιπτώσεων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (ν. 4557/2018) **β)** Όταν το πιστωτικό ίδρυμα έχει συλλέξει τα δεδομένα από άλλη πηγή, **δεν υποχρεούται σε ενημέρωση εφόσον:** **1)** η παροχή πληροφοριών στο υποκείμενο αποδεικνύεται αδύνατη ή θα απαιτούσε δυσανάλογη προσπάθεια (π.χ. ανύπαρκτα ή ελλιπή στοιχεία επικοινωνίας) ή πιθανότητα βλάβης των σκοπών της επεξεργασίας (π.χ. παροχή στοιχείων που αποδυναμώνουν την άσκηση νόμιμου δικαιώματος όπως στην περίπτωση που ο δανειστής/υπεύθυνος επεξεργασίας προσπαθεί να προλάβει μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη του/υποκειμένου των δεδομένων)²⁴², ή **2)** η απόκτηση ή η κοινολόγηση των δεδομένων προβλέπεται ρητώς σε νόμο με τον οποίο εξασφαλίζεται όμως η προστασία των εννόμων συμφερόντων των υποκειμένων (π.χ. ΓΕΜΗ, Φορολογική αρχή κ.λπ.), ή **3)** η πληροφορία υπόκειται σε επαγγελματικό απόρρητο. **Η προβολή των εξαιρέσεων αυτών δεν θα πρέπει να οδηγεί σε αποδυνάμωση του δικαιώματος ενημέρωσης.**

4.A.2. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ : Η αξιόπιστη, έγκαιρη και κατανοητή πληροφόρηση-καθήκον ενημερώσεως εκ μέρους του υπεύθυνου επεξεργασίας- είναι απαραίτητος όρος για την αποτελεσματική άσκηση του **δικαιώματος πρόσβασης**. Το δικαίωμα αυτό στην ουσία διευκολύνει το υποκείμενο να ελέγξει τη νομιμότητα της επεξεργασίας των δεδομένων του αλλά και να ασκήσει τα δικαιώματα πληροφόρησης, διαγραφής και αντιτάξεως.²⁴³ Το δικαίωμα πρόσβασης καταλαμβάνει

ενημέρωσης του υποκειμένου. Το **άρθρο 31 του Ν. 3691/2008** θεσπίζει παρέκκλιση από την υποχρέωση ενημέρωσης του υποκειμένου του άρθρου 11 του Ν. 2472/1997, σύμφωνα και με την απόφαση 281/17-3-2009 της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων της Τραπέζης της Ελλάδος, με την οποία προσδιορίζεται το πλαίσιο εποπτείας που αφορά την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας που επιβάλλονται στις τράπεζες (**σχετική και η υπ' αριθ. 116/2014 απόφαση της ΑΠΔΠΧ**).

²⁴² Βλ. **ΜΥΛΩΣΗ, Μ., - ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΔΟΥ, Ε.**, Η ενημέρωση του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων και τον Ν. 4624/2019, ΔΙΤΕ 2/2020.

²⁴³ Κατά τον **ΜΑΥΡΙΑ, Κ.**, το δικαίωμα αυτό «αποτελεί τη νομική πανοπλία του ατόμου έναντι των συνεπειών από την επεξεργασία των πληροφοριών που το αφορούν», **βλ. απόφαση υπ' αριθ. 61/2005 της ΑΠΔΠΧ**, σύμφωνα με την οποία «..το δικαίωμα πρόσβασης που δίνει ο νόμος στο υποκείμενο των δεδομένων έχει θεσπιστεί για να ελέγχει ο τελευταίος αν έχουν τηρηθεί από τον υπεύθυνο

κεντρική θέση στο σύστημα των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων, καθώς διασφαλίζει τη δυνατότητα ενός προσώπου να ζητά επιβεβαίωση για το κατά πόσον ή όχι τα προσωπικά του δεδομένα υφίστανται επεξεργασία και, εάν τούτο συμβαίνει, την πρόσβαση στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και σε πληροφορίες που αφορούν τους σκοπούς της επεξεργασίας, τις κατηγορίες δεδομένων, τους αποδέκτες κ.λπ. (άρθρο 15 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679). Υπό την έννοια αυτή, έχει θεμελιώδη σημασία για την άσκηση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης του υποκειμένου αναφορικά με την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων και για αυτό χαρακτηρίζεται ως “Magna Carta” της προστασίας δεδομένων.²⁴⁴

Κατά τον Ν. 4624/2019, το δικαίωμα πρόσβασης **είναι δυνατόν να περιοριστεί** εφόσον η άσκηση του είναι πιθανό να καταστήσει αδύνατη ή να παρακωλύσει σοβαρά την επίτευξη των σκοπών της αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον (άρθρο 29 παρ. 1 Ν. 4624/2019) ή της επεξεργασίας για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή της συλλογής και τήρησης στατιστικών στοιχείων (άρθρο 30 παρ. 1 Ν. 4624/2019), **κατά την επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 9 ΓΚΠΔ)**, υπό την προϋπόθεση : α) ότι τηρούνται οι όροι των άρθρων 29 και 30 Ν. 4624/2019 σχετικά με τη λήψη κατάλληλων μέτρων (περιορισμοί πρόσβασης, ψευδωνυμοποίηση, κρυπτογράφηση, ορισμός ΥΠΔ) και β) η άσκηση του δικαιώματος θα απαιτούσε δυσανάλογη προσπάθεια. Επίσης, κατά το άρθρο 33 του Ν. 4624/2019, το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων δεν ισχύει και στις περιπτώσεις που : α) το υποκείμενο των δεδομένων δεν ενημερώνεται για λόγους που θα έθεταν σε κίνδυνο τη δημόσια ασφάλεια ή την εθνική άμυνα ή β) τα δεδομένα, αα) καταγράφηκαν μόνο επειδή δεν μπορούν να διαγραφούν λόγω νομικών ή κανονιστικών διατάξεων υποχρέωσης διατήρησης τους, ή ββ) εξυπηρετούν αποκλειστικά σκοπούς προστασίας ή ελέγχου των δεδομένων, και η παροχή

επεξεργασίας οι διαδικασίες θεμιτής επεξεργασίας για τα δεδομένα που το αφορούν, δηλαδή αν αυτά είναι ακριβή, πρόσφορα, ενημερωμένα κλπ. Δεν είναι απλώς αίτημα προς επίδειξη που εξαντλείται με την λήψη αντιγράφου, όπως εσφαλμένα ισχυρίζεται η τράπεζα».

²⁴⁴ **ΠΓΛΕΖΑΚΗΣ, Ι.**, Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμός 2016/679) και ο Εφαρμοστικός Νόμος (Ν. 4624/2019), σελ. 152, Interactive Learning, 3^η έκδοση, 2020.

πληροφοριών θα απαιτούσε δυσανάλογη προσπάθεια και τα απαραίτητα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα καθιστούν αδύνατη την επεξεργασία για άλλους σκοπούς.²⁴⁵

Ως προς τα πιστωτικά ιδρύματα: α) Σε περίπτωση που υφίσταται επεξεργασία, το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να ζητά και να λαμβάνει : **1)** πληροφορίες για τις κατηγορίες των υπό επεξεργασία δεδομένων,²⁴⁶ τον σκοπό της επεξεργασίας, τις κατηγορίες των αποδεκτών, εάν αυτά διαβιβάζονται σε τρίτη χώρα ή διεθνή οργανισμό, την προέλευση τους, τα εκ του Κανονισμού δικαιώματα, περιλαμβανόμενου του δικαιώματος καταγγελίας στην Αρχή, εάν στην επεξεργασία περιλαμβάνεται αυτοματοποιημένη λήψη απόφασης ή κατάρτιση προφίλ και **2)** αντίγραφο των υπό επεξεργασία δεδομένων του,²⁴⁷ **β)** στην περίπτωση αυτοματοποιημένης επεξεργασίας ή κατάρτισης προφίλ το υποκείμενο των

²⁴⁵ ΠΑΛΙΑΒΕΣΗΣ, Γ., Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στη σχέση Τράπεζας-Πελάτη, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2019), σελ.87.

²⁴⁶ Με την υπ' αριθ. **1/2005 απόφαση της Αρχής**, κρίθηκε ότι στην περίπτωση ανακριβών καταχωρήσεων δεδομένων εκ μέρους της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ, η ικανοποίηση του δικαιώματος αντίρρησης για την ανακρίβεια της καταχώρισης, **δεν αναιρεί την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης το οποίο είναι αυτοτελές**, ενώ με την υπ' αριθ. **39/2005 απόφαση της η ΑΠΔΠΧ** έκρινε ότι δεν υπήρξε ικανοποιητική απάντηση προς όσους εκ των προσφευγόντων άσκησαν το δικαίωμα πρόσβασης **σχετικά με την πηγή των στοιχείων που τους αφορούσαν** στο αρχείο της τράπεζας, κατά παράβαση του άρθρου 12 του ν.2472/97, καθώς η - κοινή σε όλους - απάντηση ότι η τράπεζα “άντλησε τα στοιχεία σας από δημόσια προσβάσιμες πηγές” χωρίς να επεξηγεί ποιες είναι αυτές δεν είναι επαρκής.

²⁴⁷ **Η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 89/2017 απόφαση της** επέβαλε πρόστιμο σε τράπεζα για τη μη ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης του προσφεύγοντος με την έννοια της πληροφόρησης (με την απόφαση γίνεται διάκριση στο δικαίωμα πρόσβασης του προσφεύγοντος με την έννοια της πληροφόρησης-που δεν ικανοποιήθηκε- και στο δικαίωμα πρόσβασης σε καταγεγραμμένες συνομιλίες που κρίθηκε ότι ικανοποιήθηκε με συστάσεις όμως στην τράπεζα για την διαδικασία που εφαρμόζει για την ικανοποίηση του δικαιώματος), **επισημαίνοντας (η ΑΠΔΠΧ) ότι για την ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης δεν απαιτείται η επίκληση έννομου συμφέροντος, αφού θεωρείται δεδομένο το έννομο συμφέρον (έστω και ηθικό) του υποκειμένου** καθώς και η επίκληση των λόγων για τους οποίους το υποκείμενο επιθυμεί την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης, ούτε θα πρέπει να υπάρχει προηγούμενη κρίση από την πλευρά του υπεύθυνου επεξεργασίας ως προς το αν δικαιολογείται η άσκηση του δικαιώματος αυτού ή όχι (**βλ. αποφάσεις ΑΠΔΠΧ 1/2005, 72/2013, 72/2015 και 16/2017**). Συναφής και η υπ' αριθ. **32/2017 της ΑΠΔΠΧ**.

δεδομένων έχει δικαίωμα πρόσβασης σε πληροφορίες για τη λογική που ακολουθείται καθώς και για τις συνέπειες της εν λόγω επεξεργασίας για το ίδιο, γ) στην περίπτωση τήρησης των δεδομένων σε **σύστημα βιντεοεπιτήρησης**, το πιστωτικό ίδρυμα χορηγεί αντίγραφο του τμήματος της εγγραφής σήματος εικόνας όπου έχει καταγραφεί το υποκείμενο των δεδομένων -το οποίο βέβαια έχει υποδείξει την ακριβή ώρα και τον τόπο που ευρέθη στην εμβέλεια των καμερών-ή έντυπη σειρά στιγμιότυπων από τις καταγεγραμμένες εικόνες ή, με την συναίνεση του υποκειμένου, μπορεί απλώς να επιδείξει το ανωτέρω τμήμα. Σε περίπτωση που είτε δεν απεικονίζεται είτε το σχετικό τμήμα της εγγραφής έχει καταστραφεί λόγω παρέλευσης του νόμιμου χρόνου τήρησης, το πιστωτικό ίδρυμα ενημερώνει εγγράφως το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, δ) στην περίπτωση **μαγνητοφωνημένης επικοινωνίας** το πιστωτικό ίδρυμα ικανοποιεί το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων χορηγώντας του την απομαγνητοφωνημένη συνομιλία.²⁴⁸

Το πιστωτικό ίδρυμα **μπορεί να αρνηθεί**²⁴⁹ την ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων : α) εάν οι πληροφορίες, που αφορούν το υποκείμενο, τηρούνται σε αρχεία που δεν συνδέονται άμεσα με αυτό (πχ αρχεία

²⁴⁸ Η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 47/2018 απόφαση της επέβαλε πρόστιμο σε τράπεζα για μη εκπλήρωση της υποχρέωσης της να απαντήσει στον προσφεύγοντα εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας των δεκαπέντε (15) ημερών παραβιάζοντας το κατ' άρθρο 12 του Ν. 2472/1997 δικαίωμα πρόσβασης του ενώ ταυτόχρονα απευθύνει συστάσεις στην τράπεζα **ώστε να μεριμνά για την ταυτοποίηση του συνομιλητή** προτού προχωρήσει σε συνομιλία σχετικά με δεδομένα συναλλαγών ή οφειλών του ιδίου ή προσώπων που συνδέονται με τις συναλλαγές ή οφειλές αυτού.

²⁴⁹ Η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 66/2008 απόφαση της δέχθηκε ότι το άρθρο 31 του Ν. 3691/2008 εισάγει νόμιμο περιορισμό του δικαιώματος πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων, ο οποίος όμως παύει να ισχύει στις περιπτώσεις που το πιστωτικό ίδρυμα κατά την ολοκλήρωση της έρευνας που πραγματοποίησε δεν διαβίβασε στην αρμόδια αρχή τις πληροφορίες που συνέλλεξε εκτιμώντας ότι δεν συνιστούν ένδειξη νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα. Επιπροσθέτως δέχθηκε ότι ήταν αβάσιμο το επιχείρημα της τράπεζας ότι τα ανωτέρω στοιχεία αφορούσαν τρίτο πρόσωπο (τον σύζυγο της), αφού, αν όντως αφορούσαν τρίτο –υπό την έννοια του άσχετου με τα συμφέροντα της προσφεύγουσας- η επεξεργασία τους δεν θα οδηγούσε στον αποκλεισμό της ίδιας (αναστολή καταναλωτικών της προϊόντων), κατά συνέπεια **τα δεδομένα αυτά “αναφέρονται” στην προσφεύγουσα και αποτελούν προσωπικά της δεδομένα στα οποία δικαιούται πρόσβαση.**

αποβιωσάντων στα οποία περιέχονται στοιχεία κληρονόμων), ²⁵⁰ β) εάν στο αρχείο του πελάτη που ασκεί το δικαίωμα πρόσβασης περιέχονται προσωπικά δεδομένα που αναφέρονται σε τρίτα φυσικά πρόσωπα (π.χ. περιπτώσεις κοινών λογαριασμών), εκτός αν λάβει τη συγκατάθεση του τρίτου προσώπου ή στηρίζεται σε άλλη νόμιμη βάση, ²⁵¹ γ) εάν οι πληροφορίες εμπίπτουν στο επιχειρηματικό απόρρητο του πιστωτικού ιδρύματος (πχ. ειδικές πληροφορίες σχετικά με τον αλγόριθμο που χρησιμοποιεί στην περίπτωση της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας ή κατάρτισης προφίλ).

4.A.3. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΔΙΟΡΘΩΣΕΩΣ :Το δικαίωμα διορθώσεως αποτελεί εφαρμογή της αρχής της ακρίβειας των προσωπικών δεδομένων (άρθρο 5 παρ. 1 στοιχείο δ) και συνίσταται στο δικαίωμα του υποκειμένου των δεδομένων να απαιτήσει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, τη διόρθωση ανακριβών ²⁵²ή άλλως τη συμπλήρωση ελλιπών προσωπικών δεδομένων

²⁵⁰ Η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 33/2008 απόφαση της έκρινε ότι η τράπεζα, ως υπεύθυνος επεξεργασίας, ικανοποίησε μερικώς το αίτημα του προσφεύγοντα με την αποστολή μόνο του ενός εκ των τεσσάρων εγγράφων τα οποία, όπως αποδείχτηκε από την ακροαματική διαδικασία, τηρούνται στο αρχείο της (η τράπεζα ισχυρίστηκε ότι αποτελούσαν εσωτερική αλληλογραφία της, ως προς τον τρόπο χειρισμού της υπόθεσης και η μη διαβίβαση των εγγράφων αυτών στον προσφεύγοντα δεν συνιστά παραβίαση του ν.2472/97, αφού δεν τον αφορούν άμεσα) και ως εκ τούτου, η τράπεζα δεν ανταποκρίθηκε ικανοποιητικά στην εκ του νόμου υποχρέωση της, κατά παράβαση του άρθρου 12 του Ν. 2472/1997.

²⁵¹ Η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθ. 22/2007 απόφαση της επέτρεψε την κάμψη τραπεζικού απορρήτου καταθέσεων κοινού τραπεζικού λογαριασμού και τη χορήγηση στοιχείων στον κληρονόμο του αποβιώσαντος συνδικαιούχου, κρίνοντας ότι η διαβίβαση των ζητηθέντων στοιχείων στον προσφεύγοντα, επιτρέπεται βάσει των προαναφερόμενων διατάξεων του Ν 2472/1997, οι οποίες εισάγουν ρυθμίσεις κοινοτικού δικαίου αυξημένης τυπικής ισχύος ενώ για τη νομιμότητα της εν λόγω διαβίβασης αρκεί η συνδρομή των όρων και προϋποθέσεων, που απαιτούν οι διατάξεις του Ν. 2472/1999, για τη νομιμότητα κάθε επεξεργασίας.

²⁵² Βλ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΛΟΥ, Ε., Διασυνοριακή ροή προσωπικών δεδομένων από την ΕΕ στις ΗΠΑ: Η πρόσφατη απόφαση του ΔΕΕ ενόψει της σχετικής δραστηριότητας του Facebook (C-362/2014, M. Scherms κατά Ιρλανδού Επιτρόπου της Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων), ΔΙΜΕΕ, 1/2016, σκέψη 95 στην οποία αναφέρεται: «Ομοίως, ρύθμιση που δεν προβλέπει ένδικα βοηθήματα προκειμένου ο ενδιαφερόμενος να έχει πρόσβαση στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν ή να επιτύχει την τροποποίηση ή την κατάργηση τέτοιων

που το αφορούν (**άρθρο 16**). Τα δικαιώματα στη διαφάνεια και την πρόσβαση, αποτελούν προϋπόθεση για την άσκηση του δικαιώματος διορθώσεως. Με τον τρόπο αυτό, το δικαίωμα διορθώσεως αλληλοσυμπληρώνεται με το δικαίωμα ενημερώσεως και προσβάσεως και αποτελεί εναλλακτική δυνατότητα του δικαιώματος διαγραφής. Η διόρθωση συνίσταται και στην επικαιροποίηση των δεδομένων και στη διαγραφή εκείνων που είναι ανεπίκαιρα. Ως εκ τούτου, η διόρθωση συνδέεται άρρηκτα και με τη διαγραφή των δεδομένων (άρθρο 17) και τον περιορισμό της επεξεργασίας (άρθρο 18). Συμπληρωματική του δικαιώματος διόρθωσης είναι η υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας να γνωστοποιήσει, βάσει του άρθρου 19, τη διόρθωση των δεδομένων.²⁵³

4.A.4. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΔΙΑΓΡΑΦΗΣ (ΛΗΘΗΣ) : Το δικαίωμα αυτό (δικαίωμα στη λήθη) που κατοχυρώνεται στο **άρθρο 17 ΓΚΠΔ** βασίζεται στο υφιστάμενο δικαίωμα διαγραφής, (άρθρο 12 της οδηγίας 95/46), όπως δηλαδή εμφανίζεται και στο τελικό κείμενο του Κανονισμού (Δικαίωμα Διαγραφής και σε παρένθεση η φράση «δικαίωμα στη λήθη»), όρος εμφανώς πιο ρεαλιστικός από την «ψηφιακή λήθη».²⁵⁴

δεδομένων δεν σέβεται το ουσιαστικό περιεχόμενο του θεμελιώδους δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη, **Βλ. και υπόθεση Ciubotaru κατά Μολδαβίας, (προσφυγή αριθ. 27138/04, 27.04.2010, σκέψεις 51 και 59)** όπου ο προσφεύγων αδυνατούσε να αλλάξει την καταχωρημένη στα επίσημα μητρώα εθνοτική καταγωγή του από Μολδαβική σε ρουμανική, διότι οι αρχές ισχυρίζονταν ότι δεν τεκμηρίωσε το αίτημά του, όμως απαγορεύοντας την εξέταση του αιτήματος του προσφεύγοντος υπό το πρίσμα αντικειμενικά επαληθεύσιμων στοιχείων, το κράτος δεν εκπλήρωσε τη θετική υποχρέωσή του να διασφαλίζει τον ουσιαστικό σεβασμό της ιδιωτικής ζωής του προσφεύγοντος. Το ΕΔΔΑ αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

²⁵³ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ, Φ., Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων 679/2016/ΕΕ, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2017, σελ. 73 επ.,

²⁵⁴ **Βλ. απόφαση ΕφΑθ 2149/2020 και σχολιασμό αυτής από ΒΕΝΕΡΗ, Α.,** ο οποίος συνοπτικά επισημαίνει ότι η απόφαση συνιστά παράδειγμα εφαρμογής του **δικαιώματος στη λήθη** στους συνδέσμους των μηχανών αναζήτησης. Το Εφετείο Αθηνών, σε πλήρη εναρμόνιση με τη νομολογία του ΔΕΕ, έκρινε ότι α) η «Google Ελλάδος» συνιστά «εγκατάσταση» υπό το πρίσμα του εδαφικού πεδίου εφαρμογής του πλαισίου για την προστασία των δεδομένων, β) η μηχανή αναζήτησης της «Google» διαδραματίζει τον ρόλο της «υπεύθυνης επεξεργασίας», διενεργώντας επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με σκοπό την ευρετηρίαση των πληροφοριών και την ευχερέστερη

Σύμφωνα με τη διάταξη, ο υπεύθυνος επεξεργασίας **υποχρεούται να διαγράψει τα δεδομένα**, εφόσον : α) στερούνται νόμιμης βάσης (ανάκληση συγκατάθεσης, παράνομη επεξεργασία, υπέρβαση αναγκαίου για τον σκοπό χρόνου τήρησης) ή β) η διαγραφή επιβάλλεται εκ του νόμου, ή γ) ασκείται λυσιτελώς το δικαίωμα εναντίωσης στην επεξεργασία, ή δ) πρόκειται για δεδομένα που είχαν συλλεχθεί σε σχέση με την προσφορά υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών σε παιδί (άρθρο 8).²⁵⁵

Το δικαίωμα στη λήθη παρουσιάζεται, ως το δικαίωμα του ατόμου να έχει τον έλεγχο των δεδομένων που το αφορούν, με ιδιαίτερη έμφαση στα δεδομένα που διακινούνται στον ψηφιακό κόσμο (δικαίωμα στην «ψηφιακή λήθη»). Η εισαγωγή ενός δικαιώματος διαγραφής του ψηφιακού παρελθόντος του ατόμου αποτελεί την πιο πρόσφορη λύση στο πρόβλημα της συνεχούς διαθεσιμότητας των πληροφοριών, στην εποχή της πλήρους ή αβάσταχτης **ψηφιακής μνήμης**.²⁵⁶ Και στον ευρύτερο όρο

πρόσβαση των χρηστών του διαδικτύου σ' αυτές, γ) η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων από τη μηχανή αναζήτησης της «Google» των ΗΠΑ εμπίπτει στο «πλαίσιο των δραστηριοτήτων» της «Google Ελλάδος», γεγονός που καθιστά την εν λόγω δραστηριότητα εμπίπτουσα στο εδαφικό πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ και επομένως, δ) είναι δυνατή η εφαρμογή των διατάξεων του δικαιώματος του υποκειμένου των δεδομένων να αιτηθεί τη διαγραφή των συνδέσμων που το αφορούν, **ΔΙΤΕ (πρώην ΔΙΜΕΕ 4/2020)**.

²⁵⁵ **ΜΗΤΡΟΥ, Α.**, Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων νέο δίκαιο-νέες υποχρεώσεις-νέα δικαιώματα, εκδόσεις Σάκκουλας ΑΕ, Αθήνα (2017) (Δίκαιο και Κοινωνία στον 21^ο αιώνα), σελ. 134, η οποία υποστηρίζει ότι μία ειδοποιός διαφορά του δικαιώματος έναντι των άλλων δικαιωμάτων (εναντίωση, περιορισμός) έγκειται στην αναδρομικότητα του, μια και η διαγραφή αλλάζει εν τέλει την έκταση της επεξεργασίας, ακόμη κι αν αυτή είχε πραγματοποιηθεί σύννομα στο παρελθόν. Η βασική καινοτομία της ρύθμισης εντοπίζεται στην προσπάθεια να αντιμετωπισθεί το φαινόμενο της ψηφιακής διάχυσης και της αναπαραγωγής ενός περιεχομένου σε περισσότερους δικτυακούς τόπους. Η υποχρέωση όμως του υπεύθυνου επεξεργασίας (που δημοσιοποίησε τα δεδομένα) να ενημερώσει τους άλλους υπεύθυνους επεξεργασίας (που επεξεργάζονται τα δεδομένα) για το αίτημα της διαγραφής, σχετικοποιείται λαμβανομένης υπόψη της διαθέσιμης τεχνολογίας και του κόστους εφαρμογής (δυσχέρεια τεχνικής δυνατότητας ανίχνευσης των περαιτέρω αναδημοσιεύσεων-των λεγόμενων bounces).

²⁵⁶ **Βλ. ΠΓΛΕΖΑΚΗΣ, Ι.**, Το δικαίωμα στη λήθη: Ένα νέο ψηφιακό δικαίωμα για τον Κυβερνοχώρο, Law spot, 17.02.2018, ο οποίος εξηγεί ότι η καθιέρωση του δικαιώματος στη λήθη αποτελεί την αναγνώριση των εκτεταμένων δυνατοτήτων που παρέχει ο κυβερνοχώρος στο διάδοση και διανομή

ψηφιακό παρελθόν, πολλοί υποστηρίζουν ότι θα μπορούσαν να «ενταχθούν», όχι μόνο τα δεδομένα που αφορούν στο άτομο, αλλά και τα δεδομένα που παράχθηκαν από αυτό (**digital footprints**) καθώς και τα δεδομένα που παράχθηκαν από τρίτους αλλά το αφορούν (**digital shadows**), εφόσον δεν υφίσταται κάποιος υπέρτερος λόγος που να δικαιολογεί την διατήρησή τους.²⁵⁷

Η νομολογία των δικαστηρίων και η διοικητική πρακτική των ανεξάρτητων αρχών οριοθέτησαν το δικαίωμα διαγραφής σε ένα δικαίωμα αφαιρέσεως από τη λίστα αναζήτησης (delisting) ή αφαιρέσεως από τα τηρούμενα αρχεία (de-indexing), χωρίς ωστόσο να αναγνωρίζουν ένα απόλυτο δικαίωμα διαγραφής, μια και το όριο του δικαιώματος αυτού αναζητείται βάσει του άρθρου 17 παρ. 3 στην ελευθερία του πληροφωρείν και πληροφωρείσθαι και εν γένει στην ελευθερία εκφράσεως (άρθρο 14 Σ), υπό την έννοια ότι η διαγραφή δεν πρέπει να λαμβάνει χώρα για γεγονότα που προκαλούν το εύλογο ενδιαφέρον ενημερώσεως του κοινού.²⁵⁸

τεράστιου όγκου δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, οι οποίες καθιστούν αδύνατο τον έλεγχο της ροής των προσωπικών πληροφοριών.

²⁵⁷ **Βλ. απόφαση υπ' αριθ. 74/2018 της ΑΠΔΠΧ** με την οποία η Αρχή κρίνοντας την αρνητική απάντηση της μηχανής αναζήτησης ως μη νομίμως αιτιολογημένη και **σταθμίζοντας τα αντικρουόμενα δικαιώματα** αποφάσισε ότι η δημοσίευση που παραπέμπει στην ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου και περιλαμβάνει σε περίληψη το προεδρικό διάταγμα απονομής χάριτος καθώς και η διατήρησή της, είναι νόμιμη και εξυπηρετεί το δημόσιο σκοπό της διαφάνειας. Η δυνατότητα όμως πρόσβασης στις πληροφορίες που περιέχονται στο σύνδεσμο αυτό και οι οποίες εμπεριέχουν και ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα της προσφεύγουσας (ποινικές καταδίκες), συνιστά ισχυρότερη επέμβαση στην ιδιωτική ζωή από ότι η δημοσίευση των πληροφοριών στην αρχική ιστοσελίδα και θίγει υπέρμετρα το ατομικό δικαίωμα προστασίας της προσφεύγουσας (η οποία δεν ήταν δημόσιο πρόσωπο, δεν κατείχε δημόσια θέση ή κάποιο πολιτικό αξίωμα και τα προς εξέταση δεδομένα δεν αφορούσαν την επαγγελματική ζωή της), **βλ. και σχολιασμό απόφασης από ΠΑΠΑΘΩΜΑ, Ν.**, η οποία υποστηρίζει ότι « το έργο της ad hoc εξισορρόπησης των αντιτιθέμενων δικαιωμάτων και ελευθεριών είναι δύσκολο και ακόμα και στην περίπτωση που η πλάστιγγα γείρει στην προστασία των δικαιωμάτων του υποκειμένου, αυτό δεν συνεπάγεται την πλήρη και απόλυτη εξασφάλιση της λήθης, όσο θα τίθενται από αμφισβήτηση τα εδαφικά όρια της άσκησης του δικαιώματος», **ΔΙΜΕΕ, 2/2019.**

²⁵⁸ **ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ, Φ.**, Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων 679/2016/ΕΕ, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2017, σελ. 80 και της ίδιας Τα νέα δικαιώματα για τους πολίτες βάσει του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων : μια πρώτη αποτίμηση και συνταγματική

Στο ψηφιακό περιβάλλον η εφαρμογή του δικαιώματος στη λήθη²⁵⁹ αφορά κυρίως την απαλοιφή αποτελεσμάτων και δυσμενών αναφορών στο άτομο σε μηχανές αναζήτησης, υπό τον όρο ότι δεν θίγεται το δικαίωμα ενημέρωσης της κοινής γνώμης. Πέντε χρόνια μετά την εμβληματική απόφαση του ΔΕΕ, **Google Spain (C-131-12)**²⁶⁰, με την οποία αναγνωρίστηκε το δικαίωμα του υποκειμένου των δεδομένων να διαγράφονται προσωπικά δεδομένα που το αφορούν και τα οποία περιλαμβάνονται στις λίστες αποτελεσμάτων των μηχανών αναζήτησης πληροφοριών στο Διαδίκτυο (δικαίωμα στη λήθη), το ΔΕΕ στην υπόθεση **Google κατά CNIL (C-507-17)**, εξετάζοντας πάλι το δικαίωμα στην λήθη και την εξωεδαφικότητα στην εφαρμογή του, αποφάσισε ότι δεν υπάρχει υποχρέωση να εφαρμόζει η Google το δικαίωμα στη λήθη, γενικώς όπου υπάρχει πρόσβαση στις υπηρεσίες της ανά τον κόσμο, αλλά μόνο στην επικράτεια των χωρών της ΕΕ (με τη χρήση ενός συστήματος γεω-μπλοκαρίσματος -geo-blocking-της διεύθυνσης IP στην Ευρώπη).

Η στάθμιση ανάμεσα στο δικαίωμα ελευθερίας της έκφρασης και πρόσβασης

αξιολόγηση, **ΕφημΔΔ-1/2017**, η οποία αναφέρει ότι η διαγραφή αποτελεσμάτων από τις μηχανές αναζήτησης συνιστά **συνέπεια σταθμίσεως** μεταξύ του δικαιώματος στη λήθη και της ελευθερίας της πληροφορήσεως με τον προβληματισμό που προκαλεί το γεγονός περί «ιδιωτικοποίησης της απονομής της δικαιοσύνης» υπό την έννοια ότι οι φορείς εκμεταλλεύσεως μηχανισμών αναζητήσεως καθίστανται δικαστές που αποφαινόμενοι σχετικά με ατομικά δικαιώματα και ελευθερίες.

²⁵⁹ **Βλ. ΞΑΝΘΟΥΛΗΣ, Ν.**, Το δικαίωμα στη λήθη υπό το φως των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, **ΔΙΜΕΕ**, 2/2013, ο οποίος υποστηρίζει ότι τα τεχνολογικά φαινόμενα της σύγχρονης εποχής καταδεικνύουν ολοένα και περισσότερο τη σημασία της λήθης για τη διασφάλιση της ανθρώπινης διαβίωσης, έτσι το δικαίωμα στη λήθη επιβεβαιώνει την ανάγκη για αναθεώρηση του παραδοσιακού ορισμού της ιδιωτικής ζωής, ανοίγοντας το δρόμο προς μία πολύ-διάστατη εννοιολογική προσέγγιση του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή.

²⁶⁰ Στην υπόθεση **Google Spain**, το ΔΕΕ αποφασήνισε ότι οι μηχανές αναζήτησης στο διαδίκτυο και τα αποτελέσματα αναζητήσεων τα οποία παρέχουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δίνουν τη δυνατότητα κατάρτισης λεπτομερούς προφίλ φυσικού προσώπου και καθιστούν τις πληροφορίες προσβάσιμες ανά πάσα στιγμή και από οποιοδήποτε σημείο. Η επέμβαση όμως αυτή δεν μπορεί να δικαιολογείται από το απλό οικονομικό συμφέρον του φορέα εκμετάλλευσης μιας τέτοιας μηχανής στη συγκεκριμένη επεξεργασία αλλά πρέπει να αναζητηθεί δίκαιη ισορροπία μεταξύ, αφενός, του εννόμου συμφέροντος των χρηστών του διαδικτύου από την πρόσβαση στις πληροφορίες και αφετέρου των θεμελιωδών δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων βάσει των άρθρων 7 και 8 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

στην πληροφορία και στο δικαίωμα στη λήθη, όπως ορίζει και ο ίδιος ο Κανονισμός (Αιτ. Σκέψη 4: το δικαίωμα στην προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν είναι «απόλυτο» δικαίωμα αλλά πρέπει να σταθμίζεται με άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας) φαίνεται να οδηγεί στην προστασία του δικαιώματος στη λήθη σε μία πιο περιορισμένη μορφή του.²⁶¹ Το δικαίωμα διαγραφής περιορίζεται για ορισμένους νόμιμους λόγους, που αφορούν την ύπαρξη νομικής υποχρέωσης προς επεξεργασία, το δημόσιο συμφέρον (αρχειοθέτηση, στατιστικές έρευνες, δημόσια υγεία), τα δικαιώματα άλλων προσώπων (ελευθερία της έκφρασης, δικαίωμα ενημέρωσης, δικαίωμα στην έννομη προστασία) καθώς και για σκοπούς που αφορούν την επιστημονική και ιστορική έρευνα και επιβάλλουν τη διατήρηση των δεδομένων.

4.A.5. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ : Στο άρθρο **18 παρ. 1 του Κανονισμού 2016/679** προβλέπεται ότι το υποκείμενο των δεδομένων δικαιούται να «...εξασφαλίζει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας τον περιορισμό της επεξεργασίας...». Πρόκειται για ένα νέο δικαίωμα, δυνάμει του οποίου το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να αιτηθεί από τον υπεύθυνο επεξεργασίας τον περιορισμό της επεξεργασίας,²⁶² ήτοι την αναστολή της («κλείδωμα»), όταν : **α)** η ακρίβεια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αμφισβητείται **β)** η επεξεργασία είναι παράνομη και το υποκείμενο των δεδομένων ζητεί τον περιορισμό της χρήσης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αντί της διαγραφής αυτών, **γ)** τα δεδομένα πρέπει να διατηρηθούν για την άσκηση ή υποστήριξη νομικών αξιώσεων, **δ)** εκκρεμεί απόφαση όσον αφορά το κατά πόσον οι νόμιμοι λόγοι του υπεύθυνου επεξεργασίας υπερσχύουν έναντι των λόγων του υποκειμένου των δεδομένων.

²⁶¹ **Βλ. ΤΑΣΣΗΣ, Σ.,** ΔΕΕ υποθ. C-507/2017/24.09.2019 [Δικαίωμα στη λήθη, Αποτελέσματα μηχανής αναζήτησης], ΔΙΜΕΕ, 3/2019, βλ. και αποφάσεις 82/2016, 83/2016 και 84/2016 της ΑΠΔΠΧ.

²⁶² Οι μέθοδοι με τις οποίες ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να περιορίσει την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μπορούν να περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, προσωρινή μετακίνηση των επιλεγμένων δεδομένων σε άλλο σύστημα επεξεργασίας, αποτροπή της προσβασιμότητας των δεδομένων από άλλους χρήστες ή προσωρινή αφαίρεση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, βλ. **Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων (έκδοση 2018), σελ. 285.**

Το δικαίωμα στον περιορισμό της επεξεργασίας αποσκοπεί σε ένα είδος **προσωρινής προστασίας** του υποκειμένου των δεδομένων, με χαρακτήρα «ασφαλιστικών μέτρων», η οποία χορηγείται εν όψει της διαλεύκανσης της νομικής κατάστασης (έλεγχος της νομιμότητας της επεξεργασίας ή της ακρίβειας των δεδομένων), αποτελώντας ουσιαστικά ένα βοηθητικό δικαίωμα, το οποίο δύναται να ασκηθεί επικουρικά κατά την άσκηση των δικαιωμάτων διόρθωσης, διαγραφής και εναντίωσης. Επιπροσθέτως, από τα αποτελέσματα που παράγει η άσκηση του εν λόγω δικαιώματος συνάγεται ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει, ιδίως στο πλαίσιο των υποχρεώσεών του, που απορρέουν από το άρθρο 25 του Κανονισμού 2016/679 για την προστασία των δεδομένων «ήδη από τον σχεδιασμό και εξ ορισμού», να λάβει τα κατάλληλα τεχνικά μέτρα, ώστε να καταστεί και «τεχνικά» δυνατός ο περιορισμός της επεξεργασίας (αυτοματοποιημένη επεξεργασία).²⁶³

Το άρθρο **19 του Κανονισμού 2016/679** προβλέπει την **υποχρέωση γνωστοποίησης** «..κάθε **διόρθωσης** ή **διαγραφής** δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή **περιορισμό της επεξεργασίας των δεδομένων** που διενεργείται σύμφωνα με το άρθρο 16, το άρθρο 17 παρ. 1 και το άρθρο 18 σε κάθε αποδέκτη στον οποίο γνωστοποιήθηκαν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, εκτός αν αυτό

²⁶³ **Βλ. ΒΕΝΕΡΗΣ, Α.**, Ο περιορισμός του δικαιώματος στον περιορισμό της επεξεργασίας : «Ειδική» βάση επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για λόγους σημαντικού δημόσιου συμφέροντος, **ΔΙΜΜΕ 1^ο/2019**, ο οποίος υποστηρίζει ότι η ρύθμιση του άρθρου 18 παρ. 2 του Κανονισμού 2016/679 αφορά όχι μόνο στον περιορισμό του επίμαχου δικαιώματος αλλά παράλληλα συνιστά μια ιδιαίζουσα περίπτωση νομικής βάσης - εξαίρεσης για την επεξεργασία τόσο των απλών όσο και των ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αφού ακόμη κι αν το υποκείμενο των δεδομένων έχει επιτύχει τον περιορισμό της επεξεργασίας, ανεξαρτήτως της νομικής βάσης, η οποία θεμελιώθηκε αρχικώς, ο υπεύθυνος της επεξεργασίας δύναται να συνεχίσει την επεξεργασία των δεδομένων, με μόνη τη θεμελίωση ενός «σημαντικού δημόσιου συμφέροντος». Ενόψει δε της αλληλεπίδρασης του δικαιώματος στον περιορισμό της επεξεργασίας με τα δικαιώματα διαγραφής και εναντίωσης, ο υπεύθυνος επεξεργασίας δύναται να περιορίσει εμμέσως την κανονιστική εμβέλεια των εν λόγω δικαιωμάτων, εφόσον καταδείξει το «σημαντικό δημόσιο συμφέρον» του άρθρου 18 παρ. 2 του Κανονισμού 2016/679, δημιουργώντας έτσι πρόσφορο έδαφος για την επιβολή ενός «τριπλού» περιορισμού στον βωμό ενός απροσδιόριστου και μη προβλέψιμου «σημαντικού δημόσιου συμφέροντος».

αποδεικνύεται ανέφικτο ή εάν συνεπάγεται δυσανάλογη προσπάθεια». Εφόσον αυτό ζητηθεί από το υποκείμενο των δεδομένων, ο υπεύθυνος επεξεργασίας το ενημερώνει σχετικά με τους εν λόγω αποδέκτες. Από τη γενική περιγραφή της διάταξης δεν καθίσταται σαφές ούτε ποιο πρέπει να είναι το περιεχόμενο της γνωστοποίησης, όπως αντίθετα προβλέπεται στις διατάξεις των άρθρων 13 και 14 του Κανονισμού 2016/679, αλλά ούτε διευκρινίζεται εάν η ενημέρωση του υποκειμένου των δεδομένων αφορά τους αποδέκτες που ενημερώθηκαν για τη διόρθωση, διαγραφή ή τον περιορισμό ή τους εν γένει αποδέκτες των προσωπικών δεδομένων.

4.A.6. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΦΟΡΗΤΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ : Το δικαίωμα στη φορητότητα, σύμφωνα με το άρθρο 20 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679, προβλέπει ότι **το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να λαμβάνει τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν**, και τα οποία έχει παράσχει σε υπεύθυνο επεξεργασίας, σε δομημένο, κοινώς χρησιμοποιούμενο και αναγνώσιμο από μηχανήματα μορφότυπο, καθώς και **το δικαίωμα να διαβιβάζει τα εν λόγω δεδομένα χωρίς αντίρρηση από τον υπεύθυνο επεξεργασίας (στον οποίο παρασχέθηκαν) σε άλλον υπεύθυνο επεξεργασίας**. Η διάταξη αυτή αφορά τους παρόχους υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης και υπηρεσιών νεφοϋπολογιστικής αλλά καταλαμβάνει και ποικίλες διαδικτυακές εφαρμογές, εφαρμογές ευφών συσκευών και άλλες αυτοματοποιημένες εφαρμογές.

Το πεδίο εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 20 ΓΚΠΔ είναι περιορισμένο καθώς ισχύει μόνο: **α)** όταν η επεξεργασία βασίζεται σε συγκατάθεση (άρθρο 6 παρ. 1 στοιχείο α) ή σε σύμβαση (άρθρο 6 παρ. 1 στοιχείο β) **β)** η επεξεργασία είναι αυτοματοποιημένη (αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής τα έγγραφα αρχεία). **Ακόμη : 1)** τα προσωπικά δεδομένα θα πρέπει να αφορούν το υποκείμενο των δεδομένων και να έχουν χορηγηθεί από το ίδιο (και όχι αυτά που παράγονται από την επεξεργασία που διενεργείται επί τη βάση αυτών που χορηγεί το υποκείμενο των δεδομένων πχ. πιστωτική αξιολόγηση)²⁶⁴, **2)** Η ενάσκηση του δικαιώματος δεν

²⁶⁴ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ, Φ., Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων 679/2016/ΕΕ, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2017, σελ. 94 επ., η οποία αναφέρει ότι «..χαρακτηριστική περίπτωση συναγόμενων δεδομένων που δεν εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος φορητότητας είναι η πιστωτική αξιολόγηση ή η αξιολόγηση της υγείας, βάσει αλγοριθμικών υπολογισμών. Η διάκριση αυτών των δεδομένων έχει ως βασικό σκοπό να αντικρούσει τις

πρέπει να επηρεάζει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες τρίτων (όταν π.χ. συνυπάρχουν δικαιώματα τρίτων, όπως στα δεδομένα του τραπεζικού λογαριασμού).

Περίπτωση φορητότητας στο χώρο των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι αυτή που αφορά στη μεταβίβαση σύμβασης δανείου ή πίστωσης σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα ή στην μεταφορά καταθετικού λογαριασμού σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα. Αντίστοιχα, το πιστωτικό ίδρυμα δεν υποχρεούται να ικανοποιήσει το δικαίωμα στην φορητότητα όταν : **1)** η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τους σκοπούς των εννόμων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας (άρθρο 6 παρ.1 στοιχ. στ' ΓΚΠΔ) ή είναι απαραίτητη για τη συμμόρφωση με έννομη υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας (πχ στις περιπτώσεις που τα πιστωτικά ιδρύματα επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα στο πλαίσιο των υποχρεώσεων τους για **αποτροπή και εντοπισμό της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή άλλα οικονομικά εγκλήματα**) **2)** αφορά και σε δεδομένα τρίτων (και όχι μόνο του υποκειμένου των δεδομένων) τα οποία δεν μπορούν να διαχωριστούν όπως π.χ. **κοινοί τραπεζικοί λογαριασμοί, συνυπόχρεοι δανείων κλπ.** **3)** πρόκειται για προσωπικά δεδομένα που παράγονται ή συνάγονται από την επεξεργασία, όπως π.χ. **η κατάρτιση πιστοληπτικού profile**, γιατί δεν πρόκειται για δεδομένα που παρέχονται από το υποκείμενο, αλλά από την ανάλυση δεδομένων και δεν αφορούν μόνο στην τυχόν χορηγητική σύμβαση μεταξύ πιστωτικού ιδρύματος και υποκειμένου.

εκπερασμένες ανησυχίες ότι η φορητότητα των δεδομένων θα εξουδετερώσει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα όλων εκείνων των εταιριών που επένδυσαν στη συλλογή, οργάνωση και διαμοίραση των δεδομένων», (βλ. και Ομάδα Εργασίας του Άρθρου 29, Guidelines on the right data portability).

4.A.7. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΝΑΝΤΙΩΣΕΩΣ: ²⁶⁵ Το άρθρο 21 παρ. 1 του ΓΚΠΔ προβλέπει ότι το υποκείμενο των δεδομένων **δικαιούται να αντιτάσσεται, ανά πάσα στιγμή²⁶⁶ και για λόγους που σχετίζονται με την ιδιαίτερη κατάσταση του,** στην επεξεργασία δεδομένων που το αφορούν, όταν η νόμιμη βάση της επεξεργασίας είναι η **εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον²⁶⁷** ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας, όπως και όταν η επεξεργασία είναι απαραίτητη για **την ικανοποίηση των εννόμων συμφερόντων του υπεύθυνου επεξεργασίας** (άρθρο 6 παρ. 1, στοιχ. ε και στ' ΓΚΠΔ), περιλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ βάσει των εν λόγω διατάξεων.²⁶⁸ Στην περίπτωση που το υποκείμενο των δεδομένων εναντιωθεί στην επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων, **ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να σταματήσει την εν λόγω επεξεργασία** εκτός και αν

²⁶⁵ Βλ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΔΟΥ, Ε., Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου τους, *Αρμενόπουλος (2005), 137 επ.*, η οποία αναγνωρίζει ότι το δικαίωμα εναντίωσης είναι το κατ' εξοχήν δυναμικό δικαίωμα του υποκειμένου με την έννοια της αντιταξιμότητας στην επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων, θεωρεί όμως-αντίθετα με το επιχείρημα ότι αυτό κατέχει «κεντρική θέση» μεταξύ των δικαιωμάτων-πως όλα τα δικαιώματα του υποκειμένου είναι ισάξια, αφού αφενός όλα κατατείνουν στην προστασία του προσώπου και αφετέρου αλληλοσυμπληρώνονται, αφού το καθένα από αυτά συνιστά είτε προαπαιτούμενο είτε λογικό επακόλουθο κάποιου ή κάποιων από τα άλλα.

²⁶⁶ Μπορεί δηλαδή να ασκηθεί **τόσο κατά τη διάρκεια συλλογής** των δεδομένων, γεγονός που συνεπάγεται την άρνηση χορήγησης συγκατάθεσης για την επεξεργασία τους, όσο και μετά την άντληση τους και **σε κάθε στάδιο της επεξεργασίας.**

²⁶⁷ Βλ. ΒΕΝΕΡΗΣ, Α., Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν: Δικαιώματα πρόσβασης και αντίρρησης και αόριστες έννοιες, σελ 253 επ. από το συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή», ΚΟΤΣΑΛΗ, Λ.,(επιμέλεια) Νομική Βιβλιοθήκη (2016), ο οποίος αναφέρει ότι το δημόσιο συμφέρον (ως αόριστη νομική έννοια), με ότι αυτό μπορεί να περικλείει κάθε φορά, σε αρκετές των περιπτώσεων, οπλίζεται με ισοδύναμη με αυτήν των συνταγματικών ελευθεριών ισχύ συμβάλλοντας όμως σε μια αυθαίρετη θυσία των ατομικών δικαιωμάτων και συνεπώς και του δικαιώματος στην πληροφοριακή αυτοδιάθεση.

²⁶⁸ Τα δεδομένα πρέπει να αφορούν στο συγκεκριμένο υποκείμενο που αντιτάσσεται και όχι τρίτων εκτός αν πρόκειται για δεδομένα πολλαπλής χρήσεως όπως είναι τα γενετικά δεδομένα, Βλ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ, Φ., Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων 679/2016/ΕΕ, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2017, σελ. 102 επ. η οποία παραπέμπει στο σκεπτικό της υπ' αριθ. 45/2015 της ΑΠΔΠΧ.

καταδείξει επιτακτικούς και νόμιμους λόγους για την επεξεργασία-φέροντας και το βάρος της απόδειξης ότι συντρέχουν οι λόγοι αυτοί- οι οποίοι υπερισχύουν των συμφερόντων, των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του υποκειμένου των δεδομένων ή για τη θεμελίωση, άσκηση ή υποστήριξη νομικών αξιώσεων (στα πιστωτικά ιδρύματα π.χ. τέτοια περίπτωση συντρέχει όταν η επεξεργασία των δεδομένων είναι απαραίτητη για τη λειτουργία σύμβασης και μέχρι την εξάντληση του νόμιμου χρόνου τήρησης αυτών).

Εφόσον ασκηθεί το δικαίωμα εναντίωσης και εν αναμονή της επαλήθευσης του, **περιορίζεται η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων**, σύμφωνα με το άρθρο 18 παρ. 1 ΓΚΠΔ. **Εάν γίνει δεκτό το αίτημα εναντίωσης** του υποκειμένου των δεδομένων, τότε τα δεδομένα που παραμένουν αποθηκευμένα, **πρέπει να διαγραφούν**, χωρίς να απαιτείται να υποβάλλει το υποκείμενο των δεδομένων αίτημα διαγραφής, κατ' **άρθρο 17 παρ. 1 στοιχ. γ ΓΚΠΔ**.

Σύμφωνα με το **άρθρο 21 παρ. 2 ΓΚΠΔ**, εάν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υφίστανται επεξεργασία για **σκοπούς απευθείας εμπορικής προώθησης**,²⁶⁹ το υποκείμενο των δεδομένων δικαιούται να αντιταχθεί ανά πάσα στιγμή στην επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν για την εν λόγω εμπορική προώθηση, περιλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ, εάν σχετίζεται με αυτή την εμπορική προώθηση. Το σχετικό αίτημα του υποκειμένου των δεδομένων πρέπει να γίνει δεκτό σε κάθε περίπτωση αφού η εναντίωση σε σκοπούς απευθείας εμπορικής προώθησης δεν υπόκειται σε όρους και προϋποθέσεις, ούτε σε

²⁶⁹ **Βλ. απόφαση 13/2021 της ΑΧΠΑΧ (σχετική και η 20/2021)**, η οποία έκρινε ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση, πραγματοποιήθηκε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του καταγγέλλοντος από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, για σκοπούς προώθησης προϊόντων και υπηρεσιών. Ο καταγγέλλων εξέφρασε αντίρρηση στην αποστολή μηνυμάτων για σκοπούς προώθησης προϊόντων και υπηρεσιών με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (ο ΓΚΠΔ δεν θέτει απαίτηση για συγκεκριμένο τρόπο άσκησης δικαιώματος αλλά αναφέρει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να διευκολύνει την άσκηση των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων) αλλά ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν ενήργησε ώστε να διακόψει την αποστολή των διαφημιστικών μηνυμάτων, όπως όφειλε, **καθώς εναντίωση και διαγραφή σε περίπτωση απευθείας εμπορικής προώθησης πρέπει να γίνεται σεβαστή**. Συνεπώς, προκύπτει παράβαση του άρθρου 17 σε συνδυασμό με το άρθρο 21 παρ. 2 και το άρθρο 12 παρ. 3 του ΓΚΠΔ.

στάθμιση με τα έννομα συμφέροντα του υπεύθυνου επεξεργασίας (**δικαίωμα απόλυτης αντίρρησης**)²⁷⁰

Όταν το υποκείμενο των δεδομένων αντιτίθεται στην επεξεργασία για σκοπούς απευθείας εμπορικής προώθησης, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν υποβάλλονται πλέον σε επεξεργασία για τους σκοπούς αυτούς. (άρθρο 21 παρ. 3 ΓΚΠΔ). Ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει, το αργότερο **κατά την πρώτη επικοινωνία** με το υποκείμενο των δεδομένων, **να ενημερώσει** για την ύπαρξη του δικαιώματος αυτού με σαφήνεια και διακριτό τρόπο από τυχόν άλλες παρεχόμενες πληροφορίες.

Το δικαίωμα εναντίωσης μπορεί να ασκηθεί και με αυτοματοποιημένα μέσα (χρήση εφαρμογών «do not track» και “opt-out-managements”) (άρθρο 21 παρ. 5 ΓΚΠΔ) (άρθρο 21 παρ.5) ενώ το άρθρο 21 παρ. 6 ΓΚΠΔ αναφέρεται στην εναντίωση για την επιστημονική ή ιστορική έρευνα ή για στατιστικούς σκοπούς (σύμφωνα με τις διασφαλίσεις και παρεκκλίσεις που προβλέπονται στο άρθρο 89 ΓΚΠΔ).

4.A.8. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ (ΕΝΑΝΤΙΩΣΗ ΣΤΗΝ ΑΥΤΟΜΑΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΟ PROFILING): Σύμφωνα με το **άρθρο 22** του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679, το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να μην υπόκειται σε απόφαση που λαμβάνεται αποκλειστικά βάσει αυτοματοποιημένης επεξεργασίας,²⁷¹

²⁷⁰ Βλ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΔΟΥ, Ε., Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου τους, Αρμ. (2005) 137 επ. (σχετικά με τη διάκριση μεταξύ του δικαιώματος απόλυτης και σχετικής αντίρρησης).

²⁷¹ Βλ. Ομάδα Εργασίας του Αρθρου 29, Κατευθυντήριες γραμμές για την αυτοματοποιημένη λήψη αποφάσεων και την κατάρτιση προφίλ για τους σκοπούς του Κανονισμού 2016/679, WP251, σύμφωνα με την οποία, η αυτοματοποιημένη λήψη αποφάσεων αφορά τη λήψη αποφάσεων με τεχνολογικά μέσα και χωρίς τη συμμετοχή ανθρώπου. Αυτό γίνεται με τη συλλογή δεδομένων απευθείας από φυσικά πρόσωπα π.χ. μέσω ερωτηματολογίου, ή με τη συλλογή δεδομένων από μια εφαρμογή (π.χ. δεδομένων θέσης) ή με την εξαγωγή δεδομένων από ένα προφίλ που έχει δημιουργηθεί, όπως συμβαίνει στην αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας. Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων στη συνέχεια γίνεται αυτοματοποιημένα και λαμβάνεται μία απόφαση που παράγει έννομες συνέπειες για ένα φυσικό πρόσωπο.

συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ, η οποία παράγει έννομα αποτελέσματα που το αφορούν ή το επηρεάζει σημαντικά με παρόμοιο τρόπο.²⁷²

Οι εν λόγω αποφάσεις είναι πιθανό να έχουν σοβαρό αντίκτυπο στη ζωή των φυσικών προσώπων επειδή δύνανται να σχετίζονται με την αξιολόγηση ορισμένων προσωπικών πτυχών ενός φυσικού προσώπου, ιδίως για την ανάλυση ή την πρόβλεψη πτυχών που αφορούν την απόδοση στην εργασία, την οικονομική κατάσταση (π.χ. πιστοληπτική ικανότητα μέσω αλγόριθμων βαθμολόγησης), την υγεία, τις προσωπικές προτιμήσεις, τα ενδιαφέροντα, την αξιοπιστία, τη συμπεριφορά, τη θέση ή τις μετακινήσεις του εν λόγω φυσικού προσώπου.

Στόχος των διατάξεων είναι να διασφαλιστεί ότι η κατάρτιση προφίλ και η αυτοματοποιημένη λήψη αποφάσεων δεν χρησιμοποιούνται με τρόπους που έχουν αδικαιολόγητες συνέπειες για τα ατομικά δικαιώματα. **Δικαιολογητική βάση της ανθρώπινης παρεμβάσεως είναι ο σεβασμός της ανθρώπινης ουσίας και υποστάσεως και η αναγνώριση ότι δεν είμαστε απλές πληροφορίες, αλλά κάτι πιο σύνθετο από τα δεδομένα που παράγουμε.** Έτσι, ο νομοθέτης μέσω της επικαιροποίησης του δικαιώματος στην ανθρώπινη παρέμβαση επιχειρεί να αντιμετωπίσει το φόβο εργαλειοποίησης του ατόμου.²⁷³

Εξαιρέση από την απαγόρευση αυτοματοποιημένης λήψης απόφασης προβλέπεται όταν η σχετική απόφαση είναι : **α)** αναγκαία για τη σύναψη ή /και εκτέλεση σύμβασης ή **β)** επιτρέπεται από το εθνικό ή ενωσιακό δίκαιο ή **γ)** βασίζεται στη ρητή συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων. Ο Κανονισμός δεν απαγορεύει πλήρως τις αυτοματοποιημένες διαδικασίες απόφασης, περιλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ, εφόσον λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων, των ελευθεριών και των έννομων συμφερόντων

²⁷² Σύμφωνα με την **αιτιολογική σκέψη 71** τέτοια περίπτωση μπορεί να συνιστά η αυτόματη άρνηση επιγραμμικής αίτησης πίστωσης ή πρακτικές ηλεκτρονικών προσλήψεων χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση.

²⁷³ **ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ, Φ.**, Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων 679/2016/ΕΕ, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2017, σελ. 106 επ., η οποία επισημαίνει ότι πρόκειται στην ουσία για μια εκλεπτυσμένη έκφραση του δικαιώματος στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας την οποία εμποδίζει η στυγνή αλγοριθμική αξιολόγηση του ατόμου.

του υποκειμένου των δεδομένων, **ακόμη και στην περίπτωση επεξεργασίας δεδομένων ειδικών κατηγοριών**, εφόσον η επεξεργασία θεμελιώνεται στη ρητή συγκατάθεση ή στην επιδίωξη δημοσίου συμφέροντος (άρθρο 22 παρ. 4).

Κατά την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων από τα πιστωτικά ιδρύματα, η λήψη απόφασης που λαμβάνεται βάσει αποκλειστικά αυτοματοποιημένης επεξεργασίας, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ, **επιτρέπεται**: **(α)** όταν είναι αναγκαία για τη σύναψη ή την εκτέλεση σύμβασης μεταξύ υποκειμένου των δεδομένων και του πιστωτικού ιδρύματος, **όπως στην περίπτωση κατάρτισης του πιστοληπτικού προφίλ (credit scoring) του αιτούντος δάνειο ή πίστωσης ή του δανειολήπτη, (β)** όταν προβλέπεται ρητά από το δίκαιο της Ένωσης ή κράτους μέλους, στο οποίο υπόκειται το πιστωτικό ίδρυμα, **όπως μεταξύ άλλων για σκοπούς παρακολούθησης και πρόληψης της απάτης και της φοροδιαφυγής, (γ)** όταν το υποκείμενο των δεδομένων παρέσχε τη ρητή προς τούτο συγκατάθεσή του.²⁷⁴

²⁷⁴ **Τα πιστωτικά ιδρύματα:** **α)** υποχρεούνται να εφαρμόζουν επαρκή και κατάλληλα μέτρα με στόχο την πρόληψη και αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Μεταξύ άλλων, οφείλουν, να διαμορφώνουν πλήρες οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ των πελατών τους, με σκοπό την κατηγοριοποίηση τους με βάση τον κίνδυνο «ξεπλύματος χρήματος» και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς επίσης και να διασφαλίζουν την συμπλήρωση των στοιχείων ταυτότητας των πελατών υιοθετώντας παράλληλα διαδικασίες ελέγχου και επικαιροποίησης των εν λόγω στοιχείων. Στο πλαίσιο αυτής της **νομικής υποχρέωσης τους (άρθρο 22 παρ. 2 β ΓΚΠΔ)** επεξεργάζονται οικονομικά στοιχεία σχετικά με την επαγγελματική ή επιχειρηματική δραστηριότητα των πελατών τους για την αξιολόγηση της συνολικής εικόνας τους (customer profile), **χρησιμοποιώντας εξειδικευμένα μοντέλα ανάλυσης των εκάστοτε σχετικών δεδομένων.** **β)** υποχρεούνται να αξιολογούν με τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια τον πιστωτικό κίνδυνο που καλούνται να αναλάβουν ή έχουν αναλάβει, με σκοπό τη μείωση του κινδύνου αφερεγγυότητας των πελατών τους ως προς την αποπληρωμή των οικονομικών υποχρεώσεων τους (επεξεργασία που στηρίζεται τόσο σε **νομική υποχρέωση, όσο και στα έννομα συμφέροντα των πιστωτικών ιδρυμάτων-άρθρο 22 παρ. 2 α ΓΚΠΔ)**. Στο πλαίσιο αυτό, τα πιστωτικά ιδρύματα συλλέγουν όλα τα διαθέσιμα σχετικά δεδομένα (όπως περιουσιακής κατάστασης, συναλλακτικής συμπεριφοράς και συνέπειας, δυσμενών οικονομικών στοιχείων κλπ.) τόσο από τον πελάτη, όσο και από αρχεία δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς που λειτουργούν στη χώρα (πχ. ΤΕΙΠΕΣΙΑΣ ΑΕ) ή σε άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με σκοπό την κατάρτιση πιστωτικού "profile" και τη βαθμολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας τους) **γ)** δύνανται να καταρτίζουν συναλλακτικό ή και πιστοληπτικό "profile" των πελατών τους με σκοπό την προώθηση σε αυτούς νέων προϊόντων ή

4.B. ΟΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) 2016/679 ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ : Η

στροφή του ενωσιακού νομοθέτη στην εσωτερική οργάνωση της προστασίας μέσω της ενίσχυσης της **αρχής της λογοδοσίας** και της **προσέγγισης με βάση τον κίνδυνο** συνοδεύεται από την υιοθέτηση νέων υποχρεώσεων ή και εργαλείων, όπως η εκτίμηση αντικτύπου στην προστασία προσωπικών δεδομένων, ο ορισμός εσωτερικού υπεύθυνου προστασίας, η κοινοποίηση παραβιάσεων δεδομένων ή η ασφάλεια της επεξεργασίας. Η «κινδυνοκεντρική» (risk based approach) προσέγγιση του Κανονισμού αποσκοπεί στη διατήρηση ουδετερότητας ως προς τις διαθέσιμες τεχνολογίες εστιάζοντας αφενός στην αποτελεσματικότερη προστασία των προσωπικών δεδομένων σε μακροπρόθεσμη βάση και αφετέρου στη δημιουργία νομοθετικών ρυθμίσεων για την απαιτούμενη συμμόρφωση των υπευθύνων επεξεργασίας.²⁷⁵

Ο στόχος του περιορισμού των διαδικαστικών (γραφειοκρατικών) απαιτήσεων αποτυπώθηκε στην επιλογή του ενωσιακού νομοθέτη να καταστεί ο βαθμός κινδύνου κάθε επεξεργασίας το βασικό κριτήριο προσδιορισμού της έκτασης των σχετικών υποχρεώσεων λαμβάνοντας βέβαια υπόψη ότι ο κίνδυνος για τα δικαιώματα είναι εγγενές στοιχείο κάθε επεξεργασίας και για αυτό η αποδοχή της προσέγγισης με βάση τον κίνδυνο **δεν μπορεί παρά να νοείται ως οργάνωση της συμμόρφωσης με τρόπο κλιμακωτό και ανάλογο με τον κίνδυνο.**²⁷⁶ Ο ενωσιακός νομοθέτης επιδίωξε να

υπηρεσιών ή με σκοπό την αύξηση των ήδη χορηγηθέντων. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, παρά το γεγονός ότι νομική βάση της επεξεργασίας θα μπορούσε να είναι το έννομο συμφέρον των πιστωτικών ιδρυμάτων, **η προηγούμενη συγκατάθεση των πελατών** προκρίνεται ως ασφαλέστερη νομική βάση **(άρθρο 22 παρ. 2 γ ΓΚΠΔ)**.

²⁷⁵ Βλ. ΛΟΥΚΑΣ, Ν., Η έννοια και η Διαχείριση του «Κινδύνου» στον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων (GDPR), ΔΙΜΕΕ, 4/2017.

²⁷⁶ ΜΗΤΡΟΥ, Α., Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων νέο δίκαιο-νέες υποχρεώσεις-νέα δικαιώματα, εκδόσεις Σάκκουλας ΑΕ, Αθήνα (2017) (**Δίκαιο και Κοινωνία στον 21^ο αιώνα**), σελ. 95 επ.

αποσαφηνίσει το κριτήριο της διαβάθμισης του κινδύνου, προσδιορίζοντας ταυτόχρονα και την έννοια του κινδύνου, παραθέτοντας έναν ευρύ κατάλογο πιθανών κινδύνων «για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες φυσικών προσώπων» στις αιτιολογικές σκέψεις του Κανονισμού (βλ. αιτ. σκέψη 75).

Η προσέγγιση με βάση τον κίνδυνο έχει επικριθεί με το επιχείρημα ότι ο «κίνδυνος» και οι «επιπτώσεις» σε δικαιώματα δεν είναι απαραίτητα «μετρήσιμα» μεγέθη, τουλάχιστον όχι ευχερώς, προσκρούει δε σε μία βασική παραδοχή της προστασίας προσωπικών δεδομένων, ότι «τα δικαιώματα των προσώπων πρέπει να γίνονται σεβαστά ανεξάρτητα από το επίπεδο των κινδύνων που προκύπτουν από την επεξεργασία».

4.B.1. Η ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΥ (ΕΑΠΔ) : Η διενέργεια ΕΑΠΔ απαιτείται όταν ένα είδος επεξεργασίας, ιδίως με τη χρήση νέων τεχνολογιών και συνεκτιμώντας τη φύση, το πεδίο εφαρμογής, το πλαίσιο και τους σκοπούς της επεξεργασίας, **ενδέχεται να επιφέρει υψηλό κίνδυνο²⁷⁷ για τα δικαιώματα και τις**

²⁷⁷ **Βλ. Ομάδα εργασίας του Άρθρου 29 (2017), Κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση του αντικτύπου σχετικά με την προστασία δεδομένων (ΕΑΠΔ), WP 248, Βρυξέλες, 04.10.2017 και απόφαση 65/2018 της ΑΠΔΠΧ σχετικά με τα κριτήρια ενδεικτικού καταλόγου πράξεων επεξεργασίας «υψηλού κινδύνου» : **1.** Αξιολόγηση η βαθμολόγηση, περιλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ και προβλέψεων (Σχετικό παράδειγμα θα μπορούσε να είναι η περίπτωση που ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ελέγχει τους πελάτες του σε σχέση με μια βάση δεδομένων πιστοληπτικής ικανότητας) **2.** Λήψη αυτοματοποιημένων αποφάσεων που παράγουν έννομα αποτελέσματα ή σημαντικά αποτελέσματα κατά ανάλογο τρόπο (για παράδειγμα επεξεργασία που μπορεί να οδηγήσει σε αποκλεισμό ή σε διακρίσεις σε βάρος των φυσικών προσώπων) **3.** Συστηματική παρακολούθηση (περιλαμβανομένων των δεδομένων που συλλέγονται μέσω δικτύων ή «συστηματική παρακολούθηση δημοσίως προσβάσιμου χώρου» **4.** Ευαίσθητα δεδομένα ή δεδομένα εξαιρετικά προσωπικού χαρακτήρα: (για παράδειγμα, πληροφορίες για τα πολιτικά φρονήματα φυσικών προσώπων καθώς και δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν ποινικές καταδίκες ή αδικήματα) **5.** Δεδομένα μεγάλης κλίμακας επεξεργασίας και (παράμετροι που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον προσδιορισμό της επεξεργασίας σε μεγάλη κλίμακα της ομάδας εργασίας του άρθρου 29) **6.** Η αντιστοίχιση ή ο συνδυασμός συνόλων δεδομένων (που απορρέουν, για παράδειγμα, από δύο ή περισσότερες πράξεις επεξεργασίας δεδομένων που υλοποιούνται για διαφορετικούς σκοπούς και/ή από διαφορετικούς υπεύθυνους επεξεργασίας με τρόπο που θα μπορούσε να υπερβαίνει τις εύλογες προσδοκίες του υποκειμένου των δεδομένων) **7.** Δεδομένα που αφορούν ευάλωτα υποκείμενα δεδομένων (Στα ευάλωτα υποκείμενα δεδομένων ενδέχεται να περιλαμβάνονται παιδιά τα οποία**

ελευθερίες των φυσικών προσώπων (άρθρο 35 παρ. 1 του ΓΚΠΔ).²⁷⁸ Ο ενωσιακός νομοθέτης αντιλαμβάνεται την εκτίμηση αντικτύπου ως υποκατάστατο και αντίβαρο της κατάργησης των γενικών υποχρεώσεων γνωστοποίησης (αιτ. σκέψη 89) και μέτρο ενίσχυσης της συμμόρφωσης προς τη νομοθεσία (αιτ. σκέψη 84).

Η εκτίμηση αντικτύπου στην προστασία δεδομένων αποτελεί ένα ιδιαίτερα χρήσιμο «εργαλείο» συμμόρφωσης προς τις επιταγές του Κανονισμού **ή πιο σωστά μία «διαδικασία», η οποία θα πρέπει να εκτείνεται σε όλο τον κύκλο ζωής της επεξεργασίας και να αφορά το σύνολο των προστατευτέων δικαιωμάτων που αναφέρονται στην προστασία προσωπικών δεδομένων ή σχετίζονται με αυτήν,** γεγονός που αποτελεί και την στόχευση του νομοθέτη, ο οποίος κάνει αναφορά στα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων (άρθρο 35 παρ.1). Η σημασία της, δε, θα αναδεικνύεται, όσο διευρύνονται οι περιπτώσεις όπου βρίσκει εφαρμογή και στο βαθμό που αυτό γίνεται γνωστό. Για το λόγο αυτό, είναι κρίσιμο να δίδεται δημοσιότητα στη μεθοδολογία και τα αποτελέσματα των εκτιμήσεων αντικτύπου

μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν είναι σε θέση να εναντιωθούν ή να συναινέσουν μετά λόγου γνώσης ή συνειδητά στην επεξεργασία των δεδομένων τους) **8.** Καινοτόμος χρήση ή εφαρμογή νέων τεχνολογικών ή οργανωτικών λύσεων, όπως η συνδυασμένη χρήση των δακτυλικών αποτυπωμάτων και η αναγνώριση προσώπου για βελτιωμένο φυσικό έλεγχο πρόσβασης. (Για παράδειγμα, συγκεκριμένες εφαρμογές του «διαδικτύου των πραγμάτων» θα μπορούσαν να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην καθημερινή ζωή και την ιδιωτική ζωή των φυσικών προσώπων) **9.** Όταν η επεξεργασία αυτή καθυστερεί «εμποδίζει τα υποκείμενα των δεδομένων να ασκήσουν κάποιο δικαίωμα ή να χρησιμοποιήσουν μια υπηρεσία ή σύμβαση» (Σχετικό παράδειγμα είναι η περίπτωση που μια **τράπεζα** ελέγχει τους πελάτες της χρησιμοποιώντας μια βάση δεδομένων πιστοληπτικής ικανότητας για να αποφασίσει αν θα τους χορηγήσει δάνειο ή όχι).

²⁷⁸ Η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθμόν 18/2019 απόφαση της έκρινε ότι σύμφωνα με το άρθρο 35 παρ. ΓΚΠΔ η εταιρία ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ και η αιτούσα την αυτόνομη πρόσβαση στα αρχεία της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ εταιρία διαχείρισης απαιτήσεων (Eurobank FPS) θα πρέπει να διενεργήσουν εκτίμηση αντικτύπου, δεδομένου ότι η σχεδιαζόμενη πράξη επεξεργασίας συνιστά διεύρυνση των αποδεκτών των αρχείων της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ που ενδέχεται να επιφέρει υψηλό κίνδυνο για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες φυσικών προσώπων και ως τέτοια υπόκειται στην απαίτηση για διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου.

στην προστασία δεδομένων, αν και η δημοσίευση της ΕΑΠΔ δεν συνιστά νομική απαίτηση του Κανονισμού.²⁷⁹

4.B.2. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

ΚΑΙ ΕΞ ΟΡΙΣΜΟΥ (by design/by default) : Σύμφωνα με την προσέγγιση της ιδιωτικότητας διά του σχεδιασμού, η προστασία της (πληροφοριακής) ιδιωτικότητας πρέπει να συμπεριλαμβάνεται τόσο στις-σχεδιαστικές και λειτουργικές-απαιτήσεις όσο και στους σκοπούς του πληροφοριακού συστήματος. Μία βασική αρχή της ιδιωτικότητας διά του σχεδιασμού συνίσταται στο ότι εφαρμόζεται σε όλον τον κύκλο ζωής της διαδικασίας και των δεδομένων.²⁸⁰ **Ο υπεύθυνος επεξεργασίας, τόσο κατά το στάδιο προσδιορισμού των μέσων επεξεργασίας όσο και κατά την επεξεργασία καθυπλήρωτη, οφείλει να λαμβάνει τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα που έχουν σχεδιαστεί για την εφαρμογή των αρχών προστασίας των δεδομένων καθώς και να ενσωματώνει τις απαραίτητες εγγυήσεις στην επεξεργασία, κατά τρόπο που να πληρούνται οι απαιτήσεις του Κανονισμού και προστατεύονται τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων (άρθρο 25 ΓΚΠΔ).**²⁸¹

²⁷⁹ **Ι. ΠΓΛΕΖΑΚΗΣ**, Η εκτίμηση αντικτύπου στην προστασία προσωπικών δεδομένων (Data Protection Impact Assessment). Δικαιοπολιτική θεώρηση ενός καινοτόμου εργαλείου προστασίας της ιδιωτικότητας στον 21^ο αιώνα, Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής @ Information Law Journal, Τομ. 1, τεύχος 1 (2020), ο οποίος υποστηρίζει ότι η ΕΑΠΔ, ως διαδικασία, διαφέρει από τη μεθοδολογία της ρύθμισης προστασίας δεδομένων ήδη από τον σχεδιασμό και εξ ορισμού (άρθρο 25 ΓΚΠΔ), η οποία βρίσκει εφαρμογή για τη μείωση των κινδύνων για την ιδιωτική ζωή-που είναι εγγενείς σε ένα σύστημα επεξεργασίας δεδομένων-μέσω της προληπτικής διαμόρφωσης της τεχνολογίας και τη λήψη μέτρων ασφάλειας δεδομένων. Η προστασία των δεδομένων ήδη από το σχεδιασμό και εξ ορισμού αφορά όλες τις επεξεργασίες και όχι μόνο όσες παρουσιάζουν ιδιαίτερους κινδύνους, όπως συμβαίνει με την εκτίμηση αντικτύπου.

²⁸⁰ **ΒΛ. ΜΗΤΡΟΥ, Α.**, Privacy by Design, Η τεχνολογική διάσταση της προστασίας προσωπικών δεδομένων, ΔΙΜΕΕ, 1/2013, η οποία υποστηρίζει ότι η τεχνολογική προστασία της ιδιωτικότητας δεν συντίθεται απλώς από τις επιταγές για υιοθέτηση της ιδιωτικότητας ως **σχεδιαστικής παραμέτρου**, αλλά περιλαμβάνει και την αξιολόγηση των κινδύνων και των επιπτώσεων στην ιδιωτικότητα (privacy impact assessment) καθώς και την υιοθέτηση της προστασίας ως εξ ορισμού επιλογή (privacy by default).

²⁸¹ **Η ΑΠΔΠΧ με την υπ' αριθμόν 48/2018 απόφαση** της έκρινε, σε υπόθεση χορήγησης χρεωστικής κάρτας στην οποία η ανέπαφη διασύνδεση αποτελούσε χαρακτηριστικό εξ ορισμού (by default) της

Η υιοθέτηση της προστασίας της πληροφοριακής ιδιωτικότητας δια του σχεδιασμού δεν πρέπει να δημιουργεί την εσφαλμένη εντύπωση ότι η «τεχνολογική λύση έχει πιστοποιηθεί ως σύμφωνη με την ιδιωτικότητα και συνεπώς παρέλκει κάθε ανάγκη ελέγχου ως προς την μελλοντική συμμόρφωση και την υλοποίηση στην καθημερινή πράξη».

4.B.3. ΑΣΦΑΛΕΙΑ-ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ-ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΛΕΛΟΜΕΝΩΝ : Μια νέα υποχρέωση που εισάγεται για τους υπεύθυνους επεξεργασίας με τον ΓΚΠΔ (άρθρο 4.12), την Οδηγία 2016/680 (άρθρο 3.11) και τον Ν. 4624/2019 (άρθρο 44.1) είναι να γνωστοποιούν στην Αρχή τις «παραβιάσεις δεδομένων».^{282 283} Ο Κανονισμός παραθέτει στο **άρθρο 32** έναν ενδεικτικό κατάλογο μέτρων αλλά και διαδικασιών που διευκολύνουν την υιοθέτηση μιας ολιστικής πολιτικής ασφάλειας, που περιλαμβάνει εκτός από τεχνικά και οργανωτικά μέτρα διασφάλισης του απορρήτου, τη δυνατότητα αποκατάστασης σε περίπτωση φυσικού ή τεχνικού συμβάντος και τη πρόβλεψη διαδικασιών για τη αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων και τη **διασφάλιση της ασφάλειας της επεξεργασίας**. Ο Κανονισμός αναγνωρίζει μια εξέχουσα θέση στην ασφάλεια, εντάσσοντας ρητά στις αρχές της επεξεργασίας την ακεραιότητα και την εμπιστευτικότητα. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η υποχρέωση κοινοποίησης των

κάρτας και η αποθήκευση των δεδομένων μπορούσε να οδηγήσει σε δημιουργία προφίλ του κατόχου της ως προς τις καταναλωτικές του συνήθειες, ότι το πιστωτικό ίδρυμα ως υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει να λάβει τα απαιτούμενα μέτρα προκειμένου να παρέχεται η δυνατότητα απενεργοποίησης της ανέπαφης λειτουργίας της κάρτας και σε κάθε νέα έκδοση/χορήγηση κάρτας το χαρακτηριστικό δυνατότητας τήρησης ιστορικού συναλλαγών να είναι εξ αρχής απενεργοποιημένο.

²⁸² Σύμφωνα με το **άρθρο 4 στοιχ. 12 του ΓΚΠΔ** «παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι η παραβίαση της ασφάλειας που οδηγεί σε τυχαία ή παράνομη καταστροφή, απώλεια, μεταβολή, άνευ άδειας κοινολόγηση ή πρόσβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που διαβιβάστηκαν, αποθηκεύτηκαν ή υποβλήθηκαν κατ' άλλο τρόπο σε επεξεργασία».

²⁸³ Βλ. υπ' αριθ. **68/2019 και 69/2019 αποφάσεις της ΑΠΔΠΧ**, όπου η Αρχή απευθύνει επίπληξη σε πιστωτικά ιδρύματα για την παραβίαση της καθυστερημένης υποβολής γνωστοποίησης περιστατικού παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (στην μία περίπτωση η καθυστέρηση αφορούσε διάστημα 2 ημερών και στην άλλη περίπτωση 24 ημερών, αλλά η Αρχή συνεκτίμησε ότι το περιστατικό και στις 2 περιπτώσεις ήταν εξαιρετικά περιορισμένο, ο ΓΚΠΔ είχε μόλις τεθεί σε εφαρμογή και από τη στιγμή που ξεκίνησαν οι διαδικασίες χειρισμού του, αντιμετωπίστηκε ορθά).

παραβιάσεων ασφαλείας (δεδομένων) τόσο στην εποπτική αρχή όσο και στα πρόσωπα, τα οποία θίγονται από την παραβίαση, εξαρτώντας ωστόσο την ύπαρξη της υποχρέωσης από την ύπαρξη «υψηλού κινδύνου» για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του, ενώ υπό προϋποθέσεις η ανακοίνωση μπορεί να παραληφθεί (άρθρο 34 παρ. 3). Με αυτόν τον τρόπο **η ρύθμιση ενισχύει τη θέση των προσώπων** (βλ. αιτ. σκέψη 86) και σχετίζεται με την «προσέγγιση της διακυβέρνησης διά της διαφάνειας ή της ρύθμισης διά της αποκάλυψης»²⁸⁴

Ο ΓΚΠΔ παρέχει ένα πλαίσιο που εδράζεται στη λογοδοσία, υπό την έννοια της έμφασης στην οργάνωση της συμμόρφωσης-σε αντίθεση με το, κατά βάση, κατασταλτικό σύστημα ελέγχου που ίσχυε πριν την εφαρμογή του- και στο επίκεντρο αυτού του πλαισίου εισάγει τον θεσμό του εσωτερικού υπεύθυνου προστασίας, **ως υποχρέωση : α) εάν η επεξεργασία διενεργείται από δημόσια αρχή ή δημόσιο φορέα (ανεξάρτητα από το είδος των δεδομένων που υφίστανται επεξεργασία) β) εάν οι βασικές δραστηριότητες του υπεύθυνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία συνιστούν πράξεις επεξεργασίας , οι οποίες απαιτούν τακτική και συστηματική παρακολούθηση των υποκειμένων των δεδομένων σε μεγάλη κλίμακα, γ) εάν οι εάν οι βασικές δραστηριότητες του υπεύθυνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία συνιστούν μεγάλης κλίμακας επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων ή δεδομένων που αφορούν ποινικές καταδίκες και αδικήματα.**

Κατ' αυτό τον τρόπο έχουν τεθεί οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή στην πράξη της αρχής της λογοδοσίας, αφού ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων είναι υπεύθυνος για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης, συνεργάζεται με την εποπτική αρχή και ενεργεί ως σημείο επικοινωνίας μαζί της (άρθρο 39 παρ. 1δ) και με τα υποκείμενα των δεδομένων (άρθρο 38 παρ. 4).²⁸⁵ Η Ομάδα Εργασίας του Αρθρου 29

²⁸⁴ ΜΗΤΡΟΥ, Λ., Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων νέο δίκαιο-νέες υποχρεώσεις-νέα δικαιώματα, εκδόσεις Σάκκουλας ΑΕ, Αθήνα (2017) (**Δίκαιο και Κοινωνία στον 21^ο αιώνα**), σελ. 112.

²⁸⁵ Βλ. Γνωμοδότηση 7/2017 της ΑΠΔΠΧ σχετικά με τη δυνατότητα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, από οποιοδήποτε μέλος/υπάλληλο της Αρχής, στην προετοιμασία / πιστοποίηση ενός οργανισμού σε θέματα του ΓΚΠΔ ή η συμμετοχή του, με την ιδιότητα του εισηγητή, σε εκπαιδευτικά

(WP 243) ενθαρρύνει τον ορισμό υπευθύνου προστασίας δεδομένων ακόμη και στις περιπτώσεις που δεν είναι υποχρεωτικός, καθώς θεωρεί ότι συνιστά **«ακρογωνιαίο λίθο της λογοδοσίας αλλά και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα»**.

Ο Κανονισμός προσαρμόζοντας στο «νέο» δικαίωμα των προσωπικών δεδομένων, έννοιες που είχαν συνδεθεί με την έννοια της ιδιωτικότητας, όπως η προστασία της ιδιωτικότητας διά του σχεδιασμού ή η εκτίμηση αντικτύπου ή επιπτώσεων στην ιδιωτικότητα, επισφραγίζει μεν την αυτοτέλεια της προστασίας προσωπικών δεδομένων, χωρίς όμως να διασπά την κανονιστική τους σύνδεση με τις αρχές της αυτονομίας, της ανάπτυξης της προσωπικότητας και του δικαιώματος στον πληροφοριακό αυτοκαθορισμό.⁻²⁸⁶

σεμινάρια που σχετίζονται, με οποιοδήποτε τρόπο, με τη νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

²⁸⁶ ΜΗΤΡΟΥ, Λ., Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων νέο δίκαιο-νέες υποχρεώσεις-νέα δικαιώματα, εκδόσεις Σάκκουλας ΑΕ, Αθήνα (2017) (**Δίκαιο και Κοινωνία στον 21^ο αιώνα**), σελ. 38.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Βασικό χαρακτηριστικό της σύγχρονης κοινωνίας είναι η εξάρτηση της από τη **συλλογή πληροφορίας και η γενίκευση της χρήσης της ψηφιακής τεχνολογίας**. Κάθε εικόνα και ήχος συνιστούν **δεδομένα** τα οποία είναι πλέον δυνατόν να **καταγράφονται** σε κωδικοποιημένες εναλλαγές των ψηφίων 0 και 1, να **αποθηκεύονται** με απίστευτη ευκολία σε βάσεις δεδομένων, να διακινούνται μέσω διαύλων ηλεκτρονικού σήματος και φυσικά να **αναπαράγονται**. Μία από τις βασικότερες όψεις της καινοτόμου ψηφιακής τεχνολογίας έγκειται ακριβώς στην ικανότητα της να ενσωματώνεται σε εφαρμογές άλλων τεχνολογικών κλάδων αλλά και να μετασχηματίζει μαζικά τις τρέχουσες κοινωνικές και προσωπικές πρακτικές μας.²⁸⁷

Η πληροφορία έχει καταστεί ένα νέο ανεξάρτητο παραγωγικό στοιχείο, με **αυτοτελές οικονομικό μέγεθος** που μπορεί να γίνει αντικείμενο **εμπορικής συναλλαγής** και να χρησιμοποιηθεί κατά τρόπο αυτόματο από τα πληροφοριακά συστήματα, χωρίς τη μεσολάβηση ανθρώπινου παράγοντα, δίνοντας τη δυνατότητα δημιουργίας ενός ολοκληρωμένου πληροφοριακού πορτραίτου του κάθε ατόμου. Αυτή η **δυνατότητα συσχετισμού των πληροφοριών** δημιουργεί σημαντικούς κινδύνους τόσο για την ιδιωτική του ζωή όσο και για τη χρήση των προσωπικών δεδομένων που τον αφορούν.

Το δικαίωμα στον σεβασμό της **ιδιωτικής ζωής** και το δικαίωμα στην **προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα** συνδέονται στενά καθώς αποσκοπούν αμφότερα στην προστασία παρόμοιων αξιών, δηλαδή της αυτονομίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας των προσώπων, παρέχοντας τους μια σφαίρα στην οποία μπορούν να αναπτύσσουν ελεύθερα την προσωπικότητα τους και αποτελούν βασικό προαπαιτούμενο για την πραγμάτωση **άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών**.

Ο συσχετισμός πληροφοριών από διάφορες εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής του ατόμου ως καταναλωτή, εργαζόμενου, ασφαλισμένου, διαταράσσουν την ηρεμία

²⁸⁷ **Βλ. ΤΑΚΗΣ, Α.**, Κοινωνία της Πληροφορίας και Σύνταγμα, ΝοΒ, τόμος 50 (2002), σελ. 28 επ.

του ατόμου και παραβιάζουν την εύλογη επιθυμία του να διαχειρίζεται και να δημοσιοποιεί κατά βούληση προσωπικά του στοιχεία. Έτσι, **ενώ με τις τεχνολογικές δυνατότητες της ψηφιακής τεχνολογίας διανοίγεται ένα νέο πεδίο εκδήλωσης της αυτονομίας, από την άλλη αυξάνονται ανάλογα και οι δυνατότητες διείσδυσης σε αυτό που ονομάζουμε ιδιωτικό χώρο.**²⁸⁸

Τα νέα ψηφιακά εργαλεία (όπως οι μηχανές αναζήτησης, η ταυτοποίηση μέσω ραδιοσυχνοτήτων-RFIDs-η βιομετρία, ο γεωχωρικός εντοπισμός κ.α.) δημιουργούν κατά τη χρήση τους «ίχνη» στο χώρο και τον χρόνο, χωρίς αυτό να γίνεται αντιληπτό. Η υπολογιστική ισχύς των πληροφοριακών συστημάτων αυξάνει και σε συνδυασμό με τις τεχνολογίες επικοινωνιών, οδηγεί σε ένα περιβάλλον διάχυτου υπολογισμού. Η επικοινωνία και ανταλλαγή δεδομένων μέσω υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης καθιστούν ασαφή τα όρια μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού χώρου. **Οι τεχνολογικές αυτές εξελίξεις θέτουν την προστασία των προσωπικών δεδομένων και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων απέναντι σε νέες προκλήσεις.**²⁸⁹

Η παγκοσμιοποιημένη οικονομία αυξάνει την ανάγκη διακίνησης προσωπικών δεδομένων είτε μεταξύ ομίλων εταιριών είτε μεταξύ συνεργαζόμενων εταιριών. Η οικονομία των δεδομένων στην ΕΕ εκτιμήθηκε σε 272 δις. € το 2015 (ετήσια αύξηση της τάξης του 5%). Η αρμόδια επιτροπος για την εσωτερική αγορά δήλωνε ότι **«τα δεδομένα είναι το καύσιμο της νέας οικονομίας»** ενώ ο αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ψηφιακή Ενιαία Αγορά, δήλωνε ότι **«εάν επιθυμούμε η οικονομία των δεδομένων να παράγει ανάπτυξη και θέσεις εργασίας, θα πρέπει να μπορούμε να χρησιμοποιούμε τα δεδομένα, θα πρέπει δηλαδή να είναι διαθέσιμα και να έχουν αναλυθεί»**. Είναι προφανές από τα ανωτέρω, ότι η προστασία της ιδιωτικότητας δεν συνιστά «ανταγωνιστικό πλεονέκτημα» που θα ωθούσε σε επενδύσεις αλλά αντίθετα γίνεται αντιληπτή ως

²⁸⁸ Βλ. ΜΑΝΤΖΟΥΦΑΣ, Π., Η διακινδύνευση στην Κοινωνία της Πληροφορίας και η προστασία των προσωπικών δεδομένων, Αρμενόπουλος, 2007.

²⁸⁹ Βλ. ΓΕΡΑΡΗΣ, Χ., Τα προσωπικά δεδομένα και οι νέες προκλήσεις, ΔΙΜΕΕ, 1/2010.

ένας παράγοντας πρόσθετου κόστους, πόσο μάλλον που η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων αποτελεί **κερδοφόρα δραστηριότητα**.²⁹⁰

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον των οικονομικών και κοινωνικών αλλαγών, **τα πιστωτικά ιδρύματα** έχουν μετατραπεί από επιχειρήσεις με κύρια δραστηριότητα την αποδοχή καταθέσεων και την χορήγηση πιστώσεων σε Οργανισμούς παροχής σύνθετων και πολύπλοκων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που επιδρούν στην αναπτυξιακή διαδικασία μιας χώρας. Η τραπεζική δραστηριότητα συμπλέκεται εντόνως με το δημόσιο συμφέρον και ακόμη κι αν αμφισβητείται η «δημόσια λειτουργία» τους, γίνεται ευρέως αποδεκτό ότι τα πιστωτικά ιδρύματα επιτελούν σημαντικότερη λειτουργία στην εθνική οικονομία κάθε χώρας, διότι χρηματοδοτούν το εμπόριο και τη βιομηχανία. Έτσι **η ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας** και η διατήρηση του υψηλότερου δυνατού επιπέδου προστασίας του καταναλωτή **μέσω της δημόσιας εμπιστοσύνης στην αυτοματοποίηση και ψηφιοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα αποτελεί προαπαιτούμενο για την μελλοντική ανάπτυξη.**

Με τη χρήση νέων τεχνολογιών στον τραπεζικό τομέα, η κλίμακα της συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όχι μόνο οικονομικού χαρακτήρα, αυξήθηκε σημαντικά ενώ ταυτόχρονα, όπως ανέδειξε η πρόσφατη περίοδος δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας (capital controls) αλλά και η ακόμη πιο πρόσφατη χρονική περίοδος της πανδημίας (covid19), το δικαίωμα του ατόμου στην προστασία των προσωπικών δεδομένων του υποχωρεί μπροστά στο «υπέρτερο» έννομο συμφέρον επεξεργασίας δημόσιων και ιδιωτικών φορέων (και των προστηθέντων αυτών), **ενισχύοντας τον φόβο ότι η διατήρηση του απορρήτου των δεδομένων καθίσταται ολοένα και πιο επισφαλής.**

Πρακτικές που εφαρμόζουν εδώ και αρκετά χρόνια τα πιστωτικά ιδρύματα, όπως η συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών με σκοπό την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών τους (credit scoring), την κατάρτιση προφίλ (customer profile), την στοχευμένη διαφήμιση αλλά και πρακτικές που εφαρμόζουν τα τελευταία χρόνια με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών, όπως η λειτουργία

²⁹⁰ Βλ. ΜΗΤΡΟΥ, Α., Privacy by Design, Η τεχνολογική διάσταση της προστασίας προσωπικών δεδομένων, ΔΙΜΕΕ, 1/2013.

συστημάτων βιντεοεπιτήρησης, η χρήση βιομετρικών μεθόδων αναγνώρισης της ταυτότητας εργαζομένων και πελατών κατά τη χρήση τραπεζικών υπηρεσιών (π.χ. private banking), η συσσώρευση και εύκολη αποθήκευση μεγάλου όγκου προσωπικών δεδομένων (εργαζομένων και πελατών), κλονίζουν την ιδιαιτερότητα της σχέσης μεταξύ τράπεζας και πελάτη με την «υποχώρηση» της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και την «ενίσχυση» των μηχανισμών ελέγχου. **Αφενός, η τάση για συλλογή και εμπορευματοποίηση των προσωπικών δεδομένων, «το νέο νόμισμα του ψηφιακού κόσμου», όπως έχει ειπωθεί και αφετέρου ο μετασχηματισμός του χρηματοπιστωτικού τομέα μέσα σε ένα παγκοσμιοποιημένο και ανταγωνιστικά οικονομικό περιβάλλον ενισχύουν τον φόβο ότι τα προσωπικά δεδομένα θα αποτελέσουν, στην καλύτερη περίπτωση,²⁹¹ τον νέο τομέα κερδοφορίας.**

Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων 2016/679/ΕΕ, με την τεχνολογική ουδετερότητα του, έχοντας ως στόχο την ενίσχυση του κεκτημένου της προστασίας δεδομένων που είχε διαμορφωθεί, επιχειρεί να εκσυγχρονίσει τους κανόνες, μέσω των οποίων τα άτομα θα ανακτήσουν τον έλεγχο των δεδομένων τους σε έναν κόσμο που καθορίζεται από τις τεχνολογικές εξελίξεις και προσδιορίζεται από την παγκοσμιοποίηση των υπηρεσιών και των πληροφοριακών ροών.

«Αν και το βλέμμα μας δεν μπορεί να φτάσει σε μεγάλη απόσταση μπροστά, μπορούμε να δούμε εκεί πολλά πράγματα που πρέπει να γίνουν» (Alan Turing).-

²⁹¹ Βλ. **Harari, Y.**, “**21 μαθήματα για τον 21^ο αιώνα**”, εκδόσεις ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, 2018, όπου αναφέρεται στις «ψηφιακές δικτατορίες» («τα μεγάλα δεδομένα σε παρακολούθουν») αλλά και στην ανισότητα που μπορεί να δημιουργήσει η κατοχή των δεδομένων από λίγους («όποιος κατέχει τα δεδομένα κατέχει το μέλλον»).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **ΑΚΡΙΒΟΠΟΥΛΟΥ, Χ.**, Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, (2012)
- **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΔΟΥ, Ε.**, Προσωπικά Δεδομένα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2016)
- **ΓΕΡΟΝΤΑΣ, Α.**, Η Προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα (2002)
- **ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, Γ.**, Εισαγωγή στη Νομική Πληροφορική, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2018)
- **ΔΑΛΑΚΟΥΡΑΣ, Θ.**, Ηλεκτρονικό έγκλημα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2019)
- **ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΤΡΑΓΓΑ, Τ.**, Γενική θεωρία θεμελιωδών δικαιωμάτων (όψεις της πολυεπίπεδης προστασίας στον ευρωπαϊκό χώρο), Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη (2018)
- **ΠΓΓΛΕΖΑΚΗΣ, Ι.**, Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων, Interactive Books (2020)
- **Ο ίδιος**, Δίκαιο Πληροφορικής, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη (2018)
- **Ο ίδιος**, Προστασία Προσωπικών Δεδομένων στο Σύστημα Πληροφοριών «ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ», Αθήνα-Θεσσαλονίκη, (2006) (Μακεδονική Ένωση Εμπορικού Δικαίου)
- **ΚΑΝΕΛΛΟΣ, Α.**, THE GDPR HANDBOOK, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2020)
- **ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ, Ι.**, Δίκαιο & Ίντερνετ, Νομικά Ζητήματα του Διαδικτύου, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλας, Δίκαιο & Οικονομία, Αθήνα (2001)
- **ΚΑΡΑΤΖΑΣ Κ.**, Για μία αποτελεσματικότερη εποπτεία του Χρηματοπιστωτικού Τομέα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2019)
- **ΚΟΜΝΙΟΣ Κ.**, Γενικός Κανονισμός για την προστασία δεδομένων (Προσφυγές, Ευθύνη, Κυρώσεις), Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη (2020)
- **ΚΟΤΣΑΛΗΣ, Α.**, Προσωπικά Δεδομένα (Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή)-Συλλογικό έργο, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2016)

- **ΚΡΙΘΑΡΑΣ, Θ.**, Ποινικό δίκαιο και διαδίκτυο, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2009)
- **ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ, Ε.**, Προσωπικά Δεδομένα & Προστασία Καταναλωτή, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2020)
- **ΜΗΤΡΟΥ, Α.**, Ο γενικός κανονισμός προστασίας προσωπικών δεδομένων (νέο δίκαιο-νέες υποχρεώσεις-νέα δικαιώματα), Σειρά: Δίκαιο & Κοινωνία στον 21^ο αιώνα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη (2017)
- **Της ίδιας**, Το δίκαιο στην κοινωνία της πληροφορίας, Σειρά: Δίκαιο & Κοινωνία στον 21^ο αιώνα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη (2002)
- **ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ, Φ.**, Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων 679/2016/ΕΕ, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη (2017)
- **Της ίδιας**, Οι ιστότοποι Κοινωνικής Δικτυώσεως ως Εθνική, Ευρωπαϊκή και Διεθνής Πρόκληση της Προστασίας της Ιδιωτικότητας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη (2010)
- **Της ίδιας**, Ο έλεγχος των εργαζομένων με τεχνικά μέσα (η περίπτωση του παγκοσμίου συστήματος γεωγραφικού προσδιορισμού [GPS]), Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη (2012)
- **ΠΛΙΑΒΕΣΗΣ, Γ.**, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στη σχέση τράπεζας-πελάτη, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2019)
- **ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, Β.**, Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη (2019)
- **ΤΙΝΤΖΟΓΛΙΔΟΥ, Ν.**, Οδηγός Εφαρμογής GDPR, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2020)
- **ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, Κ.**, Δίκαιο Προσωπικών Δεδομένων, Νομική Βιβλιοθήκη (2013)
- **ΨΥΧΟΜΑΝΗΣ, Σ.**, Τραπεζικές δραστηριότητες αμφισβητήσιμης νομιμότητας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη (2002)
- **BORCHARDT, C.-D.**, Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο (
- **DREYFUS, H.**, Το διαδίκτυο, Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ, Αθήνα (2003)
- **HARARI, Y.**, 21 μαθήματα για τον 21^ο αιώνα, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα (2018)

- **JOUGLEUX, P.**, Ευρωπαϊκό δίκαιο του διαδικτύου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη (2016)
- **MACCORMICK, J.**, Εννέα αλγόριθμοι που άλλαξαν τον κόσμο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο (2016)

ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ

- **ΚΟΝΤΙΑΔΗΣ, Ξ., | ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Κ., | ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Β., | ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ, Δ.**, Νέες Τεχνολογίες στις τράπεζες και επιπτώσεις στην απασχόληση, Ινστιτούτο Εργασίας ΟΤΟΕ, Αθήνα (2018)
- **ΡΟΚΑΣ, Ν., | ΓΚΟΡΤΣΟΣ, Χ., | ΜΙΚΡΟΥΛΕΑ, Α., | ΛΙΒΑΔΑ, Χ.**, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016.
- **ΣΙΝΑΝΙΩΤΗ-ΜΑΡΟΥΔΗ, Α.,-ΦΑΡΣΑΡΩΤΑΣ, Ι.**, Ηλεκτρονική Τραπεζική, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή (2005)
- **Σειρά: Δίκαιο & Κοινωνία στον 21^ο αιώνα, Διευθυντής σειράς: ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Γ.**, Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων & η επαύξηση της προστασίας των δικαιωμάτων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη (2002).
- **Η ίδια (Σειρά)**, Facebook, blogs και δικαιώματα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη (2013)
- **Η ίδια (Σειρά)**, Νέες τεχνολογίες και συνταγματικά δικαιώματα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη (2004)
- **Σειρά: Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι, Διεύθυνση ΚΑΪΦΑ-ΓΚΜΠΙΑΝΤΙ, Μ.,-ΣΥΜΕΩΝΙΔΟΥ-ΚΑΣΤΑΝΙΔΟΥ, Ε.**, Προσωπικά Δεδομένα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2017)
- **ΕΜΕΟΔ** (Εταιρεία μελέτης εμπορικού & οικονομικού δικαίου), Νομικά Προβλήματα των διαδικτυακών συναλλαγών, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2018)
- **ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ e-ΘΕΜΙΣ, Πρακτικά 4^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου, LegalTech & Data Protection**, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2013)
- **ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ e-ΘΕΜΙΣ, Πρακτικά 5^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου, Δίκαιο και Καινοτομία Innovation Law**, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2014)

- **ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ e-ΘΕΜΙΣ, Πρακτικά 7^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου**, Πιστωτικά Ιδρύματα Νομικές & Θεσμικές Όψεις, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2018)

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- **ΑΚΡΙΒΟΠΟΥΛΟΥ, Χ.**, «Το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων μέσα από το φακό του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή», www.constitutionalism.gr (Όμιλος «Αριστόβουλος Μάνεσης»)
- **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΔΟΥ, Ε.**, Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στο πεδίο της Τραπεζικής Δραστηριότητας (Νομικό Πλαίσιο), Αρμενόπουλος 2004/1377.
- **Της ίδιας**, Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου τους, Αρμενόπουλος (2005), 137 επ.
- **Της ίδιας**, Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων 2016/679- Προκλήσεις εφαρμογής σε Πρακτικά 1^{ου} Διεπιστημονικού Συνεδρίου «Δίκαιο και Πληροφορική» (Κομοτηνή 25-26 Μαΐου 2018) με θέμα : «**Αντιμετωπίζοντας τις προκλήσεις της ψηφιακής εποχής**»
- **Της ίδιας**, Διασυνοριακή ροή προσωπικών δεδομένων από την ΕΕ στις ΗΠΑ: Η πρόσφατη απόφαση του ΔΕΕ ενόψει της σχετικής δραστηριότητας του Facebook (C-362/2014, M. Scherms κατά Ιρλανδού Επιτρόπου της Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων), ΔΙΜΕΕ, 1/2016
- **Της ίδιας**, «Προσωπικά δεδομένα οικονομικής συμπεριφοράς και η ηλεκτρονική επεξεργασία τους από την ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ, ΔΙΤΕ (π. ΔΙΜΕΕ), 1/2015.
- **Της ίδιας**, «Η ενημέρωση του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων και τον Ν. 4624/2019, ΔΙΤΕ 2/2020
- **ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Δ.**, «Η ποινική προστασία των προσωπικών δεδομένων», από το συλλογικό έργο: «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια- Εφαρμογή», Κοτσαλή Λ. (επιμ), Νομική Βιβλιοθήκη (2016).
- **Του ίδιου**, «Η προστασία της ιδιωτικότητας κατά το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ στο ψηφιακό περιβάλλον», ΔΙΜΕΕ (ήδη ΔΙΤΕ), 3/2012

- **ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ, Ε.**, «Τεχνητή Νοημοσύνη και προσωπικά δεδομένα: η περίπτωση της εξ αποστάσεως βιομετρικής ταυτοποίησης», Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής @ Information Law journal. Τ.1 (2021)
- **ΒΕΝΕΡΗΣ, Α.**, «Η διασφάλιση του δικαιώματος ενημέρωσης στην αλλαγή του σκοπού και την «περαιτέρω» επεξεργασία των δεδομένων», Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής @ Information Law Journal, Τ.1(2020)
- **Του ίδιου**, «Ο περιορισμός του δικαιώματος στον περιορισμό της επεξεργασίας : «Ειδική» βάση επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για λόγους σημαντικού δημόσιου συμφέροντος», ΔΙΜΜΕ 1^{ος}/2019
- **Του ίδιου**, «Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν: Δικαιώματα πρόσβασης και αντίρρησης και αόριστες έννοιες, σελ 253 επ. από το συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή», ΚΟΤΣΑΛΗ, Α.,(επιμέλεια) Νομική Βιβλιοθήκη (2016)
- **ΒΟΡΡΑΣ, Α.,-ΜΗΤΡΟΥ, Α.**, «Τεχνητή Νοημοσύνη και προσωπικά δεδομένα- Μια θεώρηση υπό το πρίσμα του Ευρωπαϊκού Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (ΕΕ) 2016/679» ΔΙΜΕΕ,4/2018
- **ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ, Ε.**, «Σύνταγμα και νέες τεχνολογίες», ΔΙΤΕ (π. ΔΙΜΕΕ), 4/2020
- **ΒΟΥΤΣΑΚΗΣ, Β.**, «Η αρχή του κράτους δικαίου και οι νέες διατάξεις περί ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων», ΝοΒ2002
- **ΓΕΡΑΡΗΣ, Χ.**, «Τα προσωπικά δεδομένα και οι νέες προκλήσεις», ΔΙΜΕΕ, 1/2010.
- **ΓΡΙΒΟΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, Ι.**, «Κριτική ανάλυση του Ν. 4624/2019», Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής @ Information Law journal. Τ.1 (2021)
- **ΔΕΛΛΗΣ, Γ.**, «Για μια αποτελεσματική δημόσια προστασία των προσωπικών δεδομένων : «ο θαυμαστός καινούριος κόσμος» του Κανονισμού (ΕΕ) 679/2016», ΔΙΜΕΕ (ήδη ΔΙΤΕ)
- **ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Κ.**, Το νέο νομικό πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων στην ΕΕ: Εγγύηση προστασίας της ιδιωτικής μας ζωής στον 21^ο αιώνα σε Πρακτικά 4^ο Πανελλήνιου Συνεδρίου της Ένωσης Ελλήνων Νομικών “e-Θέμις” και του Πανεπιστημίου Μακεδονίας με τίτλο “LegalTech & Data Protection”, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα (2013)

- **ΔΟΥΚΑ, Β.**, «Προσωπικά δεδομένα και εργασιακές σχέσεις σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων», σε Πρακτικά 1^{ου} Διεπιστημονικού Συνεδρίου «Δίκαιο και Πληροφορική» (Κομοτηνή 25-26 Μαΐου 2018).
- **ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ, Π.**, «Νεφοϋπολογιστική (cloud computing) και προστασία προσωπικών δεδομένων», ΔΙΜΕΕ, 2/2016
- **ΖΑΠΡΙΑΝΟΣ, Ν.**, «Ιδιωτική χρήση τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών στον χώρο εργασίας», ΔΙΜΕΕ 4/2019
- **ΗΛΙΑΔΟΥ, Α.**, «Η συνταγματική κατοχύρωση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», Συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα: Ανάλυση- Σχόλια- Εφαρμογή», Κοτσαλή Λ. (επιμέλεια), Νομική Βιβλιοθήκη (2016).
- **ΙΓΓΛΕΖΑΚΗΣ, Ι.**, «Επεξεργασία δεδομένων εικόνας ή και ήχου μέσω φωτογράφισης και βιντεοσκόπησης από δικαστικό επιμελητή κατά τη διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης», ΔΙΜΕΕ 2013
- **Του ίδιου**, «Η συγκατάθεση στο δίκαιο προστασίας προσωπικών δεδομένων από το συλλογικό έργο: «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση- Σχόλια- Εφαρμογή», Κοτσαλή Λ. (επιμέλεια), Νομική Βιβλιοθήκη (2016).
- **Του ίδιου**, «Διαδικτυακή αξιολόγηση ιατρών», ΔΙΜΕΕ 2017, σελ. 341
- **Του ίδιου**, «Το δικαίωμα στη λήθη: Ένα νέο ψηφιακό δικαίωμα για τον Κυβερνοχώρο», Law spot, 17.02.2018
- **Του ίδιου**, «Η εκτίμηση αντικτύπου στην προστασία προσωπικών δεδομένων (Data Protection Impact Assessment). Δικαιοπολιτική θεώρηση ενός καινοτόμου εργαλείου προστασίας της ιδιωτικότητας στον 21^ο αιώνα», Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής @ Information Law Journal, Τομ. 1, τεύχος 1 (2020)
- **Του ίδιου**, «Επιτήρηση και παρακολούθηση των ηλεκτρονικών επικοινωνιών στο χώρο εργασίας (με αφορμή την απόφαση 61/2004 της ΑΠΔΠΧ)», ΔΙΜΕΕ (ήδη ΔΙΤΕ), 1/2005
- **Του ίδιου**, «Δημοσιοποίηση και διαβίβαση προσωπικών δεδομένων μέσω του Διαδικτύου-οι συνέπειες από την πρόσφατη νομολογία του ΔΕΚ», ΔΙΜΕΕ (ήδη ΔΙΤΕ), 4/2004

- **ΚΑΛΕΡΓΗΣ, Α.**, «Η συγκατάθεση στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων υπό τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων», ΔΙΤΕ (π. ΔΙΜΕΕ), 1/2019.
- **ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ-ΜΠΟΤΗ, Μ.**, «Αστική ευθύνη για παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων», ΕφΑΔ, 7/2009, Έτος 2^ο.
- **Η ίδια**, «Κυρώσεις από την προσβολή προσωπικών δεδομένων», από το συλλογικό έργο: «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση- Σχόλια- Εφαρμογή», Κοτσαλή Λ. (επιμέλεια), Νομική Βιβλιοθήκη (2016).
- **ΚΑΡΚΑΤΖΟΥΝΗΣ, Β.**, «Google Analytics και προστασία προσωπικών δεδομένων», Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής @ Information Law Journal, Τομ. 1, τεύχος 1 (2020)
- **ΚΑΡΚΑΤΖΟΥΝΗΣ, Β.,-ΜΗΤΡΟΥ, Λ.**, «On line διαφήμιση και προστασία προσωπικών δεδομένων», ΔΙΤΕ (π. ΔΙΜΕΕ), 1/2020.
- **ΚΑΡΥΔΑ, Σ.**, «ΓΚΠΔ και Ν. 4624/2019, Μία ιστορική μεταρρύθμιση του εθνικού νομοθετικού πλαισίου για την προστασία του θεμελιώδους δικαιώματος της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του ατόμου. Νέες προκλήσεις στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή. Διάλογος μεταξύ ενωσιακού και εθνικού νομοθέτη», Επιμορφωτικό πρόγραμμα της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών, Θεσσαλονίκη (2019).
- **ΚΙΤΣΟΣ, Π.,-ΠΑΠΠΑ, Π.**, «Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής στις υπηρεσίες του υπολογιστικού νέφους», ΔΙΜΜΕ (ήδη ΔΙΤΕ), 2/2012.
- **ΚΟΜΝΙΟΣ, Κ.**, «Οι γενικοί όροι επιβολής διοικητικών προστίμων κατά τον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία των Δεδομένων. Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 83 του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων», ΔΙΜΕΕ (ήδη ΔΙΤΕ), 4/2017.
- **ΚΟΥΡΟΥΠΗΣ, Κ.**, «Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικότητας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης», Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής @ Information Law Journal, Τομ. 1, τεύχος 1 (2020)
- **ΚΟΥΣΟΥΝΗ-ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ, Α.**, Νομικές διαστάσεις του Cloud computing, ΔΙΜΕΕ (ήδη ΔΙΤΕ), 2/2012.

- **ΛΑΖΑΡΑΚΟΣ, Γ.**, «Τα συνταγματικά όρια της επεξεργασίας βιομετρικών δεδομένων» από το συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή», ΚΟΤΣΑΛΗ, Λ.,(επιμέλεια) Νομική Βιβλιοθήκη (2016)
- **ΛΟΥΚΑΣ, Ν.**, «Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων-Πρακτικά ζητήματα σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων (από τον σχεδιασμό), ΔΙΜΕΕ (ήδη ΔΙΤΕ), 1/2019
- **Του ίδιου**, «Η έννοια και η Διαχείριση του «Κινδύνου» στον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων (GDPR)», ΔΙΜΕΕ (ήδη ΔΙΤΕ), 4/2017.
- **ΛΩΣΤΑΡΑΚΟΥ, Κ.**, Διακίνηση τραπεζικών δεδομένων και δικαιώματα υποκειμένων, από το συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή», ΚΟΤΣΑΛΗ, Λ.,(επιμέλεια) Νομική Βιβλιοθήκη (2016)
- **ΜΑΝΤΖΟΥΦΑΣ, Π.**, «Η διακινδύνευση στην κοινωνία της πληροφορίας και η προστασία των προσωπικών δεδομένων», Αρμενόπουλος, 2007, 7.
- **ΜΕΤΑΞΑΚΗΣ, Ε.**, «Επανααγνώριση (reidentification): το τέλος της έννοιας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», ΔΙΜΕΕ, 3/2013
- **ΜΗΤΡΟΥ, Λ.**, «**Η προστασία δεδομένων των εργαζομένων**, από το συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή», ΚΟΤΣΑΛΗ, Λ.,(επιμέλεια) Νομική Βιβλιοθήκη (2016)
- **Της ίδιας (-ΒΟΡΡΑΣ, Α.)**, «Τεχνητή Νοημοσύνη και προσωπικά δεδομένα-Μια θεώρηση υπό το πρίσμα του Ευρωπαϊκού Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (ΕΕ) 2016/679» ΔΙΜΕΕ, 4/2018
- **Της ίδιας**, «Privacy by Design, Η τεχνολογική διάσταση της προστασίας προσωπικών δεδομένων», ΔΙΜΕΕ, 1/2013
- **Της ίδιας**, «Προστασία Προσωπικών Δεδομένων και υπολογιστικό νέφος» ΔΙΜΕΕ, 4/2015
- **Της ίδιας**, «Η Προστασία των προσωπικών δεδομένων στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων. Η συμβολή της Αρχής», σε συλλογικό έργο Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων & η επαύξηση της προστασίας των δικαιωμάτων, σειρά Δίκαιο & Κοινωνία στον 21^ο αιώνα, ΔΟΝΟΣ, Π., | ΜΗΤΡΟΥ, Λ., | ΜΙΤΛΕΤΤΟΝ, Φ., | ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Ε., Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη (2002).

- **Της ίδιας**, «Οι νέες τεχνολογίες πληροφορικής & επικοινωνιών και οι αλλαγές στο κράτος και στην οικονομία» (Προστασία Προσωπικών Δεδομένων), Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- **ΜΙΤΛΕΤΤΟΝ, Φ.**, «Η έννοια των προσωπικών δεδομένων», από το συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή», ΚΟΤΣΑΛΗ, Λ.,(επιμέλεια) Νομική Βιβλιοθήκη (2016)
- **Του ίδιου**, «Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων», από το συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή», ΚΟΤΣΑΛΗ, Λ.,(επιμέλεια) Νομική Βιβλιοθήκη (2016)
- **ΜΥΛΩΣΗ, Μ.**, «Εθνική Στρατηγική Κυβερνοασφάλειας ως αποτέλεσμα του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων» Προκλήσεις εφαρμογής σε Πρακτικά 1^{ου} Διεπιστημονικού Συνεδρίου «Δίκαιο και Πληροφορική» (Κομοτηνή 25-26 Μαΐου 2018) με θέμα : « Αντιμετωπίζοντας τις προκλήσεις της ψηφιακής εποχής»
- **Της ίδιας** «Προσωπικά δεδομένα οικονομικής συμπεριφοράς και η ηλεκτρονική επεξεργασία τους από την Τειρεσίας Α.Ε.», ΔΙΜΕΕ 1/2015.
- **Της ίδιας**, «Η ενημέρωση του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων και τον Ν. 4624/2019», ΔΙΤΕ 2/2020
- **ΞΑΝΘΟΥΛΗΣ, Ν.**, «Το δικαίωμα στη λήθη υπό το φως των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», ΔΙΜΕΕ, 2/2013
- **ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ, Φ.**, «Βιομετρικές μέθοδοι και προστασία ιδιωτικότητας: Σκέψεις με αφορμή την απόφαση ΔΕΕ Michael Schwarz κατά κρατιδίου Bochum (C-291/2012), ΔΙΜΕΕ 4/2013τΗ
- **Της ίδιας**, «Διαδίκτυο των Πραγμάτων (Internet of Things-IoT): Αποικισμός της καθημερινής ζωής ή νέα τεχνολογική πρόκληση», ΔΙΜΕΕ 3/2014
- **Της ίδιας**, «Συνταγματική θεώρηση του νόμου περί προστασίας δεδομένων (Ν. 4624/2019)» ΔΙΜΕΕ, 3/2019 (Μελέτες-Γνωμοδοτήσεις)
- **Της ίδιας**, «Τα νέα δικαιώματα για τους πολίτες βάσει του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων : μια πρώτη αποτίμηση και συνταγματική αξιολόγηση» ΕφημΔΔ, 1/2017.

- **Της ίδιας**, «Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων: μια κριτική ηθικο-συνταγματική αποτίμηση ένα χρόνο μετά από τη θέση του σε εφαρμογή», ΕφημΔΔ, 2/2019
- **Της ίδιας**, «Το δικαίωμα στη λήθη στην εποχή της αβάσταχτης μνήμης: Σκέψεις αναφορικά με την Πρόταση Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων», ΕφημΔΔ, 2/2012
- **Της ίδιας**, «Η εξέλιξη του δικαιώματος στη λήθη (περί λήθης της λήθης;)», ΕφημΔΔ, 6/2016
- **Της ίδιας**, «Συνταγματικές προεκτάσεις των μηχανισμών διευρύνσεως της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πέραν της ΕΕ: Εξωεδαφική εφαρμογή του ΓΚΠΔ και διασυνοριακή διαβίβαση δεδομένων», ΔΙΜΕΕ, 4/2019.
- **ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Μ.**, «Νεφούπολογιστική (cloud computing) και προστασία προσωπικών δεδομένων», ΔΙΜΕΕ, 2/2016
- **ΠΑΠΑΘΩΜΑ, Ν.**, «Δικαίωμα στη λήθη» Απόφαση 74/2018 ΑΠΔΠΧ, ΔΙΜΕΕ, 2/2019
- **ΡΙΖΟΥ, Σ.**, «Διασυνοριακή ροή οικονομικών δεδομένων : Η Συμφωνία SWIFT, σε Πρακτικά 1^{ου} Διεπιστημονικού Συνεδρίου «Δίκαιο και Πληροφορική» (Κομοτηνή 25-26 Μαΐου 2018)
- **ΣΑΑΤΖΙΔΟΥ-ΠΑΝΤΕΛΙΑΔΟΥ, Ε.**, «Νέοι κανόνες δικαίου στο πλαίσιο της Νέας Οικονομίας» Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Μακεδονία, Θεσσαλονίκη 2006.
- **ΣΚΑΛΙΔΗ, Χ.**, «Ζητήματα από την επιχειρησιακή «κυβερνοπαρακολούθηση» προσωπικών δεδομένων του εργαζόμενου», ΔΙΜΕΕ, 3/2007
- **ΣΚΟΝΔΡΑ, Μ.**, «Συστήματα βιντεοεπιτήρησης αναγνώριση προσώπου και προστασία προσωπικών δεδομένων», ΔΙΜΕΕ 1/2020
- **ΣΜΥΡΝΑΚΗ, Ε.**, «Υπολογιστικό Νέφος (Cloud) και προσωπικά δεδομένα- Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων 670/2016, ProJustitia, Τόμος 2,2016
- **ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ, Μ.**, «Η χρήση προσωπικών δεδομένων και η διαπάλη μεταξύ ελευθεριών των κατόχων τους και ελευθεριών των υποκειμένων τους», ΝοΒ 48/2000

- **ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ, Τ.-Ε.**, «Η αντίληψη της ιδιωτικότητας μέσα από τις ραδιοσυχνότητες: προστασία προσωπικών δεδομένων και τεχνολογία αναγνώρισης μέσω ραδιοσυχνοτήτων (RFID), Αρμενόπουλος, 2005, 9.
- **ΤΑΚΗΣ, Α.**, «Κοινωνία της Πληροφορίας και Σύνταγμα», ΝοΒ, τόμος 50, 28
- **ΤΑΣΣΗΣ, Σ.**, «Τεχνολογία και ιδιωτικότητα, από το συλλογικό έργο «Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση-Σχόλια-Εφαρμογή», ΚΟΤΣΑΛΗ, Λ.,(επιμέλεια) Νομική Βιβλιοθήκη (2016).
- **Του ίδιου**, « Η εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης», ΔΙΜΕΕ, 4/2018.
- **Του ίδιου**, ΔΕΕ υποθ. C-507/2017/24.09.2019 [Δικαίωμα στη λήθη, Αποτελέσματα μηχανής αναζήτησης], ΔΙΜΕΕ, 3/2019
- **Του ίδιου**, «Η ιδιωτικότητα ως αντάλλαγμα για την ανάπτυξη τεχνολογικών καινοτομιών», ΔΙΜΕΕ, 2/2014
- **ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, Κ.**, «Προς μια επανεξέταση της έννοιας της δικαιοπραξίας; Το παράδειγμα της συγκατάθεσης του υποκειμένου στην επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του», ΔΙΜΕΕ, 3/2005.-